Arhim. Dumitru cobzaru

Duhovnicia – dulce povară

Culegere text: **Laura Popuț, Raluca Cucura**
Corectură: **Cosmina Timoce-Mocanu, Diana Moțoc**
Tehnoredactare și copertă: **Delia-Maria Kerekes**

© 2020 Editura Renașterea
Piața Avram Iancu, nr. 18
RO – 400117, Cluj-Napoca
Tel/fax: 0264-599649
E-mail: editura_renasterea@yahoo.com
www.renasterea-cluj.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Dumitru Cobzaru, arhimandrit
Duhovnicia - dulce povară / arhim. Dumitru Cobzaru ; cuv. înainte de pr. conf. univ. dr. Cristian Sonea. - Cluj-Napoca : Renașterea, 2020
ISBN 978-606-607-327-1

I. Sonea, Cristian (pref.)

2

ISBN: 978-606-607-327-1

ARHIM. DUMITRU COBZARU

Duhovnicia – dulce povară

Tipărită cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului
†Andrei,
Arhiepiscopul Vadului, Feleacului şi Clujului
şi Mitropolitul Clujului, Maramureşului şi Sălajului

Cuvânt înainte de
Pr. Conf. Univ. Dr. Cristian Sonea

editura Renașterea

Cluj-Napoca
2020

Doamne, tinde-Ţi patrafirul
peste faţa mea de lut,
...
eu opri-Te-voi din cale
şi-n minunea vrerii Tale
Te-oi sorbi dintr-un pahar.

Valeriu Anania, *Confessio*

PROFETISM ŞI HARISME ÎN LUCRAREA DUHOVNICEASCĂ

Duhovnicia – dulce povară este titlul pe care Arhimandritul Dumitru Cobzaru îl dă celei mai recente cărţi ale sale. Ne place să credem că numele pe care le purtăm nu sunt întâmplătoare, ele indicând, într-o formă simbolică, spre o realitate pe care am vrea să o întrupăm, iar în contextul creştin, ne îndreaptă spre viaţa sfântului al cărui nume îl purtăm, în măsura în care avem un nume de sfânt.

Într-un mod similar, titlul esenţializează conţinutul unei cărţi, reprezentând primul nivel de lectură a acesteia. Aşadar, avem în faţă o carte care vorbeşte despre duhovnicie, caracterizată deja ca dulce povară. Ce este duhovnicia şi de ce este aceasta o povară dulce, în viziunea Arhim. Dumitru Cobzaru, vom descoperi citind textul.

Dincolo de abordarea personală a unei problematici şi de înţelegerea subiectivă a unei situaţii, există totuşi şi un înţeles obiectiv sau cel puţin larg acceptat al noţiunilor teologice. Duhovnicul şi instituţia duhovniciei nu fac excepţie. Există o înţelegere teologică larg răspândită a sensului duhovniciei şi o asumare dulce-împovărătoare a acesteia, asemenea chemării lui Hristos: „Veniţi la Mine toţi cei osteniţi şi împovăraţi şi Eu vă voi odihni pe voi. [...] Căci jugul Meu este bun, şi povara Mea este uşoară” (*Matei* 11, 28; 30).

Aşadar, ce este duhovnicia şi de ce asumarea ei este o dulce povară? Asemenea călăuzei din filmul cu acelaşi nume al lui Tarkovsky, în relaţia cu ucenicii săi, duhovnicul îşi pierde identitatea, numele şi biografia proprie. El stă în umbră, îndrumă, sfătuieşte, devine un anonim, lăsând ucenicului libertatea de a creşte. În acest sens, duhovnicia este smerita lucrare a părintelui spiritual pentru creşterea fiului/fiicei sale duhovniceşti.

Ucenicul care urcă pentru prima dată un munte trebuie să urmeze un traseu cunoscut, de aceea este necesar să aibă cu el, ca însoţitor şi ghid, pe cineva care a parcurs traseul şi este familiarizat cu calea. A sluji pe cineva în acest fel este tocmai rolul părintelui spiritual. Grecii îl numesc „gheron", ruşii, „stareţ", românii, şi „stareţ", şi „duhovnic". Dacă în greacă şi rusă titlul înseamnă „bătrân", în limba română numele este asociat lucrării pe care o face, anume călăuzirea duhovnicească.

Ce-i dă dreptul unui om să acţioneze ca un duhovnic? În esenţă, părintele spiritual este o figură harismatică şi profetică, „acreditată" pentru sarcina aceasta prin lucrarea directă a Duhului Sfânt. După Mitropolitul Kallistos Ware, el este rânduit de Dumnezeu, fiind o expresie a Bisericii, înţeleasă ca „eveniment", mai degrabă decât ca instituţie[1]. Desigur, nu există o linie foarte clară de demarcare între dimensiunea profetică şi viaţa instituţională a Bisericii, cele două fiind împletite şi crescând una din cealaltă. Slujirea duhovniciei, harismatică în ea însăşi, este legată de o funcţie clar definită în cadrul instituţional al Bisericii, de funcţia de preot-duhovnic. În tradiţia ortodoxă, dreptul de a spovedi nu se acordă automat la hirotonie.

[1] Kallistos Ware, "The Spiritual Father in Orthodox Christianity," *CrossCurrents* 24, no. 2/3 (1974): 297–98.

Înainte de a lucra ca duhovnic, un preot are nevoie de o împuternicire din partea episcopului, care se primeşte prin hirotesia întru duhovnic. Deşi administrarea Tainei Spovedaniei este, cu siguranţă, o ocazie potrivită pentru îndrumarea spirituală, slujirea duhovnicească nu este identică cu cea a mărturisirii păcatelor în faţa preotului duhovnic. Duhovnicii, părinţii spirituali, dau sfaturi nu numai în cadrul Tainei Spovedaniei, ci şi în multe alte ocazii. De aceea, în timp ce administratorul Tainei Spovedaniei trebuie să fie întotdeauna preot, părinţii duhovniceşti pot fi un călugăr simplu, o călugăriţă, chiar un mirean cu viaţă aleasă. Altfel spus, slujirea duhovnicească este ceva mai profundă şi, trebuie să recunoaştem, nu toţi preoţii care au primit hirotesia întru duhovnic pot pretinde că vorbesc pentru toţi credincioşii cu autoritatea părintelui duhovnicesc, însă, când acest lucru se întâmplă, folosul spiritual este mai mare. Relaţia dintre părintele duhovnicesc şi ucenic este în sine un proces harismatic, binecuvântările şi neîmplinirile venind atât pentru unul, cât şi pentru celălalt, atât bucuria, cât şi povara.

Cu trei daruri speciale se distinge părintele duhovnicesc. Primul este *discernământul* (*diakrisis*), capacitatea de a percepe intuitiv secretele inimii altuia, de a înţelege adâncimile ascunse, de care celălalt nu este conştient. Duhovnicul pătrunde sub gesturile şi atitudinile convenţionale, prin care ne ascundem adevărata personalitate, de alţii şi de noi înşine; şi, dincolo de toate aceste trivialităţi, el se confruntă cu persoana unică, făcută după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu. Această putere este spirituală, mai degrabă decât psihică; nu este pur şi simplu un fel de percepţie extrasenzorială sau o clarviziune sfinţită, ci rodul harului, presupunând rugăciunea concentrată şi o luptă

ascetică neîncetată. Cu acest dar de pătrundere, se asociază capacitatea de a folosi cuvinte cu putere multă. Pe măsură ce fiecare persoană vine înaintea lui, părintele duhovnicesc ştie ce trebuie să audă ucenicul. Astăzi, suntem inundaţi de cuvinte, dar, în cea mai mare parte, acestea *nu* sunt în mod evident cuvinte rostite cu putere. Duhovnicii folosesc puţine cuvinte şi, uneori, niciunul; dar, prin aceste câteva cuvinte sau prin tăcerea lor, sunt capabili să schimbe întreaga direcţie a vieţii unui om. Tot Mitropolitul K. Ware nota că, la Betania, Hristos a folosit doar trei cuvinte: „Lazăre, vino afară!" (*Ioan* 11, 43) şi aceste trei cuvinte, rostite cu putere, au fost suficiente pentru a readuce morţii la viaţă. Într-o epocă în care limbajul a fost banalizat rușinos, este vital să redescoperim puterea cuvântului; şi aceasta înseamnă şi redescoperirea naturii tăcerii, nu doar ca o pauză între cuvinte, ci ca una dintre realităţile primare ale existenţei[2]. Dacă majoritatea predicatorilor vorbesc uneori mult prea mult, duhovnicii se disting printr-o austeritate a limbii.

Darul discernământului, deţinut de părintele spiritual, este exercitat în primul rând prin practica cunoscută sub numele de „mărturisirea gândurilor". În monahismul timpuriu, tânărul călugăr obişnuia să meargă zilnic la „gheron" şi să pună în faţa lui toate gândurile care i-au venit în timpul zilei. Această dezvăluire a gândurilor presupunea mult mai mult decât o mărturisire a păcatelor, deoarece novicele vorbea şi despre acele idei şi impulsuri care puteau părea nevinovate pentru el, dar în care părintele duhovnicesc ar fi putut discerne pericole ascunse. Mărturisirea păcatelor este retrospectivă, având de-a face cu ceea ce deja a fost săvârşit; mărturisirea gândurilor, pe de altă

[2] Ware, 302.

parte, este prospectivă şi profilactică, pentru că „dezbracă" gândul înainte ca acesta să fi dus la păcat şi, astfel, îl privează de puterea de a face rău. Scopul dezvăluirii nu este juridic, pentru a asigura iertarea de vinovăţie, ci de autocunoaştere, pentru ca fiecare să se poată vedea aşa cum este cu adevărat[3].

Al doilea dar al părintelui duhovnicesc este *abilitatea de a-i iubi pe alţii şi de a face suferinţele altora ale lui.* Darul discernământului şi introspecţia adâncă în inimile oamenilor, dacă este lipsit de compasiune iubitoare, nu ar fi creativ, ci aducător de moarte. Să-i iubeşti pe alţii implică suferinţă cu şi pentru ei; acesta este sensul literal al compasiunii. „Purtaţi-vă sarcinile unul altuia şi aşa veţi împlini legea lui Hristos" (*Galateni* 6, 2). Părintele spiritual este cel care, prin excelenţă, poartă poverile altora. Cu toate acestea, relaţia dintre duhovnic şi ucenicii săi nu este unilaterală. Deşi el ia povara vinovăţiei lor asupra sa şi răspunde pentru ei înaintea lui Dumnezeu, el nu poate face acest lucru în mod eficient dacă ei înşişi nu se luptă din toată inima pentru mântuirea lor[4].

Un al treilea dar al duhovnicului este *puterea de a transforma mediul uman*, atât material, cât şi nematerial. Darul vindecării, deţinut de atât de mulţi dintre duhovnicii renumiţi, este un aspect al acestei puteri. În general, părinţii duhovniceşti îi ajută pe ucenicii lor să perceapă lumea aşa cum creat-o Dumnezeu şi aşa cum Dumnezeu o doreşte să fie. Pentru omul care locuieşte în Dumnezeu, nu este nimic rău şi banal: el vede totul în lumina Muntelui Tabor[5].

---

[3] Ware, 304.
[4] Ware, 306.
[5] Ware, 307.

„Ce este o inimă plină de milă?" – întreabă Sfântul Isaac Sirul. „Şi a zis: Arderea inimii pentru toată zidirea, pentru oameni, pentru păsări, pentru dobitoace, pentru draci şi pentru toată făptura. În acest caz, gândul la acestea şi vederea lor fac să curgă din ochi şiroaie de lacrimi. Din mila multă şi apăsătoare, ce stăpâneşte inima şi din stăruinţă, inima se micşorează şi nu mai poate răbda sau auzi, sau vedea vreo vătămare, sau vreo întristare cât de mică, ivită în vreo zidire. Şi pentru aceasta aduce rugăciune cu lacrimi în tot ceasul, şi pentru cele necuvântătoare, şi pentru duşmanii adevărului, şi pentru cei ce-l vatămă pe el, ca să fie păziţi şi iertaţi; la fel şi pentru firea celor ce se târăsc pe pământ. O face aceasta din multa milostivire ce se mişcă în inima lui fără măsură, după asemănarea lui Dumnezeu"[6].

Desigur, acestea sunt exigenţele maximale ale duhovniciei şi împlinirea lor este atât darul lui Dumnezeu, cât şi lucrarea în Duhul, pe care o face părintele spiritual.

Aşadar, în linii generale, părintele duhovnicesc este profetic, harismatic, cu puterea discernământului, cu compasiunea şi iubirea pentru toată zidirea. Lucrarea duhovnicească implică toate aceste daruri. Arhimandritul Dumitru Cobzaru propune spre lectură un exerciţiu practic de călăuzire spirituală, adresat unui public larg şi eterogen. Volumul cuprinde prelegeri, conferinţe, interviuri, intervenţii, articole adresate preoţilor, credincioşilor în biserică, tinerilor, toate având ca temă centrală duhovnicia.

Textul este structurat în două părţi, cea dintâi: *Fiule, iată Mama ta!* şi a doua: *Iată fiul tău!* Într-un mod original, auto-

[6] Sfântul Isac Sirul, *Cuvinte despre sfintele nevoinţe*, trans. Dumitru Stăniloae, Filocalia 10 (Bucureşti: Humanitas, 2008), 353–54.

rul aşază lucrarea duhovnicească sub oblăduirea Maicii Domnului şi sub purtarea de grijă a fiilor ei, slujitorii şi iubitorii Bisericii.

În măsura în care sfătuirea şi călăuzirea duhovnicească se fac şi de către alte persoane decât preoţii consacraţi, inclusiv de către monahii sau mame duhovniceşti cu daruri deosebite, această lucrare îşi găseşte temelia în Maica Domnului. Tradiţia ortodoxă cunoaşte figuri de fecioare şi maici cu daruri minunate, care fie au călăuzit poporul, fie l-au slujit până la sacrificiul suprem. Amintesc, pentru exemplificare, doar pe Sfânta muceniţă Maria Skobţova, cunoscută şi ca Sfânta Maria din Paris sau Maica Maria. Aceasta a fost o monahie din Paris, trăitoare în secolul XX. Vocaţia ei specială a fost ospitalitatea şi dragostea de oameni, ce au fost împlinite până la ultimele consecinţe, murind ca muceniţă, în 1945, în lagărul de la Ravensbrück, din Germania. Tot ca exemplificare, este demn de menţionat numele Maicii Siluana Vlad, care trăieşte la Iaşi şi coordonează Centrul de Formare şi Consiliere „Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavriil" din cadrul Mânăstirii „Sfântul Siluan Athonitul". Stareţă a acestei mânăstiri, Maica Siluana împlineşte, cu ajutorul lui Dumnezeu, şi lucrarea de călăuzire duhovnicească.

Astfel, în îmbrăţişarea Fecioarei, partea întâi a volumului oferă spre lectură o îndrumare duhovnicească călăuzită de Maica Domnului.

Partea a doua este dedicată fiilor deosebiţi ai Maicii Domnului, reprezentaţi atât de părinţi duhovniceşti, dar şi de cei care, sub călăuzirea acestora, Îl caută pe Dumnezeu.

Aşadar, într-o structură inteligent alcătuită, se conturează o imagine a duhovniciei care poate fi trăită de omul zilelor noas-

tre. Mai multe despre modul cum înţelege Arhim. Dumitru Cobzaru tensiunea dulce-împovărătoare a paternităţii duhovniceşti, centrală în Răsăritul creştin, vom descoperi citind paginile de faţă.

Pr. Conf. Univ. Dr. Cristian Sonea

PARTEA ÎNTÂI

Fiule, iată Mama ta!

IUBIREA FECIOAREI MARIA PENTRU OMUL CONTEMPORAN[1]

Preacucernici Părinţi, iubiţi tineri şi onorat auditoriu,

Subiectul serii noastre duhovniceşti este Maica Domnului. Cred că nici nu se putea altfel, de vreme ce suntem în preajma sărbătorii Bunei Vestiri şi, de asemenea, pentru faptul că vin din obştea Mânăstirii Maicii Domnului de la Nicula; de aceea socotesc că li s-a părut potrivit organizatorilor să îmi cearǎ să vorbesc despre Maica Domnului. Aş începe cu o mică istorioară, o povestire simplă, dar adevărată, şi am să continui cu un cuvânt al Sfântului Proclu, Patriarhul Constantinopolului, care conturează câteva virtuţi ale Maicii Domnului[2].

În ceea ce priveşte titlul conferinţei, *Iubirea Fecioarei Maria pentru omul contemporan,* cred eu că Maica Domnului a fost contemporană nu doar cu cei din primul secol creştin, ci ea rămâne contemporană cu toţi creştinii, dintotdeauna şi până la sfârşitul veacurilor. În ea regăsim, practic, tot ceea ce ne conferă identitate fiecăruia. De altfel, ceea ce voi încerca să exprim în cuvân-

[1] Conferinţă organizată de Liga Tinerilor Creştini Ortodocşi Români, Târgu Mureş, în data de 15 martie 2017, urmată de întrebări şi răspunsuri. Versiunea scrisă a fost revizuită pentru publicare.

[2] În *Viaţa Preasfintei Născătoare de Dumnezeu şi pururea Fecioarei Maria*. Ediţie îngrijită de Arhim. Constantin Chirilă. Traducere de Monahia Theodora Videscu şi Constantin Fădur. Editura Doxologia, Iaşi, 2013.

tul meu este faptul că ei nu îi este străin niciun amănunt al vieţii omeneşti, dimpotrivă, aproape tot ce i s-a întâmplat Maicii Domnului a fost dus la intensitate maximă şi, atunci, ne putem regăsi în trăirile sale, fiecare în parte, în încercările pe care le avem sau în problemele cu care ne confruntăm pe tot parcursul vieţii.

Istorioara sau povestea adevărată este următoarea: cândva, cu mulţi ani în urmă, o mamă a născut un băiat. După naştere, a încercat să-l hrănească din sânul ei. Băieţelul n-a acceptat sub nicio formă. În această încercare disperată a mamei să-l hrănească pe pruncul care nu-i accepta sânul, intervine, la un moment dat, într-un vis repetat, o femeie foarte frumoasă, dar foarte sobră, care îi spune mamei că nu trebuie forţat copilul pentru că nu-i aparţine, băiatul Îi aparţine lui Dumnezeu şi Maicii Domnului... Au trecut anii şi, atunci când băiatul a îmbrăţişat viaţa monahală la Mânăstirea Nicula, mama şi-a dat seama că femeia din vis, care a liniştit-o într-o oarecare măsură în încercarea sa, nu era alta decât Maica Domnului, care-şi cerea fiul. Această istorie este adevărată şi cu ea vreau să vă pun la suflet faptul că Maica Domnului se implică în viaţa fiecăruia, cu precădere a noastră, a creştinilor, care credem în ea, şi cu atât mai mult a noastră, a ortodocşilor, care avem o evlavie aparte pentru ea. O evlavie cuminte şi, deopotrivă, corectă, firească, pentru că Ortodoxia a păstrat-o pe Maica Domnului în parametrii ei fireşti, normali, împlinindu-i, am putea spune, dorinţa de a rămâne într-o oarecare taină, discreţie, cuminţenie, tăcere chiar, cu toate că, în Ortodoxie, s-a vorbit mult, dintotdeauna, despre Maica Domnului, inclusiv în cadrul unor sinoade ecumenice dedicate ei, iar sărbătorile care o cinstesc sunt ample,

Adormirea Maicii Domnului de la Nicula fiind chiar cea mai amplă celebrare din ţara noastră. Până la sfârşitul veacurilor se va vorbi despre Maica Domnului, poate şi pentru că oamenilor li se desluşesc multe lucruri din trăirile pe care le au, identificându-se cu ea. Aşadar, menirea poveştii a fost să vă încredinţeze că, într-adevăr, Maica Domnului intervine în viaţa noastră în mod direct.

Cât despre Sfântul Proclu, Patriarhul Constantinopolului – vorbim despre un sfânt din secolul al V-lea al erei creştine –, acesta ne spune că Maica Domnului este „slava fecioarelor, bucuria mamelor, întărirea credincioşilor, diadema Bisericii, pilda adevăratei credinţe, tronul evlaviei, sălaş al Sfintei Treimi”[3]. Mă voi opri, pe rând, la fiecare virtute ori nume dat Maicii Domnului, virtute în care, tot aşa, ar trebui să ne regăsim fiecare dintre noi sau pe care să ne-o însuşim.

Cea dintâi virtute sau laudă pe care i-o aduce Sfântul Proclu Maicii Domnului este aceea că ea a devenit şi rămâne pentru veşnicie „slava fecioarelor”[4] ori a fecioriei. Este una dintre virtuţile de căpătâi şi unul din temeiurile credinţei noastre: Maica Domnului – fecioară înainte de naştere, în timpul naşterii şi după naştere. Tema fecioriei este una pe marginea căreia se poate discuta şi s-a discutat amplu de-a lungul veacurilor. În ultima vreme însă acest subiect a devenit din ce în ce mai evitat în societatea contemporană. Oamenii nu mai sunt preocupaţi de virtutea fecioriei. Asta se vede şi din faptul că se împuţinează călugării, că opţiunea pentru viaţa monahală nu mai este aceeaşi cu cea care a existat cândva. Dar, mai cu seamă, acest lucru este

[3] *Ibidem*, pp. 447-448.
[4] *Ibidem*, p. 447.

evident prin faptul că secularizarea şi libertinajul au făcut ca fecioria să fie un subiect tabu, care nu trebuie discutat, adus în faţă, scos în evidenţă; dimpotrivă, dacă ar fi să amintim doar felul în care se manifestă „Ziua îndrăgostiţilor", este suficient ca să ne dăm seama că nu există niciun interes pentru viaţa feciorelnică.

Or, Maica Domnului ne arată ce înseamnă fecioria şi încearcă să ne convingă să o trăim, mai ales noi, creştinii. Şi reuşeşte, îndeobşte, aşa cum spuneam şi cred, cu creştinii ortodocşi, pentru că noi încă păstrăm linia tradiţională, de pildă, a familiei (fecioria, în sens amplu, însemnând şi fidelitate în familie). Dar se vede că, odată ce ne depărtăm de zona ortodoxă şi intrăm în zona catolică, sunt probleme în ceea ce o priveşte pe Maica Domnului şi adevărul de credinţă, iar când intrăm în zona protestantă şi neo-protestantă, practic Maica Domnului nu mai există! A fost scoasă efectiv din Biserica lor, din cultul lor, care se numeşte, totuşi, creştin. Şi, atunci, în direcţia aceasta, chiar geografic vorbind, dacă vreţi, putem observa cât s-a denaturat viaţa, în general, şi viaţa creştină. Fiindcă ceea ce ni se aduce şi impune (şi ne agresează!) acum, venind dinspre Occident sau de peste ocean, demonstrează lipsa credinţei în Maica Domnului. Acolo nu mai există conştiinţa fecioriei, pentru că nu o mai au pe Maica Domnului în viaţa lor. Să fiţi încredinţaţi de acest lucru, care, de altfel, este foarte evident. De aceea s-a ajuns la căsătoriile între persoane de acelaşi sex, de aceea sunt ţări sau state în lume unde se evită deja cuvântul „mamă" şi „tată", de aceea sunt state în lume care au scos din certificatul de naştere sexul copilului, pentru ca să şi-l aleagă el la vârsta majoratului, şi altele asemenea! Tot de aici, problemele cu copiii luaţi forţat din fa-

miliile lor şi daţi spre adopţie – vedeţi dramele din ultimii ani, în Norvegia, chiar ale unor copilaşi de-ai noştri, români. Toate acestea se întâmplă pentru că nu există evlavie la Maica Domnului, pentru că Maica Domnului nu mai face parte din viaţa lor, altminteri, ar exista şi credinţa în virtuţile ei, care trebuie să fie neapărat imitate.

În ceea ce priveşte fecioria în sine, am spus-o şi cu alte ocazii, fecioria nu este şi nu trebuie să fie doar o calitate a trupului, ci trebuie să fie şi o calitate a minţii şi a inimii. Nu este suficient să trăieşti feciorelnic, să porţi fecioria în trupul tău, trebuie să o porţi şi în minte, şi în inimă. De altfel, Domnul Hristos spune că este suficient să gândeşti şi ai şi păcătuit în inima ta[5], chiar dacă trupul, în aparenţă sau medical, a rămas neîntinat. Or, Maica Domnului, cred eu, prin prezenţa ei în casele noastre, în bisericile noastre, în credinţa noastră, în fiinţa noastră creştină, vrea să ne spună, la rându-i, că trebuie să rămânem feciorelnici atât cu trupul, cât şi cu mintea şi inima, deopotrivă în viaţa monahală şi în cea de familie. În ambele trebuie să existe o feciorie a trupului, dar şi a minţii şi a inimii, întrucât şi în călugărie, şi în viaţa de familie, de multe ori trădăm, înşelăm cu mintea şi, apoi, mai grav, înşelăm şi cu inima, adică ne ataşăm de altcineva, iar sentimentele pe care le trăim nu sunt pe placul lui Dumnezeu. De aceea şi spune Dumnezeu adesea, mai ales în scriptura Vechiului Testament, că El este un Dumnezeu

---

5 Matei 5, 28. Toate citările biblice se dau din *Biblia sau Sfânta Scriptură. Versiune diortosită după Septuaginta, redactată, adnotată şi tipărită de Bartolomeu Valeriu Anania, Arhiepiscop al Vadului, Feleacului şi Clujului, Mitropolit al Clujului, Albei, Crişanei şi Maramureşului*, Editura Renaşterea, Cluj-Napoca, 2009.

gelos[6]. Dacă am transpune acest cuvânt, de pildă, în viaţa de familie, ne-am da seama ce înseamnă cu adevărat. Fiindcă în viaţa de familie (chiar creştină!) – dincolo de geloziile patologice, care ţin de alt sector, acela al vindecării bolilor trupeşti şi psihice –, de multe ori se trădează, nu neapărat din punct de vedere fizic, ci al minţii şi al inimii. Iar dacă se întâmplă şi fizic, iar celălalt află, abia dacă mai poate ierta. Cei care spun că iartă, o spun pentru că se străduiesc să facă acest lucru, dar se creează o suferinţă atât de adâncă, atât de profundă, care niciodată nu mai poate fi scoasă din făptura respectivă. De altfel, avem temei în Sfânta Scriptură, unde Sfântul Apostol Pavel arată dimensiunea acestei tragedii care se întâmplă în făptura omenească. El spune că toate păcatele se săvârşesc în afară de trup, păcatul desfrâului însă se săvârşeşte în trup, iar trupul este templu al Duhului Sfânt[7]; de aici şi ravagiile pe care le face păcatul desfrâului. Aşadar, este important să avem feciorie trupească, dar această feciorie trupească se susţine pe fecioria minţii şi pe fecioria inimii. Nu este cuvântul meu, mă întemeiez pe cuvântul unui mare teolog, Paul Evdokimov, care vorbeşte despre Maica Domnului şi despre această a doua dimensiune a fecioriei, a minţii şi a inimii[8].

---

[6] Ieşirea 20, 5; Deuteronomul 4, 24.

[7] 1 Corinteni 6, 19.

[8] Paul Evdokimov, „Maica Domnului – arhetipul femininului", în *Femeia şi mântuirea lumii*. Prefaţă de Olivier Clément. Traducere de Gabriela Moldoveanu. Editura Sophia, Bucureşti, 2015, pp. 267-286; *Taina iubirii. Sfinţenia unirii conjugale în lumina tradiţiei ortodoxe*. Traducere de Gabriela Moldoveanu. Editura Sophia, Bucureşti, 2016, pp. 208-210. De asemenea, Sfântul Ambrozie al Milanului, *Despre fecioare*, 2, 6, *apud* Stefano de Fiores, *Maria, Mama lui Iisus*, 2002, Salamanca, p. 160.

A doua numire (şi slăvire!) pe care i-o dă Sfântul Proclu Maicii Domnului este cea de „bucurie a mamelor”[9]. Sunteţi, aici, foarte multe mame şi nu ar trebui să vă explic prea mult, deoarece cred că, prin excelenţă, mamele simt ceea ce spuneam la începutul cuvântului meu, şi anume că Maica Domnului într-adevăr le înţelege, le pricepe, vorbeşte aceeaşi limbă, ştie ce înseamnă un copil pe care trebuie să-l creşti, să-l îngrijeşti, să-l protejezi şi faţă de care dragostea este copleşitoare. De asemenea, înţelege deplin suferinţa care însoţeşte viaţa mamei pe tot parcursul vieţii copilului său, încă de la naştere, încă de la concepţie, dacă vreţi, de când îl poartă în pântece şi până când trăieşte mama sau pruncul, fiica sau fiul, care tot prunc rămâne pentru mamă. Aşadar, Maica Domnului este cu adevărat o bucurie a mamelor! Sfântul Simeon Noul Teolog[10] are o abordare foarte fină şi profundă în ceea ce priveşte legătura maternă a Maicii Domnului cu Fiul ei Cel iubit, cu Domnul nostru Iisus Hristos. El merge până la momentul sarcinii, când Domnul Hristos se forma ca trup omenesc în pântecele Maicii Domnului. Este o imagine extraordinară!

Desigur, pe vremea Sfântului Simeon Noul Teolog, nu existau ecografe, graţie cărora vedem, astăzi, ce se întâmplă înăuntrul trupului, deşi este şi o tragedie a ecografelor, fiindcă, în urma interpretării unui filmuleţ, doctorii dau un verdict, din cauza căruia foarte mulţi copii sunt omorâţi încă din pântecele maicii lor. Este o mare problemă pentru noi şi ar trebui făcut ceva în

9 *Viaţa Preasfintei Născătoare de Dumnezeu şi pururea Fecioarei Maria*, ed. cit., p. 447.

10 Simeon Noul Teolog, „Cuvântări morale”, în *Filocalia*. Vol. VI. Traducere, introducere şi note de Pr. Prof. Dumitru Stăniloae. Editura Institutului Biblic şi de Misiune Ortodoxă, Bucureşti, 1977, pp. 156-157.

acest sens. Nu trebuie evitate ecografele, bineînţeles, dar nici să se exagereze cu ele, iar doctorii trebuie crezuţi până la păcat! Şi în viaţa duhovnicească, de pildă, atunci când este vorba de ascultare, în mânăstiri, şi nu doar în mânăstiri, ci faţă de duhovnic, în general, la întrebarea: „Până unde trebuie să asculţi de duhovnic sau de stareţ?", răspunsul este „Până la păcat!" Aşa cred că ar trebui ascultat şi de doctori, până la păcat, până la a nu-l înfăptui, mai ales în privinţa aceasta. Este adevărat că, uneori, ei pun corect diagnosticul, dar şi acolo se pot găsi soluţii. De pildă, cunosc un caz în care copilul a venit pe lume, l-am botezat, la scurt timp a murit şi l-am înmormântat. Dar, de cele mai multe ori, au fost erori tehnice, ale ecografului, sau umane, de interpretare din partea medicului, şi nu am îngăduit să fie ucis pruncul, care acum are vârsta adolescenţei sau e în preajma căsătoriei!

Revenind la Sfântul Simeon Noul Teolog, el spune că omul duhovnicesc reuşeşte să aibă aceleaşi trăiri pe care le-a avut Maica Domnului când L-a purtat pe Domnul Hristos în pântecele ei, să simtă mişcările de Prunc ale Domnului Hristos în fiinţa lui[11]. Omul duhovnicesc poate simţi aşa cum a simţit Maica Domnului şi cum simte o mamă oarecare (dacă există mame oarecare!), atunci când poartă în pântecele ei un trup omenesc. O mamă, când i se mişcă pruncul în pântece, se bucură că acesta trăieşte, că dă semne de viaţă. Atunci când pruncul nu mai mişcă în pântecele ei, se îngrijorează şi se gândeşte la ce-i mai rău. Ce bine ar fi să avem şi noi aceeaşi atitudine când Îl simţim pe Dumnezeu în viaţa noastră şi mai ales când nu-L simţim în viaţa noastră, când Dumnezeu nu mişcă, efectiv, când nu ne

[11] *Ibidem.*

mişcă făptura pe dinlăuntru! Ar trebui să fim foarte îngrijoraţi, atunci, şi să ne temem de ce-i mai rău. Această imagine a Sfântului Simeon Noul Teolog este extraordinară, iar dumneavoastră, mamele, aşa cum spuneam, cred că vă asemănaţi foarte mult cu Maica Domnului şi trebuie să vă asemănaţi cât mai mult posibil cu ea. La înmormântări de mame, spun, adesea, un cuvânt în acest sens. Din păcate, cu trecerea vârstei, începi să înmormântezi din ce în ce mai mulţi cunoscuţi şi inclusiv mame pe care le îndrăgeşti, pentru că le-ai crescut copiii din punct de vedere duhovnicesc şi e firesc să te legi sufleteşte şi de mamă, ori ţi-au fost şi ele fiice duhovniceşti, şi, atunci, e greu să oficiezi o slujbă de înmormântare pentru o mamă pe care o cunoşti, ai preţuit-o, ai apreciat-o şi ai iubit-o, cu atât mai greu să spui un cuvânt de învăţătură. De aceea, adesea, la predică, spun simplu (şi adevărat!) că, dacă Maica Domnului este socotită Doamna Îngerilor, cu siguranţă îngerii din preajma ei sunt chiar femeile mame, care-i seamănă atât de mult. Aşadar, bucuria mamelor!

Sfântul Proclu spune, în continuare, despre Maica Domnului că este „întărirea credincioşilor”[12]. Când m-am oprit la numele „slava fecioarelor”, am anticipat oarecum că Maica Domnului este întărirea credincioşilor. Nici nu poate fi altfel. O altă istorie adevărată – şi delicată, în ce mă priveşte – este aceea că, la un moment dat, intrând în biserica Mânăstirii Nicula, am văzut, în faţa Icoanei Maicii Domnului, un bărbat de 38 de ani, care plângea amarnic: avea cancer în fază terminală şi se gândea ce se va întâmpla cu fiica lui de 13 ani, cu familia, şi nu neapărat că Îi

[12] *Viaţa Preasfintei Născătoare de Dumnezeu şi pururea Fecioarei Maria*, ed. cit., pp. 447-448.

reproşa lui Dumnezeu şi, respectiv, Maicii Domnului, boala sa, dar punea întrebări. Îşi recunoaştea starea de neputinţă şi de păcat, la urma urmei, fiindcă toţi oamenii suntem păcătoşi şi meritǎm. „Dar ceilalţi de ce trebuie să sufere?" – aceasta era una din întrebările pe care i le punea el Maicii Domnului. El merită, dar ceilalţi de ce trebuie să sufere? Mi-am dat seama că faptul că se afla în genunchi în faţa Icoanei de la Nicula şi plângea şi îşi punea aceste întrebări izvora din credinţa lui în Dumnezeu şi în Maica Domnului şi că acel moment a fost o întărire a credinţei lui şi, cu siguranţă, Maica Domnului a intervenit în viaţa lui şi i-a făcut trecerea din această lume mai uşoară.

Pregătindu-mă pentru această seară duhovnicească, l-am ascultat pe Părintele Sofian Boghiu, care relatează o întâmplare asemănătoare cu un deţinut din închisorile comuniste, care, în pragul disperării, o cheamă pe Maica Domnului în ajutor, pentru că aşa îi spusese mama lui: „Atunci când simţi că nu mai poţi şi nu mai există nicio soluţie, cheamă-o pe Maica Domnului în ajutor!" Părintele Sofian, care a fost nu doar un mare duhovnic, ci şi un suflet foarte sensibil, povesteşte cum Maica Domnului l-a ajutat pe acel deţinut să nu se sinucidă şi să continuie să îşi ducă crucea în temniţele acelea înfiorătoare, până la capăt. Vă îndemn să citiţi scrierile Părintelui Sofian şi să ascultaţi înregistrările care s-au păstrat: pe lângă faptul că a fost un artist de mare fineţe, a fost şi un om profund, un călugăr cuminte, blând, smerit, având ceva din Maica Domnului. Uitându-mă la înregistrare, am văzut cum lăcrima, vorbind cu atâta sensibilitate... Încheie părintele spunând că el însuşi l-a întâlnit pe fostul deţinut, după ce a ieşit din puşcărie. Prin urmare, povestea e adevărată şi auzită chiar din gura celui care o trăise. Aşadar, Maica

Domnului e întărirea credincioşilor, mai ales în situaţiile limită. Desigur, nu vă doresc să ajungeţi în situaţii limită, dar, dacă se va întâmpla vreodată acest lucru, să o chemaţi pe Maica Domnului în ajutor şi veţi vedea că Dumnezeu, prin mijlocirea ei, vă va da soluţii sau veţi simţi intervenţia ei directă, foarte palpabilă.

Aşadar, şi pilda de la început, şi aceasta a Părintelui Sofian arată că intervenţia Maicii Domnului este, deseori, directă şi imediată, inclusiv poate să vină în preajma omului, făcându-şi, uneori, simţită prezenţa. Desigur, nu trebuie să ne dorim să o vedem pe Maica Domnului; în acest sens, cei mai mulţi Părinţi ne avertizează să avem grijă că poate fi şi o înşelare a diavolului. Dar, cu siguranţă, dacă o chemaţi pe Maica Domnului în ajutor, ea nu rămâne indiferentă, nici nu întârzie, aşa cum ştim din toate rugăciunile pe care i le adresăm, fiindcă ea este grabnic ajutătoare şi, în plus, aşa cum am văzut, ne întăreşte în credinţă.

Mai mult, spune mai departe Sfântul Proclu, ea însăşi este „pilda adevăratei credinţe”[13]. Dacă ar fi să vorbim doar despre suferinţă, despre suferinţa omului contemporan, a omului dintotdeauna, a omului căzut, de la Adam încoace şi până la sfârşitul veacurilor, ei bine, Maicii Domnului nu îi este străină suferinţa; dimpotrivă, a trăit-o cu intensitate maximă, cum spuneam la început. Să ne gândim la Pruncul Iisus, Care, după ce L-a purtat în pântece, S-a născut în condiţiile pe care le ştim[14] – câtă durere putea să fie în inima ei de mamă?! Câtă durere a putut să simtă, când a trebuit să fugă în Egipt, de teama celor

[13] *Ibidem*.
[14] Luca 2, 7.

care doreau să ia viaţa Pruncului[15], teamă care, cu siguranţă, n-a părăsit-o nici după întoarcere, ani de zile... Cu câtă durere şi cu cât zbucium s-a întors la Ierusalim, împreună cu bătrânul Iosif, să-L caute pe Fiul ei, când L-au pierdut la vârsta de 12 ani[16]?! Trei zile L-au căutat. Ce s-ar întâmpla în lumea noastră să se piardă un copil?! Câte instituţii ar fi mobilizate şi prin câte mijloace s-ar încerca să fie găsit acel copil?! Aşadar, cu cât zbucium L-a căutat Maica Domnului pe Copilul ei, înainte să-L găsească în templul din Ierusalim, în casa Tatălui Său[17]?! Trebuie să luăm aminte – fie spus în paranteză, dar fără a ne îndepărta de tema noastră – la faptul că L-a găsit în templu. De ce L-a găsit în templu? Fiindcă aşa a fost educat. De cine anume a fost educat astfel? De însăşi Maica Domnului. Este foarte important acest amănunt, pentru că, dacă noi ne pierdem copiii, tare mă tem că nu ne-am gândi că sunt în biserică. Foarte rar se întâmplă acest lucru. Poate se află chiar într-un loc opus bisericii. De aceea, trebuie să luăm aminte! Revenind la suferinţa Maicii Domnului, să ne aducem aminte de toate pericolele şi ameninţările pe care ea şi le-a asumat, atunci când Dreptul Simeon i-a spus că prin sufletul ei va trece sabie[18]. Domnul Hristos a fost ameninţat cu moartea, mai mult, căutau să-L omoare[19] cu pietre[20], apoi să-L răstignească, ceea ce s-a şi săvârşit[21]. Aflându-se mereu în preajma Mântuitorului, ştiind, probabil chiar auzind în mulţime ceea

[15] Matei 2, 13-15.
[16] Luca 2, 43-50.
[17] Luca 2, 46, 49.
[18] Luca 2, 35.
[19] Luca 4, 28-29.
[20] Ioan 8, 59.
[21] Matei 27; Marcu 15; Luca 23; Ioan 19.

ce se murmura împotriva Fiului ei, fără îndoială a trăit neîncetat cu teama în inimă, teamă care s-a transformat într-o durere pe care ne-o putem închipui nemărginită – sabie a trecut prin sufletul ei, prin inima ei! –, atunci când Domnul nostru Iisus Hristos a fost prins, întemniţat, scuipat, biciuit, încoronat cu cunună de spini şi omorât prin răstignire!

Scriptura este lacunară în ceea ce priveşte viaţa Maicii Domnului, dar, ca să înţelegem suferinţa, durerea pe care a trăit-o, pe ea o putem încadra în orice categorie, nu doar în cea de mamă îndurerată, care şi-a văzut Fiul omorât, ci, de pildă, în cea a orfanilor, ca fiică a unor părinţi pe care i-a iubit, dar de care s-a bucurat puţină vreme, fiindcă i-a pierdut la o vârstă foarte fragedă.

Maica Domnului a fost un „elev" bun şi silitor, ascultător! De aici, pilda adevăratei credinţe: a fost crescută în credinţă şi a fost învăţată credinţa cea adevărată, care s-a împlinit în ea. Spune Sfântul Nicolae Cabasila[22] că toată Scriptura insuflată de Dumnezeu a fost scrisă pentru Maica Domnului, pentru că în ea s-a împlinit Sfânta Scriptură, începând de la făgăduinţa dată protopărinţilor noştri că Se va naşte Mesia şi că şarpele va fi zdrobit[23], continuând cu profeţiile Vechiului Testament[24], până la sfârşitul veacurilor, pentru că inclusiv în Cartea Apocalipsei

[22] Nicolae Cabasila, „Cuvânt la preaslăvita Adormire a Preasfintei Doamnei noastre de Dumnezeu Născătoarea". În diac. Ioan I. Ică jr, *Maica Domnului în teologia secolului XX şi în spiritualitatea isihastă a secolului XIV: Grigorie Palama, Nicolae Cabasila, Teofan al Niceei. Studii şi texte*, Editura Deisis, Sibiu, 2008, pp. 476-477.

[23] Facerea 3, 15.

[24] Facerea 28, 12, 17; Ieşirea 3, 2; Psalmul 44, 11, 20-21; Psalmul 45, 15-16; Cântarea Cântărilor 4, 7-9; Isaia 6, 6-7; 7, 14; Iezechiel 14, 2.

o găsim pe Maica Domnului[25]. Aşadar, în Maica Domnului se regăsesc şi etapele istoriei mântuirii neamului, dar şi etapele vieţii noastre pământeşti şi ale devenirii noastre în ceea ce priveşte credinţa şi mântuirea sufletului. Spuneam, la începutul cuvântului meu, că nu se poate să ai o credinţă adevărată – iată pilda adevăratei credinţe! –, dacă din această credinţa este scoasă Maica Domnului. Cel puţin nu este o credinţă creştină! Cei care nu o au în cultul lor şi în viaţa lor duhovnicească pe Maica Domnului, aceia nu mai pot fi numiţi creştini. Fiindcă, spun cei mai mulţi Părinţi duhovniceşti, nu Îl poţi despărţi pe Domnul Hristos de Maica Lui, precum nici pe Maica Domnului de Fiul ei. Deci în ea se plinesc, iată, ne spune un mare sfânt al veacului al XIV-lea, toate Scripturile. Mai mult, Sfânta Scriptură, cea insuflată de Dumnezeu, a fost scrisă pentru Maica Domnului, care L-a născut pe Cuvântul Însuşi. De aceea, atunci când vom vedea că se atentează la cultul Maicii Domnului, să înţelegem că se întâmplă ceva străin, primejdios, în ceea ce priveşte adevărul de credinţă, credinţa cea adevărată. Aşadar, atâta vreme cât o avem pe Maica Domnului, avem şi garanţia că suntem pe drumul cel bun.

Mai departe, spune Sfântul Proclu, Maica Domnului este „tronul evlaviei”[26]. Cei care aţi cercetat Mânăstirea Nicula – şi nu sunteţi puţini aici, din sală –, mai ales de hramul din 15 august, cunoaşteţi foarte bine evlavia credincioşilor faţă de Maica Domnului. Dar această evlavie este izvorâtă din însăşi evlavia ei! Nici nu ne putem închipui noi evlavia Maicii Domnului faţă

[25] Apocalipsa 12, 1.
[26] *Viaţa Preasfintei Născătoare de Dumnezeu şi pururea Fecioarei Maria*, ed. cit., p. 448.

de Fiul ei! Cu câtă sfială I-a slujit Fecioara Maria Domnului nostru Iisus Hristos, cu câtă atenţie, cu câtă gingăşie! Acestea sunt semne ale evlaviei sale, fiindcă Maica Domnului ştia că Domnul Iisus Hristos este Fiul lui Dumnezeu întrupat, avea această conştiinţă, a căpătat-o atunci când i-a răspuns Îngerului: „Iată, roaba Domnului. Fie mie după cuvântul tău!”[27] Ea a ştiut, a fost încredinţată şi s-a încredinţat zi de zi de ceea ce i s-a întâmplat şi de Cui trebuie să-I poarte de grijă. În felul acesta trebuie să înţelegem şi evlavia noastră, a credincioşilor, fiindcă, de multe ori, evlavia creştină este dusă la extreme. De pildă, la Catedrala noastră din Cluj-Napoca, am putea spune că există şi o „evlavie a babelor”, şi o „evlavie a mironosiţelor”, până şi o „evlavie a ipocriţilor”... Dacă ne-am uita însă la Maica Domnului, am învăţa care este evlavia adevărată, pentru că Maica Domnului n-a ieşit în evidenţă. Nici măcar atunci când se afla la poalele Crucii, ei nu i s-a auzit plânsul, căci, dacă i s-ar fi auzit plânsul, fără îndoială s-ar fi scris în Scripturi. Cu siguranţă că a plâns! Nu i s-a auzit însă plânsul, nici oftatul... Sigur, în filmele care s-au făcut în ultimii ani, regizarea este foarte agresivă. Dar nu a fost aşa... Se poate vedea... Eu am văzut, la înmormântări, mame care îşi conduceau copiii la mormânt, asemeni ei, plângând cu multă demnitate şi resemnare. Dar am văzut, am auzit şi lucruri de nedescris, pe care, e adevărat, le poţi înţelege, până la un anumit punct... Spun acest lucru dintr-o experienţă destul de amplă de slujire la înmormântări. Pe măsură ce trec anii, precum spunea Mitropolitul Bartolomeu, începi să cunoşti mai mulţi morţi decât vii, lucru adevărat mai ales pentru cei care trăiesc, ca el, până la o vârstă matusalemică!

[27] Luca 1, 38.

De asemenea, în biserică, mai ales când suntem în comunitatea credincioşilor şi trebuie să fim în comuniune cu ceilalţi, trebuie să avem firescul Maicii Domnului, să o imităm pe Maica Domnului în evlavie şi aici: să nu deranjăm pe nimeni, să nu stingherim pe nimeni, să nu simtă nimeni şoapta rugăciunii noastre, să nu deranjeze pe nimeni şoapta rugăciunii noastre. Nici îmbrăcămintea noastră, nici comportamentul nostru nu trebuie să agreseze persoana de lângă noi. Nici măcar statul nostru în genunchi! Şi aceasta poate să deranjeze. Poziţia de rugăciune firească şi cu adevărat evlavioasă, în biserică, este în picioare. Evlavia, întruchiparea evlaviei noastre creştine, trebuie să fie Maica Domnului şi, atunci, vom fi delicaţi, vom fi discreţi, vom fi tăcuţi... Nici nu se va simţi prezenţa noastră lângă celălalt, dacă vom avea înaintea noastră exemplul Maicii Domnului. Căci ea este, spune Sfântul Proclu, „tronul evlaviei", adică o cununa a evlaviei.

În sfârşit, ultimul cuvânt al Sfântului Proclu spune că Maica Domnului este „sălaş al Sfintei Treimi"[28]. Aici poate fi dezvoltată o întreagă teologie. Spus simplu, prin faptul că L-a întrupat pe Domnul Hristos, Maica Domnului este, prin definiţie, sălaş al Sfintei Treimi. Cuvântul Sfântului Proclu ne priveşte însă şi pe noi. Maica Domnului a fost şi rămâne, pentru veşnicie, sălaş al Sfintei Treimi. Dar noi? Ce se întâmplă cu noi? Care este destinaţia noastră? Ce trebuie să dobândim? Care este scopul nostru? Şi cum trebuie să lucrăm la viaţa noastră, pentru a ajunge să fim într-o continuă devenire spre a atinge acest scop? Aceste întrebări ar trebui să ne preocupe tot mai mult. De pildă, în

[28] *Viaţa Preasfintei Născătoare de Dumnezeu şi pururea Fecioarei Maria*, ed. cit., p. 448.

ultimii ani, ne preocupă deasa sau rara împărtăşire şi este foarte bine că ne preocupă. Referitor la teama că deasa împărtăşire poate duce la banalizarea ei, să nu vă fie frică, noi nu vom ajunge niciodată ca în lumea occidentală, să ne împărtăşim aşa, „en gros". În bisericile romano-catolice, se împărtăşeste toată lumea, cu sau fără spovedanie, cu sau fără pregătire, mâncând sau fără a mânca înainte... Este problema dumnealor şi a credinţei lor. Noi nu vom ajunge acolo, fiindcă nu împărtăşim acea credinţă a lor, fiindcă profilul creştinului ortodox este mai exigent, mai atent, mai vigilent, fără a fi de dorit, desigur, ca acestea să fie duse la extreme, aşa cum se întâmplă, din păcate, uneori. Totuşi, dacă se pune problema mai desei împărtăşiri, este un lucru bun: ne împărtăşim cu Domnul Hristos!

În traducerile actuale ale *Liturghierului*[29], după Mitropolitul Bartolomeu – care a diortosit, pe lângă Sfânta Scriptură, şi textul Sfintei Liturghii şi care a scris o carte despre Sfânta şi Dumnezeiasca Liturghie, *Cartea deschisă a Împărăţiei*[30] –, descoperim faptul că *nu ne împărtăşim* cu Duhul Sfânt, ci *avem părtăşie* cu Duhul Sfânt, *devenim părtaşi*, precum ne spune Sfânta Scriptură, devenim „părtaşi ai firii celei dumnezeieşti"[31]. Însă cu Domnul Hristos ne putem împărtăşi, pentru că El S-a întrupat, şi trebuie să ne împărtăşim cu El pentru a avea viaţa cea

---

[29] *Liturghia Sfântului Ioan*, ediţia a V-a, Editura Renaşterea, Cluj-Napoca, 2009, p. 79.

[30] Bartolomeu Anania, Arhiepiscopul Clujului, *Cartea deschisă a Împărăţiei. O însoţire liturgică pentru preoţi şi mireni*. Bucureşti, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 2007. Text republicat în volumul Valeriu Anania, *Cartea deschisă a Împărăţiei. De la Betleemul Naşterii la Ierusalimul Învierii*. Studii introductive de Jan Nicolae şi Vasile Gordon. Cronologie de Ştefan Iloaie. Iaşi, Editura Polirom, 2011.

[31] 2 Petru 1, 4.

veşnică, precum El Însuşi o spune[32]. Aşadar, să devenim părtaşi dumnezeieştii firi în ceea ce-L priveşte pe Dumnezeu-Tatăl şi în ceea ce-L priveşte pe Duhul Sfânt – prin darul lui Dumnezeu, prin cunoaşterea Lui, prin lucrarea virtuţilor[33] –, iar cu Domnul Iisus Hristos, cu Trupul şi Sângele Lui, trebuie să ne împărtăşim cât mai des cu putinţă, cu pregătirea cuvenită, cu îngăduinţa duhovnicului, cu tot ceea ce dumneavoastră ştiţi deja că se cuvine a face sau aţi experimentat personal. Astfel, să devenim şi noi, asemenea Maicii Domnului, sălaş al Sfintei Treimi.

Trebuie să ne punem această problemă: dacă Maica Domnului a devenit sălaş al Sfintei Treimi, oare nu acest lucru trebuie să-l avem şi noi în vedere, în ceea ce ne priveşte? Nu acesta este scopul nostru? Vorbim despre mântuirea sufletului, despre dobândirea Împărăţiei Cerurilor. Dar să nu le luăm aşa, egoist, ca şi cum mi-aş dori o casă frumoasă, o maşină bună, o sănătate puternică, de nezdruncinat; să nu ni se pară la fel şi mântuirea sufletului, dobândirea Împărăţiei Cerurilor. Adică trebuie să le abordăm cu o înţelegere profundă. Locul nostru este deja pregătit, *ni l-a pregătit* Domnul nostru Iisus Hristos[34] şi *ni l-a arătat* prin Sine Însuşi[35]: locul nostru este de-a dreapta lui Dumnezeu-Tatăl, adică în sânul Sfintei Treimi. Dar nu poţi să ajungi în sânul Sfintei Treimi, dacă tu însuţi nu ai devenit sălaş al Sfintei Treimi. Împărăţia lui Dumnezeu sau Împărăţia Cerurilor aceasta este. Se spune că Împărăţia lui Dumnezeu este ori începe înlăuntrul nostru[36]; noi însă visăm, ne dorim o îm-

[32] Ioan 6, 51-58.
[33] 2 Petru 1.
[34] Ioan 14, 2-3.
[35] Faptele Apostolilor 7, 56.
[36] Luca 17, 21.

părăţie adevărată, în care să fim *noi*, să ajungem *să fim noi*, în cele din urmă. Dar această împărăţie trebuie să fie şi în noi! Noi Îl vrem pe Dumnezeu şi vrem să stăm de-a dreapta lui Dumnezeu-Tatăl, în Împărăţia Lui, dar iată ce ne spune Maica Domnului, în cuvântul Sfântului Proclu: această împărăţie trebuie să fie deja în noi, adică Sfânta Treime să Se sălăşluiască în fiinţa noastră!

De multe ori, trăim sau facem lucrurile fără să le cunoaştem profunzimile pe care le au. La fel, nici credinţa nu ne-o cunoaştem prea bine. Însă ar trebui să ne străduim din ce în ce mai mult să o cunoaştem, ascultându-i, de pildă, pe părinţii noştri duhovniceşti, când ne spun să citim Sfânta Scriptură şi alte cărţi duhovniceşti. Încă de când eram adolescent, duhovnicul meu mă sfătuia să citesc măcar o pagină, seara, înainte de culcare. Şi citeam, în acea vreme, uneori, nopţi întregi; acum, din păcate, citim tot mai puţin... De asemenea, Mitropolitul Andrei ne îndeamnă pe noi, colaboratorii săi, şi pe toţi creştinii, ori de câte ori are ocazia, să citim în fiecare zi câte un capitol din Noul Testament, ceea ce Înaltpreasfinţia Sa însuşi face. Aşadar, trebuie să cunoaştem în profunzime care este scopul nostru, care este destinaţia noastră şi să lucrăm, astfel, la mântuirea sufletului, să ne dorim să moştenim Împărăţia Cerurilor. Dar, mai presus de toate, trebuie să-L dobândim pe Dumnezeu efectiv, să-L dobândim pe Dumnezeu! Repet, dacă noi ne dorim Împărăţia Cerurilor şi dacă Împărăţia Cerurilor trebuie să înceapă înlăuntrul nostru, atunci cu adevărat trebuie să devenim sălaş al Sfintei Treimi, încă din această lume. Altfel, imaginându-ne acum oarecum utopic, când vom ajunge în Împărăţia Cerurilor, ne vom trezi într-o realitate care nu ne este proprie.

Deci trebuie să ajungi să trăieşti această realitate încă din existenţa pământească, ceea ce este cu putinţă. Cunoaşteţi din vieţile sfinţilor, din cărţile duhovniceşti, că, într-adevăr, există până astăzi oameni sfinţi, care au revelaţia strălucirii slavei lui Dumnezeu, care încă de pe pământ pot *vedea* strălucirea slavei lui Dumnezeu, aşa cum ne spune Sfântul Grigorie Palama[37].

Rezumând, Maica Domnului a fost ea însăşi prunc, a fost un copil orfan, a fost un adolescent, a trecut prin şcoală (a templului!), a învăţat, a fost educată, lucru pe care nu-l specifică Sfânta Scriptură, deşi ne lasă să-l deducem[38]. Însă, din Sfânta Scriptură, ştim că Domnul Hristos îi uimea pe contemporanii Lui cu învăţătura Sa[39]. La cei doisprezece ani ai Săi, Îl urmăreau toţi cei din templu gură-cască, fiindcă ştia atât de multe lucruri. De unde le ştia? Desigur, le ştia fiind Dumnezeu adevărat, însă, ca Om adevărat, le ştia şi de la Maica Domnului. Maica Domnului cunoştea Scriptura; în templul Legii Vechi, fecioarele erau pregătite, cultivate, iar accentul se punea mai cu seamă pe viaţa duhovnicească, pe viaţa spirituală, lucru pe care-l putem deduce, aşa cum spuneam mai sus, mai ales din cântarea sa[40]. De asemenea, Maica Domnului a ştiut ce înseamnă viaţa de familie, a cunoscut şi văduvia şi, mai ales, a ştiut ce înseamnă să-ţi înmormântezi unicul fiu, pe Fiul lui Dumnezeu. A trecut, aşadar, cum am văzut, prin toate suferinţele posibile ale unei făpturi omeneşti şi ar trebui să ne rămână reper, reperul prin excelenţă, în

---

[37] „Tomul aghioritic", în *Filocalia*. Vol. VII. Traducere, introducere şi note de Pr. Prof. Dumitru Stăniloae. Editura Humanitas, Bucureşti, 2017, p. 415.
[38] Luca 1, 46-55.
[39] Luca 2, 46-47.
[40] Luca 1, 46-55.

durerile noastre, dar şi în ceea ce priveşte normalitatea feciorie-ei, de pildă, cum spuneam, dar şi în celelalte aspecte ale firescu-lui vieţii. Şi, desigur, ea să ne fie reperul în iubire, în iubirea faţă de Dumnezeu şi în iubirea faţă de oameni. Cuviosul Siluan Athonitul are un cuvânt foarte frumos despre Maica Domnului, în cartea Între iadul deznădejdii şi iadul smereniei [41], în care spune că ea îi iubea foarte mult pe oameni, ştiind că Domnul Hristos a venit pe pământ pentru mântuirea lor şi, cu cât era mai mare dragostea ei, cu atât îi era mai mare suferinţa, pentru că acei oameni, pentru care Domnul Hristos a venit pe pământ să-i mântuiască, aceia L-au răstignit, în faţa ei... Şi ea îi iubea cu atât mai mult! Aşadar, ea poate să fie pentru noi reperul iubirii ade-vărate şi, de aici, reperul iertării, căci ea i-a şi iertat, cu siguran-ţă a făcut-o, nici nu putea altfel.

În sfârşit, ultimul lucru pe care doresc să vi-l împărtăşesc este că, în ultima vreme, suntem foarte preocupaţi de sănătatea noastră trupească şi de hrana noastră, care să fie, de pildă, cât mai bio... În acest sens, este foarte important să înţelegem că Maica Domnului a fost *sănătoasă* şi din punct de vedere trupesc, şi din punct de vedere sufletesc. Prin urmare, tot ea ne poate învăţa cum să ducem o viaţă echilibrată şi cuminte, astfel încât sănătatea trupului să fie mulţumitoare, iar sănătatea sufletului să fie mântuitoare. Amin!

***

[41] Cuviosul Siluan Athonitul, *Între iadul deznădejdii şi iadul smereniei*. Studiu introductiv şi traducere de diac. Ioan I. Ică jr. Ediţia a IV-a revi-zuită. Editura Deisis, Sibiu, 2001, p. 171.

Ne putem spovedi şi la alt duhovnic, în afară de duhovnicul nostru?

Sigur că se poate, dar cu binecuvântarea duhovnicului. Se şi întâmplă adesea: din cauza distanţei, a vacanţelor sau din alte motive. Deci se poate, dar cu binecuvântarea duhovnicului, poate chiar cu recomandarea lui.

Preacuvioase Părinte, vă rog să ne relataţi o amintire frumoasă pe care o aveţi legată de Înaltpreasfinţitul Părinte Bartolomeu. Ştiu că v-a fost drag, ştiu că petrecea mult timp la Mânăstirea Nicula, când eraţi stareţ. Împărtăşiţi-ne şi nouă cea mai frumoasă amintire legată de un Arhiepiscop şi Mitropolit iubit de toată ţară şi de un om model.

Cele mai frumoase momente erau când mă certa...! Întotdeauna aveai emoţii în preajma lui, dar mai ales atunci. I-am învăţat, de altfel, firea, pe parcursul anilor, şi oarecum îl intuiam dinainte şi îi mai lăsam şi pe alţii „să pice" în vizorul lui, atunci când era mai „nervos". Se întâmpla să fie nervos, în ce sens? Vă dau un exemplu: totdeauna venea la Nicula a doua zi de Crăciun şi a doua zi de Paşti, să slujească; desigur, şi la hramuri. Bineînţeles, stătea la Nicula trei-patru zile pe săptămână, iar luna de concediu, iulie, de obicei se odihnea la Nicula; de asemenea, în Săptămâna Luminată şi în perioada dintre Crăciun şi Bobotează. Aşadar, putem spune că stătea la Nicula poate mai mult decât la Cluj. Însă, când slujea, până să înceapă efectiv Sfânta Liturghie, în timpul acelor, să le spunem, „artificii" binecuvântate – o regie, practic –, se simţea oarecum incomod.

Ele nu-l traspuneau imediat în atmosfera Sfintei Liturghii, trebuia să treacă un timp, timp în care, dacă te aflai în preajma sa, câteodată puteai „să mai şi capeţi”...! Dar, ori de câte ori se întâmpla, Îi mulţumeam lui Dumnezeu că era numai atâta. Fiindcă te certa pentru un nimic pe care îl observa în altar sau în afara altarului, amănunte din acestea care nu aveau nicio valoare şi pe care le şi trecea cu vederea numaidecât.

Era un om care impunea, de aici şi emoţiile pe care le simţeam în preajma lui şi pe care i le mărturiseam, adesea. Trebuia să colaborăm, aveam atâtea lucruri de făcut împreună, iar emoţiile pe care mi le crea mă împiedicau să comunic, uneori. O făcea şi intenţionat – am învăţat lucrul acesta de la el, poate că şi propria mea fire a fost influenţată în privinţa aceasta. Se proteja. Te lăsa să te apropii de el doar până la o anumită distanţă. Ei bine, ce amintire să vă povestesc? Cea mai frumoasă *nu* este cea mai frumoasă, în sens fericit... Este ultima amintire, atunci când s-a hotărât să plece la Viena, pentru a se încerca imposibilul... Înainte de intubare, am fost acolo cu Preasfinţitul Vasile, care l-a şi spovedit, iar printre clipele în care aţipea, pentru că era foarte ostenit, foarte slăbit, ne-a mai spus câte ceva despre anii de puşcărie şi alte amintiri de-ale lui... Iar înainte să rămână doar cu Preasfinţitul Vasile, pentru ultima spovedanie, eu i-am luat ambele mâini, mi le-am pus pe capul meu, pentru că el nu era în stare, şi i-am spus că îl iubesc, iar el mi-a spus că şi el, şi aşa ne-am despărţit, pentru anii cât mai trăiesc eu pe pământ... A fost un moment delicat şi pentru mine, şi pentru el. A rezonat întotdeauna la sentimentele noastre şi, chiar dacă nu îşi cerea decât foarte rar iertare, atunci când ne mai „necăjea”, ne arăta că îi pare rău, dacă cumva ar fi exagerat într-o anumită privinţă.

Sunt multe lucruri de povestit... După ce am ajuns stareţ la Nicula – am scris acest lucru într-un interviu publicat în cartea *„Fiule, m'am vrut să-ţi fiu candelă de ceas târziu..."!*[42] –, l-am întrebat cum ar trebui să gestionez, concret, Mânăstirea Nicula. Desigur, şi din punct de vedere administrativ, chiar financiar, pentru că ne gândeam să începem investiţii de anvergură, pe care le-am şi dus la bun sfârşit, după cum aţi putut vedea cei care aţi fost în ultima vreme la Mânăstirea Nicula: am construit o biserică nouă, câteva case, şi încă se mai construieşte. L-am întrebat, atunci, concret despre gestiune, dacă să facem o singură gestiune sau două gestiuni, mai ales atunci când vrei să faci cât mai mult... Iar el mi-a spus două lucruri: „Eu n-am să-ţi ţin spatele niciodată. Eu sunt omul legii. Niciodată n-am să-ţi ţin spatele!" Şi al doilea: „Să ţii minte de la mine, cât trăieşti, că n-ai numai prieteni; ai şi duşmani!" Am ţinut cont de aceste două lucruri. Şi nu doar eu, ci şi el! În ce sens? De pildă, cum vă spuneam, stătea la Nicula perioade lungi. Ei bine, îşi plătea cheltuielile: îşi plătea casa, masa şi tot ce se consuma. Inclusiv porcul de Crăciun, căci îi plăcea să se simtă aşa tradiţional, că vine Crăciunul. Cumpăra porcul de la Mânăstirea Nicula, căci ştia că îl creştem cu bucate, nu cu hrană artificială. Eu refuzam, dar el zicea: „Atunci mă duc la târg şi-mi cumpăr de la târg, cu preţul pieţei, şi amin!" Desigur că plătea şi mânăstirii cu preţul pieţei! Era omul care nu rămânea dator, ci spunea adesea: „Să le plăteşti totdeauna celor care îţi oferă servicii, pentru că nimic nu este gratuit cu adevărat!" Am învăţat acest lucru. Mitropolitul Bartolomeu plătea, iar eu îi tăiam chitanţă, îi dădeam originalul

[42] Publicată la Editura Renaşterea, Cluj-Napoca, în mai multe ediţii (2014, 2017, 2020).

şi eu păstram duplicatul, ca să am dovada că mi-a plătit. Păstrez şi acum acele chitanţe, să ştiţi. În felul acesta, a căpătat încredere din ce în ce mai sporită în ce mă priveşte, în ce ne privea pe toţi, pentru că nu mă ocupam eu singur de administraţia Mânăstirii Nicula: exista un consiliu economic, un consiliu duhovnicesc, care conducea efectiv destinele mânăstirii.

Vă mai relatez o amintire. Când simţea deja că se scurg în grabă zilele spre un sfârşit iminent, m-am gândit să mă duc până acasă la mama, care se află la o distanţă destul de mare şi îmi lua câteva zile până să mă întorc. M-am dus la el la cabinet, eram deja la Cluj, iar la plecare, i-am spus să mă ierte. El a priceput imediat despre ce e vorba şi mi-a zis el mie: „Dar ce? Te gândeşti să mori? Să nu te mai întorci?" Avea conştiinţa că se va întâmpla lucrul acesta curând şi şi-a aranjat toate lucrurile dinainte. A fost un om care nu lăsa nimic la întâmplare. Inclusiv memoria, să ştiţi, şi-a controlat-o.

Iată încă o amintire, menită şi să vă amuze, dar şi să întregească portretul acestui om mare. Cum ştiţi deja, a fost instalat mitropolit în 2006, la Cluj, iar la masa oficială, la Hotelul Belvedere, unde am fost cam cinci sute de persoane, s-au ţinut mai multe discursuri. Patriarhul Teoctist provoca anumite persoane din mulţime, îi cunoştea pe fiecare şi voia să afle cât mai multe amănunte despre personalitatea Mitropolitului Bartolomeu. În mijlocul acelor discursuri, preşedintele Băsescu s-a ridicat de la masă mai repede, motivând că trebuie să plece în China; probabil că, între altele, era şi acela un motiv. Atunci, Mitropolitul Bartolomeu s-a ridicat, la rându-i, şi i-a mulţumit pentru prezenţă, iar nouă, tuturor celor de faţă, ne-a spus: „De atâtea ori l-am rugat pe preşedintele Băsescu să se mai lase de

chinezăriile astea!" Sigur, noi am aplaudat, iar Băsescu s-a dus liniştit în China... Ultimul care a vorbit la acel dineu, bineînţeles, a fost Patriarhul Teoctist, care l-a lăudat la nesfârşit pe Mitropolitul Bartolomeu. Îi plăcea să vorbească, cu accent moldovenesc, iar ultimul lucru pe care l-a spus a fost următorul: „Acum, istoria a consemnat înfiinţarea Mitropoliei de la Cluj şi, probabil, într-o zi se va afla şi regia înfiinţării ei!" S-a ridicat îndată Mitropolitul Bartolomeu, „Leul Ardealului", şi a spus: „Da, dar regie de scenă, nu de culise!" El a fost omul care a jucat mereu cu cărţile pe faţă, nu există o „regie de culise" a înfiinţării Mitropoliei de la Cluj, dar, vedeţi, oamenii au speculat dintotdeauna... Or, Mitropolitul Bartolomeu n-a lăsat niciodată lucrurile nerezolvate, le-a rezolvat şi limpezit întotdeauna, cum spuneam, inclusiv aceste speculaţii despre înfiinţarea Mitropoliei de la Cluj.

Am multe amintiri cu Înaltpreasfinţia Sa, întrucât ne întâlneam cel puţin de două-trei ori pe săptămână, luam masa împreună adesea, îl însoţeam în anumite împrejurări, la anumite evenimente. Mă folosesc de experienţa dobândită în preajma sa, în diferite contexte; întotdeauna a dat rezultate. De pildă, vă mai împărtăşesc două afirmaţii ale sale, prima fiind: „Să nu te enervezi când vor alţii, să te enervezi când vrei tu!", iar a doua, care se referea la demnitatea familiei din care se trăgea, mai cu seamă a mamei, pe care o iubea foarte mult şi de la care o învăţase: „Decât să întingi în unt şi să te uiţi în pământ, mai bine întingi în sare şi te uiţi la soare!"

Mulţumim, Preacuvioase Părinte! Aş vrea să vă mai pun o întrebare. Ştiu că cea mai mare minune pe care o face Dumnezeu este că ne face din răi buni, cum zice Sfântul Simeon Noul Teolog: „Cel ce faci

din vameşi îngeri şi întunericul, lumină". Întrebarea este următoarea: aţi fost nouă ani stareţ la Mânăstirea Nicula, unde este Icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului. Aţi văzut o minune făcută acolo?

Adesea mi se pune această întrebare. Răspunsul meu constant este: cea mai mare minune e că m-a răbdat Maica Domnului pe mine, acolo, lângă ea!

Desigur, pot să dau mărturie pentru multe lucruri, inclusiv vindecări de boli grave, de cancer... De pildă, unul dintre ucenicii mei, Daniel, care astăzi este preot, în copilărie a suferit de cancer. Toţi câţi au fost în spital atunci, din generaţia lui, au murit. Ştiu asta pentru că mergeam la Oncologie să-l vizitez pe fratele meu, bolnav şi el, şi treceam prin secţia de copii. Aşa l-am şi întâlnit pe Daniel. Daniel trăieşte şi o punem pe seama Maicii Domnului de la Nicula. E doar un exemplu din nenumăratele cazuri de vindecări de boli grave.

De asemenea, cunosc cazuri de vindecări de îndrăciţi. Nu cred că exagerez spunând aceasta. Mi-aduc aminte foarte bine de un domn, de aici, din Târgu Mureş, care a venit la Nicula multă vreme, fiind posedat, şi, în cele din urmă, s-a făcut sănătos. Dar să ştiţi că a insistat să vină până s-a făcut sănătos; noi, toţi călugării, am avut zile de coşmar cu el.

După aceea, veneau la Maica Domnului foarte multe familii care nu aveau copii şi îşi doreau să aibă şi i-au avut... Şi aşa mai departe...

Desigur, minunile Maicii Domnului rămân, cumva, pe „retina" celor care le-au experimentat; oamenii nu prea se grozăvesc cu ele şi cred că aşa este bine, să fie taina fiecăruia cum lucrează Dumnezeu, la urma urmei. Am scris un istoric al mâ-

năstirii, o monografie, şi, cercetând ce s-a întâmplat în trecut, am descoperit cărţi întregi care vorbesc despre minunile Maicii Domnului, cu exemple, adrese, nume. Am enumerat câteva în monografia mea. Părintele Andrei, stareţul care mi-a urmat la Nicula, oferă exemple mai numeroase în culegerea sa, publicată chiar în mai multe limbi.

Se mai poate reface o feciorie pierdută?

Da! Dincolo de aspectul fizic, bineînţeles... Am să vă dau un exemplu pe care l-am mai invocat, deoarece cred că este foarte la îndemână: slujirea lui Dumnezeu presupune o stare feciorelnică şi, vedeţi, când au fost chemaţi apostolii, o parte dintre ei au fost căsătoriţi, dar au renunţat la familie şi I-au urmat Domnului Hristos. Prin urmare, cred eu că au intrat şi în categoria celor feciorelnici...

Se poate! Se poate redobândi fecioria şi trebuie neapărat să lucrăm la redobândirea fecioriei minţii şi a inimii. Altfel, este periculos, mai periculos poate, aş putea spune. Desfrâul este o patimă şi a trupului, dar mintea necurată şi inima împătimită...!? Fiindcă trupul, vrând-nevrând, se face neputincios până la urmă. Dar mintea? Şi inima? Deci trebuie lucrat aici, la minte şi la inimă.

Budiştii, hinduşii se mântuiesc? Doar creştinii ortodocşi se mântuiesc?

Am găsit, în urmă cu mult timp, un cuvânt al unui părinte, pe care îl folosesc poate şi pentru că mă „scapă" de dificultatea de a da un răspuns: „Cine nu este ortodox riscă mântuirea!"

Ce părere aveţi despre naşterea de prunci prin inseminare artificială?

Biserica nu e de acord şi nici eu nu sunt de acord. Avem adevărate tragedii. Îmi vin în minte exemple – acum totul se aude şi se ştie –, sunt adevărate tragedii. De pildă, sunt plantaţi mai mulţi embrioni, dar nu rezistă toţi, iar acesta este avort, e limpede, şi nu din culpă, nu aşa, că nu ştii despre ce e vorba. Apoi, avem situaţia următoare: au făcut copii, dar ceilalţi embrioni sunt îngheţaţi undeva, într-o bancă. Ce facem cu aceştia? Ei au o anumită vârstă acum... Într-o zi, cineva nu mai plăteşte, probabil, ca să fie păstraţi în bancă şi...? Ce se întâmplă? Sunt două exemple, dar există multe, multe altele... În sfârşit, mai este un aspect, despre care am vorbit în mai multe împrejurări, tot la predici legate de Maica Domnului. Şi anume, mai mulţi Părinţi sunt de părerea că, pe vremea Maicii Domnului, se aştepta venirea lui Mesia, lucru de o asemenea însemnătate încât era un adevărat blestem pentru o familie neputinţa de a naşte copii. În zilele noastre însă se naşte Antihrist, dintr-o femeie, cu siguranţă, iar eu mă tem că se va naşte nu dintr-o femeie oarecare şi nu ştim prin ce mijloace... Cred că vremurile pe care le trăim şi ceea ce ni se pregăteşte pentru sfârşitul lumii are legătură cu Antihrist, dar are legătură şi cu tot ceea ce duce la sfârşitul lumii. Iar eu socotesc că experimentele acestea ştiinţifice la limită atârnă, şi ele, greu pentru sfârşitul omenirii. Desigur, există deja cazuri de copii născuţi din astfel de experimente, care au şi creat probleme mari, de toate felurile. Dar faptul că se naşte Antihrist trebuie să ne trezească la conştiinţa că nu mai este atât de grav dacă nu poţi să ai copii. Cel mai important este să ne

mântuim, să ne ajutăm unii pe alţii în viaţa de familie să dobândim mântuirea sufletului şi Împărăţia Cerurilor, cum spuneam, în sensul profund al lucrurilor. Naşterea de prunci... şi aceasta, vedeţi, devine un act de egoism. Altfel stau lucrurile atunci când soţii fac promisiunea că îl dăruiesc pe prunc lui Dumnezeu, aşa cum au făcut părinţii Ioachim şi Ana – şi chiar I-au dat-o lui Dumnezeu pe Maica Domnului! –, dar, astăzi, cei mai mulţi care au făcut o asemenea promisiune, nu şi-o împlinesc. Aşadar, Biserica nu este de acord, iar experienţa mea personală şi duhovnicească, de asemenea, mă determină să vă spun că nici eu, sub nicio formă!

Cum ar trebui să fie implicarea creştinilor ortodocşi în viaţa socială, culturală şi politică a ţării?

Aş spune că totală, aşa ar trebui! Totală, având conştiinţa că suntem români – de ce să nu avem această conştiinţă?! Chiar dacă suntem de diferite etnii, fiind cetăţeni români, cetăţeni ai acestei ţări care se numeşte România şi de care trebuie să ne pese, trebuie să ne implicăm în viaţa socială şi inclusiv politică. Dar punându-L pe Dumnezeu înainte! Vedeţi câte răspunsuri înţelepte a dat Domnul Hristos atunci când a fost pus în dificultate de contemporanii Lui? La întrebarea „să dăm dajdie cezarului, sau nu?”[43], Hristos le-a cerut să-I arate banul dajdiei şi a dat următorul răspuns: „Ale cui sunt efigia şi inscripţia de pe el?... Daţi-i dar cezarului cele ce sunt ale cezarului şi lui Dumnezeu cele ce sunt ale lui Dumnezeu!”[44] Trebuie să avem această con-

[43] Matei 22, 17.
[44] Matei 22, 19-21.

ştiinţă. Domnul Hristos plătea dajdie? A plătit dajdie[45], noi de ce să nu plătim? O plătim, dacă trebuie să o plătim. Dar trebuie să avem şi pretenţii. Vedeţi cât caz se face, de pildă, de construirea de biserici şi mai ales a Catedralei Mânturii Neamului. De ce să nu fie subvenţionată de la bugetul de stat, când optzeci şi ceva la sută din creştinii ortodocşi sunt contribuabili la bugetul de stat? Nu sunt alţii, sunt ortodocşii! De ce să nu vină banii înapoi la ortodocşi şi la nevoile lor spirituale? Desigur, să fie distribuit bugetul pentru diversele nevoi, dar să revină şi tărâmului spiritual, adică nouă, celor care alimentăm bugetul statului. Prin urmare, Catedrala Mântuirii Neamului şi bisericile, în general, trebuie să se construiască. Să se construiască şi spitale gratuite, şi şcoli, bineînţeles. Şi noi, Biserica, le construim. Faptul că nu se doreşte să se vadă toate acţiunile noastre sociale nu înseamnă că nu le facem. Nici nu ne interesează pe noi prea mult că nu se văd; în plus, mai avem şi conştiinţa că nu acesta este rostul nostru, al Bisericii, decât colateral. Rostul Bisericii este să-i călăuzească pe credincoşi spre Cerul lui Dumnezeu. Acesta este rostul Bisericii. Însă se doreşte să devenim un *caritas*, sigur că asta se doreşte! Am primit o felicitare acum, de ziua de naştere, de la o doamnă milionară, româncă din Statele Unite, care urmăreşte toate acţiunile mele şi care, în prima frază, mă lăuda că fac atâtea lucruri, dar, în a doua frază, scria că ar vrea să vadă mai multe spitale, mai multe cămine de bătrâni... Eu însă nu sunt coordonator al căminelor de bătrâni, ci sunt coordonatorul mânăstirilor din Eparhia Clujului şi slujitor la Catedrala Mitropolitană! Vedeţi, este vorba despre o înţelegere greşită.

[45] Matei 17, 27.

Dumnezeu să-i ajute! O cunosc personal, am fost în casa ei de câteva ori, nu are pe nimeni şi totul se poate duce de râpă... O să se bucure statul american de toată avuţia ei, pentru că nu e în stare să facă nimic, decât să pretindă altora.

Nu se pune problema să facem politică de partid, dar „politica omului" o facem, de ce nu? Ar trebui susţinuţi oamenii; trebuie să avem „înţelepciunea şerpilor" şi „blândeţea porumbeilor"[46], cum ne învaţă Domnul Hristos. Atunci, de ce să nu stau la masă cu preşedintele consiliului judeţean sau cu primarul locului, când mă duc la o slujbă la biserică şi el a participat la Sfânta Liturghie? Dimpotrivă! Câteodată chiar reclam, să ştiţi, mai ales în zonele pe care le cunosc foarte bine, reclam faptul că nu este prezent primarul la evenimentul respectiv, o spun public, acuzându-l, bineînţeles. De ce nu? De pildă, am fost la Gherla, la o înmormântare, la începutul anului, şi am început predica de la înmormântare cu o acuzaţie la adresa administraţiei. Am stat la înmormântare în nişte condiţii inumane. Nu numai eu, toată lumea de acolo, iar omul plecat la Domnul era artist, coregraf la Universitatea Tehnică, avea un grup pe care el îl coordona, iubea frumosul, a fost dansator de muzică populară toată viaţa lui, a promovat costumul popular, şi i-am făcut slujba de înmormântare într-o încăpere pe care nici n-aş şti cum s-o denumesc, fiind sub demnitatea umană. Prin urmare, avându-l pe protopop alături şi fără să pot să ştiu dacă e primarul prezent, căci nu puteam cuprinde toată mulţimea, am început predica spunând: „Nu ştiu dacă este primarul aici, dar este părintele protopop şi sunt atâţia oameni de bine – îi cunosc bine pe gherleni, inclusiv pe cei din administraţie –, nu se poate să continu-

[46] Matei 10, 16.

aţi în halul acesta, este sub demnitatea umană şi trebuie să vă gândiţi că urmaţi, urmăm cu toţii…" Mi-aduc aminte că, după ce au stat la arest unii din mai-marii de la Cluj, au zis că, dacă ştiau că ajung şi ei acolo, de câte ori li se ceruseră bani să se modernizeze arestul Poliţiei din Cluj, poate i-ar fi dat… Aşa ar trebui să ne gândim şi la locurile unde se săvârşesc slujbele de înmormântare… Trebuie create nişte condiţii umane. Nu extravagante, ci umane. Şi, atunci, ne implicăm, reclamăm, spunem. Este adevărat că ne expunem, mai ales în calitate de preoţi. Însă, până la urmă, preotul spune cu glas tare şi pentru faptul că vocea oamenilor greu se face auzită. Prin preot se mai pot rosti unele lucruri şi sunt multe urechi care aud, uneori mai intervine şi ruşinea… Îl avem, şi aici, ca model, pe Mitropolitul Bartolomeu, de pildă, în cazul primarului Funar, care, e drept, a ajutat cât a putut Biserica, convingând să se dea terenuri pentru construirea de biserici în Cluj. În condiţiile în care existau foarte puţine biserici în Cluj, în perioada când Funar era primar, Arhiepiscopia noastră a primit în jur de douăzeci de terenuri în Cluj. Faptul că avem probleme juridice până astăzi este o altă discuţie, însă bisericile sunt acolo, credincioşii au unde să meargă la slujbe şi acest lucru este foarte bun. Uneori însă se mai făcea că nu aude sau mai organiza în faţa Catedralei şi activităţi care nu se pretau. Şi, atunci, Mitropolitul Bartolomeu, din amvonul acesteia, îl „trăgea de urechi", mai ales că întregul perimetru al pieţei este proprietatea Eparhiei, iar primarul nu se cuvenea să-şi permită să organizeze o activitate acolo fără aprobarea Bisericii, respectiv a Mitropolitului. Iar Mitropolitul Bartolomeu îl mustra şi avea greutatea să o facă. Bine… era Mitropolitul Bartolomeu!

De ce să credem în mijlocirea Maicii Domnului spre Dumnezeu sau Iisus, când Iisus afirmă, în Biblie, că este singurul mijlocitor între om şi Dumnezeu-Tatăl din cer?

Există o legătură indisolubilă între Iisus Hristos şi Maica Lui, de aici şi credinţa noastră în Maica Domnului. Scriptura este foarte clară în ceea ce-L priveşte pe Domnul Hristos ca fiind Unul-Născut din Tatăl[47], Fiul lui Dumnezeu, în calitate de Dumnezeu[48]. În calitate de Om, Domnul Hristos a luat trup din Maica Domnului, iată legătura indisolubilă! Nu de aceea zicem noi: „din Tată fără de mamă şi din mamă fără de tată”[49]? Nu-L putem despărţi pe Domnul Hristos de Maica Lui, aşa cum n-o putem despărţi pe Maica Domnului de Fiul său! Întruparea în sine a Domnului Hristos ne deschide orizontul că orice om poate fi mijlocitor pentru aproapele lui înaintea lui Dumnezeu, este însăşi taina Întrupării!

De ce se zice la Liturghie: „Maica lui Dumnezeu, mântuieşte-ne pe noi”? Ea ne mântuieşte sau Dumnezeu?

Troparul de la Buna Vestire, pe care o să-l auziţi curând, spune: „Astăzi este începutul mântuirii noastre şi arătarea tainei celei din veac”[50]. Dacă e să ne gândim la ce spunea Sfântul

---

47 Ioan 1, 14; 3, 16.
48 Ioan 1, 1-2, 14-18; 3, 17; 1 Ioan, 5-20.
49 *Mineiul pe ianuarie,* Ed. IBMO, Bucureşti, 2010, p. 140. Sfântul Grigorie de Nazianz (Teologul), „Cuvânt la Arătarea lui Dumnezeu adică la Naşterea Mântuitorului”, în *Sfinţii Părinţi despre Naşterea şi Întruparea Cuvântului*, Editura Sophia, Bucureşti, 2007.
50 *Mineiul pe Martie,* Ed. IBMO, Bucureşti, 2019, p. 222.

Nicolae Cabasila[51], că toată Scriptura insuflată de Dumnezeu a fost scrisă pentru Maica Domnului...! Trebuie, totuşi, făcută distincţia duhovniceşte. Să nu confundăm, să nu substituim. Şi este limpede: nu o substituim pe Maica Domnului lui Dumnezeu, nu o confundăm cu Dumnezeu, ea însăşi nu I s-a substituit. Chiar şi atunci când L-a „obligat", oarecum, pe Domnul Hristos să facă cea dintâi minune, înainte de vreme[52], aţi văzut cu câtă delicateţe a făcut-o! Doar L-a informat pe Fiul ei: „Nu mai au vin..."[53] Atât, un simplu cuvânt. Sunt lucruri scrise în Scriptură. Şi dacă aici nu e vorba de mijlocire, atunci...? Dar vedeţi cum se face mijlocirea: cu delicateţea Maicii Domnului.

Ce părere aveţi despre apariţiile Maicii Domnului în lumea catolică? Exemplu: Fatima, Medjugorje. De ce nu ar fi adevărate, demne de crezare şi pentru ortodocşi? Minunile ce se petrec acolo sunt reale. De ce ar fi mai adevărate minunile din lumea ortodoxă legate de Fecioara Maria?

Spunem că, de când S-a întrupat Domnul Hristos, în istorie, un alt eveniment mai mare nu mai poate fi. Prin urmare, aşa spun şi eu: nici minunile noastre, ortodoxe, să zicem, şi cu atât mai puţin cele romanţate, catolice, nu sunt necesare. Nu sunt mijloace pentru mântuirea sufletelor noastre. Nu mai sunt ne-

---

[51] Nicolae Cabasila, „Cuvânt la preaslăvita Adormire a Preasfintei Doamnei noastre de Dumnezeu Născătoarea". În diac. Ioan I. Ică jr, *Maica Domnului în teologia secolului XX şi în spiritualitatea isihastă a secolului XIV: Grigorie Palama, Nicolae Cabasila, Teofan al Niceei. Studii şi texte*, ed. cit., pp. 476-477.
[52] Ioan 2, 3-5.
[53] Ioan 2, 3.

cesare minunile, pentru că Dumnezeu S-a revelat deplin. Nu mai e nevoie de o altă minune, nu există o minune mai mare decât Întruparea Domnului Hristos. Desigur, nici nu trebuie să le excludem, dar evlavia trebuie controlată. Iată, în această seară, vorbim despre Maica Domnului. Atunci chiar să privim la ea şi să ne dăm seama că nu-i este propriu să se arate aşa, în slavă, cum s-a spus ori s-a accentuat de cei care au promovat evenimentele respective; nu este în firea ei şi nu este în firea lucrurilor, în ceea ce o priveşte pe Maica Domnului. Sunt câteva sanctuare, unele mai veridice, altele mai puţin veridice, n-aş putea să spun... Am vizitat doar unul singur, la Czestochowa, în Polonia, cu mulţi ani în urmă, sunt douăzeci de ani de atunci, dar era totul construit în jurul unei icoane bizantine a Maicii Domnului, pe care ne-au furat-o nouă, e drept. Se face însă un pelerinaj de anvergura celui de la Mânăstirea Nicula. Nu mi s-a părut ceva ieşit din comun acolo. Nu am fost la Fatima, nici la Lourdes, nu aş putea să vă spun nimic referitor la acestea. Am auzit însă că foarte mulţi credincioşi de-ai noştri merg la Medjugorje; eu sunt circumspect cu privire la fenomenul în sine, la amestecul, sincretismul religios de acolo. Pentru că mulţi creştini ortodocşi de-ai noştri, care se duc acolo, se împărtăşesc, iar noi nu avem comuniune euharistică cu catolicii, iar preoţii catolici nu-i informează despre acest lucru. Ei ştiu, preoţii catolici, că nu ne putem împărtăşi din acelaşi Potir şi, tendenţios, îi împărtăşesc pe creştinii noştri ortodocşi, care devin vinovaţi, nu? Adică ei se duc acolo ca să se elibereze, să se bucure, şi tu, preot catolic, îi faci vinovaţi de încălcarea legii, până la urmă. În calitate de ortodox, nu aveai voie să te împărtăşeşti. Aşa că am rezervele mele în ceea ce priveşte fenomenul în sine şi felul în care este gestionat.

Părintele Cleopa are o carte, *Despre vise şi vedenii*[54], în care spune foarte clar să nu credem în ele, aducând ca argument citate din Sfinţii Părinţi, potrivit cărora doar unu din o sută sau unu din o mie poate fi un semn de la Dumnezeu, dar şi pe acela să-l luăm tot ca de la draci, că Dumnezeu nu Se supără. Şi, desigur, cu smerenia cuvenită, căci nu suntem noi vrednici de asemenea revelaţii... În plus, vedeţi, Dumnezeu are totuşi delicateţea Lui şi discreţia Lui, iar ieşirile acestea din lumea catolică sunt foarte spectaculoase, sunt vrednice de Hollywood mai degrabă; prin urmare, mă tem, foarte tare mă tem... Să ştiţi că cel mai bun regizor e diavolul. Putem observa acest lucru din experienţa noastră personală: câte gânduri nu ne trec nouă prin cap într-o anumită împrejurare pe care noi vrem să o controlăm sau vrem să o premeditãm. De cele mai multe ori, sunt gânduri negre, gânduri care nu au nicio legătură cu Dumnezeu. Eu aş avea rezerve, am rezerve mari, bineînţeles că am rezerve mari! Am spus, înainte, că cine nu e ortodox riscă mântuirea. Aşadar, eu cred în Ortodoxie şi în Biserica noastră şi aş vrea ca toată lumea să devină ortodoxă. Dar aceasta, spunea Mitropolitul Bartolomeu, va fi o lucrare a Duhului Sfânt. Da, să se unească lumea, mai ales sau măcar lumea creştină. Astfel, toată lumea să fie ortodoxă...! Dar asta va fi aşa, spunea Mitropolitul, ca un trăznet, pentru că va fi lucrarea Duhului Sfânt, nu a oamenilor. Vedeţi, nici noi, ortodocşii între noi, nu am reuşit să ajungem la un numitor comun, atâtea valuri s-au făcut, de pildă, pe marginea Sinodului din Creta. Revenind la catolici, cred că, în ceea

54 Arhimandrit Cleopa Ilie, *Despre vise şi vedenii*, Editura Bunavestire, Bacău, 2001. Şi în ediţia: *Despre vise şi vedenii şi despre Sfânta Împărtăşanie*, Editura Mănăstirea Sihăstria, 2011.

ce-i priveşte, sunt probleme de credinţă şi chiar erezii; în consecinţă, am rezerve. De pildă, imaculata concepţie a Maicii Domnului şi alte chestiuni care, până la urmă, au dus la crearea celorlalte culte, protestante şi neo-protestante. Din erezie în erezie... prin urmare, am rezerve. Dar le puteţi vizita.

În ceea ce priveşte apariţiile Maicii Domnului în diferite locuri, ţări de pe pământ, care ar fi semnificaţia acestor minuni? Mă gândesc că şi Sfântul Cuvios Paisie Aghioritul spunea că i s-a arătat Fecioara Maria şi chiar a construit acolo un sfânt altar, în locul din muntele Athos unde a văzut-o. Care ar fi semnificaţia acestor minuni?

O să vă răspund în alt fel şi poate nu va fi neapărat răspunsul la această întrebare. Eram stareţ la Nicula şi, într-o duminică, m-am dus la biserică să fac proscomidia. Mergeam adesea, duminica, de la începutul slujbei, şi ca să-i „oblig" pe ceilalţi să vină la biserică. În timp ce făceam proscomidia, am fost chemat la uşa diaconească de o femeie transfigurată, care mi-a spus printre lacrimi că Maica Domnului de alături, în Icoană, plânge. Eu i-am răspuns că da, ştiu că plânge, cum să nu ştiu că plânge?! Ea însă insista: „Acuma plânge, trebuie să spuneţi oamenilor, aşa... Cine are ochi să vadă..." I-am spus că aceasta e o problemă de intimitate, a ei însăşi cu Maica Domnului; dacă ea a văzut-o că plânge, înseamnă că vrea să-i transmită ei un mesaj... Am sfătuit-o să meargă la duhovnicul ei, să stea de vorbă cu el şi el îi va da răspunsul pe care Maica Domnului vrea să i-l transmită. Nu a fost mulţumită, bineînţeles, de cuvântul meu, a plecat foarte furioasă pe mine, că ea a văzut-o pe Maica Domnului plângând, iar eu nu am făcut un spectacol în duminica aceea, cu

atâta lume la mânăstire. Veneau câte două-trei mii de oameni duminica la Liturghie. Vă închipuiţi că, de fapt, ea avea probleme şi voia să atragă atenţia asupra ei... De aceea, trebuie să fim vigilenţi şi atenţi şi noi, preoţii, şi să nu dăm curs la orice... Trebuie să fim rezonabili. Aşadar, semnificaţia o desluşeşte fiecare în parte, până la urmă, cu duhovnicul, cum i-am spus acelei femei. Nu ştiu, eu îmi aduc aminte de tot felul de poveşti, şi din familia noastră, prin urmare, cred, nu mă îndoiesc de anumite lucruri, dar, încă o dată, cu rezervele de rigoare şi cu exigenţa Părintelui Cleopa în privinţa asta. Cu exigenţa Părintelui Cleopa! La canoane nu am exigenţa lui, dar la vise şi vedenii, da!

De ce sunt religii care seamănă cu creştinismul, de exemplu, din Egiptul Antic?

Fiindcă, spune Părintele Rafail Noica, Ortodoxia e firea omului[55], completând afirmaţia Sfântului Apostol Pavel: „păgânii... din fire fac cele ale legii”[56]. Dar încă nu au ajuns la adevăr...

Vă rugăm să ne spuneţi câteva cuvinte despre Sinodul din Creta. Auzim tot felul de ipoteze şi nu mai ştim ce să credem. Introducere, cuprins, încheiere.

Nu s-a întâmplat nimic! Nu s-a întâmplat nimic în Creta! S-au discutat foarte multe lucruri care erau deja în practica noastră şi s-au reconfirmat oarecum: în ce priveşte postul, în ce priveşte

[55] Rafail Noica, *Cultura Duhului*, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2002. De asemenea, în conferinţa *Ce este omul?*, 6 noiembrie 2006, Alba Iulia.
[56] Romani 2, 14.

căsătoria, în ce priveşte legătura noastră cu celelalte culte, respectiv cu Biserica Romano-Catolică şi cu Biserica Protestantă. Dar nu s-au luat decizii majore, nu au fost discutate probleme dogmatice, efectiv. Practic, dumneavoastră, de când ştiţi că a fost Sinodul din Creta, din iunie, vi s-a părut că s-a schimbat ceva în Biserică? Măcar un cuvânt? Atunci, de ce ne plângem? E ca în povestea lui Ion Creangă cu drobul de sare... Nu se întâmplă nimic! Chiar nu s-a întâmplat nimic! În schimb, s-a întâmplat faptul că nu s-a simţit o unitate absolută în Biserica Ortodoxă. Aici trebuie să intervenim noi cu rugăciunea. Asta trebuie să ne îngrijoreze. De aici vine, să ştiţi, faptul că unitatea nu a fost absolută, din cauza cârcotaşilor. Eu sunt sigur că decizia patriarhilor şi a delegaţiilor care nu au fost prezente a fost influenţată de cârcotaşi. Au făcut valuri şi în Biserica noastră, dar mai ales în cea grecească. Vă dau un exemplu: ucrainenii. Ucrainenii au patru Biserici Ortodoxe oficiale, dar câte sunt rascolnice... nici ei nu le ştiu numărul! Şi, dacă la dimensiunea Ucrainei e aşa, gândiţi-vă ce e la ruşi. Sunt ortodocşi, dar sunt sectari, au atitudine sectară. Prin urmare, cred că aceasta a fost logica lucrurilor, au preîntâmpinat cumva dezastrul care ar fi putut să se întâmple, fiindcă nu se înţeleg lucrurile. Dar e păcat... Am şi eu un ucenic preot care mă necăjeşte foarte tare pe tema aceasta – că nu a vrut să-l pomenească pe episcop şi chestiuni din acestea, copilăreşti, până la urmă – şi i-am spus: „Părinte, crezi că sinuciderea este păcat împotriva Duhului Sfânt?" „Bineînţeles că cred!" „Păi, ce faci dumneata este exact un păcat împotriva Duhului Sfânt, pentru că te sinucizi; ieşind din Biserică, te-ai sinucis! Şi-i tragi după tine şi pe alţii. Asta înseamnă sinucidere." Nu ştiu cât a înţeles el din toată istoria asta, sperăm măcar în ceasul al unsprezecelea...

Povestiţi-ne despre viaţa feciorelnică din cadrul vieţii de familie. Mulţumesc!

Trebuie să existe reguli, în primul rând, şi, în al doilea rând, trebuie să existe fidelitate, nu-i aşa? Gândiţi-vă dumneavoastră înşivă... Poate că aceste întrebări nici nu sunt pentru călugări...! Spunea Mitropolitul Andrei că, la o conferinţă la Iaşi, nu ştiu care duhovnic important de la noi, cu barbă mare, a fost întrebat ceva de genul acesta, iar el s-a străduit să răspundă cât mai bine, dar cineva l-a contrazis, spunându-i: „Vedeţi-vă de treabă, Părinte, că sunteţi călugăr şi nu ştiţi ce înseamnă viaţa de familie!" Dar, după aceea, la următoarea conferinţă, l-au chemat pe Părintele Mihoc de la Sibiu, care are treisprezece copii, dar arată ca un călugăr, că are şi el barba mare, şi i s-a spus acelaşi lucru, dar el a răspuns: „Nu, nu, stai, eu sunt căsătorit şi am treisprezece copii!" Preasfinţitului Vasile, duhovnicul meu, când era tânăr, i s-a întâmplat un lucru asemănător. A încercat să convingă o doamnă că trebuie să îşi păstreze familia, să nu divoţeze, mai ales pentru copii. Iar doamna s-a uitat la Preasfinţitul Vasile, cum era el aşa blând, şi l-a întrebat: „Dar sunteţi căsătorit...?" Preasfinţitul i-a răspuns că nu şi nu a mai zis nimic... Ce să mai zică?

Deci, revenind la întrebare, gândiţi-vă la perioada sarcinii. Nu trebuie feciorie? Şi vă spun care este rezultatul, în caz contrar... Nu ştiu cât ştiţi dumneavoastră, dar noi, duhovnicii, auzim foarte multe şi observăm consecinţele. Sunt copii care se autosatisfac de la vârsta de doi ani, şi fetiţe, şi băieţi. La fetiţe e mai greu de depistat şi se întâmplă lucrul ăsta de la vârsta de doi ani! Oare de unde vine asta? Ziceţi dumneavoastră! Ceva s-a întâmplat acolo... Aşadar, trebuie feciorie şi în viaţa de familie!

Şi a trupului, bineînţeles, dar şi a minţii şi a inimii, în sensul fidelităţii. Sunt cazuri în care a trupului se păstrează, dar inima îi aparţine altuia sau alteia...

Dacă un copil nu are grijă de bătrânii lui părinţi şi îi dezonorează, deşi el spune că este foarte credincios, chiar foarte apropiat de anumiţi preoţi, este posibil să-i fie primite darurile şi să se poată împărtăşi?

Doar spune... Şi dacă doar spune, şi nu face... Dumnezeu să judece lucrurile... Şi faptele cântăresc greu înaintea lui Dumnezeu, nu? Să mă iertaţi, nu vreau să vă necăjesc sub nicio formă pe niciunul, dar, tot de la caz la caz, să ştiţi, sunt şi părinţi imposibili. De altfel, există în Scriptură un avertisment: „Şi voi, părinţilor, nu-i întărâtaţi pe copiii voştri spre mânie”[57]. Este poruncă să iubeşti, să cinsteşti pe tatăl tău şi pe mama ta[58], dar există şi această poruncă: să nu întărâţi pe copilul tău la mânie. Atunci, tot de la caz la caz se poate desluşi, până la urmă, ce se întâmplă. Un alt exemplu: sunt mame văduve sau divorţate care au un singur băiat şi-l căsătoresc. Ferească Dumnezeu! Sunt de o gelozie bolnavă, uneori, caz de psihiatrie! Şi, atunci, ratezi viaţa copilului, crezând că îl iubeşti, dar ce dragoste e aceasta? E posesie, nu e dragoste. Deci, de la caz la caz. Sunt şi copii care, într-adevăr, sunt vinovaţi, efectiv, dar şi acolo, dacă te duci pe firul istoriei, observi nişte traume care îl urmăresc pe copil de mic. Cine ştie ce s-a întâmplat, cine ştie ce agresiuni şi de ce fel! Sunt nişte taine pe care le poartă omul şi le duce în mormânt. Şi, aici, este vorba despre legătura copilului cu părintele, despre

[57] Efeseni 6, 4.
[58] Deuteronomul 5, 16; Efeseni 6, 1-3.

care niciodată nu o să vorbească cu nimeni. Dar acestea sunt exemple negative. În cazul de faţă, ar fi bine să se împace, ar fi bine să aibă grijă de ei...

Preacuvioase Părinte Exarh, mai sunt puţine săptămâni până la Sărbătoarea Învierii Domnului, e o perioadă în care toţi trebuie să facem eforturi să fim mai buni. În încheiere, să ne spuneţi un cuvânt de suflet, referitor la efortul care trebuie făcut în această perioadă.

Nu ştiu, dar atât vă pot spune şi cred că aţi observat acest lucru în tot ce am vorbit: este foarte multă suferinţă în lume şi nu trebuie să rămânem indiferenţi. La suferinţa aceasta despre care vă vorbesc, adaug un cuvânt al Preasfinţitului Vasile, care îmi place foarte mult şi care, de multe ori, mă scapă de anumite ispite. Credem că oamenii suferă şi din cauza lor oarecum, că îşi fac viaţa amară sau că nu duc o viaţă echilibată şi aşa mai departe... Dar, aici, intervine judecata noastră şi nu este bine nici înaintea lui Dumnezeu, nici înaintea oamenilor, nici a noastră înşine, fiindcă ne sărăcim duhovniceşte. Cuvântul Preasfinţitului Vasile este: „Tot omu-i un suflet!" Dacă ai această conştiinţă, că tot omu-i un suflet sau are un suflet, atunci te comporţi puţin altfel decât ai impulsul, câteodată, să o faci, incorect. Acesta este cuvântul de suflet pe care vi-l spun – şi vi-l spune un om aproape bătrân –: este foarte multă suferinţă în lume, şi ştiută, şi neştiută; sunt oameni care duc poveri cu ei în mormânt şi, de aceea, nu trebuie judecaţi foarte aspru, căci nu ştii ce-i în sufletul lor. Să-i priviţi ca pe făptura lui Dumnezeu şi să încercaţi să ajutaţi cât puteţi. Nu trebuie să excludem raţiunea, dar nici s-o punem înaintea inimii!

FAMILIA – TEMELIA SOCIETĂŢII[1]

Preacuvioşi şi Preacucernici Părinţi, iubiţi credincioşi şi dragii mei,

În contextul „Anului omagial al Pastoraţiei părinţilor şi copiilor”, decretat de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, s-a rânduit ca, în această perioadă a Postului Adormirii Maicii Domnului, să susţinem câteva cateheze în favoarea familiei. Sigur că pe noi ne preocupă familia creştină, dar este esenţial să ştim că familia, în general, stă la temelia societăţii umane. Prin urmare, mai cu seamă creştini fiind, trebuie să avem o atenţie sporită faţă de familie, deoarece, în acest fel, umanitatea poate propăşi. Dacă familia dispare sau este deteriorată de păcatele acestei lumi, pe care le ştim şi care sunt evidente, atunci, în fapt, se atentează la temelia societăţii umane. Odată ce dispare familia, societatea umană se desfiinţează.

Aşa stând lucrurile, sigur că Maica Domnului este îngrijorată, cum spunea Înaltpreasfinţitul Părinte Arhiepiscop şi Mitropolit Andrei aseară, dar tot ea compătimeşte, adică este împreună-pătimitoare cu noi. Tot ea veghează, tot ea mijloceşte, cu credinţă desăvârşită în Fiul ei, de care ne aduce aminte

[1] Cuvânt rostit în cadrul programului catehetic din Postul Adormirii Maicii Domnului, la Catedrala Mitropolitană din Cluj-Napoca, în data de 3 august 2020. Versiunea scrisă a fost revizuită pentru publicare.

intervenţia ei la nunta din Cana Galileii[2]. Aşadar, Maica Domnului veghează asupra familiei, iar noi, creştinii ortodocşi şi mai ales creştinii transilvăneni, avem această conştiinţă, de aceea avem atât de mare evlavie faţă de ea, faţă de mânăstirea ei, Mânăstirea Nicula, şi faţă de Icoana ei făcătoare de minuni. Prin urmare, cu atât mai mult se cuvine să vorbim despre familie în preajma sărbătorii Adormirii Maicii Domnului.

Voi începe prin a vă da o definiţie a familiei, din catehismul nostru ortodox: „După învăţătura Sfintei noastre Biserici, familia este un aşezământ dumnezeiesc şi temelia vieţii de obşte. Ea se întemeiază prin căsătorie, adică prin legătura dintre bărbat şi femeie, binecuvântată de Dumnezeu în faţa Sfântului Altar. Această legătură răsare din imboldul firesc sădit de Dumnezeu în om”[3]. Imboldul firesc sădit de Dumnezeu în om îl găsim în detaliu în paginile Sfintei Scripturi, în Cartea Facerii, în primul şi în al doilea capitol. Am să dau citire textului biblic ca să înţelegem de ce stă familia la baza societăţii umane, respectiv a Bisericii. Găsim în capitolul 2 al Cărţii Facerii, de la versetul 18 până la 24, următoarea relatare:

> „Şi a zis Domnul Dumnezeu: «Nu este bine să fie omul singur; să-i facem ajutor pe potriva lui». Şi din pământ a mai zidit Domnul Dumnezeu toate fiarele câmpului şi toate păsările cerului şi le-a adus la Adam, ca să vadă cum le va numi; şi oricum va numi Adam toată fiinţa vie, ea aşa se va numi. Şi a pus Adam nume tuturor dobitoacelor şi tuturor păsărilor cerului şi tuturor fiarelor câmpului; dar pentru Adam nu

[2] Ioan 2, 3-5.
[3] *Catehism. Învăţătură de credinţă ortodoxă*, ediţia a IV-a, Editura Renaşterea, Cluj-Napoca, 2009, p. 420.

> s'a găsit ajutor pe potriva lui. Atunci Domnul Dumnezeu a adus asupra lui Adam somn adânc şi el a adormit, şi a luat una din coastele lui şi locul ei l-a plinit cu carne. Iar coasta pe care Domnul Dumnezeu o luase din Adam a prefăcut-o în femeie şi a adus-o la Adam. Şi a zis Adam: «de data aceasta, iată os din oasele mele şi carne din carnea mea; ea se va numi femeie, pentru că a fost luată din bărbatul ei». De aceea va lăsa omul pe tatăl său şi pe mama sa şi se va lipi de femeia sa şi cei doi vor fi un trup."

Vedeţi, Dumnezeu îl trimite pe Adam printre animale, printre păsările cerului, printre toate dobitoacele pământului, să-şi caute un ajutor potrivit şi nu-l găseşte. Or, în lumea în care trăim noi, se întâmplă ca oamenii să-şi găsească... Ştiţi că sunt anumite state din SUA, sau anumite ţări, unde este permis acest lucru!

Continui cu lectura capitolului 1 din Cartea Facerii, de la versetul 26 până la 31:

> „Şi a zis Dumnezeu: «Să facem om după chipul şi asemănarea Noastră ca să stăpânească peste peştii mării şi peste păsările cerului şi peste dobitoace şi peste toate vietăţile ce se târăsc pe pamânt!» Şi l-a făcut Dumnezeu pe om după chipul Său; după chipul lui Dumnezeu l-a făcut; bărbat şi femeie l-a făcut. Şi Dumnezeu i-a binecuvântat, zicând: «Creşteti şi înmulţiţi-vă şi umpleţi pământul şi supuneţi-l; şi stăpâniţi peste peştii mării, peste păsările cerului, peste toate dobitoacele şi peste tot pământul, peste toate vietăţile ce se târăsc pe pământ!» Şi a zis Dumnezeu: «Iată, vă dau vouă toată iarba dătătoare de sământă pe faţa-ntregului pă-

> mânt, şi tot pomul purtător de rod cu sământă de pom într'însul; acestea vă vor fi vouă spre hrană. Şi tuturor fiarelor pământului şi tuturor păsărilor cerului şi tuturor vietăţilor ce se târăsc pe pământ, şi care au în ele suflare de viaţa [le dau] toata iarba verde spre hrană». Şi a fost aşa. Şi a văzut Dumnezeu toate câte făcuse: şi iată că erau foarte frumoase. Şi a fost seară şi a fost dimineaţă: ziua a şasea."

Iată cât de lămurit spune Dumnezeu că familia este creată după chipul şi asemănarea Sa şi iată de ce chipul familiei trebuie să aibă în vedere întotdeauna chipul lui Dumnezeu. Aşadar, dragii mei, deducem din Sfintele Scripturi că familia este mult mai mult decât tradiţională: familia este dumnezeiască, este sfântă, îşi are originea în lucrarea lui Dumnezeu şi în porunca Lui. Prin urmare, ea trebuie tratată ca atare, cu sfinţenie.

Dumnezeu Însuşi, văzând „toate câte făcuse", concluzionează: „şi iată că erau foarte frumoase". Deci şi familia era foarte frumoasă sau „bună foarte", după versiunea biblică sinodală. Iată ce spune şi catehismul în ceea ce priveşte însuşirile familiei creştine, prima dintre ele fiind următoarea: „Unitatea şi egalitatea. Familia trebuie să fie întemeiată prin legătura dintre un singur bărbat şi o singură femeie"[4]. „Fiecare [bărbat] să-şi aibă femeia sa şi fiecare femeie să-şi aibă bărbatul său"[5], scrie Sfântul Apostol Pavel, în Epistola întâi către Corinteni. Apoi, în Epistola către Efeseni, adaugă – ceea ce noi auzim totdeauna la slujba cununiei – că femeia trebuie să se teamă de bărbat, să fie supusă bărbatului[6]. Iar dacă spune Sfânta Scriptură că este aşa,

[4] *Catehism. Învăţătură de credinţă ortodoxă*, ed. cit., p. 420.
[5] 1 Corinteni 7, 2.
[6] Efeseni 5, 22-24, 33.

atunci aşa trebuie să fie! Dar aceste lucruri trebuie înţelese în Duhul lui Dumnezeu şi al Sfintei Scripturi. Şi anume, tot Sfânta Scriptură ne învaţă că „Începutul înţelepciunii e frica de Dumnezeu”[7]. Însă cum se potriveşte acest cuvânt cu cea mai mare poruncă din lege: „Să iubeşti pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta…”[8], cu toată fiinţa ta? Dacă trebuie să te temi, cum se împacă iubirea cu teama, cu frica? Părinţii Bisericii ne învaţă că, atunci când ne gândim la frica de Dumnezeu – în acelaşi fel înţelegem şi teama soţiei faţă de soţ –, este vorba despre frica sau teama de a nu răni iubirea Lui. Încă o dată: teama sau frica de a nu răni iubirea celuilalt. Trebuie să ne fie frică de Dumnezeu în acest sens, să nu-I rănim iubirea, El Însuşi, Domnul nostru Iisus Hristos, fiind iubire răstignită pentru noi, rănindu-Se pe Sine pentru noi cu rana Crucii, până la moarte… În acelaşi fel, spuneam, teama de bărbat înseamnă teama de a nu răni iubirea soţului, care trebuie să fie pentru soţie ca iubirea lui Hristos pentru Biserică[9]. În sfârşit, Sfântul Apostol Pavel ne învaţă că bărbatul nu este stăpân pe trupul său, ci femeia, şi nici femeia nu este stăpână pe trupul său, ci bărbatul[10]! Iată unitatea şi egalitatea despre care ne învaţă Biserica noastră.

A doua însuşire este: „Dragostea şi buna învoire dintre soţi”[11]. Nici nu se poate altfel! Dacă nu ar fi aşa, familia ar fi un infern, ar fi cu adevărat un iad. Avem, din păcate, această experienţă. Pentru unii, cel puţin, au existat anumite momente în care au trecut prin aşa ceva. Sunt multe familii, chiar în Biserica

[7] Proverbele lui Solomon 1, 7.
[8] Matei 22, 37; Marcu 12, 30; Luca 10, 27.
[9] Efeseni 5, 25.
[10] 1 Corinteni 7, 4.
[11] *Catehism. Învăţătură de credinţă ortodoxă*, ed. cit., p. 421.

noastră creştină, în care s-au înstrăinat soţii între ei, copiii faţă de părinţi sau părinţii faţă de copii; dragostea dispare pentru că nu există înţelegere, nu există pace, nu există răbdare şi celelalte virtuţi creştine. La slujba cununiei folosesc adesea – în funcţie de împrejurare, bineînţeles – versurile unui cântec lumesc, pe care îl cânta odinioară Loredana Groza, versuri care spun: „Bună seara, iubito, te-aştept ca şi când/ numai dragostea noastră ar fi pe pământ/ mai presus de măriri, de căderi, de cuvânt”[12]. Ce mare lucru să trăieşti cu asemenea intensitate iubirea! Să nu fie în calea ei nicio slavă deşartă, funcţie, avere, nimic! Să nu fie în calea ei păcatul, nici măcar cuvântul – fiindcă, atunci când doi oameni se iubesc cu adevărat, este suficient să se privească, ei se intuiesc unul pe celălalt. Aceasta este cu adevărat dragostea după chipul Sfintei Treimi, Care este o comuniune desăvârşită de iubire: Tatăl, Fiul şi Sfântul Duh, Dumnezeul nostru.

A treia însuşire este *curăţia*[13]. Curăţia omenească desăvârşită este întruchipată de Maica Domnului, implicând, desigur, inclusiv curăţia trupului, dar, aşa cum tâlcuieşte Paul Evdokimov[14], dincolo de orice considerente trupeşti, ea era fecioară preacurată. Adică şi mintea ei era feciorelnică, precum

[12] Versurile cântecului *Bună seara, iubito,* recitate de Ion Caramitru şi cântate de Loredana Groza, pe muzica lui Adrian Enescu, îi aparţin poetului Lucian Avramescu. Poezia „Bună seara, iubito” face parte din volumul cu acelaşi titlu (Lucian Avramescu, *Bună seara, iubito*, Editura Eminescu, Bucureşti, 1987, p. 185).

[13] *Catehism. Învăţătură de credinţă ortodoxă*, ed. cit., p. 421.

[14] Paul Evdokimov, „Maica Domnului – arhetipul femininului”, în *Femeia şi mântuirea lumii*. Prefaţă de Olivier Clément. Traducere de Gabriela Moldoveanu. Editura Sophia, Bucureşti, 2015, pp. 267-286; *Taina iubirii. Sfinţenia unirii conjugale în lumina tradiţiei ortodoxe*. Traducere de Gabriela Moldoveanu. Editura Sophia, Bucureşti, 2016, pp. 208-210.

şi inima ei. Atât mintea, cât şi inima ei Îi aparţineau deplin lui Dumnezeu. Atunci, curăţia trupului era o consecinţă firească a curăţiei mult mai înalte a minţii şi a inimii! Or, revenind la familia zilelor noastre, trebuie să luăm aminte la tragedia faptului că, chiar dacă oamenii trăiesc împreună, căsătoriţi, legiuiţi, de multe ori, mintea nu este la familie, la soţ sau la soţie, sau la copii; de multe ori, inima aparţine altcuiva... Aşadar, prin însuşirea curăţiei, trebuie să avem în vedere, în primul rând, fidelitatea.

Tot de curăţie este legată şi următoarea învăţătură: „Soţii să nu fie în apropiata înrudire trupească şi sufletească”[15]. Vorbim despre rudenia de sânge şi despre rudenia spirituală. În ceea ce priveşte rudenia de sânge, trebuie să avem grijă, pentru că, dacă se întâmplă ca soţii să fie înrudiţi până la un anumit grad, pot să existe probleme mari, în primul rând de sănătate, la copii. Consecinţele consagvinităţii sunt cunoscute şi verificate. Dar şi rudenia spirituală între soţi poate fi cauza unor probleme grave în familie! Nu se poate căsători un naş cu o fină sau invers, de pildă, sau cuscrii între ei, şi aşa mai departe. Sunt legiuiri bisericeşti care clarifică acest lucru. De pildă, la botez, trebuie avut grijă ca naşii să fie căsătoriţi, iar dacă nu sunt şi urmează să se căsătorească, să fie doar unul dintre ei naş: ori femeia, ori bărbatul, nu amândoi! Fiind amândoi naşi, ei se încuscresc, devin părinţii spirituali ai aceluiaşi fin şi nu mai au dreptul să se căsătorească. Acest lucru este valabil şi pentru cununie. În realitate, la cununie, nu putem pune naşi care nu sunt căsătoriţi, nici nu este firesc! De vreme ce naşii sunt – trebuie să fie – părinţii

[15] *Catehism. Învăţătură de credinţă ortodoxă*, ed. cit., p. 421.

spirituali ai noii familii, cum să-i alegi nefiind căsătoriţi?! Nu este deloc firesc! De altfel, sunt canoane care interzic acest lucru, ceea ce scrie şi în catehism: „Prin canoanele sale, Sfânta noastră Biserică a stabilit gradele de rudenie, care fac cu neputinţă încheierea căsătoriei”[16]. Dacă nu sunt cunoscute aceste aspecte, trebuie întrebat, pentru că se întâmplă, de asemenea, aşa cum spuneam, să existe probleme şi necazuri în familie, din cauza faptului că soţii sunt înrudiţi spiritual.

A patra însuşire este *sfinţenia*[17]. Arătam mai sus, în temeiul textului scripturistic, că familia nu este doar tradiţională, ci este dumnezeiască, sfântă: „Familia trebuie să fie binecuvântată prin Taina Sfintei Cununii. Sfântul Apostol Pavel numeşte căsătoria, prin care se înfiinţează familia, Taină mare[18], dar nu altfel, ci numai dacă ea este întemeiată în Hristos şi în Biserică”[19]. De altfel, Apostolul ne învaţă, aşa cum aminteam, că legătura dintre soţi trebuie să fie asemenea legăturii dintre Hristos şi Biserica Lui[20]. Vă închipuiţi câtă sfinţenie, câtă sacralitate ar trebui să existe în viaţa de familie! Sfântul Ioan Gură de Aur numeşte familia „mica Biserică”[21], acasă fiind un loc al mântuirii. Prin urmare, aşa ar trebui să ne comportăm şi acasă, cum ne comportăm în biserică.

---

[16] *Ibidem*.
[17] *Ibidem*.
[18] Efeseni 5, 32.
[19] *Catehism. Învăţătură de credinţă ortodoxă*, ed. cit., p. 421.
[20] Efeseni 5, 25.
[21] „casa este o mică Biserică”, cf. Sfântul Ioan Gură de Aur, Omilia XX, „Despre dragostea dintre bărbat şi femee, şi ce se înţelege prin „teama” ce femeea trebuie a o avea de bărbat”. În *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*. Traducere de Archim. Theodosie Athanasiu, Iaşi, 1902, p. 202.

Ultima însuşire este *trăinicia*[22], durabilitatea în timp. „Căsătoria să fie pentru toată viaţa, căci: «Ce a împreunat Dumnezeu, omul să nu despartă»[23], ne spune Sfântul Apostol şi Evanghelist Matei. Iar Sfântul Apostol Pavel spune: «Celor ce sunt căsătoriţi le poruncesc, nu eu, ci Domnul: Femeia să nu se despartă de bărbat. Iar dacă s-a despărţit, să rămână nemăritată sau să se împace cu bărbatul său; tot aşa, bărbatul să nu-şi lase femeia»[24]. În afară de moartea trupească, Sfânta Biserică îngăduie desfacerea legăturii dintre soţi (divorţul) numai din pricini morale asemănătoare morţii trupeşti, cum sunt: necredincioşia (adulterul[25]) sau alte legături trupeşti neîngăduite”[26].

La slujba cununiei, legat de punerea inelelor celor doi tineri care vin în faţa Sfântului Altar (logodna, în fapt), spun, adesea, un cuvânt al Părintelui Profesor Ioan Bunea, care dădea o semnificaţie deosebită verighetelor. Desigur, pe cei doi tineri care vin în faţa Sfântului Altar îi mână dragostea. Sfântul Apostol şi Evanghelist Ioan ne spune însă că „Dumnezeu este iubire”[27], iar verighetele, prin forma lor circulară, n-au nici început, nici sfârşit. Or, doar Dumnezeu este fără de început şi fără de sfârşit; în consecinţă, verighetele înseamnă iubirea clădită pe credinţa în Dumnezeu Cel veşnic, Care poate înveşnici iubirea noastră, a oamenilor. Mai mult, Dumnezeu poate înveşnici dragostea oamenilor ca ea să treacă dincolo de mormânt, ceea ce noi ne dorim pentru toate familiile creştine.

---

[22] *Catehism. Învăţătură de credinţă ortodoxă*, ed. cit., p. 421.
[23] Matei 19, 6.
[24] I Corinteni 7, 10-11.
[25] Matei 19, 9.
[26] *Catehism. Învăţătură de credinţă ortodoxă*, ed. cit., p. 421.
[27] 1 Ioan 4, 16.

***

În săptămâna care a trecut, am vizitat câteva mânăstiri, una dintre ele fiind Mânăstirea Vladimireşti, din comuna Tudor Vladimirescu, judeţul Galaţi. Am avut multe legături duhovniceşti cu această mânăstire. Ea a fost înfiinţată de o maică renumită, Veronica Gurău, care a suferit foarte mult, atât în copilărie, cât şi sub prigoana comunistă, fiind întemniţată la Jilava şi Miercurea Ciuc, dar care a influenţat destinul multor oameni, nu doar pe al maicilor pe care le-a stăreţit, ci al unei zone întregi. În zona la care ne referim, datorită Mânăstirii Vladimireşti şi activităţii intense a Maicii Veronica, s-au călugărit foarte mulţi tineri, iar unii au devenit preoţi deosebiţi. Între ei, îl amintim pe Părintele Cleopa Nanu, care a fost stareţ aproape douăzeci şi doi de ani la Mânăstirea Nicula. De asemenea, Părintele Mihail Nare, care acum are 83 de ani şi este duhovnicul Mânăstirii Buciumeni, judeţul Galaţi, şi pe care l-am vizitat de curând, în acelaşi pelerinaj, este şi el un rod al Mânăstirii Vladimireşti. Părintele Mihail a fost, pe vremuri, economul Mânăstirii Nicula. Părintele Artemie Popa, împreună cu care Maica Veronica a rectitorit Mânăstirea Vladimireşti în 1990 – mânăstirea fusese desfiinţată de regimul comunist şi dărâmată –, a făcut şi el parte din obştea Mânăstirii Nicula şi a fost un cunoscut pictor de biserici. Îi regăsim semnătura pe frescele bisericilor din multe sate ale Eparhiei noastre. La rândul său, Părintele Serafim Măciucă, care a fost stareţ al Mânăstirii Nicula timp de zece ani, avea închinoviate la Mânăstirea Vladimireşti două surori, Elena şi Pantelimona. Pe Maica Pantelimona am cunoscut-o. De asemenea, înainte de 1989, Mânăstirea Nicula avea două călugări-

ţe în obşte, venite tot de la Mânăstirea Vladimireşti, ca ajutor, deoarece erau foarte puţini părinţi în mânăstire.

Maica Veronica a trăit până în anul 2005. Acum, stareţă la Vladimireşti este Maica Daniela, care este şi ea foarte în vârstă. Din cele două sute de maici, alungate din mânăstire, unele obligate să se căsătorească, iar altele au fost închise, şi ele, în temniţele comuniste. Cele care au reuşit să rămână nemăritate au avut diverse locuri de muncă, de multe ori umilitoare, însă au strâns fiecare bănuţ şi, după Revoluţia din 1989, au ieşit la pensie şi au reconstruit mânăstirea, atât biserica, cât şi chiliile. Dacă veţi merge acolo, veţi vedea o minune, o frumuseţe de mânăstire. Acum mai sunt în jur de o sută de maici.

În sfârşit, încă o legătură duhovnicească cu Mânăstirea Vladimireşti, şi anume un proiect editorial. După ce Preasfinţitul Vasile a ajuns stareţul Mânăstirii Nicula, la 1 octombrie 1991, a dorit să tipărească o carte despre viaţa Maicii Domnului, nu alta decât pe cea a Maicii Teodosia (Zorica Laţcu), din obştea Mânăstirii Vladimireşti. Zorica Laţcu s-a născut într-o familie de ardeleni (braşoveni), refugiaţi în Ungaria în timpul Primului Război Mondial. A absolvit Facultatea de Filologie din Cluj, secţia Limbi Clasice (greacă şi latină). În 1948, a intrat în obştea Mânăstirii Vladimireşti, închinându-şi viaţa Domnului nostru Iisus Hristos. În 1956, Maica Teodosia a fost închisă, şi ea, de comunişti, la Miercurea Ciuc. După trei ani de temniţă, au urmat ani de pribegie, în care a scris poezii şi a tradus din Sfinţii Părinţi. Vara, în preajma Adormirii Maicii Domnului, stătea mai multe zile la Mânăstirea Nicula. După 1990, s-a întors la Vladimireşti, trecând, în scurt timp, în veşnicie. A fost un om excepţional, foarte cultivat, a scris poezie, dar şi *Viaţa*

Maicii Domnului, plecând de la câteva texte patristice însemnate (Dionisie Areopagitul, Grigorie de Nissa, Grigorie de Panama, Ioan Damaschin, Iacob Monahul, Epifanie al Cretei). Este vorba despre mai multe volume, care i-au fost confiscate de securitate şi li s-a pierdut urma. Ceea ce s-a putut reconstitui a fost publicat într-o mică broşură prin grija Preasfinţitului Părinte Vasile, când era, cum spuneam, stareţ la Mânăstirea Nicula. Aşa am cunoscut-o pe Maica Teodosia Laţcu. Am să închei cuvântul meu cu un exemplu din creaţia sa, şi anume am să vă citesc o poezie scrisă de ea în cinstea Maicii Domnului. Amin!

Maică fericită

„Ai vrea să-l aibi o clipă pentru Tine,
Şi l-ai luat pe Fiul Sfânt la sân,
Uşor l-ai dus în câmp, să doarmă-n fân,
Iar Tu-n genunchi veghezi între sulfine.

Aş vrea să ştiu, ce dragoste-i mai tare
În ochii tăi de Maică fericită?
Te uiţi la Prunc cu faţa-nvăluită
De-atâta foc de multă închinare!

Dar buzele, cu floarea lor cerească,
Par că şoptesc cuvintele de-alint,
Cu sunet de cleştar, cu viers de-argint,
Cum numai mame ştiu să le şoptească.

Aşa cum stai plecată peste Dânsul,
În veghea Ta, uimită de minune,
Laşi mâinile sub văl să se-mpreune
Şi genele să Ţi le ude plânsul.

În gândul meu lumina Ta răsare
Şi preamăresc pe vechiul iconar,
Care-a ştiut, primind din ceruri har,
Să nu dezlege taina Ta cea mare."[28]

[28] Zorica Laţcu Teodosia, „Maică fericită", în volumul *Poezii*. Cuvânt înainte de arhimandrit Teofil Părăian. Ediţia a II-a. Editura Sophia, Bucureşti, 2008, p. 108.

SCOPUL FAMILIEI CREŞTINE[1]

Preacuvioşi şi Preacucernici Părinţi, iubiţi credincioşi şi dragii mei,

În cadrul catehezelor dedicate familiei, rânduite în Postul Adormirii Maicii Domnului, am desluşit, aseară, că, după învăţătura Bisericii noastre[2], familia este un aşezământ dumnezeiesc şi temelia vieţii de obşte, iar însuşirile ei sunt unitatea şi egalitatea, dragostea şi buna învoire dintre soţi, curăţia, sfinţenia şi trăinicia. În această seară, aş vrea să mă opresc la scopul familiei, care este mântuirea şi propăşirea neamului.

Îndeosebi, când întemeiem o familie, ar trebui să ne gândim că doi oameni se rânduiesc a se căsători, a trăi împreună, pentru a se ajuta reciproc spre a-şi mântui sufletul. Aşadar, cel dintâi scop al unei familii ar trebui să fie acesta: întrajutorarea, împreună-lucrarea spre mântuirea sufletului. De aceea este recomandată, de pildă, rugăciunea soţilor şi împreună, nu doar personal. De aceea este recomandat să meargă împreună la biserică, de aceea este foarte important să se împărtăşească din acelaşi Potir, iar aceasta înseamnă să aibă acelaşi duhovnic. Este

---

[1] Cuvânt rostit în cadrul programului catehetic din Postul Adormirii Maicii Domnului, la Catedrala Mitropolitană din Cluj-Napoca, în data de 4 august 2020. Versiunea scrisă a fost revizuită pentru publicare.

[2] *Catehism. Învăţătură de credinţă ortodoxă*, ediţia a IV-a, Editura Renaşterea, Cluj-Napoca, 2009.

foarte important ca o familie să aibă un părinte duhovnicesc, unul şi acelaşi! Fiindcă, dacă se întâmplă să fie doi duhovnici sau trei duhovnici, când este vorba şi de copii, atunci lucrurile sunt împărţite, întrucât nici noi, duhovnicii, nu suntem la fel. Desigur, fiecare îşi alege duhovnicul sau îl găseşte în urma rugăciunii. Legat de aceasta – şi îngăduindu-mi o scurtă digresiune –, îmi aduc aminte, de pildă, cu un zâmbet acum, că unul din ucenicii noştri din catedrală se gândea să îşi găsească un duhovnic, dar, din cei trei care eram, pe unul sub nicio formă nu şi-l dorea. După o vreme de căutare şi aşteptare, la un moment dat, a spus: „Doamne, ajută-mă! Cel care e de serviciu, acela e duhovnicul meu!" Şi l-a nimerit chiar pe acela pe care nu şi l-a dorit nicidecum. Nădăjduiesc din tot sufletul să nu-i pară rău...

Aşadar, este foarte important să înţelegem că viaţa de familie înseamnă împreună-lucrare a mântuirii, şi personale, şi comunitare, prin comunitate înţelegând soţul sau soţia, copiii şi neamul din care se trage. Făcând din nou apel la slujba cununiei, ca aseară, vă supun atenţiei faptul că, în rugăciunile care se rostesc, sunt enumerate familii de patriarhi ai Vechiului Testament – Avraam şi Sarra, Isaac şi Rebeca, Iacob şi Rahela –, dar şi cele două familii ale Noului Testament, mai la îndemâna noastră, şi anume părinţii Zaharia şi Elisabeta, ai Sfântului Ioan Botezătorul, şi Drepţii Ioachim şi Ana, părinţii Maicii Domnului. Prin invocarea acestor nume, se cere binecuvântarea lui Dumnezeu ca familia care se întemeiază să fie asemenea familiei Sfântului Ioan Botezătorul sau asemenea familiei Maicii Domnului. Acestea nu sunt cuvinte goale, ci sunt cuvinte cu un înţeles profund, iar binecuvântarea lucrează în familia nou întemeiată, dacă soţii au conştiinţa că ei înşişi trebuie să lucreze

la mântuirea sufletelor celor care fac parte din familie. Aşadar, cel dintâi lucru pe care am vrut să vi-l pun la suflet este că scopul familiei – cel dintâi şi cel mai important – este mântuirea, mântuirea comună sau lucrarea comună la mântuirea sufletelor.

Cel de-al doilea scop este propăşirea neamului, adică naşterea de prunci. Acum, eu mă gândesc că nu toţi avem copii, dar toţi avem părinţi...! Şi mai ştim, din experienţa proprie, dar şi din experienţa dumneavoastră, că, poate, şi cei care nu au copii, în fapt au foarte mulţi... Unii dintre noi avem experienţa plecării în veşnicie a părinţilor noştri sau a unuia dintre părinţi, iar alţii avem şi experienţa plecării copilului nostru, lucru anevoie de îndurat! Ca părinte de fii, pot să vă spun că o carte ce poartă titlul *„Fiule, m-am vrut să-ţi fiu candelă de ceas târziu..."*![3] s-a născut în vreme ce unul din fiii mei duhovniceşti prea iubiţi se grăbea să plece din această lume...

Aşadar, este important ca, în familie, să se nască prunci, fie ei de sânge, fie ei duhovniceşti. Trebuie să ne dăm seama că, prin naşterea de prunci, o familie devine împreună-lucrătoare cu Dumnezeu. El este Cel Care dă viaţa. Oamenii se bucură unul de celălalt, iar dacă bucuria este deplină, atunci Dumnezeu dăruieşte viaţa şi se nasc pruncii. Se întreabă un Sfânt Părinte: oare cum s-a ţesut în pântecele Dreptei Ana trupul Maicii Domnului? Iată ce imagine extraordinară! Cum s-a ţesut pruncul Fecioara Maria în pântecele mamei sale? Acum sunt ecografe şi vedem inima, picioruşele, capul, şi cum evoluează toate în trupul pruncului. Dar cum anume se ţese acest prunc în pântecele maicii lui este lucrarea lui Dumnezeu, minunată, aşa cum sunt toate cele

[3] Editura Renaşterea, Cluj-Napoca, 2014 (ediţia a II-a, 2017, ediţia a III-a revăzută şi adăugită, 2020).

pe care le-a gândit şi le-a făcut El pentru fiecare dintre noi, încât psalmistul ajunge să exclame: „Te voi lăuda că sunt o făptură aşa de minunată”[4]. Aşa de minunat se ţese un prunc în pântecele maicii lui! Sfântul Simeon Noul Teolog[5] ne vorbeşte însă despre un alt înţeles al acestei mişcări, al acestei ţesături. El spune că noi, oamenii, care vrem să fim duhovniceşti, trebuie să-L simţim pe Dumnezeu lucrând în noi, în sufletul, mintea şi inima noastră, astfel încât să simţim mişcările de Prunc ale Domnului Hristos în fiinţa noastră, aşa cum îl simte o maică pe fiul ei ţesându-se în pântecele ei. Aşa trebuie să-L simţim noi pe Dumnezeu în fiinţa noastră: mişcându-Se, crescând, ţesându-Se. Şi, atunci, ne putem da seama ce legătură este între ceea ce se întâmplă în pântecele unei mame când aduce pe lume prunci, şi fiinţa noastră, a fiecăruia, în care ia fiinţă Dumnezeu!

Aşadar, cât de important este ca, într-o familie, să se nască prunci! Am citit, la un moment dat, care ar fi motivele pentru care se moare cel mai des în lume. Şi am aflat că, până acum, anul acesta, de boli molipsitoare au murit peste două milioane de oameni, peste un milion au murit de cancer, mai puţin de un milion au murit de SIDA. Dar anul trecut, dragii mei, în lumea întreagă s-au făcut cincizeci de milioane de avorturi! Cincizeci de milioane! Vă închipuiţi câte destine zădărnicite! Cincizeci de milioane de oameni reprezintă un potenţial extraordinar! S-au ucis medici, s-au ucis profesori, s-au ucis părinţi de copii, s-au ucis preoţi; între aceste cincizeci de milioane de oameni puteau

---

4 Psalmul 138, 14.

5 Simeon Noul Teolog, „Cuvântări morale”, în *Filocalia*. Vol. VI. Traducere, introducere şi note de Pr. Prof. Dumitru Stăniloae. Editura Institutului Biblic şi de Misiune Ortodoxă, Bucureşti, 1977, pp. 156-157.

fi personalităţi cu totul şi cu totul aparte, savanţi, dar ei au fost ucişi, s-a zădărnicit viaţa, s-a zădărnicit planul lui Dumnezeu! Or, scopul însuşi al întemeierii unei familii este propăşirea neamului omenesc, naşterea de prunci! Încă o dată: fie ei trupeşti, de sânge, fie ei duhovniceşti.

Aş dori să mai fac o scurtă referire la Evanghelia care se citeşte întotdeauna la Paraclisul Maicii Domnului, care ne oferă, de asemenea, o imagine deosebită. Atunci când se întâlneşte Maica Domnului cu Elisabeta, amândouă fiind însărcinate, Ioan Botezătorul, din pântecele mamei lui, a tresăltat. Vă închipuiţi? Întâlnirea dintre cele două mame a făcut ca şi pruncii din pântecele lor să se întâlnească! A tresăltat la întâlnirea cu Maica Domnului, dar, în fapt, a tresăltat pentru ce avea în pântece Maica Domnului: pe Domnul nostru Iisus Hristos. Câţi oameni n-am întâlnit noi în această lume, pentru că nu au avut şansa să vadă lumina zilei?!

Am să mai fac două recomandări, desigur, scripturistice, în ceea ce priveşte familia. Cea dintâi este porunca binecunoscută, a cincea din lege: „Cinsteşte pe tatăl tău şi pe mama ta, ca să-ţi fie ţie bine şi să trăieşti ani mulţi pe pământul pe care Domnul Dumnezeu ţi-l va da”[6]. Însă mai există o recomandare, un îndemn al Sfântului Apostol Pavel: „Şi voi, părinţilor, nu-i întărâtaţi pe copiii voştri spre mânie”[7]. Trebuie să cerem ascultare copiilor, dar, în acelaşi timp, noi trebuie să avem maximă atenţie.

Am să continui şi în această seară lectura poetică, acum din creaţia lui Octavian Goga, unul din ctitorii Catedralei noastre,

[6] Ieşirea 20, 12.
[7] Efeseni 6, 4.

şi anume am să vă citesc poezia *Ruga mamei*, o rugă adresată Maicii Domnului. Înainte de a rosti această poezie, câteva cuvinte despre o altă mânăstire închinată Maicii Domnului, de data aceasta din Eparhia noastră, care este legată de numele poetului de la Ciucea.

***

În Eparhia noastră, avem mai multe mânăstiri închinate Maicii Domnului. Întâi de toate, se cuvine să amintim Mânăstirea Nicula, al cărei hram a şi început, odată cu Postul Adormirii Maicii Domnului, şi la care aţi fost călduros invitaţi să participaţi, rând pe rând, în oricare zi din cele două săptămâni. Oricum, în toate mânăstirile noastre, chiar şi în cele care nu au hram de sărbătorile Maicii Domnului, se sărbătoreşte ca de hram! La Ciucea, unde se află castelul lui Octavian Goga, există şi o mânăstire, închinată chiar Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, şi anume Mânăstirea „Naşterea Maicii Domnului". Această mânăstire s-a ctitorit din dorinţa „poetului pătimirii noastre"[8] pentru tihna de la sfârşitul vieţii lui. Cât a fost în viaţă, nu a apucat decât să aducă aici o bisericuţă de lemn. Nu a reuşit însă să întemeieze efectiv mânăstirea şi o obşte. A făcut-o soţia lui, Veturia Goga. Am să dau citire scrisorii pe care Veturia Goga i-a adresat-o Episcopului Nicolae Colan.

Aşadar, în septembrie 1939, Veturia Goga îi scria Episcopului Nicolae Colan:

[8] Aşa a fost numit Octavian Goga de profesorul său de latină, marele om politic Vasile Goldiş.

„Prea Sfinţia Voastră,
Îndemnul – de-a aduce la îndeplinire dorinţa lui Octavian – ca Ciucea întreagă să treacă în proprietatea Episcopiei gr[eco-] or[todoxe] din Cluj, mă face să mă adresez P. Sf. Voastre.
Această danie îl preocupa de ani de zile, să-i precizeze forma definitivă. Noi doi o cumpăneam tot mereu, iar prietenilor, care au avut privilegiul să-l vadă, le vorbea chiar în zilele din urmă a[le] vieţii lui că la Ciucea se va face o mănăstire de călugări intelectuali, cu vocaţie specială.
Într'o conversaţie, după ce şi-a spus gândul mamei lui, preoteasa Aurelia Goga, dânsa i-a răspuns cu înţălegere, care era ca o binecuvântare: «Faci un lucru minunat, mă bucur foarte mult».
Născut dintr'o familie de preot, a cărei generaţie; cu 400 de ani înainte, a cunoscut tainele sfintei scripturi şi stihurile duhovniceşti, a moştenit dragostea şi devotamentul credinţei, ce-a constituit un punct fics în viaţa asta trecătoare.
Vă aduceţi aminte când a'Ţi fost chemat la Ciucea, împreună cu P. Sf. Sa Nicolae dela Oradea, toată ziua a'Ţi discutat înjghebarea cât mai perfectă a acestui aşezământ. La un moment dat, la masă, s'a ridicat Octavian, spunând următoarele: «În numele meu şi al nevestei mele, noi, locatari vremelnici ai acestui aşezământ, ridic paharul meu în sănătatea noului proprietar, Episcopia Ort[odoxă] din Cluj».
Eram cu toţii impresionaţi de simplitatea cu care îşi dăruia munca lui de 20 ani, pătruns însuşi, că Biserica este eternă şi, deci, Ciucea noastră trebuie să devină pentru vecie un loc de închinăciune şi izvor de îndreptare de credinţă.

> Eu, ca executor testamentar a[l] gândului lui Octavian, rog pe P. Sf. Voastră să Vă gândiţi la alcătuirea regulementului mânăstirii Ciucea, în spiritul înţelegerii ce-a'Ţi avut cu Octavian, luând alături şi pe prof. Lupaş, cu care a avut în acest sens o lungă conversaţie, 6 zile înainte de-a-l pierde.
> Pentru orientarea P. Sf. Voastre, vă rog să ţineţi seama de următoarele dorinţe ale mele. Eu voi avea dreptul să locuiesc în casele noastre cât trăiesc. Iar după moartea mea, va putea beneficia generaţia de azi în viaţă, a familiei de sânge a lui Octavian, de şedere la Ciucea, fără nici o obligaţie din partea lor.
> Clădirile mânăstirii cred că le voi putea da destinaţiei în cel mai scurt timp, tot în intenţiile lui Octavian, care dorea să cunoască încă în viaţă atmosfera religioasă de sfioasă închinăciune a acestui aşezământ.
> Aşteptând răspunsul P. Sf. Voastre, Vă rog să primiţi expresia sentimentelor mele creştineşti."[9]

Iată o scrisoare-testament a Veturiei Goga, referitoare la Mânăstirea Ciucea. Trebuie să reţineţi că noi încă nu suntem proprietari de fapt, aşa cum reiese de drept din scrisoare. Ne străduim însă şi sperăm ca Dumnezeu să ne ajute ca, într-adevăr, mânăstirea să-şi intre în drepturile ei.

Mânăstirea a fost înfiinţată, timid, în 1940, fără ca proprietatea să devină efectiv a Episcopiei Ortodoxe a Clujului, astfel încât, la 15 iunie 1942, găsim următoarea obşte de călugăriţe: Eftimia Ghişian, Mihaela Suărăşan, Paisia Petrice, Maria

9 Scrisoarea doamnei Veturia Goga adresată PS Nicolae Colan, Ciucea, septembrie 1939, Arhiva Exarhatului Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului.

Suărăşan, Florica Moldovan, Maria Rus, Reghina Câmpean şi Victoria Toderean[10], cel mai probabil o obşte adusă de la Şimişna, Sălaj[11]. Datorită memoriei cunoscutelor prietenii pe care Octavian Goga le-a cultivat „cu oameni de cultură din Ungaria, care-l vizitau şi la castel”[12], castelul şi mânăstirea au trecut *neobservate* de horthyşti. Iată că anul acesta împlinim 80 de ani de la Dictatul de la Viena, şi n-avem voie să uităm! Însă, prin decizia din 22 septembrie 1945, Episcopul Nicolae Colan dispune „ca maicile de la Ciucea să se mute la Şimişna sau la Leurda”, mânăstirea desfiinţându-se[13]. La propunerea Înaltpreasfinţitului Bartolomeu al Clujului, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a aprobat reînfiinţarea Mânăstirii „Naşterea Maicii Domnului” de la Ciucea, judeţul Cluj, cu destinaţia pentru călugăriţe, la data de 14 iulie 1994[14].

Vă îndemn să vă opriţi, întotdeauna când treceţi prin zonă, să vizitaţi această mânăstire minunată şi pe maicile noastre cuminţi de acolo.

Iar acum voi da glas poeziei lui Octavian Goga:

Ruga mamei

„Să-mi plec genunchii iară,
Să-ţi spun iar ce mă doare

---

[10] Arhiva Exarhatului Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului.
[11] *Calendarul creştinului de lege răsăriteană pe anul 1943*, Editura Episcopiei Ortodoxe Române, Cluj, 1943, pp. 69-70.
[12] Constantin Mustaţă, *File din Biblia Transilvaniei,* Editura Daco Press, Cluj-Napoca, 1994, p. 208.
[13] Arhiva Exarhatului Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului.
[14] *Ibidem*.

Preasfântă născătoare
Şi pururea fecioară!
Cu ochiul tău din ceruri,
Atoatevăzatorul,
Tu mi-ai văzut feciorul,
Şi mi-ai văzut necazul...

În doftori n-am credinţă...
Să-ı pui iar în picioare,
Să-i rumeneşti obrazul,
La tine-i cu putinţă,
Preasfântă născătoare.
Azi rogu-mă iar ţie,
Cum rogu-mă de-a pururi
La sfanta liturghie...
Atâta bogaţie
Avem şi noi la casă!
Umblat-a mult băiatu
Şi ştie multă carte,
Adusă de departe,
Doar chiar de la-mpăratu!
Şi are-nvăţătură,
Din carte şi din gură,
Mai multă şi ca popa,
Ca popa Irimie.
Şi cum aş vrea, Preasfântă,
Norocul să mi-l ţie,
Să-l văd iar ca odată,
Cu faţa-mbujorată,

Cu ochi de fată mare,
Cum a plecat de-acasă...
Să-şi caute mireasă,
Subţire ca o floare,
Ca floarea de cicoare.
Să facem nuntă mare.
Să curgă râuri vinu,
Să joace şi vecinu,
Vecinu Niculaie.
Şi să-şi arunce-n grindă
Căciula lui de oaie,
Şi să roiască-n tindă
Tot domni cu-nvăţătură,
Să cânte toţi din gură
Şi-n horă să se prindă.
Să-l văd în hora mare
Pe el c-o domnişoară,
Preasfântă născătoare
Şi pururea fecioară!..."[15]

[15] Octavian Goga, „Ruga mamei – fragment", în *Poezii*, Editura Minerva, Bucureşti, 2016, pp. 64-65.

FAMILIA FRUMOASĂ – PILDE VII[1]

Preacuvioşi şi Preacucernici Părinţi, iubiţi credincioşi şi dragii mei,

Am încercat, în catehezele anterioare, să vă vorbesc despre viaţa de familie, despre principiile pe care se clădeşte o familie adevărată şi despre scopul acesteia, care are două dimensiuni: întâi şi-ntâi, în familie se lucrează mântuirea, soţii având menirea să se ajute în acest sens, iar cealaltă dimensiune este propăşirea neamului. Mai cu seamă în lumea în care trăim, câtă nevoie avem de oameni adevăraţi, care să pună umărul la reclădirea societăţii umane şi – de ce nu? – a Bisericii!

În această seară, aş dori să vă dau câteva exemple, nu din cărţi neapărat, ci mai degrabă pilde vii, pe care le-am cunoscut în cei treizeci de ani de preoţie. Vă închipuiţi câţi oameni am cunoscut şi câte familii! Multe mi-au bucurat sufletul, dar am cunoscut şi adevărate tragedii. Desigur, dumneavoastră, fiecare, aveţi propria experienţă. Nădăjduiesc că cei mai mulţi aveţi căsnicii fericite sau vă trageţi din familii frumoase, închegate. Dar putem cu toţii observa ce se întâmplă în lumea noastră, în care sunt probleme cu adevărat.

[1] Cuvânt rostit în cadrul programului catehetic din Postul Adormirii Maicii Domnului, la Catedrala Mitropolitană din Cluj-Napoca, în data de 5 august 2020. Versiunea scrisă a fost revizuită pentru publicare.

Exemplele reale, concrete, pe care am să vi le relatez sunt însă fericite; pe unele mi le amintesc din propria mea experienţă, fiind trăite de mine însumi, altele sunt moştenite de la părinţii mei duhovniceşti. De pildă, Preasfinţitul Părinte Vasile povestea adesea despre unul dintre părinţii lui duhovniceşti, Părintele Romul Popa din Mănăştur, care, în tinereţe, când a întâlnit-o pe viitoarea lui soţie pentru prima oară, s-a şi logodit şi a fixat data nunţii! Diferenţa de vârstă între ei era de cinci ani. Părintele Romul Popa a murit la vârsta de 90 de ani, iar doamna preoteasă a mai trăit cinci ani, timp în care spunea, deseori: „Dacă ar mai fi trăit încă cinci ani soţul meu…" Şi-ar fi dorit să fie soţul în viaţă atâta timp cât a fost şi ea, chiar dacă trăiseră împreună până la 90 de ani!

Următorul exemplu este o amintire personală, de la Mânăstirea Nicula, unde ascultam, ore în şir, foarte multe persoane. Între ele, îmi aduc foarte bine aminte de o femeie văduvă, care venea şi îmi povestea, adesea, necazul ei. Dar nu uita niciodată să îmi spună: „Părinte, am avut un soţ ca două mame!" Cine, din lumea în care trăim astăzi, ar putea să spună despre soţul ei că a fost ca două mame?! E-adevărat, sunt excepţii, dar acesta este un lucru… excepţional!

De asemenea, când eram preot militar la Dej, mă duceam adeseori să vizitez o familie – cred că pot să le spun numele, au trecut în veşnicie, poate copiii lor, dacă m-ar asculta acum, s-ar bucura –, pe Rodica şi Traian Pocol. Ea era bolnavă de cancer în ultima fază, iar el o îngrijea cum nu se poate mai bine. A făcut luni de zile tratament cu morfină şi el îi administra medicamentul, îi făcea injecţii zilnic, poate chiar de mai multe ori pe zi. Îi găseam adesea plângând amândoi şi spunându-şi unul altuia:

„Dacă mor, ce te vei face fără mine?" Într-adevăr, ea a plecat în veşnicie, după luni de suferinţă, dar în care a fost foarte bine îngrijită de acest om minunat. Apoi, Dumnezeu i-a rânduit şi lui să treacă în veşnicie în chip minunat. Eram deja stareţul Niculii şi el venea la Sfânta Liturghie în fiecare duminică şi sărbătoare. Parcă şi acum îi văd Dacia roşie, încărcată de credincioase din Dej, de la Capela Militară, care m-au urmat, apoi, la Mânăstirea Nicula. Era nelipsit de la slujbele mânăstirii... Într-o zi, am primit un telefon să mi se spună că badea Traian, mergând la Cluj pentru nişte analize, a căzut jos, în gară, iar oamenii au chemat Salvarea şi l-au dus la spital. S-a întâmplat să nu pot sub nicio formă să plec de la Nicula să îl văd. L-am sunat însă pe preotul de la spital – aflasem că intrase în comă şi nu mai avea nicio şansă –, rugându-l să-l împărtăşească, dar acesta nu a vrut. Mi-a spus că îl împărtăşeşte doar dacă este conştient. Am insistat: „Părinte, este fiul meu duhovnicesc, îi ştiu toată viaţa, eu te rog, în numele meu şi cu responsabilitatea mea, să-l împărtăşeşti!" Nu a vrut nici aşa! Atunci, l-am rugat să meargă totuşi, să încerce, să-i citească măcar o rugăciune. Ei bine, când a intrat preotul în salon, badea Traian s-a trezit, s-a ridicat, a stat pe marginea patului, s-a spovedit, s-a împărtăşit, s-a întins înapoi, a reintrat în comă şi a murit! Ca să vedeţi cum răsplăteşte Dumnezeu iubirea!

Aş putea să vă vorbesc şi despre propria mea familie, când eram copil... Am făcut-o şi altădată, deşi poate nu este pe deplin corect... Totuşi, sunt câteva amănunte pe care aş vrea să vi le pun la suflet. Sigur, unele dintre acele rânduieli au rămas în copilărie, întrucât, la maturitate, viaţa îţi schimbă conduita, într-o oarecare măsură, mai ales în ceea ce priveşte trăirea duhovni-

cească, cu atât mai mult când eşti preot... De pildă, în familia mea, nu exista dimineaţă în care noi, copiii (şapte la părinţi!), să nu ne rostim rugăciunile, iar după rugăciune, să nu luăm aghiasmă şi anafură. Mai târziu, sigur, am început să merg în fiecare zi la Liturghie, să mă împărtăşesc, şi aşa am rămas până astăzi... Mama era cea care avea grijă şi să ne rostim rugăciunile, şi să luăm aghiasma şi anafura, zi de zi. Dacă nu, era necaz mare! Tot aşa, nu era voie să se stingă candela în casa noastră! Uleiul era la raţie, ştiţi şi dumneavoastră, mulţi aţi prins acele vremuri. Dacă nu era ulei pentru mâncare, nu era nicio problemă, dar candela trebuia să ardă! Iar rânduiala era următoarea: cine vedea primul că pâlpâie să se stingă, acela era dator să o primenească numaidecât. Doamne fereşte să se fi stins candela şi să ne prindă mama în casă, în preajma ei! În general, nu se întâmpla, doar în mod excepţional... Fiind mulţi copii la părinţi şi mergând la şcoală şi dimineaţa, şi după-masa, era un du-te-vino permanent în casă; mama spăla, făcea de mâncare, dar nu se vedea nimic în urma ei, n-avea cum! Câteodată tata mai glumea, întrebând-o: „Ce ai făcut astăzi?" „Păi, am făcut de mâncare!" „Unde-i?!" Era mâncată... „Am făcut curăţenie!" „Unde-i curăţenia?!" Ne spunea însă că, atunci când ne punem la masă, Maica Domnului se aşează în genunchi, se roagă pentru noi şi nu se ridică din genunchi până nu strângem masa, după ce am terminat de mâncat. O vedeam pe Maica Domnului cum stătea în genunchi lângă noi şi ne era ruşine şi strângeam masa! Eu cred şi astăzi aşa! De asemenea, îmi aduc bine aminte, iar mama mea poate da mărturie până astăzi: în casa noastră nu s-a auzit niciodată o înjurătură! Şi mai sunt atâtea alte amănunte ale vieţii, care au clădit în mine şi în fraţii mei imaginea unei familii

adevărate, cuminte, credincioase, ceea ce cred că Dumnezeu doreşte pentru o familie creştină. Tata, care era un om echilibrat, e cel care a imprimat educaţia religioasă în familie, iar mama a susţinut-o şi a vegheat ca noi să o respectăm fără abatere.

Aş putea să vă povestesc o seara întreagă – şi zile întregi! – despre oamenii minunaţi pe care i-am cunoscut şi care pot fi pildă pentru familia de astăzi. V-aş mai îndemna să vă uitaţi la un film francez, intitulat *Hors normes* (*The Specials*, în engleză), din 2019. Este vorba despre mai mulţi copii autişti, cu diverse deficienţe, care sunt ajutaţi de comunitate să-şi depăşească handicapul şi să trăiască cu bucurie sau cel puţin într-un anume echilibru. În general, aceşti oameni sunt excluşi din societate, ceea ce este o mare greşeală. Familia, în primul rând, trebuie să-i integreze, dar nu doar în sânul său, ci să încerce să-i coopteze şi pe ceilalţi din comunitate, astfel încât, împreună cu comunitatea, să-i vindece, să le vindece mintea, carenţele, să le vindece inima, până la urmă. Este foarte frumos şi decent, vă îndemn să-l vedeţi, putem să învăţăm mult.

***

În continuare, am să vă vorbesc despre o altă mânăstire din Eparhia noastră, care este închinată tot Maicii Domnului, şi am să vă citesc, din nou, o poezie de Maica Teodosia Laţcu.

Mânăstirea. Într-o bună zi, am primit o reclamaţie, şi anume că Mânăstirea „Naşterea Maicii Domnului" de la Piatra Fântânele îngrijeşte copiii familiilor plecate în străinătate, îi ajută să-şi facă lecţiile pentru şcoală, îi cazează, le dă de mâncare şi... nu este autorizată! A fost un adevărat scandal în presă, ca să vedeţi!

Dar a avut şi o consecinţă pozitivă, fiindcă maicile s-au autorizat şi au continuat, în deplină legalitate, activitatea misionară şi socială. Aceasta este cea mai importantă îndeletnicire, pe lângă cea duhovnicească, bineînţeles, a maicilor de la Mânăstirea Piatra Fântânele: îngrijesc copiii familiilor plecate în străinătate. Maica stareţă predă ea însăşi la catedră, la şcoala din sat, iar copiii, fetiţe şi băieţi, locuiesc la mânăstire, unde sunt îngrijiţi de maici cu toată râvna şi dragostea. Câteva fete au ajuns deja la vârsta la care mânăstirea trebuie să le pregătească rochii de mireasă! Maicile, aproape treizeci la număr, au foarte multe calităţi, pe care le-au sădit şi în sufletele, în minţile şi în inimile acestor copilaşi. De pildă, să vedeţi ce frumos cântă la instrumente! Tot aceste maici minunate au grijă de cei bolnavi şi de întreaga parohie, mânăstirea fiind şi parohie, încă din vechime, cum veţi vedea din scurtul istoric pe care am să vi-l prezint. Acolo sunt păşuni alpine şi casele sunt foarte răsfirate, la kilometri una de cealaltă, iar oamenii din satele noastre, aşa cum ştim, au îmbătrânit şi sunt din ce în ce mai neputincioşi. Vara se poate ajunge cu o maşină de teren, dar iarna nici măcar aşa. Şi, atunci, maicile se urcă pe schiuri şi pleacă până la cea mai îndepărtată casă, să ducă medicamente şi hrană pentru bătrânii din sat.

Maicile clădesc cu mâinile lor mânăstirea (biserica nouă, chiliile şi anexele), împreună cu Părintele duhovnic Gavriil, care are metania la Mânăstirea Nicula şi care este foarte harnic. Astfel, maicile, părintele, cu ajutorul fraţiilor săi din Maramureş şi inclusiv cu ajutoare din străinătate – în fiecare vară se organizează o tabără pentru tinerii credincioşi ai unei Biserici germane partenere a Eparhiei noastre –, toţi împreună zidesc efectiv mânăstirea cu mâinile lor, punând cărămidă peste cărămidă.

Maicile sunt cele care construiesc inclusiv biserica nouă – proiectată tot în mânăstire, una dintre călugăriţe având studii de arhitectură –, pe lângă alte multe lucruri minunate pe care le fac. Vă îndemn să vizitaţi şi această mânăstire, care, în plus, este situată într-un peisaj superb, la Pasul Tihuţa, şi cu care Mitropolitul Bartolomeu se mândrea foarte mult. El a reîntemeiat-o, în 1994, aducând măicuţe din Moldova – aproape toate sunt bucovinence. Înaltpreasfinţia Sa spunea, de altfel, că a aşezat Eparhia noastră pe două pietre: Piatra Craiului şi Piatra Fântânele, care se află la extremităţile celor două judeţe care formează Eparhia. De asemenea, la Piatra Fântânele, Mitropolitul Bartolomeu a rânduit să se înalţe o cruce monumentală, luminată noaptea, deoarece, în apropiere, este hotelul Dracula, iar oamenii erau curioşi să meargă la aşa-zisul „castel al lui Dracula"; plecau însă îngroziţi de acolo, pentru că, printre altele, treceau printr-un beci unde cineva sărea dintr-un sicriu... Dar Mitropolitul Bartolomeu a rânduit, cum spuneam, să se înalţe crucea şi rostea cu umor: „Acum să vedem care pe care!" Ei bine, mânăstirea dăinuie şi prosperă, iar hotelul este deja în paragină...

Din scurtul istoric pe care l-am alcătuit, aflăm că „durerile facerii" bisericii-mânăstire de la Piatra Fântânele, Bistriţa-Năsăud, au început încă din toamna anului 1927, însă s-au desfăşurat cu deplină intensitate pe parcursul anului 1928, când s-a reuşit construirea lăcaşului în doar câteva luni şi sfinţirea lui, în ziua de 8 noiembrie[2]. Stăreţia i-a fost încredinţată

[2] Alexandru Moraru, Gavril Horţ, *Mănăstirea „Naşterea Maicii Domnului" Piatra Fântânele, Jud. Bistriţa-Năsăud*, Editura Renaşterea, Cluj-Napoca, 2015, pp. 23-32.

Părintelui ieromonah Vasile Luncan, care a îndurat nenumărate lipsuri, cu ispite şi încercări supraomeneşti, dar pe care s-a străduit şi a reuşit să le depăşească cu multă implicare, responsabilitate şi demnitate. Greul, ce părea că nu se mai sfârşeşte, a ajuns la culme odată cu cedarea Ardealului. Vă spuneam şi aseară că se împlinesc 80 de ani de la acel eveniment odios şi nu trebuie să uităm, pentru că s-au întâmplat multe atrocităţi. Fiind situată în apropierea graniţei cu ţara rămasă liberă, mânăstirea din Munţii Bârgăului a fost locul unde „s-au încartiruit ofiţeri, subofiţeri şi soldaţi unguri, care stau de pază la graniţă şi-şi bat formal joc de mănăstire şi de călugăr. Trăiesc în chefuri continue şi nesfârşite, beţi ziua şi noaptea, cu femei desfrânate, făcând din acea mânăstire o casă de desfrâu”[3], după cum reiese din scrisoarea adresată de Protopopiatul Ortodox Bistriţa Centrului eparhial din Cluj. În realitate, „toată locuinţa este ocupată de armată, lăsându-i stareţului o singură cameră”[4]. O altă umilinţă la care a fost supus stareţul Vasile Luncan de la Piatra Fântânele a fost aceea a recrutării în armata maghiară, motiv pentru care acesta cerea Episcopiei de la Cluj un certificat de hirotonie în limba maghiară, document absolut necesar pentru clarificarea situaţiei sale militare[5]. Această umilinţă avea şi scopul de a-l intimida, de a-l face să părăsească mânăstirea. Părintele Vasile Luncan a lăsat în urmă o adevărată corespondenţă din care aflăm nenumăratele probleme pe care le-a avut, plângându-se superiorilor săi de abuzurile la care era supus, însă ajutorul nu avea

3 *Ibidem*, p. 66.
4 Mihai Fătu, *Biserica Românească din Nord-Vestul ţării sub ocupaţia horthystă (1940-1944),* Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1985, p. 332.
5 Alexandru Moraru, Gavril Horţ, *op.cit.*, p. 69.

cum să fie pe măsură, astfel încât, în urma ocupaţiei, mânăstirea rămâne cu datorii enorme, care aveau să se plătească pe parcurs. În urma Decretului 410 din 1959, mânăstirea va fi transformată în parohie, Părintele Vasile Luncan devenind paroh, calitate pe care o îndeplinise cu râvnă şi până atunci, păstorind cu vrednicie credincioşii din toată zona Pasului Tihuţa. Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, la propunerea Arhiepiscopului Bartolomeu al Clujului, cum aminteam, aprobă reînfiinţarea mânăstirii la 22 martie 1994[6].

În încheiere, aşa cum anunţam, am să lecturez o poezie a Maicii Teodosia, intitulată Închinarea Elisabetei şi inspirată din Evanghelia care se citeşte la slujba Paraclisului Maicii Domnului.

Închinarea Elisabetei

„A-ngenuncheat bătrâna pe prag şi-mbrăţişează
Picioarele Mariei. Pe faţa ei senină,
Pe care bătrâneţea o înfrumuseţează,
Luceşte bucuria cu raze de lumină.
În haina ei închisă aşa e de frumoasă!
E nins ca floarea părul sub margini de maramă,
Şi-ngenunchiată pare o Sfântă Cuvioasă,
Însufleţită încă de taina de-a fi mamă.
Şi cum ridică ochii sfioasă spre Maria,
Cu zâmbetul pe buze se pierde în uimire,
Ea nu-şi mai poate ascunde în suflet bucuria
Că fost-a învrednicită de astfel de cinstire.

[6] Augustin Pădurean, *Mânăstirile din Arhiepiscopia Vadului, Feleacului şi Clujului*, Editura Ecclesia, Mânăstirea Nicula, 2007, p. 118.

Fecioara stă smerită şi ochii şi-i ascunde,
În umbra de mătase a genelor ei dese.
I-au înflorit obrajii de focul ce-o pătrunde,
Când simte-n sân mulţime de taine ne-nţelese.
Ea poartă haină simplă şi fără strălucire,
Şi-o învăluieşte-n cute bogate marama deasă,
Dar buzele cu zâmbet de caldă fericire,
Sunt cea mai minunată podoabă de mireasă.
Privind icoana asta, vezi Cerul cum pogoară,
Ca-n dragoste şi milă să cerceteze firea.
Închipuieşte cerul întreg Sfânta Fecioară
Şi-n duh Elisabeta e însăşi omenirea.
Precum stăpâna blândă veni să cerceteze
Cu dragoste, pe Maica lui Ioan Botezătorul,
Să-I cerem Maicii Sfinte să nu mai înceteze
Să vie să aline mereu în inimi dorul
Precum Elisabeta primind-o în uimire
Umplutu-s-a de Duhul cel Sfânt şi cu cuvinte
Adânci a proslăvit-o, tot astfel cu iubire
Şi noi să-I dăm cântare de slavă Maicii Sfinte!”[7]

[7] Zorica Laţcu Teodosia, „Închinarea Elisabetei”, în volumul *Poezii*. Cuvânt înainte de arhimandrit Teofil Părăian. Ediţia a II-a. Editura Sophia, Bucureşti, 2008, p. 151.

ÎMBRĂŢIŞAREA MAICII DOMNULUI[1]

Din cuvântul Sfântei Evanghelii care s-a citit[2], descoperim unul din temeiurile puternice pentru care o cinstim pe Maica Domnului. De altfel, acest temei îl regăsim în rugăciunea pe care noi o rostim foarte des, şi anume: „Născătoare de Dumnezeu, Fecioară, bucură-te! Ceea ce eşti plină de har, Marie, Domnul este cu tine. Binecuvântată eşti tu între femei şi binecuvântat este rodul pântecelui tău, că ai născut pe Hristos, Mântuitorul sufletelor noastre”[3], cuvinte pe care le-aţi auzit rostite de Sfânta şi Dreapta Elisabeta. Pe primele le auziţi totdeauna la Buna Vestire, rostite de însuşi Arhanghelul Gavriil[4]. Iată, aşadar, temeiuri scripturistice pentru care noi o cinstim pe Maica Domnului şi pentru care avem evlavie la ea. Iar dacă Arhanghelul Gavriil şi Sfânta Elisabeta s-au rugat cu aceste cuvinte, noi, oamenii neputincioşi şi limitaţi, cum să nu ne rugăm şi să o cinstim pe cea pe care o fericesc toate neamurile[5], mărturie dându-ne ea însăşi, cum am auzit în Evanghelie.

---

[1] Cuvânt rostit la hramul Mânăstirii „Adormirea Maicii Domnului” Nicula, la slujba privegherii, în data de 14 august 2020. Versiunea scrisă a fost revizuită pentru publicare.

[2] Luca 1, 39-56.

[3] *Ceaslov*, Publicat cu aprobarea Sfântului Sinod şi cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Editura Institutului Biblic şi de Misiune Ortodoxă, Bucureşti, 2014, p. 161.

[4] Luca 1, 28.

[5] Luca 1, 48.

Trebuie să ştiţi, dragii mei, că Maica Domnului cunoaşte toate tainele oamenilor. Descoperim că, încă din clipa în care Fecioara Maria a primit să devină Maica Fiului lui Dumnezeu, ea a acceptat acest rol şi pentru faptul că Arhanghelul Gavriil a încredinţat-o că Sfânta Elisabeta îl poartă în pântece pe Sfântul Ioan Botezătorul[6], deşi Sfânta Elisabeta – ne spune Sfânta Scriptură – s-a tăinuit pe sine[7]. Însă nu s-a putut tăinui în faţa Maicii Domnului! Maica Domnului i-a cunoscut taina, şi anume că ea l-a zămislit pe Ioan Botezătorul. Cine i-a dezvăluit taina? Îngerul, îngerul ei, Arhanghelul Gavriil. Cine descoperă tainele oamenilor Maicii Domnului? Îngerii noştri păzitori! Fiindcă Maica Domnului – ne învaţă Sfinţii Părinţi – este Doamna îngerilor, între care sunt şi îngerii noştri păzitori. Aşadar, iubiţi credincioşi, Maica Domnului ne cunoaşte toate tainele, neştiute, poate, de nimeni, dar pe care le ştie îngerul păzitor. Şi, dacă le ştie îngerul păzitor, le cunoaşte şi Maica Domnului. Vă închipuiţi că nu toate tainele noastre sunt pozitive, foarte multe dintre ele pot fi chiar păcate grele. Or, Maica Domnului le cunoaşte, de aceea, la 1699, a plâns o lună de zile pentru acest neam oropsit, dar care şi el, la rându-i, îşi avea păcatele sale. A plâns. Şi pentru necazul ardelenilor, dar şi pentru nelegiuirile lor.

Un al doilea amănunt pe care îl aflăm din Evanghelia care s-a citit mai înainte este că Maica Domnului poate determina întâlnirea noastră cu Dumnezeu, şi nu doar a noastră, ci şi a copiilor noştri. Atunci când ea s-a dus să o viziteze pe Elisabeta, ne spune Sfânta Scriptură că „i s-a închinat”[8]; în realitate, a îmbrăţi-

[6] Luca 1, 36.
[7] Luca 1, 24.
[8] Luca 1, 40.

şat-o, aceasta este închinarea Mariei, o îmbrăţişare! Salutul, închinarea ei, era o îmbrăţişare, iar în această îmbrăţişare, Sfântul Ioan Botezătorul, din pântecele Sfintei Elisabeta, L-a simţit pe Domnul Iisus Hristos, Care era în pântecele Maicii Sale! Citim, în Sfânta Scriptură, că „săltat-a pruncul în pântecele ei”[9]. N-a săltat la întâmplare! Din această întâlnire a maicii sale cu Fecioara Maria, Ioan Botezătorul a descoperit că o avea în faţă pe Maica Domnului, iar în pântecele ei era Domnul Iisus Hristos. De aceea a tresăltat. Aşadar, noi trebuie să învăţăm, dragii mei, că, atunci când venim şi ne-nchinăm Maicii Domnului, în realitate o îmbrăţişăm şi ne întâlnim cu Fiul ei! Putem avea încredinţarea că şi fiii noştri o pot întâlni, chiar dacă ei, poate, nu cercetează biserica, sau nu se roagă, sau nu o cunosc pe Maica Domnului. Dacă noi o îmbrăţişăm pe Maica Domnului, fiul nostru cel dintâi fiind sufletul nostru, atunci sufletul nostru este cel dintâi care se încredinţează de Domnul Iisus Hristos, de dumnezeirea Lui, dar şi fiii noştri, toţi, fie ei trupeşti, fie duhovniceşti. De aceea, vă îndemn, poate nu atât pentru dumneavoastră, întrucât sunteţi deja prezenţi aici, cât pentru copilaşii dumneavoastră, să o îmbrăţişaţi pe Maica Domnului – o numim noi – cea de la Nicula, şi vor descoperi inclusiv ei cine este Dumnezeu, Mântuitorul nostru Iisus Hristos.

Ultimul gând duhovnicesc pe care doresc să vi-l împărtăşesc izvorăşte tot din Evanghelia de astăzi, în care ni se spune că Maica Domnului a rămas cu Elisabeta „ca la trei luni”[10], până ea a născut. Ce înseamnă această perioadă, dragii mei? Înseamnă o eternitate. Spunea, în seara aceasta, Înaltpreasfinţitul

[9] Luca 1, 41.
[10] Luca 1, 56.

Arhiepiscop şi Mitropolit Andrei că la Dumnezeu o mie de ani „sunt ca ziua de ieri care a trecut”[11]. Câte gânduri nu şi-au împărtăşit aceste două mame, cunoscând destinul copiilor lor?! În trei luni, câte fraze nu s-au rostit?! Câte îmbrăţişări, câtă grijă sau câtă iubire s-a putut împărtăşi în aceste trei luni...! Ştiţi dumneavoastră foarte bine că, atunci când o mamă este însărcinată, trebuie să aibă o anumită atmosferă în casa ei, în jurul ei, astfel încât pruncul care va fi adus pe lume să fie sănătos, întreg la minte şi cu bună pricepere. Or, aceste două mame pe cine au adus pe lume? Pe Domnul Iisus Hristos şi pe Ioan Botezătorul! Vă închipuiţi câtă dragoste şi grijă a fost între ele, în cele trei luni cât au fost împreună. Or, noi trebuie să ne însuşim acest gând că Maica Domnului trebuie să facă parte din viaţa noastră! M-am bucurat şi mă bucur atât de mult când văd, în casele oamenilor, icoana Maicii Domnului, cu plus de măsură atunci când o văd pe cea de la Nicula. Şi am văzut-o aproape în toate zonele ţării noastre, chiar şi în străinătate; multe copii ale Icoanei făcătoare de minuni de la Nicula sunt în bisericile noastre de peste hotare, pentru că românii care au plecat şi s-au înstrăinat nu şi-au uitat însă credinţa, iar Biserica s-a dus după ei. Să ţineţi minte acest lucru pe care vi-l spun acum! Biserica nu a stat cu mâinile în sân! Dacă românii noştri au plecat, cu milioanele, şi Biserica s-a dus după ei, astfel încât avem mitropoliţi, episcopi, preoţi nenumăraţi care slujesc Biserica lui Dumnezeu şi pe români, ca să îi ţină uniţi şi să se simtă acasă măcar în biserică.

Aşadar, aceste trei gânduri duhovniceşti am vrut să vi le pun la suflet. Mai întâi, să ştiţi că Maica Domnului ne cunoaşte toa-

[11] Psalmul 89, 4.

te tainele inimii noastre. Să ştiţi, apoi, că, atunci când ne închinăm, o îmbrăţişăm pe Maica Domnului. O îmbrăţişăm pentru sufletul nostru, dar şi pentru copilaşii noştri, care s-au înstrăinat de Dumnezeu şi de Biserica Lui. Vor simţi *ei*, dacă *noi* ne vom ruga! Orice copil simte când mama lui se roagă pentru el. În sfârşit, niciodată să nu o părăsim pe Maica Domnului! Dimpotrivă, să venim la mânăstirea ei, să o cercetăm adesea în bisericile noastre parohiale, să o avem în casa noastră prin icoană şi, mai ales, să o avem în inima noastră!

Aşa să fie! Amin!

OCHII MAICII DOMNULUI...
ÎN CARE TE (RE)VEZI![1]

Preacuvioşi şi Preacucernici Părinţi, iubiţi credincioşi şi dragii mei,

În această seară, fiind astăzi Odovania Praznicului Adormirii Maicii Domnului, m-am gândit să facem o rememorare a sărbătorii în sine, a Postului Sfintei Mării şi, mai ales, a hramului Mânăstirii Nicula.

A fost minunat! Tot postul am reuşit să fim împreună la slujba Paraclisului, în Catedrala noastră, la celelalte slujbe, am ascultat catehezele rânduite despre familia creştină, descoperind lucruri noi, dar şi bucurându-ne sufletul cu amintiri frumoase sau rememorând aspecte peste care s-a aşternut uitarea. În ceea ce priveşte hramul Mânăstirii Nicula, aşa cum aţi aflat din amvon şi pe calea undelor, acesta s-a întins, în fapt, pe întreaga perioadă a postului. Rând pe rând, credincioşii au putut participa la slujbele arhiereşti oficiate în mai multe zile, au ascultat Acatistul Adormirii Maicii Domnului, au luat parte la Taina Sfântului Maslu, au auzit cuvinte de învăţătură... Aşadar, cei

[1] Cuvânt rostit în cadrul programului catehetic al Catedralei Mitropolitane din Cluj-Napoca, la Odovania Praznicului Adormirii Maicii Domnului, în data de 23 august 2020. Versiunea scrisă a fost revizuită pentru publicare.

care şi-au dorit cu tot dinadinsul să ajungă la Mânăstirea Nicula şi la Icoana Maicii Domnului au reuşit la vremea rânduită.

Este adevărat că unii dintre credincioşii noştri ne-au mărturisit că au văzut-o pe Maica Domnului tristă în acest an. Dar, văzând-o pe ea, în realitate s-au văzut trişti pe ei înşişi, fiindcă aşa este lumea de astăzi, noi toţi trăim o oarecare tristeţe. De aceea, dacă am văzut-o pe Maica Domnului tristă, de fapt, ne-am văzut pe noi astfel, iar aici este o taină, pe care o putem desluşi prin ceea ce am trăit sau simţit la Nicula: dacă o cunoaştem pe Maica Domnului, învăţăm să ne cunoaştem pe noi; dacă o privim pe ea, ne privim pe noi sau privim în noi înşine; dacă-i privim ochii, ochii din Icoana de la Nicula, care sunt atât de speciali, reuşim să privim înlăuntrul nostru. Ce legătură extraordinară! Dar şi firească! Am putea-o noi minţi pe Mama? Ziceţi dumneavoastră! Poate, când eram copii, credeam că putem... Dar pe o mamă greu o poţi minţi! Ea te simte, te ştie, te cunoaşte! Oricât ai vrea să învălui minciuna şi să o ambalezi frumos, ea simte! Ştie, chiar dacă uneori mama devine complice la minciuna ta, dar doar pentru a te lăsa să vezi că, aşa cum se spune, minciuna are picioare scurte.

Pe lângă ochii Maicii Domnului, credincioşii care merg la Mânăstirea Nicula se mai întâlnesc cel puţin cu doi oameni cu care vorbesc direct. Cei mai mulţi se spovedesc, întâlnindu-se, astfel, cu un duhovnic. Dacă merg mii de oameni, vă puteţi închipui câte taine se revarsă în faţa duhovnicului, şi nu doar păcate, să ştiţi! Sunt taine mari, adânci, pe care oamenii şi le pun la picioarele Maicii Domnului prin duhovnic, atunci când merg la Mânăstirea Nicula. Ele rămân în taina spovedaniei. Dar mai există un om pe care îl poţi întâlni, nemijlocit, la Mânăstirea

Nicula: cel care scrie pomelnice, care şi el află foarte multe taine, vrând-nevrând. Nu întotdeauna este preot; în general, mânăstirea se foloseşte de multe ajutoare, sigur, toţi sunt oameni de încredere. Nu doar pentru că este vorba de bani – dar şi de aceea, banul fiind o ispită –, însă oamenii care plătesc o slujbă îşi spun, adesea, necazul şi trebuie să aibă în faţa lor un om de încredere. Prin urmare, mânăstirea pune oameni de încredere la pomelnice. Şi acolo se află de toate: şi meschinării, bineînţeles, dar mai ales lucruri extraordinar de frumoase şi, în acelaşi timp, sensibile. Ei bine, un asemenea „pomelnic" sună cam aşa: o tânără a intrat anul acesta la Medicină; dăduse şi anul trecut, dar nu a reuşit. Înainte de examen, a fost sfătuită de mama ei să meargă la Maica Domnului de la Nicula. Fiica i-a spus: „Nu cred!" După ce n-a intrat la facultate, s-a dus la Maica Domnului de la Nicula... Iar anul acesta, intrând la Medicină, a venit să-i mulţumească. S-a gândit ea şi s-a sfătuit cu mama ei să meargă în coate şi în genunchi, în jurul bisericii de lemn, de zece ori. După ce a reuşit de şapte ori să înconjoare bisericuţa în coate şi-n genunchi, unde este pietriş destul de ascuţit, nu a mai rezistat. S-a dus lângă omul care scria pomelnicele, iar acela i-a sărit în ajutor, a întrebat-o dacă se simte bine, văzuse că îi era rău fizic, efectiv, şi, intrând în dialog, după ce-a scris pomelnicul cuvenit, i-a spus această poveste. Încă un amănunt: era şi mama ei acolo, care a încredinţat-o că este valabil ca, în locul ei, ea însăşi să mai facă trei ture în jurul bisericii de lemn. Aşadar, iată câte lucruri frumoase, extraordinare, se întâmplă în pelerinajul la mânăstirea noastră dragă, Mânăstirea Nicula. Cu siguranţă, dumneavoastră aţi avut, la rându-vă, propriile experienţe, propriile trăiri.

Despre Maica Domnului aş vrea să vă spun trei lucruri, în această seară, inspirate din teologia contemporană. Astfel, ne spun teologii că, dacă taina Întrupării Domnului nostru Iisus Hristos este de nepătruns – Fiul lui Dumnezeu, Cuvântul, a devenit trup, a luat trup omenesc din Fecioara Maria, S-a făcut om asemenea nouă, iar această lucrare dumnezeiască este o taină de nepătruns –, atunci şi Maica Domnului este o taină, pentru că ea a fost implicată efectiv, şi rămâne o taină. Doar cei care trăim în Biserică şi o cunoaştem pe Maica Domnului, ne rugăm ei şi o iubim, reuşim să desluşim din taina ei. În parte! Sau doar o mică parte... Nimeni din cei care trăiesc în afara Bisericii nu o poate cunoaşte pe Maica Domnului, nu are cum, este cu neputinţă! Doar în Biserică o putem cunoaşte cu adevărat şi, cum spuneam, şi atunci doar în parte. Aşadar, unul dintre teologii noştri contemporani spune: „Prin urmare, taina Întrupării Fiului lui Dumnezeu Cuvântul este, în acelaşi timp, şi taina îndumnezeirii omului şi a îmbrăcării acestuia în Trupul adevărat al lui Hristos. Noi, ortodocşii, credem că Biserica este Trupul binecuvântat al lui Hristos. Prin urmare, Biserica este mai întâi trupul pe care Hristos l-a luat de la Preasfânta Născătoare de Dumnezeu şi l-a îndumnezeit”[2]. Aceasta este Biserica, una din definiţiile Bisericii. Şi o taină foarte adâncă. Biserica este Trupul lui Hristos, dar trup – carne şi oase şi sânge – din fiinţa Maicii Domnului. Noi ştim că toţi suntem mădulare în parte, ne spune Sfântul Apostol Pavel[3], ale Trupului mistic al Domnului Hristos

[2] Arhim. Hieroteos Vlachos, *Predici la marile sărbători*. Traducere de Daniela Filioreanu. Editura Cartea Ortodoxă – Editura Egumeniţa, Galaţi, 2014, p. 317.
[3] 1 Corinteni 12, 27.

şi noi formăm Biserica. Ceea ce înseamnă, dragii mei, că noi suntem rudenie cu Maica Domnului, fiind creştini, botezaţi în numele Sfintei Treimi. Mai mult, atunci când Maica Domnului I-a împrumutat Domnului Iisus Hristos trup din trupul ei, sânge din sângele ei, I-a dăruit trup din trupul nostru şi sânge din sângele nostru! Vă puteţi închipui?! Ce taină mare! Noi am fost prezenţi, încă înainte de a ne aduce Dumnezeu de la nefiinţă la fiinţă, în această taină mare a Întrupării Domnului Hristos. Este o imagine adevărată, copleşitoare! Noi, cei de astăzi, eram acolo atunci când Domnul Hristos a luat Trup din trupul Maicii Domnului! Eram, şi noi, trup şi sânge. De aceea, în Hristos s-a recapitulat întreaga umanitate. În felul acesta putem gândi că Hristos a răscumpărat omenirea din robia iadului, a diavolului, a păcatului şi a morţii.

Apoi, un alt amănunt, o altă taină mare: Biserica „este Pâinea de mulţumire care se află pe Sfânta Masă şi cu care ne împărtăşim”[4], Trupul Domnului Hristos şi Sângele Lui din care noi ne împărtăşim din acelaşi Potir. Biserica înseamnă Potirul din care noi ne împărtăşim, dar, în acelaşi timp, noi suntem Biserica. Este adevărat că, în Potir, vărsăm miridele, care înseamnă prezenţa tuturor credincioşilor care ne poruncesc să ne rugăm pentru dânşii. Dar, mai mult – sigur că ar fi o erezie să spunem că ne împărtăşim cu noi înşine! –, noi suntem prezenţi în Potir! Este o altă imagine, de asemenea copleşitoare, posibilă prin Maica Domnului, bineînţeles. Mitropolitul Bartolomeu spune, în *Cartea deschisă a Împărăţiei* – pe care vă îndemn, din nou, aşa cum am făcut-o şi altădată, să o citiţi –, că prescura adusă la

4 Arhim. Hieroteos Vlachos, *op. cit.*, p. 317.

altar nu înseamnă altceva decât ce a oferit pământul atunci când, la plinirea vremii, a venit Dumnezeu în lume şi S-a întrupat, adică pe Maica Domnului[5]. Umanitatea a oferit-o pe Maica Domnului, când dăruiţi o prescură la altar, în realitate, o dăruiţi pe Maica Domnului, pentru că din ea se croieşte agneţul, care devine Trupul Domnului Hristos, unde suntem şi noi prezenţi.

În sfârşit, a treia realitate: Biserica „reprezintă sfinţii, care sunt mădulare adevărate ale Trupului lui Hristos"[6]. Ştiţi că aceasta este destinaţia, menirea noastră: să devenim sfinţi, chiar dumnezei prin har. Biserica înseamnă sfinţi, comunitatea sfinţilor şi comuniunea sfinţilor. Mă auziţi, adesea, spunând, la Sfânta Liturghie, după „Să luăm aminte!", „Sfintele, vouă, sfinţilor", în traducerea Mitropolitului Bartolomeu. Adică Sfintele Taine, care vi se dăruiesc vouă, sfinţilor, dumneavoastră tuturor. Atunci facem parte adevărată şi integrantă din Biserică, când suntem sfinţi. Şi doar atunci putem primi Trupul şi Sângele Domnului Hristos, să facem parte din El, spuneam eu, din Potir, şi din ţesătura pe care Maica Domnului a lucrat-o în sine, înţelegând prin aceasta Întruparea Domnului şi Dumnezeului şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos.

***

---

5 Valeriu Anania, *Cartea deschisă a Împărăţiei. O însoţire liturgică pentru preoţi şi mireni. De la Betleemul Naşterii la Ierusalimul Învierii. Scrisori pastorale*. Studii introductive de Jan Nicolae şi Vasile Gordon. Cronologie de Ştefan Iloaie. Polirom, Iaşi, 2011, p. 69.

6 Arhim. Hieroteos Vlachos, *op. cit.*, p. 317. De asemenea: Nicolae Cabasila, *Tâlcuirea Dumnezeieştii Liturghii*. Traducere de pr. prof. dr. Ene Branişte. Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1997; Alexander Schmemann, *Euharistia. Taina Împărăţiei*. Traducere din limba rusă de Pr. Boris Răduleanu. Editura Sophia, Bucureşti, 2012, pp. 30-32, şi Valeriu Anania, *op. cit.*, p. 211.

În continuare, am să vă citesc câteva rânduri dintr-o carte a Părintelui Cornel Todeasă, din America, în care, nostalgic, şi-a notat amintirile păstrate din perioada trăită în ţară. Una dintre amintiri se leagă de Părintele Arsenie Papacioc. Pagina dedicată lui descrie cum o vedea el pe Maica Domnului. Părintele Arsenie Papacioc a fost, după cum ştiţi, duhovnicul Mânăstirii „Sfânta Maria" de la Techirghiol, judeţul Constanţa.

> „Părintele Arsenie Papacioc adesea îndemna să avem «mare evlavie la Maica Domnului», precum avea şi el însuşi. «Vă daţi seama cine este Maica Domnului? – întreba el. Stăpâna cerului şi a pământului! Cât poate Dumnezeu cu puterea, poate şi Maica Domnului cu rugăciunea! Este la dispoziţia fiecărui creştin. Nu există o rugăciune cât de mică, trăită, să nu te audă Maica Domnului, să nu coboare.»
>
> De asemenea, el a spus povestea unei fete «cu viaţă foarte bună» care a rugat-o pe Maica Domnului: «Maica Domnului, arată-te a-mi fi mamă!» Maica Domnului i-a răspuns: «Arată-te a-mi fi fiică!» «Adică – explică sfântul părinte – să faci nişte fapte de fiică către Maica Domnului, Stăpâna stăpânelor, Stăpâna cerurilor, Maica lui Dumnezeu, cu puteri nemăsurate peste heruvimi şi serafimi». Continua Părintele Arsenie: «...Maica Domnului este mereu lângă noi, este mereu lângă necazurile noastre. Smerenia aceasta te depăşeşte şi te face să verşi mereu lacrimi. Adică să insişti la Maica Domnului, să te rogi la Maica Domnului. Dar, dacă nu înţelegi multe lucruri, roagă-te, că vei înţelege tu. Important este că ne este de ajutor. Te scapă din starea în care eşti.» Conclude sfântul părinte: «... arată-te de a-i fi fiică... Dumnezeu lo-

cuieşte în slăvile cerului, dar Îi face plăcere să stea într-o inimă de creştin. Dar Maica Domnului, care a fost o fiinţă creată? Aveţi încredere în Maica Domnului până la urmă. (Părintele Arsenie Papacioc, Ne vorbeşte Părintele Arsenie, ediţia a II-a, vol. III, Editura Mănăstirea Sihăstria, 2010, pp. 134-135)"[7]

[7] Pr. dr. Cornel Todeasă, *Preacurata Maria, scară Domnului Iisus*, Casa Cărţii de Ştiinţă, Cluj-Napoca, 2017, p. 280.

SĂ NI-L FACEM PE DUMNEZEU DATOR![1]

Preacuvioşi şi Preacucernici Părinţi, iubiţi credincioşi şi dragii mei,

La Sfânta Liturghie, Părintele profesor Ioan Chirilă ne-a tâlcuit cuvântul Evangheliei, pornind de la o expresie a Mitropolitului Bartolomeu, care ne îndemna să-L îndatorăm pe Dumnezeu. Să ni-L facem pe Dumnezeu dator. Să-I dăm lui Dumnezeu cu împrumut. Cu siguranţă că a-l iubi pe vrăjmaşul tău este o faptă care Îl îndatorează pe Dumnezeu. Aşa cum, de altfel, spun Sfinţii Părinţi, răbdarea nedreptăţii este cea mai mare nevoinţă. O răbdare care întrece orice nevoinţă. Dar şi să-l iubeşti pe cel care te nedreptăţeşte, fără îndoială, Îl face pe Dumnezeu dator.

Tot Părintele profesor ne spunea că omenirea L-a făcut pe Dumnezeu dator prin Fecioara Maria, fiindcă umanitatea I-a împrumutat-o lui Dumnezeu, ca din ea să Se nască Fiul Lui, Mântuitorul nostru Iisus Hristos. În alţi termeni, unii Părinţi vorbesc despre faptul că Maica Domnului a devenit pământul neprihănit din care Dumnezeu l-a zidit pe cel dintâi om, pe Adam. Atunci pământul era nepângărit, iar Maica Domnului

[1] Cuvânt rostit în cadrul programului catehetic al Catedralei Mitropolitane din Cluj-Napoca, în data de 4 octombrie 2020. Versiunea scrisă a fost revizuită pentru publicare.

s-a făcut pământ neprihănit, din care s-a ţesut Trupul Domnului Hristos, Noul Adam. Este o imagine extraordinară, dar în aceeaşi măsură trebuie să ne conducă la o reflecţie profundă asupra noastră înşine.

Părintele profesor afirma, totodată, că noi ni-L putem face dator pe Dumnezeu dacă-I dăruim inima noastră. Însă inima noastră trebuie să fie asemeni Fecioarei Maria, asemeni pământului neprihănit, nu-I putem oferi oricare inimă. Dumnezeu ne cere inima noastră, o doreşte cu nesaţ. Şi inima noastră Îl doreşte pe Dumnezeu. Fie că suntem conştienţi sau nu, şi inima noastră îşi doreşte să fie pământ neprihănit, să fie o inimă feciorelnică. Iar inima nu înseamnă doar un organ, ci înseamnă tot ce însumează fiinţa omenească: şi mintea, şi simţirea, şi lucrarea, puterile pe care le avem noi, oamenii, cu care Dumnezeu ne-a înzestrat, doar pe noi. Aceasta înseamnă inima. De aceea, când vorbesc, de pildă, despre Rugăciunea lui Iisus, Părinţii vorbesc despre un tot unitar al puterilor spirituale pe care le are omul, iar în acest tot unitar este angajată întreaga fiinţă în Rugăciunea lui Iisus, cum spuneam, şi simţirea, şi mintea, şi lucrarea. Această lucrare duhovnicească se face în sens diferit. Pornim de la rostirea cuvintelor rugăciunii, de la lucrarea efectivă a rugăciunii, le pricepem cu mintea şi ele trebuie să coboare în inimă. Când inima se roagă, atunci cu adevărat ne rugăm. Dar ce înseamnă să se roage inima? Înseamnă să se roage Maica Domnului. Cu suspinuri negrăite... Pe această inimă o vrea Dumnezeu de la noi.

În această seară, m-am gândit să vă dau câteva exemple, e-adevărat, din lumea monahală, dar de care nici dumneavoastră nu trebuie să fiţi străini. Să vedeţi cum Dumnezeu nu rămâne

dator! Într-adevăr, Dumnezeu este Cel Care răspunde şi răspunde pe măsură, atunci când omul se vrea al Lui, când omul se angajează ca întreaga sa fiinţă să-I aparţină lui Dumnezeu.

Mai întâi, din experienţa stăreţiei mele de la Nicula. Odinioară, un tânăr ofiţer, din Dej, venea la Mânăstirea Nicula foarte des şi, pe măsură ce trecea vremea, îşi exprima dorinţa de a rămâne, iar în cele din urmă, a şi rămas în obştea mânăstirii. Tatăl său, care era, de asemenea, ofiţer în Armata Română, nici nu putea concepe că s-ar putea întâmpla aşa ceva. Avea o vorbă tatăl lui, pe care şi eu l-am cunoscut: „Popa şi poliţaiul n-au ce căuta la mine în casă!" Ironia face că, după ce fratele (fost ofiţer) a îmbrăcat haina monahală, l-am vizitat pe tatăl său la casa lui, iar şofer îmi era un poliţai! Dar ironia lui Dumnezeu este că, astăzi, el îşi doarme somnul de veci în mânăstirea de la Floreşti! Ca să vedeţi cum i-a răspuns Dumnezeu acestui tânăr, atunci când s-a angajat să-şi dăruiască întreaga fiinţă lui Dumnezeu: Dumnezeu l-a câştigat şi pe tatăl lui! Am spus: s-a angajat să-şi dăruiască întreaga fiinţă, pentru că a te angaja în viaţa monahală înseamnă să-ţi reînnoieşti în fiecare zi voturile, să-ţi reînnoieşti iubirea în fiecare clipă, să fii într-o continuă devenire. Nu există *un moment* în care te-ai călugărit, este *o viaţă*. Un angajament care este o continuă devenire.

Un alt exemplu, tot din mânăstirea noastră: fratele Vasile era de undeva din Maramureş, din zona Ulmeniului, un bărbat falnic, de doi metri, foarte puternic, muncea ca un rob. Însă a venit la mânăstire fără să le spună părinţilor, a fugit la mânăstire. Ştia că părinţii nu sunt de acord. Însă şi eu am avut răbdarea cuvenită, fiindcă, într-o zi, trebuia să afle părinţii unde este, chiar dacă era major şi putea să facă cu viaţa lui orice voia. Mi-l

aduc aminte şi cu umor. Mergem cu ei la pădure, la tăiat de lemne – nu făceam eu prea multe, dar voiam să fiu împreună cu obştea, care era foarte numeroasă, până la patruzeci de vieţuitori –, şi, oricât de mare era copacul, el stătea la un capăt şi aproape toată obştea la celălalt capăt, atât era de puternic. Dar mi-l aduc aminte şi cu duioşie. Odată, după slujba privegherii, m-a văzut întristat peste măsură şi, când am ieşit din biserică, l-am observat pe Vasile venind spre mine. Şi-a petrecut mâna peste umărul meu şi mi-a spus: „Părinte, spune-mi mie cine te-a necăjit...!" Am surâs, bineînţeles, şi mi-a trecut supărarea, cel puţin pe moment.

Acest frate Vasile, într-o zi de duminică, după Liturghie, îmi spune: „Părinte, au venit părinţii. Ştiam că, dacă au să vină, n-am să rezist şi-am să mă-ntorc înapoi acasă." Ceea ce s-a şi întâmplat. Au găsit ei formule, s-au pus pe ei înainte, sănătatea lor, vârsta şi alte motive, şi l-au determinat pe fratele nostru Vasile să iasă din mânăstire. La o vreme, am auzit că s-a căsătorit şi că avea un copilaş. S-a făcut poliţai. Dar tot la o vreme, la scurtă vreme, am aflat cu întristare că a murit într-un accident groaznic. Aşadar, n-au avut parte de el nici părinţii lui, care, probabil, trăiesc şi astăzi, nici soţia şi copilul său. Ca să vedeţi felul în care trebuie gândite şi simţite lucrurile. Şi... nu te pui cu Dumnezeu! Fiindcă Dumnezeu este şi gelos...

Aş putea continua cu asemenea exemple, însă cu siguranţă că fiecare, în taina inimii lui, ştie că, de multe ori, Dumnezeu a răspuns şi ne-a răspuns cum nu o poate face nimeni.

***

În continuare, vă voi citi un fragment dintr-o carte frumoasă, pe care v-o recomand cu toată căldura, *Nesfinţii sfinţi*[2], scrisă de Arhimandritul Tihon, din care aflăm, printre altele, ce înseamnă ce am dorit eu să vă pun la minte şi la suflet în această seară.

Cum am plecat noi la mânăstire

„De fapt, pe la începutul anilor '80, nu am plecat la mânăstire, ci am fugit pe ascuns. Am fost socotiţi uneori, cred, puţin cam nebuni. Iar alteori, puţin mai mult. Au venit după noi părinţi îndureraţi, logodnice nemângâiate, profesori înfuriaţi de la facultăţile la care studiam atunci. După un monah (care fugise după ce ieşise deja la pensie şi îl crescuse până la majorat pe ultimul dintre copii) au venit fiii şi fiicele sale şi au răcnit prin toată mânăstirea, zicând că îndată îl vor lua acasă pe tăticul lor. Noi l-am ascuns după nişte coşuri mari, într-un şopron vechi, în care se ţineau pe vremuri trăsurile. Fiii lui ne-au încredinţat că tăticul lor, care fusese un miner fruntaş, dăduse în mintea copiilor. Însă el, vreme de treizeci de ani, pur şi simplu visase şi ziua, şi noaptea la clipa în care va putea începe să se nevoiască în mânăstire.

L-am înţeles prea bine, pentru că şi noi fugiserăm din lumea care devenise lipsită de sens, spre a-L căuta pe Dumnezeu, Care ni Se descoperise dintr-odată; fugisem la fel, aproape ca nişte ştrengari care fug ca să fie marinari pe vapor şi nă-

[2] Arhimandritul Tihon (Şevkunov), *Nesfinţii sfinţi şi alte povestiri*. Traducerea Florentina Cristea. Editura Egumeniţa, Galaţi, 2013.

zuiesc să navigheze departe. Chemarea lui Dumnezeu totuşi a fost mult mai puternică şi nu am putut-o birui. Mai exact, simţeam sigur că, de nu vom răspunde la această chemare, de nu vom lăsa totul şi nu vom porni după El, ne vom pierde fără a ne mai putea întoarce. Şi, chiar de vom dobândi tot restul lumii cu toate bucuriile şi mângâierile ei, nu ne va fi de niciun folos, nici drag nu ne va fi.

Bineînţeles că ne era tare milă, în primul rând, de părinţii care nu înţelegeau nimic şi se prăpădeau în faţa hotărârii noastre. Apoi de prieteni şi prietene, de profesorii noştri iubiţi de la facultate, care, sacrificându-şi timpul şi eforturile, au venit la Peciora ca să ne «salveze». Eram gata să ne dăm viaţa pentru ei. Dar nu mânăstirea.

Toate acestea li se păreau apropiaţilor noştri ceva absurd şi cu totul inexplicabil. Ţin minte, eram deja de câteva luni la mânăstire, când a venit aici Alexandru Şveţov. Era duminică, singura zi liberă din săptămână. După minunata slujbă duminicală şi după masa de prânz, noi, tinerii începători, stăteam întinşi în pat, fericiţi, în chilia noastră mare şi luminoasă. Deodată uşa s-a deschis larg şi în prag a apărut un flăcău înalt, de aceeaşi vârstă cu noi, de douăzeci şi doi de ani, îmbrăcat în blugi de firmă şi veston scump.

– Îmi place aici! ne-a mărturisit el. Şi aici voi rămâne!

«Mâine te vor pune să cureţi grajdul de vite sau canalizarea şi atunci vom vedea dacă vei rămâne aici sau nu», am gândit eu, căscând din când în când. Şi, probabil, cam acelaşi lucru le trecea prin cap tuturor celor ce priveau împreună cu mine acest personaj, care aterizase brusc din capitală în acea mânăstire veche.

Alexandru era fiul unui comerciant şi locuia cu părinţii la Pekin, Londra şi New York şi nu demult se întorsese în Rusia să studieze la institut. Despre Dumnezeu aflase cu jumătate de an în urmă, de foarte puţin timp, dar aflase ceea ce era mai important şi, după cât se vedea, aflase cu adevărat. De atunci se chinuia din pricina vieţii lui lipsite de sens şi nu s-a putut linişti până când a aflat de mânăstirea noastră. Văzând deodată că a găsit tocmai ceea ce căuta, nu a voit nici măcar să le comunice părinţilor despre noua sa locuinţă. Când noi i-am reproşat lui Alexandru, spunându-i că e crud, el ne-a liniştit, spunându-ne: «Oricum, tata mă va găsi curând».

Aşa s-a şi întâmplat. Tatăl lui Alexandru a venit la Peciora într-o «Volgă» neagră şi a făcut un scandal monstru alături de miliţie şi KGB, de prietenii de la şcoală şi prietenele de la institut, adică toate metodele care se foloseau, de obicei, ca să fim scoşi din mânăstire. Toate acestea au durat destul de mult, până când tatăl lui Alexandru, cu groază, s-a convins că totul era în zadar şi că de acolo Alexandru nu va pleca nicăieri. Părintele vistiernic, arhimandritul Natanail, încercând să-l mângâie măcar întrucâtva pe oaspetele de la Moscova, i-a spus blând: «Păi, ce mai, daţi-l pe fiuţul domniei-voastre jertfă lui Dumnezeu. Va fi ieromonah la Pecerska şi vă veţi mândri cu el...».

Îmi amintesc ce ţipăt sălbatic a răsunat atunci în mânăstire:

– Niciodată!!!

Aşa a ţipat tatăl lui Alexandru. El nu ştia că părintele Natanail era înainte-văzător, altfel nu s-ar fi enervat atât. Acum Alexandru, într-adevăr, este ieromonah, singurul dintre toţi

cei ce eram în chilie în ziua primei lui sosiri, care a rămas să slujească în Mânăstirea Pecerska din Pskov. Iar tatăl lui Alexandru, Alexandru Mihailovici, după zece ani a început să lucreze cu mine la Moscova, la Mânăstirea Donsk, iar apoi şi la Mânăstirea Întâmpinării, ca administrator la depozitul de cărţi. Îndeplinind această funcţie şi devenind cel mai sincer rugător şi căutător al lui Dumnezeu, a plecat la Domnul."[3]

[3] *Ibidem*, pp. 107-109.

ICOANA MAICII DOMNULUI DE LA NEAMŢ[1]

Preacuvioşi şi Preacucernici Părinţi şi iubiţi credincioşi,

În catehezele rânduite în Postul Adormirii Maicii Domnului, care s-au rostit seară de seară, după slujba Paraclisului, aţi aflat lucruri frumoase şi folositoare despre icoane şi cinstirea lor şi despre temeiurile acestei venerări, despre temeiurile teologice ale cinstirii Maicii Domnului – de unde decurge şi cinstirea icoanei ei –, despre icoanele Maicii Domnului şi, mai cu seamă, despre cea mai renumită icoană a sa din ţara noastră, şi anume cea de la Mânăstirea Nicula, pe care o iubim şi care este parte din viaţa noastră. De altfel, icoana este parte a vieţii fiecărui creştin, îndeosebi a creştinului ortodox. Icoana ne defineşte, face parte din identitatea noastră creştină şi ortodoxă. Fără icoană, dragii mei, nu suntem ortodocşi şi, aş îndrăzni să spun, nu suntem nici creştini!

Icoana Maicii Domnului de la Nicula îşi împleteşte destinul cu istoria transilvănenilor. Iată, deci, viaţă şi identitate! Ea a plâns vreme de o lună pentru neamul nostru, asuprit de străini şi prigonit pentru dreapta sa credinţă, silit fiind a trece la o credinţă străină. Fiindcă noi, creştinii ortodocşi din Transilvania,

[1] Cuvânt rostit în cadrul programului catehetic din Postul Adormirii Maicii Domnului, la Catedrala Mitropolitană din Cluj-Napoca, în data de 7 august 2017. Versiunea scrisă a fost revizuită pentru publicare.

am fost obligaţi să ne unim cu Biserica Romei. Şi, pentru că acest lucru s-a întâmplat doar pe hârtie, românii transilvăneni netrecând de bunăvoie la catolicism, peste trei sute de biserici şi mânăstiri au fost distruse de tunurile şi furia generalului Buccow, în jurul anului 1763. Numit de Maria Tereza comandant militar şi guvernator al Transilvaniei, acesta a făcut un recensământ, în urmă căruia a observat cu stupoare că bisericile şi moşiile bisericeşti erau trecute în proprietatea catolicilor, inclusiv preoţii deveniseră catolici în marea lor majoritate, însă credincioşii rămăseseră ortodocşi. De aceea, şi acum, după mai multe veacuri, deşi creştinii ortodocşi din Transilvania şi-au dat seama de înşelăciune şi au revenit la Ortodoxie, bisericile şi terenurile sunt încă înscrise în cartea funciară pe numele catolicilor. Pentru cele care au revenit de drept şi de fapt ortodocşilor, au fost procese nenumărate, până astăzi, şi vor mai fi. Pentru ce? Nu pentru credinţă! Deşi, în principiu, ar trebui, probabil, să se intenteze şi un asemenea proces... din partea ortodocşilor! Procesele au fost şi sunt pentru imobile, pentru clădiri, pentru terenuri arabile, pentru păşuni, pentru păduri... Ca să vedeţi care a fost, în fapt, scopul ocupaţiei străine, dar şi al unirii Bisericii transilvane cu Biserica Romei. În paranteză fiind spus, vrând-nevrând, când vorbesc despre Icoana de la Nicula sau despre Mânăstirea Nicula, devin părtinitor.

Icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului de la Nicula a fost şi continuă să fie atât de iubită şi cunoscută, pentru că ea face parte din viaţa creştinilor transilvăneni şi a devenit simbolul identităţii acestora, este o prezenţă vie în viaţa comunităţii monahale niculane şi a celor care am trecut pragul acestei mânăstiri, unii dintre noi devenind călugări aici. Probabil, cea mai

mare minune pe care o săvârşeşte Icoana de la Nicula este evlavia creştină, încununată cu hramul din 15 august, când sute de mii de oameni se duc în pelerinaj, ca să ajungă măcar la umbra ei, dacă nu chiar să-i sărute Maicii Domnului mâinile.

Mi-am început cuvântul afirmând că icoana face parte din viaţa noastră şi ne defineşte identitatea creştină ortodoxă. În continuarea programului nostru catehetic, în această seară, aducem înaintea ochilor dumneavoastră duhovniceşti încă o foarte îndrăgită şi cunoscută icoană făcătoare de minuni a Maicii Domnului, cea de la Mânăstirea Neamţ, care, de asemenea, ne defineşte. Istoria tumultuoasă a acestei icoane se întinde pe mai bine de treisprezece veacuri. Este, aşadar, o icoană foarte veche, pictată în secolul VII al erei creştine. Ea redă fidel chipul Maicii Domnului pictat în cetatea Lida, locul de naştere al Sfântului Mare Mucenic Gheorghe. De altfel, Icoana de la Mânăstirea Neamţ îl are înfăţişat pe spatele ei pe Sfântul Gheorghe, fiind o icoană dublă. A fost comanda viitorului patriarh al Constantinopolului, Gherman, care se îndrăgostise de imaginea Maicii Domnului de la Lida, pictată în anul 35 al erei creştine! Doresc să subliniez: icoana de la Neamţ este pictată în secolul al VII-lea după o icoană din anul 35! Cetatea Lida este o localitate din Ţara Sfântă. Cei care aţi ajuns acolo, aţi trecut, cu siguranţă, prin această cetate şi v-aţi închinat la mormântul Sfântului Mare Mucenic Gheorghe.

Revenind la Icoana Maicii Domnului de la Neamţ, ea a fost pictată, în opinia mea, şi în urma minunii care s-a întâmplat în 7 august 626 – iată că astăzi suntem chiar în 7 august –, pe vremea Patriarhului Serghie al Constantinopolului, când cetatea Constantinopolului a fost înconjurată de turci, dar, prin mijlo-

cirea Maicii Domnului, a fost izbăvită de mânia acestora. Atunci s-a născut şi Imnul Acatist al Bunei Vestiri. Patriarhul Gherman s-a inspirat, pesemne, din acest eveniment şi, drept mulţumire şi evlavie, a cerut să i se picteze icoana Maicii Domnului, dar, pe spatele ei, şi un alt mijlocitor puternic împotriva păgânilor, Sfântul Mare Mucenic Gheorghe din Lida. Icoana a rămas puţină vreme la Constantinopol, întrucât a început curând perioada iconoclastă, fiind nevoie de mai multe sinoade, între care unul ecumenic, pentru ca icoanele să revină în cult. Astfel, icoana a fost dusă la Roma, unde a stat vreme de un veac. După perioada iconoclastă, se întoarce la Constantinopol şi rămâne acolo peste cinci sute de ani. În anul 1401, a fost dăruită voievodului creştin Alexandru cel Bun al Moldovei, care o aşează, în cele din urmă, în Mânăstirea Neamţ, unde este până astăzi. Pentru a fi ocrotită în faţa repetatelor năvăliri ale turcilor şi tătarilor, ea a fost ascunsă, îngropată, ceea ce avea să se întâmple şi cu cea de la Nicula, dar a revenit la Mânăstirea Neamţului, unde pelerinii i se închină şi azi.

Sunt nenumărate minunile întâmplate în faţa Icoanei de la Neamţ. Nu am să mă refer însă la ele, ci mai degrabă la oamenii care s-au închinat înaintea ei. Pe cel dintâi l-am amintit deja, cel care a primit-o în dar, Alexandru cel Bun, un mare voievod creştin, unii numindu-l şi sfânt. Un alt voievod, Mare şi Sfânt, a construit biserica principală a Mânăstirii de la Neamţ, în cinstea Înălţării Domnului, unde este aşezată Icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului, nimeni altul decât Sfântul Voievod Ştefan cel Mare. Aş menţiona, de asemenea, încă doi sfinţi: unul s-a născut, iar altul a trăit în preajma ei. Pe primul l-am prăznuit zilele trecute, în 5 august; este vorba despre Sfântul Cuvios

Ioan Iacob Hozevitul de la Neamţ. Cel de-al doilea este Sfântul Cuvios Paisie Velicicovschi, renumitul călugăr şi teolog care a restaurat viaţa monahală din Moldova şi nu numai şi care ne-a lăsat moştenire un tezaur impresionant de scrieri ale Sfinţilor Părinţi şi alte cărţi duhovniceşti şi liturgice, traduse în română şi slavonă.

Aş mai adăuga faptul că, pe vremea Sfântului Paisie Velicicovschi, Mânăstirea de la Neamţ număra câteva mii de călugări şi întreţinea, deopotrivă, alte câteva mii de credincioşi din împrejurimi. Vremurile erau grele, dar Maica Domnului, prin călugării ei, i-a ajutat pe creştinii ortodocşi români să-şi păstreze credinţa, să-şi păstreze cumpătul, firea, Icoana de la Mânăstirea Neamţ fiind, între nenumăratele-i minuni, şi izbăvitoare de depresie. Vremurile, cum spuneam, erau foarte grele – nu că ar fi mai puţin dificile astăzi, cel puţin din punctul de vedere al depresiei –, oamenii nu-şi puteau câştiga nici măcar hrana cea de toate zilele, le-o asigurau însă călugării, prin osteneala mâinilor lor, lucrând pământurile mânăstirii, dar şi a frunţii lor, creând opere inestimabile, care s-au păstrat până astăzi. Legat de odoarele făurite de călugări, în general, ştiţi prea bine că tezaurul României, care a fost dus undeva peste hotare şi nu s-a mai întors – noi purtăm în mare măsură vina acestui fapt, neştiind să ne alegem conducători care să ne reprezinte interesele naţionale –, este, în mare parte, bisericesc şi mânăstiresc. Singura redută în momentul când s-au adunat bogăţiile României, spre a fi „încredinţate" străinilor, a fost Mânăstirea Neamţului. Stareţul de atunci s-a opus categoric, neînstrăinând niciun odor, nicio cruce, nicio candelă, niciun obiect! Dacă ar fi încuviinţat să fie luate, astăzi, Mânăstirea Neamţului ar fi fost

mai săracă şi, probabil, nici Icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului n-ar mai sta la locul ei de închinare în biserică. Mai mult, România ar fi rămas şi mai sărăcită de patrimoniul său. Pe de altă parte, există piese în Muzeul Naţional de Istorie care sunt proprietatea Mânăstirii Neamţ şi pentru care foarte greu se găseşte o cale să revină mânăstirii căreia îi aparţin.

Un alt exemplu foarte elocvent şi la îndemână, din Eparhia noastră de această dată, este Mânăstirea Ştefan Vodă de la Vad, care a fost deposedată de asemenea odoare spre a fi expuse în Muzeul Naţional de Istorie sau în Muzeul Naţional de Artă, fără a fi lăsate să se mai întoarcă acasă. Între ele, o minunată icoană a Sfântului Ierarh Nicolae.

Revenind la Neamţ, am credinţa că toţi acei oameni buni şi, mai ales, cei sfinţi – Sfântul Voievod Ştefan cel Mare, Sfântul Ioan Iacob de la Neamţ, Sfântul Paisie Velicicovschi de la Neamţ – s-au sfinţit prin mijlocirea Maicii Domnului, fiindcă au avut evlavie faţă de Maica Domnului, evlavie faţă de Icoana ei făcătoare de minuni de la Mânăstirea Neamţ. Cred cu tărie că sunt sfinţi odrăsliţi de Maica Domnului prin Icoana de la Neamţ. În 1986, când am fost pentru prima oară la Mânăstirea Neamţ, m-am închinat şi eu, adolescent fiind, la Icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului şi am trecut, spre biserica unde îi este locul, pe aleea pavată sub care, câteva zile mai târziu, s-au descoperit moaştele unui sfânt nemţean căruia nu i se cunoaşte numele. Chiar aşa i se spune: Sfântul Necunoscut de la Mânăstirea Neamţ, care, şi el, cu siguranţă, este un fiu al Maicii Domnului, prin harul Icoanei sale făcătoare de minuni.

Vă îndemn să vizitaţi Mânăstirea Neamţ, să păşiţi pe calea bătătorită, la propriu, de sfinţii pe care i-am evocat, o cale ce vă

duce la Icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului, renumită şi iubită de noi toţi şi care ne este pavăză şi adăpost nouă, tuturor, dar mai cu seamă călugărilor de la Mânăstirea Neamţ şi celor care o cercetează adesea. Acestea fiind zise, să ne ajute Maica Domnului, să facă minune cu noi şi, din oameni păcătoşi şi netrebnici, să ne facă buni şi – de ce nu? – sfinţi! Amin!

ICOANA MAICII DOMNULUI A IMNULUI ACATIST[1]

Preacuvioşi şi Preacucernici Părinţi şi iubiţi credincioşi,

Ne aflăm în ultima seară a proiectului catehetic din Postul Adormirii Maici Domnului. Am aflat, rând pe rând, despre cinstirea sfintelor icoane, despre preacinstirea Maicii Domnului şi a icoanelor ei făcătoare de minuni, unele din ţara noastră, iar altele din Sfântul Munte Athos. Pe unele, poate, le-am cunoscut, chiar am ajuns înaintea lor şi ne-am rugat, ne-am închinat, le-am sărutat. Pe unele, cu siguranţă, nu le-am văzut încă şi, probabil, unii dintre noi nu le vom vedea niciodată. Bunăoară, cele din Sfântul Munte Athos, unde, de pildă, femeile nu au voie să pătrundă. Sfântul Munte Athos o are pe Maica Domnului Stăpână şi aşa au rânduit părinţii mânăstirilor din vechime ca, în Sfântul Munte Athos, să vieţuiască şi să meargă în pelerinaj doar bărbaţii.

În Sfântul Munte Athos, cum bine ştiţi, există douăzeci de mânăstiri mari, începând cu Marea Lavră, întemeiată de Sfântul Atanasie, şi nenumărate schituri şi chilii. Schiturile, chiar dacă sunt de dimensiunea mânăstirilor noastre, intră în această categorie, întrucât ele depind de alte mânăstiri, mai mari. Dar

[1] Cuvânt rostit în cadrul programului catehetic din Postul Adormirii Maicii Domnului, la Catedrala Mitropolitană din Cluj-Napoca, în data de 11 august 2017. Versiunea scrisă a fost revizuită pentru publicare.

ele au biserici şi ziduri şi chilii, cum spuneam, asemenea mânăstirilor pe care le cunoaştem. Cea de-a treia categorie sunt chiliile, de mărimea schiturilor de la noi. De fapt, sunt nişte case, cu câteva chilii (încăperi), în mijlocul cărora există un paraclis.

Aproape toate mânăstirile din Sfântul Munte Athos au icoane făcătoare de minuni, cu precădere ale Maicii Domnului, dar nu numai. Sunt, acolo, icoane deosebite ale Mântuitorului Hristos, ale Sfântului Ioan Botezătorul, ale Sfântului Mare Mucenic Gheorghe şi alte multor alţi sfinţi. De asemenea, sunt nenumărate moaşte. Îi îndemn pe bărbaţi să caute să ajungă în Sfântul Munte Athos. În anul 1996, când încă o călătorie în străinătate nu era atât de lesne de făcut ca astăzi, am făcut primul pelerinaj la Ierusalim şi, acolo, am reuşit să primesc viza şi pentru Grecia. Astfel, timp de o săptămână, am vizitat Grecia, cât a fost cu putinţă, iar o altă săptămână am petrecut-o, dimpreună cu părinţii care mă însoţeau, în Sfântul Munte Athos. Comparând, vrând-nevrând, Ierusalimul cu Athosul, am acordat o notă superioară Sfântului Munte Athos. Ierusalimul, cu tumultul său, cu amestecul de naţii şi credinţe, cu zgomotosul sau agresivul comerţ propriu sângelui evreiesc, dar şi celui arăbesc, nu întotdeauna te odihneşte. Însă Sfântul Munte Athos are o cu totul altă valoare duhovnicească... Aşadar, vă îndemn pe cei care aveţi posibilitatea – nu costă foarte mult – să ajungeţi în Sfântul Munte. Femeile pot şi ele să se apropie, să fie în preajma Sfântului Munte Athos, într-o croazieră în jurul Muntelui Sfânt, în care li se explică celor prezenţi lucruri despre fiecare mânăstire pe care o pot vedea de la distanţă. Sunt mânăstiri care au fost ctitorite sau rectitorite de domnii Ţărilor Româneşti... Aproape toate mânăstirile athonite păstrează ceva din implica-

rea românilor, care le-au plătit datoriile către turci, le-au reconstruit sau le-au zidit din temelie.

Despre mânăstirile din Sfântul Munte Athos şi despre experienţa Sfântului Munte, v-aş îndemna să citiţi o carte – este una din cele trei cărţi pe care m-am pregătit să vi le recomand –, scrisă de profesorul, criticul şi jurnalistul Dan C. Mihăilescu, un om cu un farmec aparte, dacă-l auzi vorbind, nu poţi să-l mai uiţi. Îl rugăm pe Dumnezeu să-i dea sănătate în încercarea grea prin care trece. Aşadar, după ce el însuşi a avut experienţa Sfântului Munte, a scris o carte care se numeşte *Oare chiar m-am întors de la Athos?*[2] Vă va încânta, le fel ca şi interviurile pe această temă, pe care le puteţi găsi pe internet.

În această seară, s-a rânduit să vorbesc despre o icoană din Sfântul Munte Athos, care se află la Mânăstirea Dionisiu, o mânăstire întemeiată în secolul IV, de stareţul Dionisie, al cărui nume de altfel îl poartă. În 1375, acest stareţ a primit în dar, de la Împăratul Alexie al III-lea Comneanul, o icoană a Maicii Domnului, făcătoare de minuni, cunoscută sub numele de Icoana Imnului Acatist sau Izvorâtoarea de mir, dar mai ales ca Icoana Maicii Domnului a Imnului Acatist. La cateheza anterioară, l-am amintit pe Patriarhul Serghie al Constantinopolului şi asediul turcilor asupra cetăţii, la 624. Patriarhul a mobilizat întreaga cetate a Constantinopolului, îndeosebi purtând o icoană pe meterezele cetăţii, şi, astfel, au reuşit să-i îndepărteze pe asediatorii păgâni. Se pare că aceasta este icoana Maicii Domnului pe care a purtat-o Patriarhul Serghie în anul 624. Unii Sfinţi Părinţi, dar şi autorii care s-au

[2] Dan C. Mihăilescu, *Oare chiar m-am întors de la Athos?*, Editura Humanitas, Bucureşti, 2011.

ocupat de istoria icoanei, spun că ea a fost pictată de însuşi Sfântul Apostol şi Evanghelist Luca. Dacă este aşa sau nu, doar Dumnezeu ştie, însă, prin această mărturie, aflăm că este foarte veche. Nu se cunoaşte exact anul în care a fost pictată.

Este o icoană mai deosebită, fiindcă suportul este ceara, şi nu lemnul, cum suntem noi obişnuiţi. Se poate distinge foarte greu, întrucât, izvorând mir, s-a şters în mare măsură. Ea există însă până astăzi şi poate fi văzută la Mânăstirea Dionisiu. La fel ca despre fiecare icoană făcătoare de minuni, s-au consemnat mai multe întâmplări minunate, pe parcursul anilor. Pe două dintre ele vi le-am amintit deja: cea dintâi este cea din timpul asediului Constantinopolului, când salvează cetatea. A doua minune, de la care îi vine şi unul din nume, este faptul că a devenit izvorâtoare de mir. O a treia minune, consemnată în istoricul icoanei, este legată de răpirea ei de către piraţi, care au adus-o înapoi, îndemnaţi fiind de însăşi Maica Domnului, care s-a simţit ca-ntr-o închisoare în mâinile lor. Astfel, piraţii, înspăimântaţi şi de furtuna mării, dar şi de glasul Maicii Domnului, au înapoiat-o degrabă mânăstirii. Alte multe minuni s-au întâmplat, vindecând neputinţele oamenilor.

Mai mult decât atât însă, eu sunt încredinţat, aşa cum vă spuneam şi în cuvântul meu de luni, că icoanele făcătoare de minuni fac parte din viaţa noastră de zi cu zi. Bunăoară, Icoana Maicii Domnului de la Nicula este parte a vieţii noastre cotidiene. Cei mai mulţi dintre noi o avem în casele noastre, zilnic trecem pe lângă ea, o privim sau înălţăm o rugăciune sau chiar o sărutăm. Aşadar, ea face parte din viaţa noastră. Uneori, icoanele făcătoare de minuni au determinat anumite evenimente sau cel puţin au avertizat asupra anumitor momente din istoria neamului

nostru. Dar, cel mai important lucru este faptul că icoanele făcătoare de minuni au reuşit să sfinţească oameni, iar Biserica noastră are foarte mulţi sfinţi care au o legătură specială cu icoanele făcătoare de minuni ale Maicii Domnului.

O viaţă duhovnicească, aşa cum e cea trăită într-o mânăstire, este legată de biserică, de toate odoarele, de icoanele făcătoare de minuni, de moaşte, de sfinţi, de preoţi, de slujbe. Toate acestea alcătuiesc viaţa duhovnicească a unei comunităţi monahale, dar şi a dumneavoastră, a credincioşilor. Mersul la biserică, Sfânta şi Dumnezeiasca Liturghie, rugăciunea comună, rugăciunea personală, postul, icoanele, sfinţii la care aveţi evlavie, toate acestea înseamnă viaţa duhovnicescă a unui credincios practicant.

Astăzi, Biserica noastră l-a prăznuit pe un mare sfânt al Ortodoxiei, şi anume pe Sfântul Ierarh Nifon, Patriarhul Constantinopolului, care este un fiu al Icoanei făcătoare de minuni Imnul Acatist. El a trăit mulţi ani în Mânăstirea Dionisiu şi o considera dragostea lui. Acolo i-a tihnit cel mai mult, întrucât viaţa lui a fost foarte zbuciumată. Vorbim despre un tânăr pe nume Nicolae, grec, din neam bun, care a primit o educaţie creştină pe măsură, mai întâi datorită părinţilor săi după trup, iar mai apoi, părinţilor duhovniceşti deosebiţi, pe care el însuşi i-a căutat, i-a găsit, i-a slujit şi i-a ascultat. Exigenţele părinţilor duhovniceşti l-au făcut şi pe el să fie exigent cu el însuşi şi cu ceilalţi, ajungând un însemnat Părinte al Bisericii. A trăit în secolul al XV-lea; s-a născut, se pare, în anul 1436 şi a murit în 1508. Şi-a sfinţit viaţa în Sfântul Munte Athos, unde a fost călugărit sub numele de Nifon, la Mânăstirea Dionisiu, iar mai apoi, a devenit preot.

Datorită vieţii lui înalte şi sfaturilor duhovniceşti pe care le dădea celor care-l căutau, ajunge Mitropolit al Tesalonicului în 1483, iar mai apoi, în 1486, Patriarh al Constantinopolului. Era o perioadă foarte tulbure din viaţa Bisericii, după căderea Constantinopolului, la 1453, Patriarhul Nifon fiind hărţuit tot timpul în care a avut această demnitate. A fost alungat din scaun, apoi rechemat, iar în cele din urmă, a plecat în surghiun. În surghiun fiind, domnitorul Radu cel Mare l-a chemat la cârma Bisericii, ajungând, astfel, Mitropolitul Ţării Româneşti, în jurul anului 1500. Aici, însă, are acelaşi destin ca la Constantinopol, pentru că viaţa lui sfântă şi exigenţele sale duhovniceşti au fost invidiate de oameni şi urâte de diavol. Având profilul Sfântului Ioan Botezătorul, ocrotitorul Mânăstirii Dionisiu, şi înfierând şi el păcatul adulterului, în cele din urmă a fost izgonit chiar de domnul care îl pusese în scaunul de mitropolit. Desigur, s-a întors la dragostea lui cea dintâi, Mânăstirea Dionisiu, dar ca un simplu argat, şi a început viaţa monahală de la zero, fără să spună nimănui cine este. Prima ascultare a începătorilor era îngrijirea catârilor. Acolo a (re)început să se nevoiască, până când, printr-o întâmplare minunată, călugării din mânăstire au descoperit că argatul, fratele începător, nu era altul decât Patriarhul Constantinopolului!

Cât s-a aflat la cârma Bisericii în Ţara Românească, a avut un ucenic, foarte ascultător, şi anume pe Sfântul Neagoe Basarab, pe atunci tânărul Neagoe, înalt dregător la curtea domnească. De viitorul domnitor şi sfânt al nostru se leagă celelalte două cărţi pe care vă îndemn să le citiţi. Într-una din ele, o preafrumoasă carte alcătuită şi îngrijită la Mânăstirea Diaconeşti din Moldova, veţi descoperi cu emoţie legătura duhovnicească

dintre tânărul boier Neagoe şi Nifon Mitropolitul, precum şi profilul duhovnicesc al Sfântului Voievod. Cartea se intitulează *Măria Sa, Neagoe Basarab. Însemnările monahiei Platonida, Doamna Despina a Ţării Româneşti*[3], Platonida fiind numele de monahie al Doamnei Miliţa Despina, care s-a călugărit după moartea soţului ei. Asemeni volumului *Amintirile pregrinului apter*[4], scris de Mitropolitul Bartolomeu, cartea îmbină realitatea cu ficţiunea. Este, cum spuneam, extraordinar de frumoasă, are să vă înduioşeze! Cealaltă carte pe care vă îndemn să o citiţi este scrisă de Sfântul Neagoe însuşi şi cu siguranţă o cunoaşteţi: Învăţăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie[5], în care domnitorul român surprinde admirabil trăirea duhovnicească a vremii şi esenţa sufletului românesc.

Toate aceste lucruri pe care le-am evocat, dragii mei, sunt legate între ele indisolubil. Este limpede ce relaţie există între Icoana de la Dionisiu şi Imnul Acatist al Bunei Vestiri, pe care îl rostim în fiecare săptămână în catedrala noastră, dar şi în casele noastre. Este vădită legătura între evenimentele din viaţa Bisericii, precum şi din istoria omenirii, şi icoane. De asemenea, este evident faptul că icoanele fac parte din viaţa noastră, iar din a unor oameni fac parte atât de profund încât ajung să-i sfinţească. Îl avem ca pildă, astăzi, pe Sfântul Ierarh Nifon, Patriarhul Constantinopolului şi Mitropolit al Ţării Româneşti, ale cărui

[3] *Măria Sa, Neagoe Basarab. Însemnările monahiei Platonida, Doamna Despina a Ţării Româneşti*, Ediţie alcătuită şi îngrijită la Mănăstirea Diaconeşti. Editura Bonifaciu, Bacău, 2012.

[4] Valeriu Anania, *Amintirile peregrinului apter*. Prefaţă de Mircea Muthu. Cronologie de Ştefan Iloaie. Editura Polirom, Iaşi, 2009.

[5] *Învăţăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie*. Prefaţă de Nicolae Iorga. Ediţie îngrijită şi referinţe critice de Teodor Vârgolici. Editura MondoRo, Bucureşti, 2016.

moaşte se află la Mânăstirea Dionisiu; părticele din ele sunt însă şi la câteva mânăstiri din ţara noastră, de exemplu la Curtea de Argeş, unde a şi fost canonizat, la 16 august 1517, prin bunăvoinţa Patriarhului Constantinopolului, în vremea domniei lui Neagoe Basarab. De asemenea, sunt moaşte ale Sfântului la Mânăstirea Dealu, unde este înmormântat Radu cel Mare, care a fost blestemat pentru a-l fi alungat şi nedreptăţit pe Sfântul Nifon. Adaug, aici, că, aducând moaştele Sfântului Nifon pentru canonizare, Sfântul Neagoe Basarab le-a purtat şi la această mânăstire, pentru a le aşeza pe mormântul lui Radu cel Mare, ca să fie iertat pentru păcatele lui. Ca să vedeţi ce conştiinţă extraordinară!

Pe de altă parte, Mânăstirea Dionisiu a fost rezidită din temelii de Sfântul Voievod Neagoe Basarab, împreună cu domnitorii Vasile Lupu şi Petru Rareş. Sunt, iată, lucruri care se împletesc unele cu altele şi care ne îmbogăţesc duhovniceşte, arătându-ne o cale bătătorită, a sfinţilor, pe care, dacă mergem, nu vom aluneca niciodată şi vom ajunge la ţintă. Pe calea bătătorită a sfinţilor ne vom întâlni cu ei, cu toţi sfinţii cunoscuţi şi necunoscuţi, cu moaştele lor, dar mai cu seamnă cu Maica Domnului, cu icoanele sale făcătoare de minuni. În sfârşit, ne vom întâlni cu întreaga Biserică Universală, din care suntem parte, adică ne vom întâlni unul cu celălalt, ca împreună să moştenim Împărăţia Cerurilor... Aşa să fie! Amin!

PARTEA A DOUA

Iată fiul tău!

CHIPURI DE OAMENI DEOSEBIŢI. PĂRINTELE ARSENIE PAPACIOC[1]

Preacuvioşi şi Preacucernici Părinţi, iubiţi credincioşi şi dragii mei,

Seară de seară, cei care au fost rânduiţi v-au înfăţişat câte o icoană a unor oameni care au punctat istoria, şi nu doar a Bisericii. Aţi văzut prea bine că aceste personalităţi au împletit fericit dragostea faţă de Biserică cu dragostea faţă de neam, ceea ce trebuie să ne definească şi pe noi, să devină profilul nostru uman, spiritual, chiar duhovnicesc. Doar atunci suntem oameni adevăraţi, când ştim să împletim aceste valori, ţinând seama că noi suntem şi trup, şi suflet, iar sufletul are mai mare valoare sau întâietate decât trupul.

Prima personalitate care ni s-a propus spre a medita la icoana sa, în aceste seri duhovniceşti, a fost părintele acestei biserici, al Catedralei noastre Mitropolitane, ctitorul ei, Episcopul Nicolae Ivan. Chiar dacă nu l-am cunoscut personal, ne putem da seama de personalitatea acestui om şi de faptul că a fost providenţial pentru Cluj. Putem remarca acest lucru doar amintind câteva înfăptuiri ale sale pentru oraşul nostru, nu doar pentru Biserica Ortodoxă. În Cluj, în cetate, noi, românii, nu am avut

[1] Cuvânt rostit în cadrul programului catehetic din Postul Adormirii Maicii Domnului, la Catedrala Mitropolitană din Cluj-Napoca, în data de 12 august 2019. Versiunea scrisă a fost revizuită pentru publicare.

o biserică ortodoxă, fiind privaţi de foarte multe drepturi, inclusiv de acela a ne manifesta religios, de a ne manifesta credinţa! Am avut o singură biserică în afara cetăţii, numită Biserica din deal, acum pe strada Bisericii Ortodoxe. Este vorba despre Biserica „Sfânta Treime", care, până la venirea Episcopului Nicolae Ivan, funcţiona drept catedrală, cu atât mai mult după ce Preasfinţia Sa a ajuns la cârma nou înfiinţatei Episcopii a Vadului, Feleacului şi Clujului.

Catedrala aceasta – care este o frumuseţe! – a fost zidită de el. Ea se află acum în proces de restaurare sau repictare, însă rămâne o frumuseţe pe care Episcopul Nicolae Ivan a gândit-o în cele mai mici detalii. Ca unul care am construit inclusiv biserici, îmi dau seama ce minte sclipitoare a avut acest om, ca să construiască o asemenea catedrală. Detaliile sunt şi de ordin practic, sunt şi de arhitectură, şi ţin şi de specificul frumuseţii româneşti, pe care el a dorit cu tot dinadinsul să-l imprime acestui edificiu, care să rămână mărturie peste veacuri. Ca să o construiască, a trebuit să implice foarte mulţi oameni, şi cu dare de mână, şi cu influenţă politică şi socială, ceea ce a reuşit admirabil. A contribuit la aceasta şi faptul că, vreme îndelungată, înainte de a ajunge episcop, a fost dascăl şi a ştiut să îşi facă ucenici, care, mai apoi, deveniţi mai-mari ai vremii, l-au ajutat să construiască Catedrala, dar şi Biserica „Sfântul Nicolae", de pe strada Horea, precum şi alte biserici, nu doar în Cluj, ci şi biserica principală din Turda şi pe cea din Bistriţa, de pildă. Mai mult decât atât, a înzestrat Episcopia noastră cu mai multe imobile, cu terenuri, clădind în acelaşi timp şi o echipă care să conducă destinul acestei Eparhii. Astfel, a lăsat o moştenire pe care, astăzi, noi o avem aproape intactă şi de care ne bucurăm, mul-

ţumită şi faptului că ea a fost recuperată în mare măsură de Mitropolitul Bartolomeu şi că la ea s-a adăugat ce a zidit şi rezidit Înaltpreasfinţitul Părinte Arhiepiscop şi Mitropolit Andrei. Aşadar, Episcopul Nicolae Ivan a fost omul providenţial, trimisul lui Dumnezeu pentru noi, clujenii, şi pentru Biserica noastră.

A doua icoană propusă a fost chipul Părintelui Dometie de la Râmeţ, duhovnicul Mânăstirii Râmeţ, o personalitate harismatică. Nici pe el nu l-am cunoscut, însă foarte mulţi dintre noi, şi eu însumi, am cunoscut foarte bine mânăstirea şi o parte din obştea de acolo; de asemenea, o cunosc foarte bine pe Maica Ierusalima, fosta stareţă a mânăstirii, cea care era stareţă şi în vremea când trăia Părintele Dometie. Împreună au reînviat Mânăstirea Râmeţului, au restaurat-o, au rezidit-o, au rectitorit-o din temelii. Este, poate, un detaliu, însă amănuntul cel mai valoros rămâne acela că a adunat în jurul lui foarte mulţi oameni, nu doar călugări, ci şi nenumăraţi credincioşi, care i-au devenit ucenici, fii duhovniceşti. Şi a reuşit să-i influenţeze în bine pe cei pe care i-a povăţuit. În acele vremuri de restrişte, dragii mei, nu era uşor nici să zideşti sau să rezideşti (mai ales) o mânăstire, însă cu atât mai anevoie era să zideşti sau să rezideşti suflete, oameni, caractere. Era în plin regim comunist, deci vă puteţi închipui cât de greu le-a fost acestor persoane să facă voia lui Dumnezeu şi să se pună în slujba semenilor. Dacă ajungeţi la Mânăstirea Râmeţ, mergeţi la mormântul lui şi spuneţi o rugăciune. Vă va răspunde. Doar dacă-i priviţi chipul în fotografie, vă veţi putea da seama că, într-adevăr, a fost o personalitate harismatică.

A treia icoană înfăţişată este Părintele Dumitru Stăniloae – l-am numit eu „părinte al teologiei şi teologilor români” –, că-

ruia îi suntem şi îi sunt tributar, desigur şi pentru că l-am învăţat la şcoală, însă, mai mult decât cartea de dogmatică şi celelalte cărţi de teologie scrise de el, pentru noi, şi monahi, şi mireni, rămâne de referinţă *Filocalia*, pe care a tradus-o în limba noastră, însoţindu-şi traducerea şi cu un remarcabil şi bogat aparat critic (introduceri şi note). Vă îndemn din tot sufletul să o citiţi sau să o recitiţi; sunt cel puţin douăsprezece volume, însă care mai de care mai frumoase şi mai pline de învăţăminte. Dacă veţi reuşi să parcurgeţi măcar o parte din *Filocalie*, vă veţi da seama că Părintele Dumitru Stăniloae a fost teologul prin excelenţă. Nu doar că a scris teologie şi a gândit teologie, ci a simţit teologia şi a reuşit să o transmită contemporanilor săi şi, apoi, celor care i-au urmat, generaţie după generaţie. Aşadar, teologia românească şi teologii români vor rămâne tributari pe veci acestui mare şi ilustru teolog, profesor şi părinte, Dumitru Stăniloae. Mi-aduc, vag, aminte că l-am întâlnit în apartamentul său din Bucureşti, însă prea curând, fiind eu prea tânăr, ca să ştiu cine este şi câtă valoare are acest om.

A patra icoană pe care o zugrăvim în cuvinte este Părintele Arsenie Papacioc, la care am să stărui mai mult şi cu care voi şi încheia această seară duhovnicească, reluându-i mâine pe următorii patru părinţi propuşi şi oprindu-mă mai pe îndelete la Părinţii Paisie Olaru şi Cleopa Ilie. Am ales să vi-i înfăţişez pe cei trei părinţi, fiindcă i-am cunoscut personal. Pe Părintele Arsenie l-am întâlnit de mai multe ori. Mai întâi, l-am întâlnit la el acasă, la Mânăstirea „Sfânta Maria" de la Techirghiol. După anul 2000, fiind stareţ al Mânăstirii Nicula, mă străduiam să duc obştea în pelerinaj, cel puţin o dată pe an. Aşa se face că am ajuns la Mânăstirea Techirghiol şi i-am cerut părintelui să ne

primească. Deşi era destul de slăbit şi foarte în vârstă, ne-a primit în chilioara lui pe toţi cei care eram în pelerinaj, şi călugări, şi mireni. Ne-a vorbit, ne-a mângâiat duhovniceşte, întrucât la Mânăstirea Nicula nu era uşor, începusem restaurarea mânăstirii din toate punctele de vedere. Eram stareţ foarte tânăr, la fel şi obştea, foarte tânără, cu toţii destul de nepricepuţi. Iar procesele păreau să nu se mai sfârşească, problemele de patrimoniu erau anevoie de soluţionat, iar construcţiile demarate presupuneau un efort susţinut, totul era copleşitor. Şi, atunci, părintele a reuşit să ne întărească în toate problemele pe care i le-am adus înainte. Mi-a dăruit, în acea zi, o carte cu o dedicaţie pe care o păstrez în suflet: „Doar smerita smerenie, de care au nevoie şi îngerii...". Bineînţeles, m-a ţintit pe mine, în primul rând, însă mesajul acestui cuvânt îl definea pe el însuşi. Adesea, îmi aduc aminte de aceste cuvinte, fiindcă noi nici măcar realişti nu ne străduim să fim, cu atât mai puţin smeriţi, şi, iată, aflăm că şi smerenia trebuie să fie smerită. Smerenia trebuie să fie smerită! De multe ori, smerenia afişată ascunde alte lucruri, ascunde chiar mândria. Aşadar, părintele ne avertizează, ne îndeamnă să fim cu luare aminte la smerenia pe care ne-o dorim ca virtute în viaţa noastră. Să avem deci o smerenie smerită, care începe, spun eu întotdeauna, cu realismul. Adică să fii sincer cu tine însuţi şi cu ceilalţi, mai ales în ceea ce te priveşte. Atunci eşti pe calea cea bună.

El însuşi a vizitat Mânăstirea Nicula, în 5 octombrie 2006. Era tot aşa, slăbit; îl însoţeau două măicuţe. A intrat în biserică, s-a închinat la Icoana făcătoare de minuni, a stat de vorbă cu noi, cu toată obştea, adunată în trapeza mânăstirii, bucurându-ne duhovniceşte. S-a întâmplat ca Mitropolitul Bartolomeu

să nu fie prezent; ştiţi prea bine mulţi dintre dumneavoastră că Părintele Arsenie îi era duhovnic. Când mergea la şedinţele Sfântului Sinod, la Bucureşti, îşi făcea timp să dea o fugă şi la Constanţa, să se spovedească. De data aceasta, duhovnicul venise să-l cerceteze pe Mitropolitul Bartolomeu. Desigur, spovedania sau întâlnirea lor, vă închipuiţi că era foarte amplă şi nu privea doar greşalele sau păcatele penitentului, ci mai ales grija pentru Biserica noastră. De multe ori, în discuţiile pe care le aveam cu Mitropolitul Bartolomeu, îmi vorbea despre Părintele Arsenie şi-mi împărtăşea din subiectele pe care le tratau împreună. Ca foşti colegi de temniţă comunistă, erau preocupaţi de mersul ţării, de mersul lumii, de mersul Bisericii. Aceşti oameni erau responsabili, dragii mei, de tot ce spuneau şi făceau şi aveau conştiinţa că pot influenţa lumea în bine. Şi se străduiau cu tot dinadinsul să influenţeze lumea în bine, nu doar prin rugăciune, ci şi prin faptă, cu timp şi fără timp; nu doar prin cuvânt, ci şi prin alte mijloace prin care puteau ajunge la mintea şi la inima celor care aveau în mâini frâiele Bisericii şi ale ţării.

Aş mai adăuga faptul că Părintele Arsenie a fost preot în Eparhia noastră, în Filea de Jos. Anul trecut, în octombrie, am slujit în biserica din Filea de Jos şi am făcut parastas pentru el şi pentru Părintele Adrian Făgeţeanu, care, şi el, a fost preot în această parohie. Vă întrebaţi, poate, cum a ajuns Părintele Arsenie Papacioc la Cluj şi, mai ales, să fie preot într-un sat oarecare? Ei bine, singurul episcop din Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, alături de Patriarhul Justinian, care îi primea pe foştii deţinuţi politici şi îi repunea în drepturi, a fost Înaltpreasfinţitul Părinte Teofil Herineanu. Aşadar, Arhiepiscopul Teofil a fost printre puţinii episcopi din Patriarhia

Română căruia nu i-a fost frică de comunişti! Mai mult, i-a înfruntat prin faptul că a primit foarte mulţi preoţi foşti deţinuţi politici, reaşezându-i în treapta preoţească. Aşa se face că Părintele Arsenie Papacioc a fost preot paroh în Filea de Jos, în judeţul nostru, aproape de Cluj.

Sunt foarte multe lucruri de spus despre Părintele Arsenie Papacioc, care nu pot fi cuprinse într-o singură predică. Mi-l aduc bine aminte pe Mitropolitul Bartolomeu, care povestea adesea, cum spuneam, despre duhovnicul lui, Părintele Arsenie. Au stat în aceeaşi celulă la închisoarea din Aiud, unde erau siliţi să facă şi munci fizice. Cum Părintele Arsenie era mai firav trupeşte şi prea puţin reuşea să muncească, au făcut o înţelegere, la propunerea Mitropolitului Bartolomeu: el, mai zdravăn, să facă şi norma de muncă a Părintelui Arsenie, iar acesta să facă în schimb canonul de rugăciune al Părintelui Bartolomeu, istovit peste măsură. Cred că, dacă rămânem cu acest gând şi cu acest îndemn, vom reuşi şi noi să facem mai mult: atunci când suntem în putere, să muncim şi să-i rugăm pe cei care nu sunt să se roage şi pentru noi, iar când nu suntem în putere, să ne rugăm noi şi pentru cei care muncesc. Amin!

CHIPURI DE OAMENI DEOSEBIŢI. PĂRINŢII PAISIE OLARU ŞI CLEOPA ILIE[1]

Preacuvioşi şi Preacucernici Părinţi, iubiţi credincioşi şi dragii mei,

Continuăm, în această seară, să-i evocăm pe oamenii deosebiţi care ne-au fost propuşi spre a medita la chipul lor, la icoana vieţii lor. Spuneam, în cuvântul meu de aseară, că ei au punctat istoria, nu doar a Bisericii, ci şi a Neamului. Pentru fiecare dintre noi este esenţial să înţelegem că suntem responsabili pentru prezentul în care trăim. Noi nu am fost aduşi la întâmplare într-un anume timp, într-un anume loc şi într-o anumită comunitate, ci aceasta a fost rânduiala lui Dumnezeu. Aceasta înseamnă că noi trebuie să influenţăm destinul acestei lumi, în vremea şi în spaţiul rânduit, atât în ceea ce priveşte societatea umană, cât mai cu seamă în ceea ce priveşte desăvârşirea omului, mântuirea lui. Oamenii care s-au perindat prin faţa ochilor noştri duhovniceşti în aceste seri au izbutit. De ce să nu reuşim şi noi?

În cateheza de aseară, am conturat câteva trăsături şi înfăptuiri ale ctitorului acestei Catedrale, Episcopul Nicolae Ivan, omul providenţial, ale Părintelui Dometie Manolache de

[1] Cuvânt rostit în cadrul programului catehetic din Postul Adormirii Maicii Domnului, la Catedrala Mitropolitană din Cluj-Napoca, în data de 13 august 2019. Versiunea scrisă a fost revizuită pentru publicare.

la Mânăstirea Râmeţ, o personalitate harismatică, ale Părintelui profesor Dumitru Stăniloae, părinte al teologiei şi al teologilor români, şi ne-am oprit să înfăţişăm mai pe îndelete *icoana* Părintelui Arsenie Papacioc, care este modelul discernământului duhovnicesc, ceea ce trebuie să caracterizeze orice duhovnic din această lume, fiindcă problemele sunt nenumărate şi felurite. Fiecare om îşi are propria sa personalitate, or, duhovnicul trebuie să ţină seama de cel pe care îl are în faţă, de trăirile lui, de sentimentele lui, de viaţa lui, de preocupările lui, de nivelul lui de inteligenţă, de nivelul lui duhovnicesc, de vârsta lui şi altele asemenea, întrucât acestea presupun probleme diferite şi toate trebuie cuprinse. Fie că li se spune lucrurilor pe nume sau nu, duhovnicul trebuie să aibă discernământul de a da sfatul cuvenit şi de a se strădui să-şi călăuzească fiul duhovnicesc pe calea mântuirii.

Aş vrea să adaug la ce am spus aseară faptul că toţi aceşti oameni deosebiţi au iubit-o pe Maica Domnului şi au fost iubiţi de ea. Dacă ar fi să-l amintesc doar pe Episcopul Nicolae Ivan, aş menţiona că această Catedrală are hramul Adormirea Maicii Domnului. Nu este întâmplător, cu siguranţă el avea o mare evlavie la Maica Domnului. De asemenea, aş vrea să vă mai încredinţez de un lucru: este o mare şansă să îi cunoşti pe aceşti oameni şi vă îndemn să-i cunoaşteţi, prin însemnările lor, prin scrieri despre ei, prin cercetarea faptelor lor.

Vă mărturiseam, aseară, că pe unii dintre ei i-am cunoscut personal, iar pe alţii i-am cunoscut prin relatările părinţilor mei duhovniceşti, ceea ce, de asemenea, este o mare şansă. Când am venit la Cluj, ca elev la Seminarul Teologic, mi-aduc aminte că preoţii de la mine din oraş mi-au spus: „Dacă mergi la Cluj, să

ţi-l iei duhovnic pe Părintele Flueraş de la Calvaria". Ceea ce am şi făcut! Pe lângă îngrijorarea că aveam să dau examen la greacă şi profesorul era exigent, grija mea specială a fost să mi-l aleg duhovnic pe Părintele Flueraş, Preasfinţitul Părinte Vasile Someşanul. Pronia divină a făcut să-mi găsesc gazdă în Mănăştur, pe strada Grigore Alexandrescu, şi să merg la şcoală după-masa, astfel încât, în fiecare dimineaţă, puteam să fiu prezent la Sfânta Liturghie la Calvaria, unde slujea Părintele Flueraş. Mai târziu, am ajuns să stau în gazdă chiar la Preasfinţia Sa. Prin casa lui trecea o mulţime de oameni, iar printre ei, oameni însemnaţi. De asemenea, fiind în preajma lui, l-am auzit adesea vorbind despre anumiţi oameni care i-au marcat existenţa. La început de drum, în şcoala teologică, l-am avut ca îndrumător şi pe Înaltpreasfinţitul Părinte Arhiepiscop şi Mitropolit Andrei, întrucât eu eram fiu duhovnicesc al Eparhiei Alba Iuliei. În plus, cum toate locurile pentru cei din Eparhia de Alba erau la Seminarul Teologic din Cluj-Napoca, Episcopul de atunci Andrei al Alba Iuliei, venea adesea să-şi cerceteze fiii duhovniceşti, nu ne-a lăsat niciodată la voia întâmplării. Îl cunoşteam de când era preot de mir, însă cu atât mai mult după ce Dumnezeu a rânduit să conducă destinul acestei Eparhii şi Mitropolii.

De asemenea, fără îndoială, îi rămân tributar Mitropolitului Bartolomeu, care, ajungând în 1993 la cârma Eparhiei noastre, printre altele, a spus aşa: „Dacă Părintelui Dumitru nu-i dăm de lucru, ne dă el nouă!" Şi mi-a dat de lucru! Cred însă că mai cu seamă am conlucrat foarte bine împreună şi, lucru nepreţuit, am avut multe ceasuri de taină. Iar în aceste ceasuri de taină, mi-a adus în faţă foarte mulţi oameni deosebiţi, care şi-au pus

amprenta pe propria lui existenţă. Mi-a vorbit şi despre cei care l-au trădat, însă el, aşa cum prea bine ştiţi, i-a iertat inclusiv pe cei care l-au torturat în închisorile comuniste. Aşadar, este foarte important să cunoşti asemenea oameni, care, la rându-le, i-au cunoscut, de pildă, pe oamenii pe care îi evocăm în aceste seri duhovniceşti.

Între părinţii pe care vi-i înfăţişăm în programul catehetic, am să încep prin a creiona *icoana* Părintelui Daniil Sandu Tudor. Dacă aţi auzit vreodată de „Rugul aprins", înseamnă că aţi auzit şi de Părintele Daniil. „Rugul aprins" a fost o mişcare isihastă pe lângă Mânăstirea Antim din Bucureşti, care s-a înfiinţat, treptat, începând cu anul 1945, într-o fază incipientă, şi, apoi, oficial, în 1946, dar, în 1948, a fost interzisă de regimul comunist. A continuat să funcţioneze, totuşi, clandestin. Din această mişcare isihastă (şi culturală) au făcut parte mari personalităţi, nu doar ale Bisericii, însă şi ale Bisericii. Îi amintesc pe Părintele profesor Dumitru Stăniloae, pe Părintele Petroniu Tănase, pe Părintele Sofian Boghiu de la Mânăstirea Antim, pe Părintele Roman Braga, un mare duhovnic, care, mai târziu, avea să ajungă în America, pe Părintele Vasile Vasilachi, arhimandrit mitrofor, vicar administrativ în Arhiepiscopia Americii, care a fost preot în Bobâlna, şi multe alte personalităţi de seamă (scriitori, poeţi, critici literari, artişti etc.). Mitropolitul Bartolomeu, deşi mărturiseşte că nu frecventa reuniunile mişcării, o cunoştea îndeaproape, fiind foarte apropiat de mai toţi membrii acesteia. Între personalităţile culturale, se remarcă şi o femeie, Olga Greceanu, pictoriţă, scriitoare, de asemenea un filosof desăvârşit, cea mai remarcabilă femeie-artist şi cărturar a perioadei interbelice, o distinsă doamnă a Bucureştilor. Aşadar, intelec-

tuali şi creatori de marcă ai culturii române, bărbaţi şi femei, făceau parte din mişcarea isihastă, fiind preocupaţi de liniştirea duhovnicească, de isihie, de Rugăciunea lui Iisus sau a inimii. Ce bine ar fi ca şi acum, în această aşa-zisă libertate, să se găsească asemenea personalităţi intelectuale şi culturale, interesate de o trăire duhovnicească atât de profundă şi intensă. Fiindcă suntem sătui de spectacole şi... spectacol! Avem nevoie de linişte, de liniştire.

Revenind la „Rugul aprins", cel care a pus bazele mişcării isihaste de la Mânăstirea Antim este Părintele Daniil Sandu Tudor, cunoscut mai cu seamă ca Stareţul sau Ieroschimonahul Daniil de la Rarău. A fost închis pentru „Rugul aprins", primind o condamnare de 25 de ani în temniţele comuniste, unde a şi rămas pe veci, murind în 1962, la Aiud, bătut crunt de torţionari şi aruncat, apoi, în Râpa Robilor. A fost un om foarte inteligent, publicist, filosof, poet, unele din creaţiile sale intrând în cultul ortodox (*Imnul acatist la Rugul aprins al Născătoarei de Dumnezeu*). S-a convertit la Ortodoxie după o călătorie în Sfântul Munte Athos, dar şi datorită unei încercări, soră cu moartea, în urmă căreia a simţit că trebuie să se apropie de Dumnezeu. Mai mult, a vrut să trăiască în preajma lui Dumnezeu, intrând în monahism. Vă îndemn să-i citiţi scrierile şi să citiţi despre el. Sunt cărţi la îndemână şi puteţi afla câte ceva despre personalitatea acestui martir al neamului şi al Bisericii noastre.

Următorul despre care doresc să vă pun la suflet câteva cuvinte şi o experienţă nemijlocită este Părintele Petroniu Tănase, athonitul, stareţ, vreme de peste treizeci de ani, al Schitului Podromu din Sfântul Munte Athos. Şi el a făcut parte din „Rugul Aprins", şi el a trecut prin încercări grele, şi el a fost hărţuit,

însă, în cele din urmă, a ajuns în liniştea Sfântului Munte Athos. L-am cunoscut pe Părintele Petroniu la Schitul Podromu. L-am întâlnit cel puţin de două ori, însă purtam şi o oarecare corespondenţă, pentru că îi trimiteam întotdeauna, oficial, în virtutea stăreţiei de la Nicula, felicitări de Paşti şi de Crăciun. Eu i le trimiteam tipărite, tipizate, el îmi răspundea prin cuvinte scrise de mâna lui... Întotdeauna! Răspundea la orice scrisoare, la orice felicitare, cu mâna lui, pe o coală A5. Aceste „hârtiuţe" nepreţuite se află în arhivele Mânăstirii Nicula.

Am stat de vorbă cu el, întotdeauna în prezenţa altor pelerini; rareori m-am dus singur în Sfântul Munte, de obicei eram însoţit de părinţii mânăstirii de la Nicula. Era foarte preocupat, la fel ca ceilalţi părinţi despre care am vorbit, de mersul Bisericii, de mersul ţării, de mersul lumii, de ce se întâmpla în Sfântul Munte... Avea şi obiecţii la viaţa unora dintre călugări sau la unele mânăstiri. Era mai ales supărat că noi, românii, nu aveam – şi încă nu avem! – o mânăstire în Sfântul Munte Athos, fiind sub tutelă grecească. Mai multe neamuri ortodoxe îşi au propria lor mânăstire în Athos, noi nu avem. Ştim de ce nu avem. Dar nădăjduim, totuşi, să ajungem să fim şi noi socotiţi în rândul lumii... Era necăjit din acest motiv. De asemenea, era foarte preocupat să restaureze mânăstirea (schitul, de fapt, e o adevărată mânăstire). A primit ajutor, şi din partea Bisericii Ortodoxe Române, şi din partea statului român, şi de la oameni cu dare de mână. Dar toate aceste griji şi îngrijorări nu l-au clintit din isihia lui, din liniştea lui, din rugăciunea lui, din structura lui duhovnicească. Ştiţi că, în mânăstirile din Sfântul Munte Athos, slujbele sunt foarte ample; ele încep în toiul nopţii – pe la 2-3 noaptea – şi ţin până dimineaţa, la răsăritul soarelui, ceea ce nu

este uşor! Părintele Petroniu Tănase, stareţul, era prezent de la început până la sfârşit. Niciodată nu lipsea de la slujbe! Şi, bineînţeles, nici de la masă, fiindcă întotdeauna slujba se termină cu agapa. Sunt două mese pe zi: cea de dimineaţa, când, după Sfânta Liturghie, toată lumea merge în trapeză, cu rugăciune, aproape în procesiune, şi cea de seara, după slujba vecerniei. A fost un mare om! L-am pierdut pe pământ acum câţiva ani, dar l-am câştigat în Cerul lui Dumnezeu.

Un om şi un duhovnic cu totul aparte, despre care se ştie însă prea puţin, este Părintele Arhimandrit Benedict Ghiuş. L-am caracterizat astfel: înţelept, resemnat, dar activ. A făcut Teologia la Cernăuţi şi la Bucureşti şi doctoratul, tot în Teologie, la Strasbourg. Ar fi putut să fie, oricând, un profesor ilustru de teologie, însă nu i s-a permis din partea autorităţilor. A fost ales Episcopul Hotinului, dar i s-a anulat alegerea. El s-a resemnat, dar, pe de altă parte, şi-a continuat activitatea duhovnicească, mai ales printre tineri. Episcopii care l-au cunoscut şi apreciat, l-au folosit în această direcţie, în a-i catehiza pe tinerii teologi. Fiind prieten bun cu Mitropolitul Bartolomeu, îmi vorbea adesea despre el. Şi dacă spun „prieten bun cu Mitropolitul Bartolomeu", deja putem înţelege că era un om de mare calibru şi caracter. Mitropolitul Bartolomeu abia dacă mai avea puţini prieteni sau ucenici. Despre Părintele Benedict Ghiuş, afirma, inclusiv într-un documentar[2], că avea o puternică trăire duhovnicească şi că a dus o viaţă vecină cu sfinţenia.

În continuare, am ales să-i evoc, împreună, pe doi mari duhovnici, întrucât nu puteam să vorbesc despre Părintele Paisie

[2] Documentarul *Între cer şi pământ. Părintele Benedict Ghiuş*, TVR.

Olaru fără să-l amintesc pe Părintele Cleopa Ilie şi nici invers. Ieroschimonahul Paisie şi ucenicul său, Arhimandritul Cleopa, au fost doi dintre cei mai iscusiţi duhovnici (şi unul altuia). Au trăit amândoi, în cea mai mai parte a vieţii lor, în Mânăstirea Sihăstria, dar, o vreme, şi în Mânăstirea Slatina şi la Sihla. Se întâlneau în taină, pentru spovedanie, şi în vremea retragerii Părintelui Cleopa în munţi. Amândoi au fost părinţi harismatici, nevoitori şi râvnitori, cu o trăire duhovnicească adâncă şi cu darul cuvântului, fiind cercetaţi de foarte mulţi credincioşi, dar, cu toate acestea, fiecare şi-a avut specificul său: Părintele Paisie era deosebit de blând şi tăcut, în vreme ce Părintele Cleopa era mai sever, mai hotărât.

Părintele Cleopa a avut un periplu mai tumultuos, am putea spune, fiind nevoit să se retragă de mai multe ori în munţi, în pustietate, din cauza prigoanei comuniste. Timpul fiind scurt, aş dori să vă pun la suflet, succint, în această seară, doar câteva lucruri, pe care le-am cunoscut, de asemenea, prin mărturie nemijlocită. Astfel, Mitropolitul Bartolomeu îmi relata că, imediat după Revoluţia din 1989, a fost chemat la demnitatea de Patriarh al României, dar a refuzat categoric. Era însă foarte preocupat de ce se va întâmpla cu Biserica noastră, după renunţarea la funcţie a Patriarhului Teoctist, care, bolnav, se retrăsese la Mânăstirea Sinaia. În acea vreme, crease împreună cu mai mulţi teologi responsabili Grupul de Reflecţie pentru Înnoirea Bisericii, la care s-au adăugat şi alte personalităţi contemporane însemnate. Dorindu-se o înnoire şi la vârful Bisericii, după demisia Patriarhului, Arhimandritul Bartolomeu Anania de atunci, după mai multe încercări fără izbândă – îi tatonase pe PS Roman Ialomiţeanul, pe duhovnicii Sofian Boghiu şi Ilarion

Argatu –, l-a propus pentru demnitatea de Ppatriarh pe Părintele Cleopa Ilie de la Mânăstirea Sihăstria, o personalitate impresionantă, cu o adâncă vieţuire duhovnicească, al cărei ecou dăinuie şi astăzi şi va dăinui până la sfârşitul veacurilor, încredinţat fiind că Biserica avea nevoie de înduhovnicire, de înnoire lăuntrică[3]. Nu s-a lăsat convins nici Părintele Cleopa; mai degrabă l-au convins părinţii Mânăstirii Sihăstria să nu renunţe la mânăstire, căci va rândui Dumnezeu cine să conducă Biserica Ortodoxă Română...

Am să vă citesc un fragment din volumul *Memorii*, al Mitropolitului Bartolomeu, în care reia portretul Părintelui Cleopa, pe care i-l creionase Arhimandritul Anania de odinioară, în „Predoslovia" la cartea sa *Despre credinţa ortodoxă*, din 1980, şi pe care îl republicase în ziarul *România liberă*, din 5 martie 1990, într-un articol intitulat „Părintele Cleopa". Citiţi *Memoriile* Mitropolitului Bartolomeu. Veţi regăsi în această carte toate numele pe care le-aţi auzit în aceste seri, din păcate nu cuprinse în relatări fericite, ci, marea majoritate, făcând subiectul unor amintiri dramatice din puşcăriile comuniste: chinuiţi, chiar torturaţi, pentru credinţa noastră, pentru Biserică şi Neam. Vă îndemn din tot sufletul să o citiţi, vă va bucura sufletul. Iată, aşadar, ce scrie Bartolomeu Anania despre duhovnicul său din perioada când era pensionar retras la Mânăstirea Văratec, despre marele nostru duhovnic Părintele Cleopa Ilie:

> „Transcriind acest portret, nu am retras nici un cuvânt. Adaug doar ceea ce nu puteam spune atunci în mod deschis. Pe lângă patru arestări şi detenţii temporare,

[3] Valeriu Anania, *Memorii*, Editura Polirom, Iaşi, 2011, p. 686.

Părintele Cleopa însumează zece ani de recluziune în munţii Moldovei, ceea ce înseamnă mai mult decât zece ani de temniţă[4]. Reieşit la suprafaţă printr'o energică acţiune a patriarhului Justinian, adus la Patriarhie – împreună cu celălalt mare duhovnic, Arsenie Papacioc –, misionar prin mai multe mânăstiri şi reîntors apoi la Sihăstria, Părintele Cleopa a devenit un simbol al rezistenţei noastre spirituale, atestat de sutele de mii – dacă nu chiar milioanele – de români ce i-au trecut pe sub epitrahil.

Părintele Cleopa este şi acum acelaşi. Poate ceva mai împovărat de ani, dar limpede, lin sau clocotitor ca o apă de munte. Prospeţimea cuvântului său continuă să învioreze mulţimile ce se perindă prin aula cu icoane, în cea mai vastă operă de evanghelizare din ultimii cincizeci de ani.

Soborul mânăstirii l-a chemat cândva de la oi şi l-a aşezat în frunte. Noul stareţ n'a făcut altceva decât smerită ascultare. Se va hotărî oare Biserica să repete, la o cu totul altă treaptă, gestul Sihăstriei?

Procesul de înnoire a Bisericii presupune, neapărat, şi recâştigarea dimensiunii ei duhovniceşti. Ierarhia noastră superioară nu duce lipsă de slujitori cu voci frumoase, de buni gospodari, administratori, cărturari cu licenţe şi doctorate, diplomaţi, poligloţi şi voiajori ecumenici. Criterii şi calităţi admirabile, care nu trebuie să-i ocolească nici pe vicarii patriarhali, până acum doar simpli auxiliari ai unui preaînalt birocrat eclesiastic. Admirabile, dar nu îndestulătoare. Biserica are nevoie – mai ales acum, chiar dacă pentru o vreme relativ scur-

[4] Mitropolitul Bartolomeu spunea că este mai greu să te ascunzi decât să stai în puşcărie, hărţuiala fiind mai mare.

tă – de un primat al duhovniciei, care să inaugureze chipul cel nou, încuviinţat, al ierarhului ortodox român.
Sângerăm pe amintirea tinerilor noştri martiri, încă anonimi în urcuşul lor către calendarul creştin. Ar trebui să dorim clipa când Jertfa Nevinovaţilor va primi suprema binecuvântare a unui Suflet Nevinovat.
Dumnezeu într'ajutor[5]!"

Acesta este portretul Părintelui Cleopa Ilie, zugrăvit în cuvinte de Arhimandritul Bartolomeu Anania, care-l propusese a fi Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, spre „recâştigarea dimensiunii sale duhovniceşti". A rămas însă Părintele Cleopa cel Mare al Sihăstriei, un mare duhovnic! L-am întâlnit de mai multe ori. Ultima data mi-a dat dedicaţie pe o carte, plângându-se că i-a fost ruptă mâna. Era bătrân şi bolnav.

Spuneam că nu pot să vorbesc despre Părintele Paisie Olaru fără să-l evoc pe Părintele Cleopa şi invers. Consider că Părintele Cleopa Ilie a fost Aaron, adică asemenea lui Aaron din Vechiul Testament, care era glasul văzătorului de Dumnezeu Moise, fiindcă era un mare predicator, autodidact, e-adevărat, dar un mare predicator şi catehet. Cei care aţi fost la Sihăstria şi l-aţi cunoscut, ştiţi prea bine că, după Liturghie şi după ce-şi termina pravila, ieşea în faţa chiliei, unde era înconjurat de mulţime de preoţi, de călugări, de credincioşi de toate vârstele, şi toată lumea asculta cuvintele lui duhovniceşti. Se puneau întrebări, fără ocolişuri, fiecare îi spunea necazului pe nume. Şi păcatului pe nume! Iar părintele răspundea. Îmi amintesc un cuvânt al său, pe care vi l-aş pune la suflet, căci îl repeta adesea, încercând să-i convingă pe oameni să se roage: „Psaltirea este soarele

5 Valeriu Anania, *op. cit.*, p. 689.

Bisericii". Încă o dată: „Psaltirea este soarele Bisericii"! Dacă vreţi lumină, citiţi-o, rugaţi-vă...

Părintele Paisie Olaru. În 1986, plecam în pelerinaj la mânăstirile din Moldova şi Bucovina, cu părintele paroh şi duhovnic, Arhimandritul Serafim Măciucă, fost stareţ al Mânăstirii Nicula, unde vieţuieşte şi acum, la cei 95 de ani ai săi. La Mânăstirea Sihăstria, m-am pierdut de grup. Eram un copil de paisprezece ani, m-am fâstâcit şi am început să străbat cărările, printre casele de acolo. Dintr-o anume casă am auzit voci. Am bătut la uşă şi am intrat. Cine credeţi că se afla în acea chilie? Părintele meu, Serafim Măciucă, în genunchi, iar pe pat era un părinte bătrân, cu ochelari foarte groşi şi cu un epitrahil foarte lung – probabil aşa l-am văzut eu cu ochi de copil –, care spunea o rugăciune, o dezlegare, dar nu o citea din carte, ci o rostea din minte. N-am mai auzit niciodată acea dezlegare, era pesemne o compilaţie proprie. M-am pus în genunchi, lângă părintele meu duhovnicesc, am ascultat rugăciunea până la capăt, am sărutat epitrahilul şi mâna. Părintele Serafim mi-a spus că este Părintele Paisie, după care am plecat amândoi să ne căutăm grupul şi să ne continuăm pelerinajul. Părintele Serafim a primit, atunci, în dar, un epitrahil de la Părintele Paisie Olaru – cu siguranţă i-a fost lung, fiindcă Părintele Serafim era mic de statură!

Întâlnirea cu acel om, în copilărie, mi-a marcat existenţa: se pare că rătăcirea a fost, în fapt, o *găsire*! Mai târziu, din mărturiile Mitropolitului Andrei, care are foarte mare evlavie la Părintele Paisie, şi ale Mitropolitului Bartolomeu, am înţeles şi mai bine acest lucru. De la fiecare, am să vă împărtăşesc, în încheiere, câte o mărturie despre Părintele Paisie Olaru. Prima este un cuvânt, un îndemn, pe care Înaltpreasfinţintul nostru Părinte Andrei îl reia,

adesea, când vorbeşte despre Părintele Paisie Olaru: „Nu fă tot ce poţi, să nu crezi tot ce auzi şi să nu spui tot ce ştii". Vă îndemn, la rându-mi, să meditaţi la acest cuvânt! Mărturia Mitropolitului Bartolomeu este despre ultima vizită pe care i-a făcut-o Părintelui Paisie, cu puţin timp înainte ca acesta să treacă la cele veşnice. L-a întrebat atunci: „Părinte, eşti pregătit să pleci din lumea aceasta?" Iar Părintele Paisie, smerit, i-a răspuns că este pregătit numai într-o oarecare măsură. La întrebarea Mitropolitului: „Dar ce te îngrijorează?", răspunsul Părintelui Paisie a fost: „Mă îngrijorează două lucruri. În calitate de duhovnic, poate vreodată am legat pe cine nu trebuia să leg şi poate am dezlegat pe cine nu trebuia să dezleg". Sunt încredinţat că discernământul său duhovnicesc nu l-a lăsat să greşească niciodată! Dar iată ce conştiinţă de duhovnic: „...poate vreodată am legat pe cine nu trebuia să leg şi poate am dezlegat pe cine nu trebuia să dezleg."

Nădăjduim, cu ajutorul lui Dumnezeu şi prin înţelepciunea Bisericii, ca aceşti doi oameni, Moise şi Aaron ai Bisericii noastre strămoşeşti, să fie canonizaţi deodată. Spun „Moise", gândind: dacă Părintele nu mai vedea bine cu ochii trupeşti, fără îndoială că L-a văzut pe Dumnezeu, fără a-i fi de trebuinţă acei ochelari cu lentile groase...! De aceea şi rugăciunea era rostită nu din cărţi, ci din minte, din inimă...

Acestea fiind zise, mă bucur că am putut să vă împărtăşesc câteva gânduri duhovniceşti despre aceşti mari părinţi, care îmi sunt foarte dragi şi pe care, chiar dacă la măsura lor este foarte anevoie să ajungem, e important să-i cunoaştem, să-i înţelegem şi să ni-i însuşim, străduindu-ne astfel, la rându-ne, să fim responsabili şi pentru viaţa noastră personală, dar şi pentru lumea în care trăim. Amin!

VIAŢA DUHOVNICEASCĂ ÎNSEAMNĂ LUPTĂ DUHOVNICEASCĂ[1]

(I)

„Călugăria – spunea Mitropolitul Bartolomeu Anania – se învaţă. Şi nu o dată pentru totdeauna, ci în continuu, fără încetare, până la moarte, cu trudă şi disperare, asemenea vieţii”[2]. Cum spune şi Isihie Sinaitul: „Pe omul din afară uşor îl face cineva monah, numai să vrea; dar nu puţină luptă se cere pentru a face pe omul dinlăuntru monah”[3].

De aceea, pesemne, Părintele Arhimandrit Dumitru Cobzaru, Exarh al mânăstirilor din Arhiepiscopia Vadului, Feleacului şi Clujului şi slujitor al Catedralei Mitropolitane din Cluj-Napoca, compară mânăstirea cu o şcoală de performanţă sau cu un stadion, unde cei care doresc să fie monahi sunt ajutaţi să performeze în credinţă şi virtute şi „să se clădească”.

---

[1] Interviu realizat de Monica Tripon şi publicat în *Făclia*, partea I, în 26 iunie 2017, şi partea II, în 27 iunie 2017. Textul de faţă a fost revizuit.

[2] Arhim. Bartolomeu Anania, „Predoslovie” la *Patericul. Ce cuprinde în sine cuvinte folositoare ale Sfinţilor Părinţi*. Tipărit de Episcopia Ortodoxă Română a Alba Iuliei cu binecuvântarea Preasfinţitului Episcop Andrei, Alba Iulia, 1990, p. 5.

[3] Isihie Sinaitul, „Către Teodul: Scurt cuvânt de folos sufletului şi mântuitor despre trezvie şi virtute. Aşa numitele cuvinte despre împotrivire şi rugăciune” (70). În *Filocalia IV*. Traducere din greceşte, introducere şi note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae. Editura Harisma, Bucureşti, 1994, p. 75.

V-aţi născut într-o localitate din judeţul Iaşi, aţi urmat şcoala generală în judeţul Harghita, aţi făcut studiile teologice la Cluj, în timp ce eraţi la o mânăstire din Alba Iulia, iar mai apoi, la Mânăstirea Nicula. Ce v-a determinat să rămâneţi, până la urmă, la Cluj? A fost dorinţa dumneavoastră sau a fost ascultare?

Este adevărat, m-am născut la Iaşi, însă părinţii mei au venit în Ardeal, când eu aveam doar doi ani. Tata a lucrat la minele Bălan, iar noi, copiii, am rămas pe meleagurile transilvănene, pentru că aici ne-am făcut studiile. Pe când eram la Bălan, Harghita aparţinea de Episcopia Alba Iuliei, şi atunci, binecuvântarea pentru Seminarul Teologic am primit-o din partea Episcopului Emilian Birdaş, iar apoi, pentru continuarea studiilor, din partea Înaltpreasfinţitului Părinte Andrei, care era, atunci, Arhiepiscop la Alba Iulia. Tot de Înaltpreasfinţitul Părinte Andrei am fost rasoforit, pe când îmi făceam studiile la Seminar, şi, apoi, hirotonit diacon la Mânăstirea „Sfântul Ioan Botezătorul" din Alba Iulia. Însă mi-am continuat studiile la Cluj. Tot la Alba Iulia, în aceeaşi zi în care eu am fost rasoforit, a fost tuns în monahism Preasfinţitul Părinte Vasile Someşanul, care îmi era duhovnic. În toamna anului 1991, el a fost numit stareţ al Mânăstirii Nicula şi, atunci, eu am venit de la Alba Iulia, cu Părintele Vasile Someşanul, la Mânăstirea Nicula, unde am rămas, aş putea să zic, până astăzi. Aici am fost tuns în monahism, în 1992, şi hirotonit preot...

Şi tot aici aţi fost stareţ, din 2000 până în 2009.

Fiindcă toate studiile teologice le-am făcut la Cluj, am rămas la Cluj. Sigur că etapele au fost multe, am fost folosit de Biserică

în mai multe locuri, în special în mânăstirile Eparhiei noastre, dar nu numai. Am fost şi preot militar, am fost şi pedagog la Seminar, am fost şi duhovnic la maici, am fost şi stareţ la Soporu de Câmpie, şi stareţ la Mânăstirea Nicula, iar acum sunt Exarhul mânăstirilor din Arhiepiscopia Vadului, Feleacului şi Clujului.

Care a fost, până acum, locul dumneavoastră cel mai de suflet?

Mânăstirea Nicula, unde sunt legături şi mai vechi. La Bălan, unde am copilărit, era preot un călugăr care fusese stareţ la Nicula, Părintele Serafim Măciucă. Prin urmare, eu am fost educat în spiritul monahal. Nu mă gândeam, când eram copil, că voi ajunge la mânăstirea pe care el o condusese cândva, dar iată că Dumnezeu pe toate le lucrează şi toate au o logică. Atunci când am ajuns la Cluj, sigur că m-am îndrăgostit de Mânăstirea Nicula. Şi încă un amănunt: este vorba despre Icoana de la Nicula, care, pe vremea când eram eu seminarist, era aşezată în Capela Episcopală şi aveam acces la ea. Apoi, sigur, rând pe rând, odată ce am ajuns la Mânăstirea Nicula, m-am implicat afectiv şi efectiv în tot ce s-a întâmplat de atunci încoace la mânăstire. Aş putea spune că Mânăstirea Nicula m-a zidit.

Părinte, de ce v-aţi călugărit? A fost dorinţa părinţilor, a fost chemare sau a fost altceva?

Părinţii nu m-au împiedicat, în primul rând, fiind oameni foarte credincioşi. Am fost educat de un părinte duhovnicesc, Părintele Serafim, de care v-am pomenit, de aici şi opţiunea mea pentru viaţa monahală. Mi-am dorit dintotdeauna să ajung pre-

ot şi, pentru că am fost şi cred că sunt în continuare un idealist, aşa am gândit, în ce mă priveşte, preoţia celibatară. Adică, din start am gândit, în idealul meu, că preoţia nu se poate face decât celib sau călugăr, bineînţeles, aşa cum am şi devenit.

Există încă mentalitatea că se călugăresc cei care au avut deziluzii în dragoste, cei pe care n-are cine să-i întreţină, acum sau la bătrâneţe. De fapt, de ce se călugăresc, astăzi, tinerii?

Acestea sunt idei preconcepute! Cei care se duc la mânăstire din motivele pe care le-aţi enumerat nici nu rezistă în viaţa monahală. Decepţia trece, la urma urmei, şi cei în cauză se trezesc într-o realitate a lucrurilor care nu le este proprie şi, atunci, renunţă la viaţa monahală. Este foarte important faptul că, în viaţa monahală, se trăieşte în etape, astfel încât, până ajungi efectiv să depui voturile monahale sau jurămintele, trece o perioadă, în care poţi să-ţi schimbi opţiunea. Deci, poţi pleca din mânăstire. Însă pentru viaţa monahală trebuie să fie o chemare din partea lui Dumnezeu, pe care s-o simţi lăuntric, şi trebuie să fie o dorinţă proprie, pentru că decizia, până la urmă, îţi aparţine. Şi o credinţă fermă! Dacă nu ai o credinţă fermă, este foarte greu de rezistat.

Cum se face selecţia celor care doresc să intre într-o mânăstire?

Selecţia se face pe parcurs. Bineînţeles că este o selecţie primară, atunci când cineva optează sau cere să fie primit în mânăstire. Este chestionat de stareţul mânăstirii, în primul rând, apoi trebuie să pună la dispoziţie şi anumite acte. Trebuie, ne-

apărat, să-şi spună trecutul. Trebuie, neapărat, să corespundă din punct de vedere medical, fiindcă, de pildă, bolile psihice nu putem să ni le asumăm.

Cred că Înaltpreasfinţitul Părinte Mitropolit Bartolomeu spunea, la un moment dat, că mânăstirea nu e nici orfelinat şi nici azil.

Aşa este. Mânăstirea este o şcoală de performanţă, până la urmă. Am putea spune chiar o universitate – unii părinţi folosesc acest termen. Este o şcoală, un stadion, dacă vreţi. Această sintagmă o folosea Sfântul Apostol Pavel[4], pentru că viaţa duhovnicească înseamnă luptă duhovnicească. Acolo, descoperim exerciţiile spirituale, pe care le folosesc călugării şi la care sunt supuşi de ceilalţi, mai învăţaţi. În mânăstire, din omul care optează pentru viaţa monahală ies toate relele, pentru că, în mânăstire, se trăieşte o situaţie limită. Eşti în linia întâi, cum am fi pe front. Iar în situaţii limită, omul scoate din el tot ce are, şi bune, şi rele. Şi, atunci, acestea sunt gestionate de cei care sunt înţelepţi, care sunt învăţaţi, care au experienţă de viaţă duhovnicească şi care ştiu să te clădească efectiv, să te ajute să scapi de cele rele şi să-ţi promovezi calităţile şi, bineînţeles, să excelezi în virtute.

Cam de cât timp este nevoie până când un frate sau o soră să treacă de la statutul de novice la cel de călugăr?

În general, cam de trei ani, dar poate fi mai mult sau poate fi mai puţin.

[4] 1 Corinteni 9, 24.

Care sunt probele pe care trebuie să le treacă un novice, până să ajungă călugăr?

Ele sunt de la caz la caz. În primul rând, începătorul trece prin toate ascultările care se dau şi care sunt proprii fiecărei mânăstiri, pentru că nu toate mânăstirile sunt la fel. Mânăstirile au diferite activităţi. Slujbele sunt la fel, în mare măsură, şi rânduiala slujbelor; rânduiala liturgică este aceeaşi. Sunt cam opt ore de rugăciune, la biserică, dar sunt şi opt ore de muncă.

Ce înseamnă, într-o mânăstire, „muncă”?

Înseamnă diferite activităţi pe care le are mânăstirea, activităţi fizice, dar şi intelectuale. În unele mânăstiri, se face foarte multă agricultură, se face zootehnie. În multe mânăstiri se pictează, sunt ateliere de pictură; sunt, la mânăstirile de maici, ateliere de confecţionat veşminte, ateliere de broderie. Sunt foarte multe activităţi care se fac într-o mânăstire, pe lângă faptul că mânăstirea se autogospodăreşte. Vorbim de o cantină, de o trapeză. Şi, apoi, slujbele bisericii presupun o pregătire, trebuie trase clopotele, bătută toaca. Toate acestea presupun factor uman. Ei bine, mai ales începătorii, dar nu numai începătorii, ci toţi cei care fac parte din obştea mânăstirii sunt implicaţi în aceste ascultări, care, de obicei, se fac prin rotaţie. Chiar dacă ai şcoală, chiar dacă nu ai aptitudini pentru o anumită muncă, tot treci prin ea. Eu am crescut la oraş şi nu prea am avut contact cu animalele, dar prima ascultare, când am intrat în mânăstire, a fost la grajd.

A trebuit să mulgeţi vacile! Sau oile?

Da, dar pe lângă asta, să fac tot ce se face la un grajd: să-l curăţ, să îngrijesc şi să hrănesc animalele. Am avut două văcuţe, câteva oi, porci. Cel puţin trei luni de zile am fost la ascultare la grajd. Chiar dacă eram seminarist şi făceam studii teologice!

Mi-aduc aminte de o măicuţă, care îmi spunea că primise ascultare la stupi, să se ocupe de ei, iar ea avea o frică teribilă de albine.

Aşa se trece prin ascultări. Şi, în aceste ascultări, se observă caracterul omului. Trecând prin aceste ascultări, chiar dacă ai studii, chiar dacă nu ai calităţi pentru ascultarea respectivă, atunci se vede dacă tu... *calci* a călugăr. Adică, se vede dacă lucrezi la răbdare, dacă reuşeşti să te supui, dacă reuşeşti să te smereşti, toate acestea fiind calităţi absolut necesare unui monah.

Se depun jurăminte, la călugărie?

La intrarea în mânăstire, nu, dar, după ce trece perioada de încercare, atunci se depun jurămintele. Se face o slujbă specială.

Ce înseamnă aceste jurăminte?

În primul rând, candidatul se dăruieşte total lui Dumnezeu şi Bisericii. Cel care doreşte să se călugărească cere lucrul acesta expres şi trebuie să o facă şi în scris. Tunderea în monahism o

aprobă doar episcopul locului, pentru că, în Biserica Ortodoxă Română, stareţul de drept al unei mânăstiri este episcopul locului, iar stareţul *de facto* este delegatul sau împuternicitul episcopului. În cadrul slujbei de tundere în monahism, candidatul depune cele trei voturi: al ascultării necondiţionate, al sărăciei de bunăvoie şi al castităţii, al fecioriei.

Cât de gravă este încălcarea acestor jurăminte?

Te scoate din monahism! Oricare dintre ele ai încălca-o, eşti vinovat. Zice Sfânta Scriptură despre cele zece porunci dumnezeieşti că, dacă călcăm una dintre ele, ne facem călcători de toate poruncile, pentru că unul este legiuitorul[5]. Te faci vinovat faţă de Dumnezeu şi dezechilibrezi şi armonia din obştea respectivă.

Cum se sancţionează încălcarea jurămintelor depuse la tunderea în monahism?

Sunt foarte multe mijloace. Există un statut de organizare a vieţii monahale, care presupune şi o instanţă de disciplină – o instanţă de disciplină internă, un consiliu disciplinar al mânăstirii –, iar dacă lucrurile sunt foarte grave, sunt instanţe superioare bisericeşti. La nivelul Episcopiei, este un Consistoriu monahal eparhial, după care, dacă decizia nu convine, se poate face apel la o instanţă superioară, care înseamnă un Consistoriu monahal mitropolitan. Deasupra acestuia, este Consistoriul monahal superior bisericesc, la nivelul Sfântului Sinod, unde se

[5] Iacob 2, 10.

poate face recurs, în cazuri excepţionale. Acestea sunt însă foarte rare.

De ce îşi schimbă călugării numele primit de la părinţi, la Botez?

Prin asta se consideră că renunţi absolut la tot, că începi o viaţă nouă.

Cine alege noul nume al călugărului sau călugăriţei?

Poate să şi-l aleagă el, candidatul, dar, de obicei, se pune un nume prin consultare: stareţul se consultă cu candidatul şi se consultă şi cu naşul de călugărie, pentru că fiecare candidat la călugărie are un naş, un părinte duhovnicesc. Acesta este cel care-l duce sub mantie. E ca la botez, ca la cununie.

Citisem undeva – nu ştiu dacă este şi adevărat – că la călugării tibetani schimbarea numelui are legătură şi cu momentul, inevitabil, al morţii. Un om care trece „dincolo" nu poate fi adus înapoi sau oprit din drum de cei care-l strigă pe un nume, altul decât cel primit la naştere, pe care sufletul nu-l recunoaşte.

Numele, la noi, se alege şi pentru profilul sfântului care l-a purtat. Ţi se pare că profilul respectiv ţi se potriveşte mai bine.

Devine model de urmat?

Model de urmat, da. De obicei, numele călugărilor sunt alese cu acribie, ele sunt nume ale Părinţilor Bisericii, ale pustni-

cilor din vechime, ale oamenilor cu viaţă aleasă. Nu sunt luate la întâmplare aceste nume. De aceea se face şi consultare, pentru că stareţul, duhovnicul şi naşul sunt cei care reuşesc, până la urmă, să vadă cel mai bine profilul candidatului respectiv.

(II)

Părinte, ocolesc ispitele mânăstirea?

Nuuu! Nici nu este cum! Pentru că vorbeam de ascultări: ascultările presupun anumite încercări. Dacă veţi citi despre viaţa monahală din literatura pe care o avem acum la dispoziţie din belşug, veţi afla, de acolo, că multe dintre ascultările care li se dau începătorilor, acestora li se par absurde. Dar, cum vă spuneam la începutul dialogului nostru, prin aceste ascultări se încearcă să se vadă, să se descopere caracterul celui care vrea să fie călugăr. Iar acesta ajunge şi el să se cunoască pe sine. De multe ori, nici nu bănuia ce zace în el!

Am întâlnit, la un moment dat, într-o mânăstire, o tânără care cânta ca o privighetoare. Tocmai pentru asta, i s-a interzis, pentru o vreme, să mai cânte.

Ca să înveţe să nu se mândrească! Sigur! Eu cunosc foarte bine viaţa monahală în ansamblul ei, dar o cunosc şi prin faptul că am trăit în mânăstire aproape douăzeci de ani. În mânăstirile de călugări, există şi „ispita preoţiei”. Vedeţi, călugării ajung şi preoţi. Ca să ajungi preot, trebuie să faci şi puţină şcoală. Şi, atunci, sigur că ispitele sunt mari, pentru că te afirmi, ieşi în evidenţă, stai de

vorbă cu oamenii, oamenii te apreciază şi ţi se poate urca la cap că tu eşti mai bun şi decât stareţul, tu gândeşti mai bine organizarea din mânăstire, tu ai putea face mult mai bine lucrurile, tu ai putea fi mult mai implicat. În felul acesta, se dezechilibrează viaţa monahală, comunitatea, pentru că, în mânăstire, se trăieşte în comunitate şi, dacă există un disident, atunci se dezechilibrează toată lumea, toată obştea se tulbură. De aceea, se pune foarte mare accent pe ascultarea necondiţionată şi pe sărăcia de bunăvoie, sărăcie nu neapărat materială. Este şi materială, pentru că nu-ţi aparţine nimic, totul aparţine obştii, respectiv mânăstirii. Dar trebuie să fii şi sărac cu duhul, cum spun Fericirile[6]...

O maică stareţă îmi spunea, cândva, că, dacă primeşte un măr, mărul acela îl împarte la câte persoane are obştea mânăstirii.

Relatările din viaţa monahală spun despre un strugure, care a fost primit de un călugăr, şi călugărul s-a gândit că i-ar prinde mai bine vecinului, şi vecinul, tot aşa...

... Până când strugurele a ajuns din nou la el, la primul care îl primise.

În viaţa monahală se împarte totul.

Dispare, în mânăstire, tentaţia lucrurilor lumeşti?

Situaţia mânăstirilor din Ardeal, cel puţin, dar şi a celorlalte mânăstiri româneşti, este un pic diferită de cea a mânăstirilor

[6] Matei 5, 3.

din Grecia. Noi nu suntem precum călugării de pe Sfântul Munte sau ca monahii din Grecia. În Grecia, mânăstirile au program pentru public, pentru credincioşii care le vizitează, pentru pelerini, dar sunt zile întregi când mânăstirea e închisă, nu are acces, din afară, nimeni! La mânăstirile noastre româneşti, nu este aşa, mai ales la cele din Ardeal. Mânăstirile noastre sunt misionare. În Ardeal, mânăstirile au fost reconstruite cu ajutorul enoriaşilor, prin urmare, porţile sunt larg deschise pentru credincioşi. Legătura, contactul călugărului cu oamenii, cu pelerinii, cu credincioşii, poate atrage după sine şi ispite de diverse forme.

S-a vorbit, s-a mediatizat, în ultima vreme, cazul unui călugăr de la o mânăstire din Arhiepiscopie, care ar fi avut o legătură trupească cu o enoriaşă, în urma căreia aceasta ar urma să aibă un copil. Cât de gravă este, pentru un monah, o asemenea faptă?

Este foarte gravă!

Într-un astfel de caz, nu este, oare, şi vina duhovnicului, pentru că nu a ştiut să-l ţină suficient de aproape, încât să-şi mărturisească ispita, înainte de a săvârşi greşeala?

Sigur că vina este comună. Însă cel care este în culpă trebuie să răspundă pentru fapta pe care a săvârşit-o. Duhovnicul, cu siguranţă, a încercat să gestioneze situaţia. Vedem însă că, de data asta, n-a reuşit, dar în cele mai multe cazuri a reuşit, mă gândesc eu, pentru că acolo este obşte monahală, sunt mulţi părinţi care trăiesc în mânăstirea respectivă şi care au rezistat tentaţiilor.

Trebuie să ştiţi că, în mare măsură, în mânăstirile noastre sunt foarte mulţi tineri. Majoritatea sunt tineri. Media de vârstă este undeva la 30 de ani, între 30 şi 40 de ani. Lumea în care trăim noi este o lume care nu te cruţă din punctul acesta de vedere, al ispitelor. Prin faptul că oamenii vin la mânăstire şi vin în număr din ce în ce mai mare, se creează o legătură cu lumea, aşadar, eşti expus tentaţiei, ispitei. Sigur, la nivel de gând. Dacă accepţi la nivel de gând, atunci lucrează ispita sau păcatul respectiv în firea ta şi, încet-încet, cedezi. Cazurile sunt însă foarte, foarte rare, pentru că, de obicei, se premeditează, şi duhovnicul are grijă. Împreună cu duhovnicul, călugărul reuşeşte să depăşească momentul. Se întâmplă, totuşi, să se şi derapeze, aşa cum a fost în cazul acesta, pe care îl regretăm cu toţii.

Are dreptul să se căsătorească un călugăr?

N-are dreptul să se căsătorească.

Pentru o persoană care a depus jurămintele, nu există nicio cale prin care să renunţe la călugărie?

Nu. În cazul amintit, călugărul şi-a cerut efectiv ieşirea din monahism.

După ce s-a întâmplat...

După ce s-a întâmplat. Însă acest lucru este o cauză pentru consistoriu şi consistoriul dă o decizie, pe care o confirmă episcopul locului. Însă el, cel în cauză, nu se poate căsători din punct

de vedere bisericesc. Se poate căsători doar din punct de vedere civil. Oricum, este obligat, şi din punct de vedere bisericesc, să-şi crească copilul, măcar până la vârsta majoratului. Şi este dator să se întoarcă înapoi în mânăstire. Jurămintele pe care le-a depus rămân valabile, ele nu pot fi şterse, nu pot fi anulate.

Să înţeleg că, deşi nu mai are dreptul să poarte veşmânt călugăresc, datorită jurămintelor pe care le-a depus, rămâne, totuşi, călugăr?

Da.

Şi tot datorită acelor jurăminte, nu are dreptul să se căsătorească în biserică?

Nu are voie să se căsătorească în biserică. Nu. Canoanele interzic[7]. Uitaţi-vă la cununia religioasă pentru mireni: prima cununie este valabilă, iar a doua cununie, a treia cununie este o dispensă, o favoare din partea Bisericii, cumva, pentru ca oamenii să nu trăiască în păcat. Într-un caz ca acesta al nostru prima cununie a fost călugăria.

Şi, atunci, cum decurge, de acum înainte, viaţa unui călugăr care a greşit în felul acesta?

Anormal. Într-un astfel de caz, nu mai poate fi viaţă normală, pentru că ai călcat jurămintele faţă de Dumnezeu. Şi nu te

[7] Canonul 44, Sinodul Trulan. De asemenea, canonul 6 al Sfântului Vasile cel Mare. În Arhid. prof. dr. Ioan N. Floca, *Canoanele Bisericii Ortodoxe. Note şi comentarii*. Ediţia a III-a îmbunătăţită. Sibiu, 2005, p. 146, respectiv, p. 383.

joci, n-ai cum să te joci cu lucrurile acestea. Datorită faptului că ai călcat jurămintele faţă de Dumnezeu, eşti pasibil de orice pedeapsă, şi nu din partea oamenilor. Nu în sensul că Dumnezeu pedepseşte, dar sunt consecinţe, de diferite forme şi destul de grave. Marea majoritate a celor care trec prin astfel de experienţe – care, repet, sunt foarte rare, dar există! – ajung la concluzia că au făcut o greşeală enormă şi îşi doresc cu tot dinadinsul să o repare. Noi însă nu-i putem reprimi în obştile monahale decât după ce şi-au aşezat copiii, adică atunci când aceştia au ajuns la maturitate.

Nu este o greşeală a Bisericii că, până nu demult, a cam... ţinut ascunse astfel de cazuri? Tocmai pentru a fi cunoscute consecinţele de cei care ispitesc călugării...?

Cazurile care ajung în instanţele de judecată ale Bisericii sunt publice, vrând-nevrând. Sigur că mai mult în interiorul Bisericii, dar ele circulă. În mod normal, după ce un caz ca acesta sau un caz similar s-a întâmplat, se dă o circulară pe cuprinsul întregii Patriarhii, prin care se informează fiecare eparhie că respectivul a ieşit din viaţa monahală sau că este judecat în instanţă bisericească sau că a făcut o anumită faptă. Se dă, deci, o circulară în interiorul Bisericii, care poate să ajungă şi la presă, aşadar nu sunt lucruri ascunse. Însă, cred eu, păcatele în sine nu trebuie etalate şi asta nu numai în mânăstire sau în Biserică, ci oriunde.

Spuneaţi că un călugăr nu poate renunţa la monahism.

Păi nu poate să anuleze voturile!

Dar un novice?

Novicele poate să renunţe în orice clipă. Părintele Mitropolit Antonie Plămădeală[8] are o carte foarte frumoasă despre viaţa monahală, în care spune că inclusiv în timpul slujbei de tundere în monahism – căci atunci se pun anumite întrebări – au fost unii care au zis că nu se mai călugăresc.

Sunt frecvente astfel de cazuri?

Cazurile de novici, da. Se întâmplă foarte repede însă. Adică, după câteva săptămâni deja, se cern, efectiv. Cei care se integrează, rămân.

Cu ce se apără călugărul de ispită? Care îi este „armura”?

Începem cu rugăciunea, începem cu postul, lucruri care sunt la îndemâna credinciosului. Nevoinţe, în sine.

Câte ore pe zi se roagă un călugăr?

Trebuie să se roage neîncetat. Orice creştin adevărat trebuie să se roage neîncetat[9]. Şi munca poate să fie o rugăciune. Şi când munceşti poţi să te rogi, pentru că mintea poate să se roage. Şi inima se poate ruga, nu? Avem experienţa

[8] Mitropolitul Antonie Plămădeală, *Tradiţie şi libertate în spiritualitatea ortodoxă*. Prefaţă de Dumitru Stăniloae. Editura Sophia, Bucureşti, 2010.
[9] 1 Tesaloniceni 5, 18.

Părinţilor isihaşti. Pe lângă aceasta, călugărul trebuie să rămână în ascultare faţă de mai-marele lui şi de fraţii lui întru Hristos. Într-o mânăstire, programul te ţine în echilibru. Dacă participi la toate ascultările care ţi-au fost date, care, în general, sunt comune, dacă participi la slujbele bisericii, care şi ele sunt comune – trăieşti, vrând-nevrând, într-un mediu comun, fiindcă şi chiliile sunt una lângă alta sau sunt chilii în care trăiesc doi sau mai mulţi călugări –, atunci n-ai cum să derapezi, trăieşti în echilibru. Iar dacă sunt derapaje mai mici sau tentaţii sau ispite de orice natură, imediat te redresezi, pentru că sunt ceilalţi în jurul tău, care nu te lasă. Sigur, este şi conştiinţa ta personală, legătura ta directă cu Dumnezeu.

Revenind la dumneavoastră: sunteţi Exarhul mânăstirilor din Arhiepiscopia Vadului, Feleacului şi Clujului. Ce presupune această demnitate bisericească?

Această, mai degrabă, ascultare bisericească... Exarhul unei eparhii conduce destinele mânăstirilor, în cazul nostru, din cele două judeţe, Cluj şi Bistriţa-Năsăud...

Ce înseamnă acest lucru?

Înseamnă că, pe probleme de mânăstiri, exarhul este consilierul mitropolitului. Îl consiliază pe mitropolit, pe episcopul locului, îl însoţeşte la toate inspecţiile, fiind, în acelaşi timp, şi inspector. Exarhul mânăstirilor este cel care inspectează toate problemele mânăstirilor din cadrul eparhiei.

Exarhul mânăstirilor este cel care raportează mitropolitului sau Consiliului eparhial problemele din mânăstiri sau cel care, în anumite situaţii, intervine efectiv, tot cu mandatul mitropolitului, în problemele din mânăstiri. Dacă sunt probleme disciplinare, exarhul mânăstirilor este cel care construieşte rechizitoriul pentru judecata care urmează să se facă pentru un caz cum este cel despre care am discutat. Ascultarea aceasta presupune foarte mult teren, pentru că avem, în Eparhie, treizeci şi două de mânăstiri şi aproximativ trei sute de călugări.

Câţi dintre aceşti călugări au studii superioare?

Cam o treime, deci în jur de o sută de călugări au studii superioare, în diverse domenii – cu precădere Teologia, bărbaţii, monahii, pentru că ei sunt şi preoţi, prin urmare, sunt necesare studiile teologice. Dar şi femeile, călugăriţele, au studii superioare: medicină, arhitectură, filologie. Unii au şi două facultăţi...

Presupun că şi întrebările pe care le pune, astăzi, un credincios, un pelerin care vine la mânăstire, sunt mult mai complexe decât acum zece ani.

Aşa este. Într-o mânăstire însă, este un călugăr care are această ascultare, să stea de vorbă cu oamenii. Nu orice călugăr trebuie să stea de vorbă cu credincioşii. Nu are voie! Are voie doar să-i direcţioneze spre persoana care este rânduită pentru această ascultare.

E mai greu să fii călugăr în lume decât departe de lume?

Zic Părinţii că un călugăr în lume e ca peştele pe uscat. Dar este nevoie şi în lume de ei, simpla lor prezenţă este grăitoare...

Care e partea cea mai frumoasă a vieţii monahale, bucuria cea mai mare?

Faptul că trăieşti în preajma lui Dumnezeu cred că este cel mai minunat lucru.

I-aţi simţit... mâna, atingerea?

Dacă am ajuns la vârsta asta, să zicem, la o oarecare vârstă duhovnicească, în sensul că am în urmă peste douăzeci şi cinci de ani de mânăstire, de viaţă monahală, mă gândesc că, fără mâna Lui ocrotitoare, n-aş fi reuşit, mai ales în lumea şi în vremurile în care trăim. Şi, când te simţi casnic al lui Dumnezeu, nu mai ai nicio grijă şi eşti în siguranţă, iar dragostea şi fericirea sunt experimentate la cote foarte înalte.

DOMNUL ESTE ÎNTĂRIREA MEA ŞI SCĂPAREA MEA...[1]

Unde alergăm atunci când viaţa ne încearcă, atunci când greutăţile vin peste noi, atunci când vedem că, omeneşte vorbind, nu mai avem şanse? Răspunsul, pentru cei mai mulţi, este evident: „Domnul este întărirea mea şi scăparea mea”[2]. La această întâlnire, dragilor, avem bucuria de a-l avea ca invitat şi partener de dialog pe Preacuviosul Părinte Arhimandrit Dumitru Cobzaru, Exarh al mânăstirilor din Arhiepiscopia Vadului, Feleacului şi Clujului.

Bine aţi venit, Preacuvioase Părinte!

Bine v-am găsit! Mă bucur să fiu în emisiunea dumneavoastă, sperăm să fie de folos!

Sărutăm dreapta! Aşa să dea Dumnezeu! Şi mulţumim că sunteţi lângă noi.

O temă frumoasă, provocatoare şi, socotesc, izbăvitoare, pentru multe suflete triste, şi mângâietoare, pentru cele care L-au găsit pe Dumnezeu, pentru că se confirmă ceea ce omul căutător de Dumnezeu

---

[1] „Cuvânt pentru suflet”, emisiune realizată de Pr. Ovidiu Dincă, invitat Arhim. Dumitru Cobzaru, Exarh al mânăstirilor din Arhiepiscopia Vadului, Feleacului şi Clujului, ediţia din 30 octombrie 2018, TRINITAS TV. Versiunea scrisă a fost revizuită pentru publicare.

[2] Psalmul 17, 1.

a găsit, adică pe Însuşi Dumnezeu. Cu îngăduinţa Sfinţiei Voastre, o să citim un mic pasaj din Patericul egiptean, care va face obiectul discuţiei noastre.

Vă rog!

> „Zis-a Avva Ioan: Asemenea sunt unui om, care şade sub un copac mare şi vede fiare multe spre dânsul; şi când nu va putea să stea împotriva lor, aleargă sus în copac şi scapă. Aşa şi eu, şed în chilia mea şi văd cugetele cele viclene deasupra mea; şi când nu voi putea asupra lor, fug la Dumnezeu prin rugăciune şi scap de vrajmaşul." (*Patericul*, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2003, p. 104)

Preacuvioase Părinte Exarh, vedem că Avva Ioan Colov – despre el este vorba – a văzut copacul; această alegorie, această abordare, să spunem „stilistică", ne trimite la gândul că, de fapt, el L-a văzut pe Dumnezeu atunci când a dat de necaz. Însă sunt mulţi oameni care socotesc că nu L-au văzut, că L-au căutat şi nu L-au găsit, că au strigat la El şi nu i-a auzit. Ce este de făcut?

Noi ştim prea bine că omul dintotdeauna a crezut în Dumnezeu. Fie că a crezut drept în Dumnezeu, fie că L-a căutat în diferite moduri şi chipuri ca să şi-L însuşească şi n-a reuşit pe deplin, însă ideea de Dumnezeu este un dat înlăuntrul omului. Aşadar, omul, atâta timp cât Îl caută pe Dumnezeu, Îl şi găseşte. Şi pe cel care nu-L caută pe Dumnezeu, Dumnezeu nu-l părăseşte. Aşadar, dintotdeauna, omul are conceptul de Dumnezeu, atâta doar că nu reuşeşte să şi-L definească. Şi noi,

care Îl trăim concret în Biserică, de multe ori, suntem nu neapărat în îndoială, dar suntem frământaţi. Oricum, omul este într-o continuă devenire, astfel încât Îl află pe Dumnezeu din slavă în slavă şi din putere în putere.

Vedem, în lumea deznădăjduită în care trăim noi astăzi, că oamenii totuşi Îl caută pe Dumnezeu, mai ales atunci când au încercări, ispite, necazuri. Chiar dacă în ultimă instanţă, totuşi Îl caută pe Dumnezeu. Cei care nu-L caută, aceia se amăgesc, temporar. Avem nădejdea însă să-L găsească, chiar dacă în al unsprezecelea ceas; să-şi revină în sine, să Îl caute pe Dumnezeu şi să-L găsească. Fiindcă fără Dumnezeu viaţa nu are sens. Acest nonsens îl trăiesc mulţi oameni în lumea noastră deznădăjduită, cum spuneam. Aşadar, chiar dacă sunt într-o continuă căutare, în cele din urmă ajung la concluzia că, dincolo de materie, dincolo de lumea văzută, dincolo de sine însuşi, există o forţă care le coordonează pe toate, o forţă care le proniază, o forţă care ne este nouă proprie, precum Ortodoxia noastră sau Biserica noastră.

Bunul Dumnezeu e Tată. Aşa Îl numim şi aşa ni S-a prezentat El: „Tatăl nostru care este în Ceruri", aşa L-a prezentat Fiul Cel Unul-Născut. Acum, desigur, sunt diverse stadii ale căutării noastre. Ni Se arată totdeauna ca Tatăl, dar fiul nu vede totdeauna pe Tatăl ca fiind Tatăl, de multe ori Îl vede ca pe un despot, ca pe un stăpân, uneori ca pe un tiran, pentru că fiecare Îl vede pe Dumnezeu aşa cum este el, prin lentila propriei existenţe. Ce-i de făcut atunci când omul Îl vede sau Îl caută pe Dumnezeu pentru a găsi „vinovatul de serviciu"? Pentru că sunt întâmplări mai delicate în viaţa noastră şi, atunci, omul spune: „Unde a fost Dumnezeu atunci când am păţit un necaz?!" Ce se petrece în această situaţie?

Consider că, şi în asemenea momente, Dumnezeu este plăcut surprins. Cred că sunt momente în care lui Dumnezeu Îi place hărţuiala. De pildă, vedem în Sfintele Scripturi, atunci când Domnul Iisus Hristos călătorea din cetate în cetate dimpreună cu apostolii, de multe ori Îl îmbulzeau mulţimile[3]. Domnul Iisus Hristos S-a lăsat provocat, a provocat la rându-I; cu siguranţă că Dumnezeului nostru Îi place dialogul, chiar dacă acest dialog câteodată este mai dur, şi Dumnezeu oferă şi răspunsuri. Sigur că nu trebuie să fim obraznici, nu trebuie să-L întărâtăm pe Dumnezeu şi nu trebuie să-L jignim. Dar să-L întrebăm pe Dumnezeu nu cred că este o greşeală. Să Îi cerem lui Dumnezeu să simtă ceea ce simţim noi, să vadă ceea ce vedem noi, să creadă ceea ce credem noi. Însăşi Întruparea Domnului nostru Iisus Hristos este certitudinea că Dumnezeu ne înţelege, că Dumnezeu a intrat în pielea noastră. Şi, dacă este aşa, atunci cred că Dumnezeu acceptă dialogul, fie el mai dur. Şi chiar îndemn, în momentele de restrişte, să ne defulăm, cumva, într-o rugăciune în care să strigăm la Dumnezeu, fără să-L supărăm, fără să-L jignim, fără să-L smerim, dar să Îi cerem socoteală. Şi El ne va răspunde.

Lezăm cumva Majestatea Divină atunci când, poate, cuprinşi de greutăţi, strigăm mai tare: „Doamne, dar de ce se petrece?!"

Nu cred. Sigur, nu trebuie să ajungem să spunem acest lucru fără să aşteptăm un răspuns. De obicei, cei care sunt foarte agresivi nu aşteaptă răspuns, au răspunsul. Aşadar, nu cred că

[3] Luca 5, 1; 8, 42, 45; 19, 1.

este greşit să spunem: „De ce?”, dar trebuie să fim atenţi la felul în care o facem şi la starea în care ne aflăm noi. Am întâlnit, de pildă, oameni care ajung la deznădejde, la starea lui „Nu mai pot!”, însă se întâmplă să apară evenimente care le confirmă că pot chiar mai mult. Atunci îşi dau seama că Dumnezeu a fost Cel Care i-a făcut să depăşească momentele respective. Prin urmare, cred că Dumnezeu aşteaptă să mai spunem câteodată: „De ce?” Poate însă că nu aşteaptă să spunem: „Nu mai pot!”

Nu acceptă sentinţe, până la urmă, nu doreşte „punctul”, spuneaţi, ci doreşte continuitatea dialogului, chiar dacă la început e puţin mai aprins.

Da. Şi cred că trebuie să continuăm dialogul. În cele din urmă, dacă primim răspuns, dialogul nostru capătă alte conotaţii, altă consistenţă. Orice fiară, dacă se insistă, se îmblânzeşte, iar omul, care, de multe ori, ajunge la acest nivel sau la această stare de lucruri, a fiarelor, a animalelor, totuşi poate fi îmblânzit şi readus la starea lui iniţială; ceea ce se doreşte de la Adam, nu? Să fie readus la starea lui iniţială. Întreg Adamul trebuie recuperat, restaurat şi reaşezat în Raiul lui Dumnezeu.

Putem recunoaşte, Părinte Exarh, cugetele viclene în lumea în care trăim? Fiindcă pentru aceasta trebuie o fineţe a cugetului, trebuie o disponibilitate sufletească, să îmi dau seama care este lucrul viclean; dacă nu, socotesc că e firesc. Dacă sunt împăcătoşit, o iau ca atare şi zic că sunt chestiuni cotidiene. Dar, pentru a recunoaşte un cuget viclean, trebuie să am o anumită stare. O mai am astăzi?

Cred că, în mare măsură, o avem; sunt repere şi, atunci, ne putem verifica. Şi ar trebui să ne verificăm prin celălalt. Astăzi, avem multe mijloace la îndemână. Avem cărţi duhovniceşti în care ne putem regăsi şi prin care ne putem verifica, avem părinţi duhovnici cu multă experienţă, pe care, de asemenea, trebuie să îi cercetăm ca să ne verificăm gândurile. Chiar dacă nu ar avea duhovnicul experienţă, dacă ai credinţă şi te duci la el cu inima deschisă şi îi spui ce ai pe suflet, cu siguranţă vei dobândi un răspuns şi, astfel, îţi poţi verifica gândul.

Întâi de toate însă există rugăciunea, mijlocul cel mai la îndemână, rugăciunea în care Îi cerem lui Dumnezeu să ne lumineze cum să procedăm atunci când suntem năpădiţi de gânduri, mai ales de cele ce vin de la cel viclean. Avem conştiinţa sădită de Dumnezeu, care ne spune, ca un soi de beculeţ care se aprinde, că suntem pe un teren dificil şi periculos, pe marginea prăpastiei.

Părinte Arhimandrit, vedem că Dumnezeu Se foloseşte de fiare pentru a descoperi copacul şi pentru mulţi ar părea o pedagogie destul de abruptă, dură. De ce dă Dumnezeu drumul fiarelor, de ce dă Dumnezeu drumul greutăţilor? Nu putem altcumva, la un nivel mai poetic, mai liric, să descoperim pomul? Nu se poate altcumva?

Cred că se poate şi poetic, liric. Însă se vede că fiinţa omenească este înclinată spre rău. De la Adam încoace, omenirea a adăugat şi ne-am slăbănogit şi, atunci, suntem tentaţi să facem multe lucruri care nu sunt pe placul lui Dumnezeu. Cele pe care le facem sunt fiarele, care cu adevărat sunt grozave, pentru că le-am dat putere asupra noastră. Dacă nu le dăm

putere asupra noastră, ele nu ne pot atinge, ba chiar pot deveni mieluşeii printre care noi putem să străbatem fără frică şi putem să vedem şi copacul, şi frumuseţile lui Dumnezeu. Să vedem fiarele ca mijloace prin care să ajungem să ne clădim aşa cum ne doreşte Dumnezeu. Este o metaforă, bineînţeles, însă noi trebuie, în permanenţă, să privim spre ţintă, spre Dumnezeu, spre copac, să nu pierdem acest lucru din vedere. Să ne aducem aminte de episodul Sfântului Apostol Petru, care s-a scufundat în mare[4], atunci când şi-a pierdut reperul, pe Domnul Iisus Hristos, Care îl aştepta să-l îmbrăţişeze. Atunci când ne pierdem reperul, sigur, riscăm să ajungem să fim mâncaţi de fiarele sălbatice, care sunt păcatele noastre, patimile şi tot ce e împotriva binelui nostru şi ne îndepărtează de Dumnezeu, diavolul însuşi.

S-a schimbat cu ceva substanţa acestor fiare? Mă gândesc că Patericul cuprinde în sine evenimente petrecute în secolele IV, V, VI. Acum suntem în secolul XXI...

Nu s-a schimbat. Vedem că oamenii, chiar dacă sunt supuşi tehnologiei şi, tehnic, reuşesc performanţă, ajung să le denumească ca atare. De pildă, dacă am lua aşa, la întâmplare, termenul de *idol* – care este un cuvânt foarte vechi, întâlnit în Scripturi, existând chiar o poruncă ce ne interzice să avem idoli[5] – se foloseşte astăzi din ce în ce mai mult referitor la personajele sau personalităţile din lumea contemporană, pe care încercăm să le imităm sau să ni le însuşim în viaţa noastră.

4 Matei 14, 28-31.
5 Ieşirea 20, 4.

Se pot confunda cele două realităţi: o mare vedetă, un nume mare, cu idolul care a fost interzis în Vechiul Testament?

Bineînţeles că da! Se vede că omul şi-l însuşeşte. Mă gândesc, de pildă, la fotbalişti; văd atâţia tineri care au acelaşi comportament, se îmbracă la fel sau cel puţin poartă un tricou cu un anumit nume sau cu un anumit număr ori au aceeaşi freză. Se „cosmetizează" în aşa fel încât să arate ca idolul lor, ceea ce este o foarte mare greşeală sau o foarte mare ispită, pentru că îţi pierzi identitatea, numai eşti tu însuţi, rişti şi ajungi să derapezi. Or, dacă Îl avem reper pe Dumnezeu, lucrurile stau altfel, pentru că Dumnezeu este maximă libertate.

Aş lua această frumosă analogie pe care ne-aţi prezentat-o, Părinte Exarh: omul are chipul lui pe care spuneaţi că şi-l poate mutila, şi-l poate pierde, şi a mers către asemănarea cu idolul. Noi avem chip de Dumnezeu şi avem vocaţia de a fi asemănători cu Dumnezeu. Cum trebuie să ne schimbăm comportamental aşa încât să purtăm „tricoul", haina de nuntă a lui Hristos, haina de botez a lui Hristos? Cum să ne schimbăm sufletul, nu coafura, pentru a fi plăcuţi lui Dumnezeu?

Spuneam, de curând, la hramul Mânăstirii Râşca Transilvană, că Dumnezeu ne-a creat pe noi chip şi asemănare Lui[6], Şi-a dorit să Se oglindească în noi. Dar şi noi să ne oglindim în El! Şi exemplul cel mai la îndemână mi-a fost, sigur, Sfânta Cuvioasă Parascheva, care a reuşit să se oglindească în Dumnezeu şi

[6] Facerea 1, 26.

Dumnezeu S-a oglindit în ea. Aşadar, v-aş da răspunsul acesta: îi avem pe sfinţi, avem vieţile sfinţilor la îndemână, scrise; avem vieţile sfinţilor pictate pe pereţi; avem oameni sfinţi care trăiesc în lumea noastră, oameni care se străduiesc cu râvnă să se asemene lui Dumnezeu. Şi este şi în firea noastră, este în firea omului şi să-L caute pe Dumnezeu, precum spuneam la început, şi să devină asemenea Lui.

Noi zicem că omul a fost creat doar după chipul lui Dumnezeu, asemănarea i-a fost lăsată ca scop, dar eu cred din tot sufletul acest lucru: noi am fost creaţi chip şi asemănare a lui Dumnezeu[7]. Însă asemănarea înseamnă o continuă devenire. Există asemănarea, aceasta fiind însă o continuă devenire, precum ne spune Sfântul Maxim Mărturisitorul[8], şi anume că Dumnezeu este într-o continuă mişcare. Iar dacă Dumnezeu este într-o continuă mişcare, trebuie să înţelegem că şi noi, la rându-ne, suntem într-o continuă devenire, într-o continuă mişcare.

Dacă omul nu ar avea, Părinte Arhimandrit, aceste ispite, s-ar mai sui în copac? Dacă ar fi totul perfect social, omeneşte, din punctul de vedere al sănătăţii?

Unii reuşesc, dar, din păcate, nu toţi reuşesc. Noi ne dorim să fie cât mai mulţi cei care reuşesc, dacă se poate toţi, însă unii nu reuşesc. Acum, îmi vine în minte un cuvânt al Mitropolitului Bartolomeu, de vrednică pomenire, ctitorul acestei biserici, care,

---

7 *Ibidem*.

8 Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Scrieri. Partea a doua: Scrieri şi epistole hristologice şi duhovniceşti*. Traducere din greceşte, introducere şi note de Pr. prof. Dumitru Stăniloae. Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1990.

ştiţi prea bine, a fost încercat în multe rânduri şi în felurite chipuri. De pildă, la Cluj, a fost declarat *persona non grata*, în 1946, după greva studenţească, şi a revenit în 1993, în calitate de Arhiepiscop al Clujului. Aşadar, a fost exilat, iar Dumnezeu l-a adus în slavă înapoi. De asemenea, a fost trimis în America, după ce a stat în temniţele comuniste, după ce a pribegit prin munţi şi altele asemenea, pe lângă calomniile care n-au încetat până la moarte. La toate acestea, răspunsul său a fost: „Povara vieţii, acceptată cu umilinţă sau purtată cu blestem, îţi proiectează în veşnicie un grumaz de zimbru sau o cocoaşă de cămilă”[9]. Mulţi nu reuşesc să ducă povara şi se prăbuşesc, şi, dacă se prăbuşesc, nu mai văd copacul. Dar, dacă reuşeşti ca toate încercările să te întărească, astfel încât să ai un grumaz de zimbru, vei privi ţintă la copac, fără să te intimideze nimeni.

Am propus, mai întâi, prima extremă, aceea a celui neispitit, a celui căldicel, care stă undeva între fiare şi copac, într-o zonă neutră, aşa, ca între state, într-o zonă duty free. Apoi, aş merge în partea cealaltă, a celui care, poate, a încercat să fugă de fiare, n-a reuşit, a fost mai lenevos în goana lui în a-şi scăpa viaţa, a fost muşcat şi otrăvit de ele şi acum e dependent de acele fiare. Există dorinţa de a se sui în copac? Se mulţumeşte cu josul? Caută înaltul?

Este greu de răspuns; v-aş răspunde tot cu un cuvânt al unui părinte duhovnicesc, al Preasfinţitului Părinte Vasile Someşanul, Episcopul-vicar de la Cluj, care spune aşa: „Tot omul este un suflet”. Şi dacă *tot omul este un suflet*, tot omul are o şansă, iar

9 Citat de Irina Petraş, „Valeriu Anania, scriitorul – schiţă de portret”, *Tabor*, anul V, nr. 1, aprilie, 2011, pp. 84-87.

Dumnezeu i-o oferă. Aş mai adăuga şi cuvântul din titlul cărţii Sfântului Siluan Athonitul: *Între iadul deznădejdii şi iadul smereniei*[10], adică noi trebuie să fim conştienţi că omul, chiar dacă este în adâncul iadului, tot poate ajunge cu mintea la Dumnezeu, sau cu inima. Avem Sfintele Scripturi, unde aflăm, de pildă, despre femeia păcătoasă, care trăia în păcate şi ispite grele, ispitindu-i şi pe alţii; se pare însă că dragostea ei a copleşit păcatul[11]. Aşadar, cred eu că nu există om fără şansă, oricât ar fi de păcătos, oricât ar fi de încolţit din toate părţile, oricâte patimi ar avea, poate mai multe şanse are, cred. Tâlharul de pe cruce ne demonstrează acest lucru[12]. În ultima clipă a reuşit „să fure" inclusiv Raiul.

Mă duc în partea stângă a crucii şi mai găsesc un tâlhar, care, din păcate, s-a întors cu spatele. Asta este menirea mea, să fiu puţin contra, pentru a scoate toate lucrurile frumoase, şi vă întreb: omul poate sta singur împotriva cugetelor? Adică să zică: Doamne, n-am nevoie nici de Tine, nici de pom, mă bat eu cu ele...

Nu poate sta, nu are cum... Vedeţi, am discutat şi despre acest amănunt, anume că noi suntem creaţi chip şi asemănare a lui Dumnezeu[13], Care este în treime închinat: Tatăl, Fiul şi Sfântul Duh. Aşadar, noi fiind chip şi asemănare a lui Dumnezeu, Care este o comuniune de Persoane şi de dragoste, omul nu poate fără această comuniune, are nevoie de ea, mai ales atunci. Dacă o

[10] Cuviosul Siluan Athonitul, *Între iadul deznădejdii şi iadul smereniei*. Traducere de diac. Ioan I Ică jr. Ediţia a IV-a revizuită. Editura Deisis, Sibiu, 2001.
[11] Luca 7, 37-48.
[12] Luca 23, 40-43.
[13] Facerea 1, 26.

refuză, cum ziceam, riscă foarte mult şi poate să se prăbuşească. Iar refuzul, de fapt, ne spune marele Dostoievski[14], înseamnă iadul. Prin urmare, nu are nicio şansă, pentru că Dumnezeu nu îl poate ajuta. Dumnezeu este neputincios în privinţa celui care Îl refuză. Pentru că nu îl agresează, pentru că nu îi refuză libertatea.

Preacuvioase Părinte Exarh, mai avem două minute din această ediţie şi vă întrebăm: ştim prea bine, rugăciunea unui om drept – căci sfânt, Dumnezeu rânduieşte când şi cum şi dacă este cineva sfânt, dar drepţi, slavă Domnului că sunt! – este bună, este puternică, dar, dacă cineva a fost muşcat, înţepat de aceste fiare şi se roagă (Avva Ioan spune că a fugit la Dumnezeu prin rugăciune şi a scăpat de vrăjmaş), acel om care nu are experienţa rugăciunii, care nu ştie efectiv cum să se roage, cum îi este rugăciunea? E puternică? E primită? Îl ajută cu ceva?

Noi am învăţat că rugăciunea trebuie spusă, însă rugăciunea trebuie trăită, trebuie să fie o stare. Credeţi că sunt oameni care, dacă nu au grai, nu se roagă?! Sunt oameni care, dacă nu au auz, nu-L aud pe Dumnezeu?! Sau dacă nu au văz, nu pot să-L vadă pe Dumnezeu?! Eu cred că este rugăciune pentru oricine şi mai ales pentru cel care este într-o stare deplorabilă. Este o rugăciune, de undeva dinlăuntru, care poate fi mai intensă decât a celui care are confort.

---

[14] F. M. Dostoievski, *Fraţii Karamazov*. Vol. I şi II. Traducere de Ovid Constantinescu şi Izabella Dumbravă. Aparat critic de Ion Ianoşi. Editura Univers, Bucureşti, 1982.

Avem nădejde cu toţii până la urmă...

Să ne ajute Dumnezeu!

Preacuvioase Părinte Exarh, mulţumim că aţi fost lângă noi şi ne-aţi bucurat sufletul!

Sperăm să ajungă la sufletul fiecăruia mesajul nostru de dragoste şi de nădejde!

Mulţumim încă o dată!

Dragi telespectatori, mulţumim pentru atenţie. Ceea ce v-am spus nu este o noutate pentru că dumneavoastră ştiţi mai bine că „Domnul este ajutorul meu”[15]. Alergaţi, fraţilor, spre El, în orice moment, şi de bucurie, şi de necaz. Abia ne aşteaptă, după cum orice părinte îşi aşteaptă cu drag copiii, ca să-i îmbrăţişeze şi să-i umple de daruri.

[15] Psalmul 117, 6.

CUM DOBÂNDIM PUTERE SUFLETEASCĂ?[1]

De fiecare dată încercăm să aducem în faţa dumneavoastră teme frumoase, interesante. Alteori încercăm să vă provocăm. Iar astăzi mergem mai mult spre provocare decât spre îndulcire. Şi anume, de multe ori căutăm pacea, căutăm liniştea, căutăm o bună aşezare. Astăzi, vă propun altceva: să căutăm războiul, dar nu războiul acesta armat, lumesc, sângeros, ci un alt război, al încercărilor. Şi nu vă zic eu, ci ne învaţă Patericul ce să facem şi cum să facem. Avem, astăzi, bucuria de a-l avea ca invitat pe Preacuviosul Părinte Arhimandrit Dumitru Cobzaru, Exarh al mânăstirilor din Arhiepiscopia Vadului, Feleacului şi Clujului.

Bine aţi revenit, Preacuvioase Părinte!

Bine v-am regăsit! Mă bucur din nou să fiu dimpreună cu dumneavoastă şi încercăm, din nou, să fim de folos! Ne-am bucura să fim!

Mulţumim mult că sunteţi lângă noi!

Spuneam că, de multe ori, avem teme care ne mai răscolesc şi e bine, căci trebuie să mai răscolim din când în când, ca să ne afânăm, ca şi coca, ce este bătută, este frământată, trece şi prin foc, e chinu-

[1] „Cuvânt pentru suflet", emisiune realizată de Pr. Ovidiu Dincă, invitat Arhim. Dumitru Cobzaru, Exarh al mânăstirilor din Arhiepiscopia Vadului, Feleacului şi Clujului, ediţia din 11 decembrie 2018, TRINITAS TV. Versiunea scrisă a fost revizuită pentru publicare.

ită, dar, la urmă, iese pâine bună, din care – ce să mai spunem?! – se face şi Sfânta Împărtăşanie. Cu îngăduinţa Cuvioşiei Voastre, o să citim, aşa, luăm o linguriţă din potirul nesecat al Patericului, şi încercăm să ne hrănim şi astăzi, ca să ne îndulcim rana produsă de război. Vorbim despre războiul interior, războiul duhovnicesc.

> „Zis-a avva Pimen pentru avva Ioan Colov că s-a rugat lui Dumnezeu şi s-au ridicat patimile de la dânsul şi s-a făcut fără de grijă; şi, ducându-se, a spus unui batrân: mă văd pe mine că mă odihnesc şi nu am niciun război. Şi i-a zis lui bătrânul: du-te, roagă-te lui Dumnezeu, ca să-ţi vină războiul şi zdrobirea şi smerenia pe care le aveai mai înainte! Că prin războaie sporeşte sufletul. Deci, s-a rugat şi, după ce a venit războiul, nu s-a mai rugat să-l ia de la dânsul, ci zicea: dă-mi, Doamne, răbdare în războaie!" (*Patericul*, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2003, p. 104).

Acum, Preacuvioase Părinte Arhimandrit, ştim că la toate slujbele începem, mai ales la Sfânta Liturghie, aşa: „Cu pace Domnului să ne rugăm", „Pentru pacea de Sus"... Probabil că tema păcii este, nu ştiu sigur, cea mai răspândită temă în cultul liturgic. Vă întrebăm: această pace, pe care o cerem de la Bunul Dumnezeu în cadrul slujbelor cultice, este aceeaşi pace pe care a cerut-o avva Pimen?

Cu siguranţă este aceeaşi pace, „pacea Mea v'o dau!"[2], însă ştim prea bine că aurul se lămureşte în foc. De asemenea, din cultura duhovnicească, aflăm că Părinţii duhovniceşti, atunci când nu aveau încercare, erau întristaţi că i-a uitat Dumnezeu. Iar atunci când erau ispitiţi şi încercaţi peste măsură, se bucurau sufleteşte pentru că

[2] Ioan 14, 27.

Dumnezeu era cu atât mai aproape de ei. Sunt greu de înţeles aceste lucruri; noi am vrea fără ispite şi fără încercări, fără război, să biruim şi să împărăţim împreună cu Dumnezeu, în Împărăţia Lui. Însă acest lucru nu se poate. O împărăţie trebuie câştigată, iar lupta trebuie dusă cu asalt! Aşadar, nu doar să ne bucurăm că suntem ispitiţi, ci cu atât mai mult ar trebui să ne aruncăm noi în luptă, ca, izbândind, să dobândim. Însă trebuie să ne măsurăm puterile în războiul pe care îl avem de dus, pentru că, în devenirea noastră duhovnicească, avem diferite vârste, iar în războaie nu ducem copiii cu noi la luptă, îi lăsăm să se maturizeze şi apoi îi învăţăm cum să lupte şi cum să folosească armele şi ce arme să folosească. Aşadar, trebuie să ne cântărim vârsta la care ne aflăm, înţelepciunea pe care am reuşit să o acumulăm, forţa pe care trebuie să o avem, astfel încât să-l biruim pe vrăjmaş. Deci trebuie să avem discernământ duhovnicesc, însă se ştie foarte bine – şi acest lucru este verificat, iar Părinţii îl confirmă – că nu se poate fără război.

În accepţiunea contemporană, atunci când cineva nu este încercat, când îi merge bine, când este sănătos, este şi iubit de Dumnezeu şi nu a făcut nici rele. Atunci când este încercat, când are şi o boală, când, deşi face bine – lumea aşa socoteşte că face bine, şi chiar face bine –, totuşi este încercat cu anumite războaie, cu anumite neputinţe, lumea spune: „Sigur are ceva ascuns, de l-a pedepsit Dumnezeu". De ce avem această mare diferenţă între realitatea duhovnicească pe care o vedem promovată aici şi felul în care noi înţelegem lucrurile?

Sunt oameni buni din fire, de pildă, şi Dumnezeu le răspunde de tot cu bunătate, pentru că Dumnezeu nu doreşte suferinţa şi nu ne vrea suferinzi, sau bolnavi, sau lipsiţi. Dumnezeu ne vrea

fericiţi, de la început a creat o lume întreagă pentru noi, inclusiv Raiul l-a sădit pentru bucuria noastră şi din dragoste faţă de noi. Dacă vorbim despre bucurie şi despre dragoste şi despre fericire, nu ar trebui să ne gândim şi la suferinţă, la neajunsuri, la fel de fel de necazuri sau ispite. Însă se pare că, în primul rând din cauza păcatului, omul are nevoie, în devenirea lui, de aceste ispite, de aceste încercări, de acest război, pentru a se clădi pe sine însuşi aşa cum Îşi doreşte Dumnezeu.

Cred că nu există om în lume care să nu treacă prin suferinţă, fiindcă noi ne aflăm în Valea Plângerii, noi suntem izgoniţi în această lume. Starea noastră este una de tânjire, precum spunea Sfântul Cuvios Siluan Athonitul: „Sufletul meu tânjeşte după Tine şi cu lacrimi Te caut”[3]. Vedeţi? Căutarea lui Dumnezeu poate deveni o suferinţă profundă, tânjirea după Dumnezeu sau dragostea, la urma urmei, doare! Repet: dragostea doare! Aşadar, şi oamenii pe care îi vedem noi foarte senini, cuminţi, şi cărora nu le lipseşte nimic, cu siguranţă, au în interiorul lor o suferinţă, chiar dacă ar fi cea a dragostei. Iar cei care au suferinţe vizibile, care trec prin încercări şi sunt judecaţi, pe aceia nu ar trebui să îi judece nimeni, pentru că nimeni nu cunoaşte întregul. În general, noi, oamenii, ascundem foarte mult. Nu spunem totul, nu ne arătăm aşa cum suntem.

Şi e bine că suntem aşa!

Într-un fel, să zicem. Este bine în sensul să nu punem sarcinile noastre asupra altora, sau să nu jignim, sau să nu

[3] Cuviosul Siluan Athonitul, *Între iadul deznădejdii şi iadul smereniei*. Trad. diac. Ioan I. Icăjr. Ediţia a IV-a revizuită. Deisis, Sibiu, 2001, p. 285.

descurajăm, însă Dumnezeu cred că ne vrea aşa cum suntem. Avem probleme încă dintru început, vedeţi la cădere ce s-a întâmplat[4]! Cele trei puteri pe care Dumnezeu le-a sădit în om – raţiunea, sentimentul şi voinţa – s-au dezbinat în sine, şi omul una gândeşte, alta simte şi alta face. Or, aceste trei puteri trebuie aduse la unison, în armonie, şi, atunci, viaţa ar fi cu adevărat frumoasă.

Dacă este bună, folositoare, cercetarea pe care Dumnezeu o face de multe ori prin necaz sau prin suferinţă, de ce, în mod nativ, incontrolabil de multe ori, avem această repudiere? Adică mă gândeam chiar la Bunul Hristos, Care, efectiv, S-a înspăimântat, S-a înfricoşat de ceea ce va urma, fiind în Grădina Ghetsimani, ba chiar a cerut de la Tatăl, dacă este cu putinţă, să treacă acel pahar al suferinţei[5].

Este, aşa cum spuneam, pentru faptul că fiinţa omenească s-a slăbănogit din cauza păcatului şi a păcatelor pe care omenirea le-a adăugat de la generaţie la generaţie. Pe de altă parte, căutăm mereu odihna şi nu o găsim; căutăm permanent să ne refugiem şi să trăim cât mai în siguranţă, fără griji şi fără niciun fel de lipsă. Însă acest lucru nu este cu putinţă; este necesar să muncim, să ne ostenim, să suferim şi, atunci când suntem puşi în situaţie, ar trebui cu atât mai mult să încercăm să ajungem la un rezultat. Dar trebuie să ne punem nădejdea în Dumnezeu. Aş spune două cuvinte aici. În general, noi suntem grăbiţi în a rezolva lucrurile, însă ele trebuie să se desfăşoare ca să ajungă la final. Iar acest lucru se poate, dacă intri în logica lui Dumnezeu,

4 Facerea 3.
5 Matei 26, 37-42; Marcu 14, 33-36; Luca 22, 42-44.

Care nu face nimic la întâmplare, Care vrea un rezultat. Prin urmare, spune Părintele Rafail Noica, să-L lăsăm pe Dumnezeu „să-Şi termine fraza”[6]!

Aş mai adăuga un cuvânt al Mitropolitului Bartolomeu, pe care îl ascultam, adesea, în taina chiliei lui. Spunea el că, în timp ce retraducea Sfânta Scriptură, a avut multe ispite şi multe încercări, şi de la cei văzuţi, şi de la cei nevăzuţi. Sigur că cei mai mulţi l-au încurajat şi i-au bucurat sufletul, însă, încă o dată, au fost şi cei care l-au descurajat, vrăjmaşi, şi văzuţi, şi nevăzuţi. Zicea aşa: „Cei care m-au încurajat, mi-au bucurat sufletul, iar cei care m-au descurajat şi mi-au pus piedici, m-au îndârjit să-mi termin lucrarea.” Ceea ce s-a şi întâmplat. Aşadar, cred că trebuie să vedem în felul acesta lucrurile. Să-L luăm pe Dumnezeu ajutor, dar să-L lăsăm să-Şi termine fraza, să spună ce are de spus până la capăt, pentru ca, într-adevăr, să ni se rezolve problema. Iar atunci când suntem împiedicaţi din toate părţile, să ne-ndârjim să ajungem la capăt.

Dacă avem o problemă semantică a frazei, dacă frazeologia nu este suficient de bine diseminată în mintea noastră, ce facem? Pentru că sunt oameni care spun: „N-am priceput, Doamne, dar de ce atât de multă suferinţă?” Mă gândeam la evenimentele triste din 11 septembrie din SUA sau multe altele, care se tot petrec, şi sunt oameni care fac aşa, un mare bulgăre de noroi şi aruncă, sigur, în Dumnezeu, probabil nu neapărat ca să afle răspunsul, cât să aibă tehnica aceea de a arunca, de a se bucura pentru aruncare. Ce mesaj le transmitem lor? Sau ce-i de făcut? Au dreptate în vreun fel?

[6] În conferinţa *Întrupare – Filocalie şi premisă eshatologică*, Alba Iulia, decembrie 2002.

Nu ştiu dacă trebuie să îi contrazicem, atâta timp cât nu vor un răspuns, ci doar să împroaşte cu noroi, să murdărească... Nu cred că trebuie să ne lăsăm provocaţi, cred că trebuie să facem ce avem de făcut mai departe şi să ne rugăm lui Dumnezeu. Eu nu m-aş lăsa provocat şi nu i-aş provoca, pentru că am înmulţi răul. Însă răspunsuri sunt. Tot de la Mitropolitul Bartolomeu ştiu următorul cuvânt, pe care îl spunea din amvonul Catedralei din Cluj: „Ori de câte ori Dumnezeu dă o încercare, dă şi soluţia. În acelaşi timp."

Cum ajungem la ea? Că e foarte interesant ce ne spuneţi.

În primul rând, intrând în logica lui Dumnezeu. Iar dacă noi nu putem vedea, ne putem îndrepta spre cei care stau cu ochii minţii şi cu ochii sufleteşti de veghe şi, atunci, îi cercetăm ca să ne limpezească lucrarea lui Dumnezeu şi voia Lui în ceea ce ne priveşte. Ori de câte ori Dumnezeu lasă să fim încercaţi, dă şi soluţia. În acelaşi timp! Nu poate fi altfel Dumnezeu! Eu nu-L văd altfel.

Aş intra puţin în pielea avvei Pimen... Sau am încerca să intrăm. Cred că, în prima etapă a vieţii sale, a căutărilor sale duhovniceşti, ne aflăm cu toţii. De multe ori, zicem: „Doamne, da' mai slăbuţ, dacă se poate, cu suferinţa, că nu prea mă duce spatele şi mi-e greu şi am multe..." Căci avem.

Deşi noi vrem multe...

Vrem multe şi oferim puţin, într-adevăr. Şi am ajunge în această etapă, în care zicem: „Doamne, Tu eşti puterea, adică ia-mi Tu 99%

din povară şi 1% mă fac că duc şi eu, măcar umbra poverii crucii pe care Tu Însuţi o porţi!" Avem puterea, după aceea, să trecem în etapa a doua, să zicem: „Doamne, parcă nici aşa nu e bine, nu pot să mă călesc, dacă nu am suferinţă, nu pot să devin puternic, dacă nu duc o greutate."

Lâncezeala duhovnicească nu este de folos nimănui şi Părinţii au numit-o în diferite feluri. Vorbim, de pildă, despre *acedie*. Cred eu, din tot sufletul, că a trăi cu adevărat înseamnă să munceşti, să lupţi, să nu lâncezeşti, să fii într-o permanentă lucrare şi, dacă nu îţi este solicitată efectiv de cei care te înconjoară, de comunitatea în care trăieşti, dacă nu eşti provocat, să te provoci tu însuţi, pentru că noi avem puteri extraordinare, nebănuite, pe care nu le punem în lucrare. Dacă le-am pune în lucrare, ne-am da seama că este şi în favoarea noastră, pentru devenirea noastră duhovnicească, dar şi în favoarea celorlalţi şi, de asemenea, în logica lui Dumnezeu, Care ne vrea cu tot dinadinsul. Ne vrea şi mintea noastră, ne vrea şi lucrarea noastră, dar mai ales ne vrea inima noastră. Trebuie să Îi arăţi lui Dumnezeu că Îl iubeşti! Trebuie să-I demonstrezi lui Dumnezeu că Îl iubeşti! Şi această demonstraţie se face mai ales prin aproapele. Prin urmare, trebuie să fii într-o neîncetată lucrare, într-o continuă dinamică. Şi Dumnezeu este într-o continuă dinamică.

Aş merge la cununa celei de-a doua etape a avvei Pimen, care, la început, sigur, a dezertat de la acest război, apoi s-a reînrolat, de data aceasta maturizat duhovniceşte, ferm convins că ceea ce face e bun, e spre folosul sufletului său, şi, apoi, la sfârşit, a pus acea cunună şi spune: „Doamne, dă-mi răbdare în războaie!" La început, a zis:

„Doamne, scoate-mă din războaie!", apoi zice: „Doamne, dă-mi răbdare în războaie!" Automat a cerut şi război. Ceri răbdare, ceri şi război, implicit. Mai facem lucrul acesta? Generic vorbind.

Sunt oameni care au dobândit o anumită experienţă duhovnicească şi nu-I cer lui Dumnezeu eliberarea din încercare sau din război, sau din boală, ci Îi cer răbdare. Aş evoca, de pildă, o amintire care cred că ar ajunge mai uşor la inima ascultătorilor noştri. În Catedrala noastră mitropolitană, odinioară, venea frecvent o mamă cu doi copii, se şi spovedea, şi ea, şi copiii, şi mi-a devenit fiică duhovnicească. Însă Dumnezeu a încercat-o printr-o boală cruntă, un cancer, ajungând la limită. În Ardeal, la slujba înmormântării, pe lângă predică, se rostesc aşa-numitele „iertăciuni", un fel de rămas bun de la cei care rămân în această lume. Această femeie a avut tăria de caracter să şi le scrie ea însăşi, cu mâna ei. Şi-a dus crucea suferinţei până la mormânt, fără să cârtească împotriva lui Dumnezeu; dimpotrivă, cum spuneaţi, I-a cerut lui Dumnezeu răbdare în încercarea ei, până acolo încât a reuşit să scrie cu mâna ei „rămasul bun" pentru cei pe care i-a lăsat în lume, în urma ei.

Un testament care a pretins multă bărbăţie.

Da! Nu am fost la înmormântarea ei, mi-a părut rău... Pe lista iertăciunilor eram trecut şi eu...

Ne spune aici avva Pimen – şi se leagă de ceea ce ne-aţi spus Cuvioşia Voastră, de acea smerenie şi răbdare pe care şi le-a asumat – că, implicit, atunci când omul acceptă războiul, trebuie să mai aibă

alte două calităţi sau virtuţi, le spunem noi, pentru că e mai coerent cuvântul acesta: zdrobirea inimii şi smerenia, fiindcă, dacă acestea două nu sunt prezente şi asociate războiului, războiul devine un chin.

Sunt legate una de cealaltă. În ceea ce priveşte smerenia, cred eu că, mai întâi de toate, trebuie să fim foarte realişti cu noi înşine. Şi, dacă suntem realişti cu noi înşine, atunci suntem într-o stare a smereniei. În ce priveşte zdrobirea inimii, nu există om fără de păcat, toţi suntem păcătoşi, toţi avem pentru ce plânge, iar o inimă zdrobită Îi place lui Dumnezeu. O inimă zdrobită poate iubi mai mult, o inimă zdrobită se poate ruga mai intens. Aşadar, să fim realişti cu noi înşine şi să ne zdrobim inima, pentru că avem motive.

Numeşte psalmistul David „inima înfrântă şi smerită, Dumnezeu nu o va urgisi”[7], dar – eu sunt cu „dar-urile”, nu darurile frumoase, sperăm să fie şi acestea, atunci când va veni vremea, ci cu acele mici, să spunem, adversităţi, care, până la urmă, nasc adevărul cel mai bun şi cel mai frumos şi cel mai convingător – suntem oameni şi zicem: „Dar eu n-am făcut nimic rău, ce are Dumnezeu cu mine?” Şi acel om spune că totuşi e la locul lui... „Doamne, dar cu ce Ţi-am greşit eu?” Într-adevăr, se spune un lucru foarte frumos, anume că smerenia este arta de a fi la locul tău. E o chestiune foarte interesantă şi înţeleaptă, dar, de multe ori, nu avem această măsură, să ne punem la locul nostru, şi socotim că pe nedrept ajungem unde nu ar trebui să fim.

Cine pune asemenea întrebări, acela nu este într-o stare bună, n-are cum să fie. Dacă pune aceste întrebări, înseamnă

[7] Psalmul 50, 18.

că are o conştiinţă încărcată, înseamnă că este într-o zonă nesigură. Or, noi nu putem fi într-o zonă nesigură, atâta timp cât Îl avem pe Dumnezeu. Cu Dumnezeu şi imposibilul poate deveni posibil, nu? Şi, atunci, de ce să ne fie frică? Şi, atunci, de ce trebuie să-I reproşăm lui Dumnezeu? Dimpotrivă! Ar trebui, repet acest lucru, să intrăm în logica lui Dumnezeu şi să vedem unde vrea să ne ducă, ce vrea să facă din noi, ce rezultate doreşte să obţină. Cu siguranţă, toate sunt în favoarea noastră, Dumnezeu nu poate face răul. Prin urmare, chiar dacă noi resimţim dureros, în fiinţa noastră, intervenţia lui Dumnezeu, cu siguranţă că Dumnezeu ne vrea binele.

Orice intervenţie chirurgicală este terapeutică, cu preţul suferinţei iniţiale.

Eu folosesc imaginea aceasta, de pildă, când spovedesc. Dacă este vorba despre o patimă, atunci spun că medicamentele nu mai rezolvă, trebuie intervenit chirurgical, chiar dacă doare, chiar dacă curge sânge, dar rezolvăm problema. Altfel, doar o prelungim, putem să şi murim. Sunt boli care nu se pot rezolva decât chirurgical. Cu toată suferinţa.

Preacuvioase Părinte Arhimandrit, mai avem trei minute, în cinstea Sfintei Treimi, spunem noi. Toate să fie aduse spre slava lui Dumnezeu! Spunea cineva că, efectiv, nu mai avem timp să ne smerim, pentru că nu ne mai uităm la noi, nu mai avem timp să ne uităm la noi, societatea ne redirecţionează privirea şi atenţia spre ceilalţi, pe care îi privim de multe ori de sus, zărindu-le un mic pai – sigur, problema bârnei este a noastră –, iar timpul pe care efectiv îl ab-

soarbe din noi societatea ne ia şi energia de a privi la noi înşine. Cum reuşim să punem o oglindă frumoasă, să ne privim pe noi, ca, automat, să se nască şi smerenia, şi zdrobirea inimii, şi tăria sufletească?

Mi-a venit acum în minte imaginea mamei. Mă pot eu ascunde în faţa ei?! Mai ales în ceea ce ea mi-a sădit în suflet de mic copil?! Dacă vreau să mă văd aşa cum sunt cu adevărat, ar trebui să mă uit la chipul mamei. De pildă, când eram stareţul Mânăstirii Nicula, auzeam adesea, de la credincioşii care veneau, că Maica Domnului priveşte altfel în diferite momente, că ochii Maicii Domnului din icoană îi priveau diferit. Privirea ei era însă diferită în funcţie de starea lor duhovnicească, sau de starea lor de moment. Aşadar, cred că o mamă, dacă ai imaginea ei atunci când vrei să te verifici, poate să te descopere aşa cum eşti.

Cum facem icoana mai frumoasă, să ne privească mai dulce? Care este secretul „pensulei”?

Nu ştiu, nu ştiu să vă răspund aşa, imediat, la această întrebare, dar mi-aduc aminte de o mică istorioară, în care cineva voia să picteze o copie a unui tablou celebru şi nu reuşea nicicum să-i redea aceleaşi trăsături. În atelier, era însuşi autorul, care, în cele din urmă, îl ajută să realizeze copia respectivă. Aşa cred că trebuie să facem şi cu Dumnezeu: dacă nu reuşim noi să trasăm ceea ce se cuvine înlăuntrul nostru, să-L lăsăm pe Dumnezeu să o facă, pe Cel Care ne-a creat şi Care poate desăvârşi făptura omenească.

Preacuvioase Părinte Exarh, mulţumim pentru prezenţă şi pentru faptul că aţi fost parte din sufletul nostru astăzi.

Cu tot dragul! Amin!

Dragi telespectatori, mulţumim mult pentru atenţie. Cei care au trecut prin anumite încercări, cu siguranţă trăiesc ceea ce eu încerc să îngân. Au trăit, poate, momente grele, dar au ajuns sus, prin mila lui Dumnezeu. Sus, adică în braţele lui Dumnezeu, nu mândrindu-se, ci fiind purtaţi pe valul iubirii dumnezeieşti. Cert este că, atunci când omul este încercat, se înnobilează, devine de diamant, devine puternic şi, uitaţi-vă, dragilor, la toţi oamenii mari. Şi nu vorbesc doar despre cei care sunt oameni mari duhovniceşte, ci şi marii intelectuali au fost încercaţi. Şi-au „risipit" timpul cu devenirea lor cea bună şi, la urmă, tot efortul s-a încununat. De aceea războiul, mai ales cel duhovnicesc, e binecuvântat de Dumnezeu, căci prin el se curăţă toată zgura păcatului şi sufletul omului se înnobilează.

NAŞTEREA DOMNULUI – EVENIMENT DEFINITIV ŞI PERPETUU[1]

Preacucernice Părinte Protopop, Preacucernici Părinţi şi iubiţi credincioşi,

Aş începe cuvântul din această seară referindu-mă la un eveniment mai trist, care a marcat această săptămână, petrecut la Rusu Bârgăului. Am înmormântat un tânăr de 49 de ani, care a murit în Germania, unde muncea pentru familia lui şi unde un accident nefericit i-a cauzat o preacurândă trecere la cele veşnice, în rândul drepţilor, nădăjduim noi. În jurul sicriului, erau părinţii lui, un tată, o mamă; de asemenea, erau soţia lui şi unicul lor fiu, de doar 19 ani, socrii lui şi surorile lui. Una dintre surori trăieşte, de foarte mulţi ani, în Mânăstirea Nicula, unde slujeşte obştea monahală cu foarte multă râvnă. Aşa se face că am fost prezent la înmormântare dimpreună cu stareţul şi cu alţi părinţi de la Mânăstirea Nicula şi cu Părintele Paisie de la Mânăstirea Strâmba.

Cuvântul meu de învăţătură s-a rezumat la câteva idei, cu care am să-mi încep prelegerea din această seară. Mai întâi, cu siguranţă, toţi cei prezenţi la înmormântare şi-au pus multe

[1] Conferinţă organizată de Protopopiatul Ortodox, Bistriţa, în data de 14 decembrie 2017, urmată de întrebări şi răspunsuri. Versiunea scrisă a fost revizuită pentru publicare.

întrebări... Ce poate fi în inima unui tată, într-o asemenea împrejurare? Ce poate fi în inima unei mame? În inima unei soţii, a unui copil, în inima fraţilor? Cum priveşte Dumnezeu? Unde este Dumnezeu? De ce nu răspunde Dumnezeu? De ce n-a intervenit Dumnezeu ca viaţa acestui om să fie salvată? Şi multe alte întrebări şi-au pus, fără îndoială, toţi cei care aveau o legătură apropiată cu cel plecat din această lume, la vârsta de doar 49 de ani. Dacă nu avem credinţă în Dumnezeu, nu avem cum să ne răspundem la aceste întrebări. Fără credinţă în Dumnezeu, nu putem avea un răspuns la aceste întrebări! Dacă avem credinţă în Dumnezeu, la vremea cuvenită, mai devreme sau mai târziu, în funcţie şi de capacitatea noastră de a înţelege, Dumnezeu ne va răspunde. Fără îndoială, le va răspunde părinţilor, soţiei, copilului şi celor două surori.

Apoi, în cuvântul meu de învăţătură, am precizat că suntem în preajma Crăciunului, iar Naşterea Domnului nostru Iisus Hristos ne răspunde, în fapt, la toate aceste întrebări. Cum anume? Prin faptul că Dumnezeu S-a făcut om şi, făcându-Se om, ne încredinţează că El are capacitatea de a înţelege şi, mai mult, de a simţi ceea ce simte un tată, ceea ce simte o mamă, ceea ce simt o soţie, un copil, fraţi, surori... Dumnezeu are această capacitate, noi însă uităm şi ne credem neînţeleşi. Unul din motivele pentru care Fiul lui Dumnezeu S-a întrupat este acesta: ca să fim noi încredinţaţi de faptul că Dumnezeu, Care a luat trup asemenea nouă, poate fi atât de aproape de noi, încât să ne poată simţi integral toate trăirile pe care le avem în această lume.

În acest fel ar trebui să înţelegem Naşterea Domnului nostru Iisus Hristos. Din păcate, adesea suntem prea inteligenţi şi încercăm să pătrundem cu mintea, nu cu inima. Vedeţi

dumneavoastră, ne bucurăm şi ne-am bucurat de colindele pe care le-am ascultat înainte. Dar cei care se bucură cel mai mult de sărbătoarea Naşterii Domnului sunt copiii. Am auzit un cuvânt, legat de această idee, pe care vi-l împărtăşesc: la întrebarea de ce copiii pricep, simt, intuiesc mai bine decât oamenii mari evenimentul Naşterii Domnului nostru Iisus Hristos, răspunsul este: copiii sunt foarte aproape de vârsta Noului-Născut în ieslea din Betleem. Copiii se înţeleg dincolo de cuvinte: înainte să articuleze în limba maternă sau atunci când nu vorbesc aceeaşi limbă, copiii totuşi se înţeleg. Am văzut eu însumi copii de diferite naţionalităţi laolaltă, care, fără ca unii să vorbească limba celorlalţi, totuşi se înţelegeau, comunicau. De aceea, copiii pricep cel mai bine, sunt cel mai aproape, ca simţire, cu inima, de ceea ce s-a întâmplat în peştera din Betleem, de momentul Naşterii Domnului Iisus Hristos. Copilul este cel mai aproape, poate, de ceea ce înţelegem noi prin *săraci cu duhul*[2]. În acest sens, este semnificativ faptul că primii cărora li s-a descoperit că S-a născut Fiul lui Dumnezeu în Betleem au fost păstorii[3], nişte oameni simpli, cărora noi le spunem: „Fericiţi cei săraci cu duhul”[4]! Oameni simpli, care n-au pus raţiunea înaintea inimii, ci au pus inima înaintea raţiunii şi, astfel, Dumnezeu întrupat S-a descoperit mai întâi oamenilor simpli, nu inteligenţilor.

Desigur, şi celor inteligenţi li S-a descoperit El, dacă ne gândim la îngeri, care sunt fiinţe inteligibile (şi minţi pure!), ei fiind cei dintâi care au slăvit Naşterea Domnului Iisus Hristos, în cel

[2] Matei 5, 3.
[3] Luca 2, 8-20.
[4] Matei 5, 3.

dintâi colind, de ei cântat: „Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu şi pe pământ pace, între oameni bunăvoire!”[5] Şi, de asemenea, li S-a descoperit magilor[6], care nu erau astrologi în felul astrologilor de astăzi, ci adevăraţi oameni de ştiinţă, adevăraţi eruditi. Erau astronomi, nu astrologi ori „ghicitori în stele”, în sensul celor care întocmesc horoscopul de astăzi, care este o mare neghiobie şi o mare minciună. Erau astronomi, puteau citi în stele şi au citit în stele că S-a născut Fiul lui Dumnezeu, tot graţie vieţii lor spirituale, duhovniceşti, şi simţirii lor. Ei au cunoscut că steaua care apăruse pe cer nu era o stea oarecare, un meteorit sau o planetă, ci că steaua respectivă era un înger – unii Sfinţi Părinţi spun că era însuşi Sfântul Arhanghel Gavriil –, fiindcă steaua se deplasa altfel decât stelele obişnuite. Când ei se opreau, se oprea şi steaua; când pornea steaua, porneau şi ei. Ştim aceste lucruri din Sfintele Scripturi[7]. Aşadar, steaua pe care au văzut-o magii nu era o stea oarecare, o stea obişnuită, ci un înger al lui Dumnezeu, care le dicta calea spre locul unde S-a născut sau unde Se afla în momentul acela Domnul nostru Iisus Hristos.

Cu această introducere, intrăm în tema cuvântului din această seară, pe care l-am numit: *Naşterea Domnului, eveniment definitiv şi perpetuu.* Ne închipuim, logic, că naşterea oricărui om din această lume este un eveniment definitiv şi perpetuu. De ce este definitiv şi de ce perpetuu? Fiindcă ne naştem doar o singură dată şi fiindcă ne perpetuăm: nu numai că vor fi generaţii şi generaţii după noi, ci însăşi viaţa noastră va continua în veşnicie, odată ce am fost aduşi din nefiinţă la fiinţă. Noi nu „trecem

[5] Luca 2, 14.
[6] Matei 2, 1-12.
[7] Matei 2, 1, 9-10.

în nefiinţă" – aşa cum spun unii oameni care, deşi se consideră inteligenţi, nu cunosc realitatea lucrurilor, atunci când afirmă, cu emfază, că cineva „a trecut în nefiinţă" –, întrucât, odată ce am fost aduşi din nefiinţă la fiinţă, nu mai putem trece în nefiinţă; devenim nemuritori. Dar, oare, nemurirea noastră va fi alături de Dumnezeu sau nu? Aceasta este întrebarea pe care trebuie să şi-o pună omul.

Definitivă şi perpetuă este, cu atât mai mult, Naşterea Domnului nostru Iisus Hristos. Unii Părinţi, cu preocupări teologice rafinate, şi-au pus problema: dacă Adam şi Eva, protopărinţii noştri, n-ar fi căzut în păcatul neascultării şi n-ar fi fost alungaţi din Rai şi n-ar fi trebuit să fie răscumpăraţi din robia păcatului, a diavolului şi a morţii, oare S-ar mai fi întrupat Fiul lui Dumnezeu? Ar mai fi fost necesar ca Fiul lui Dumnezeu să devină om? Este o întrebare teologică de un rafinament deosebit, cu adâncimi şi conotaţii extraordinare. Sfinţii Părinţii preocupaţi de această chestiune îşi răspund unanim: Fiul lui Dumnezeu S-ar fi întrupat, pentru că acest eveniment era hotărât din veci, înainte de a fi apărut omul şi, cu atât mai mult, înainte de a fi greşit şi, astfel, de a fi trebuit să i se răscumpere greşeala. Fiul lui Dumnezeu S-ar fi întrupat. Nu putem şti cum, fiindcă sunt taine negrăite, dar acest lucru s-ar fi întâmplat cu certitudine.

În felul acesta să gândim şi faptul că omul a fost creat după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu[8]. Să intuim, oarecum, că Fiul lui Dumnezeu era deja proiectat, în veşnicie, ca El să devină om în veacul acesta. Astfel L-au văzut prorocii Vechiului Testament, astfel L-a văzut marele Proroc Isaia. Cum să-L vadă

[8] Facerea 1, 26.

pe Dumnezeu om, când Dumnezeu nu poate fi văzut vreodată, decât numai în felul acesta? Şi anume Prorocul Isaia a privit în viitor, în Duh, şi L-a văzut pe Fiul lui Dumnezeu întrupat în persoana Domnului nostru Iisus Hristos. L-a văzut în aşa fel încât a întrezărit şi Patimile prin care avea să treacă. Vă închipuiţi acest lucru? Un om, un om oarecare, cu dar de la Dumnezeu, L-a văzut întrupat pe Iisus Hristos, pe Fiul lui Dumnezeu, pe Cuvântul lui Dumnezeu, a Doua Persoană a Sfintei Treimi, proiectată în viitor. L-a văzut pătimind şi acest lucru a rămas scris în Sfintele Scripturi[9]. Vă îndemn să citiţi Cartea Prorocului Isaia, să vedeţi cu ochii dumneavoastră acest adevăr şi acest lucru minunat. Iată, există o istorie a mântuirii neamului omenesc, în care sunt scrise toate, şi anume Sfintele Scripturi!

Aşadar, Fiul lui Dumnezeu S-ar fi întrupat oricum, ar fi venit în lumea noastră, între oameni, asemenea lor, pentru că oamenii au fost creaţi chip şi asemănare a lui Dumnezeu. Însuşi Adam, în Raiul lui Dumnezeu, L-a auzit pe Dumnezeu păşind, umblând[10]. Cum să *păşească* un duh?! Tot în felul acesta se explică lucrurile: inclusiv Adam a avut această imagine a Fiului lui Dumnezeu întrupat, pe Care L-a auzit păşind. Tot în Vechiul Testament, Moise, de pildă, a văzut spatele lui Dumnezeu[11]. Dacă a văzut spatele lui Dumnezeu, înseamnă că faţa lui Dumnezeu era proiectată în viitor, în persoana Domnului nostru Iisus Hristos. Vă mai pot da un exemplu, al Sfântului Proroc Ilie, care şi el, de asemenea, a stat de vorbă cu Dumnezeu[12]. A sta de vor-

[9] Isaia 53, 3, 4-5, 7.
[10] Facerea 3, 8.
[11] Ieşirea 33, 23.
[12] 1 Regi 17, 2-4.

bă cu Dumnezeu înseamnă că are grai omenesc. Şi acesta este un privilegiu, o calitate umană, pe care Dumnezeu o avea în perspectiva întrupării Fiului lui Dumnezeu.

Aşadar, evenimentul Naşterii Domnului nostru Iisus Hristos este un eveniment definitiv, el a fost gândit din veci şi proiectat în timp şi, la plinirea vremii, S-a născut în ieslea din Betleem, precum ne spun Sfintele Scripturi[13]. Evenimentul este definitiv, pentru că s-au împlinit proorociile vechi-testamentare[14] şi pentru că revelaţia a fost totală, descoperindu-ni-L pe Dumnezeu desăvârşit. Prin întruparea Domnului nostru Iisus Hristos, nu mai avem nevoie de alte revelaţii; prin Domnul nostru Iisus Hristos, Dumnezeu S-a revelat deplin. Nu mai este nevoie de alte descoperiri, evenimentul în sine – definitiv, dar şi perpetuu! – a avut consecinţele pe care le cunoaştem şi pe care le trăim noi înşine, prin sărbători sau praznicele împărăteşti, aşa cum le numeşte Biserica.

Naşterea Domnului nostru Iisus Hristos a făcut posibil şi Botezul Domnului, a făcut posibilă Schimbarea Lui la Faţă, a făcut posibilă Învierea Sa din morţi şi Înălţarea la ceruri. Toate acestea se datorează acestui eveniment unic din istoria mântuirii neamului omenesc: Naşterea Domnului nostru Iisus Hristos. El rămâne definitiv şi are implicaţii personale, de vreme ce priveşte mântuirea fiecăruia în parte. Are implicaţii sociale, de vreme ce Domnul Iisus Hristos a venit să mântuiască întreg neamul omenesc. Are implicaţii de orice natură, pentru că întreaga creaţie a participat la acest eveniment. Au participat ani-

[13] Luca 2, 7.

[14] Facerea 28, 12, 17; Ieşirea 3, 2; Psalmul 44, 11, 20-21; Psalmul 45, 15-16; Cântarea Cântărilor 4, 7-9; Isaia 6, 6-7; 7, 14; Iezechiel 14, 2.

malele, cum auziţi cântându-se în colindele noastre străbune. A participat pământul, care a oferit peştera, precum ne spune Condacul Naşterii[15], care este de o frumuseţe extraordinară şi de o teologie profundă. A participat întreaga natură, care s-a resimţit în urma venirii Fiului lui Dumnezeu în lume, dobândind nădejdea restaurării, fiindcă, aşa cum ştim şi auzim adesea, la sfârşitul veacurilor se vor restaura şi cerul, şi pământul. Va fi un cer nou şi un pământ nou. Este un eveniment definitiv, pentru că, în mod definitiv, prin Domnul nostru Iisus Hristos, Dumnezeu şi om adevărat, s-a împăcat omul cu Dumnezeu şi Dumnezeu cu omul, s-a revenit la starea iniţială, adamică, atunci când, între Dumnezeu şi primul om, sau primii oameni, exista o legătură firească. Ea a devenit nefirească în momentul în care Adam şi Eva au păcătuit prin neascultare şi prin răzvrătire, în fapt, răzvrătindu-se şi ei împotriva lui Dumnezeu, asemenea îngerilor căzuţi. Deci este un eveniment definitiv, fiindcă Domnul nostru Iisus Hristos l-a împăcat definitiv pe om cu Dumnezeu.

În sfârşit, este un eveniment perpetuu, mai întâi, fiindcă noi îl sărbătorim în fiecare an. Vom trăi foarte curând sărbătoarea Crăciunului, am trăit-o şi anul trecut şi în toţi anii vieţii noastre. Perpetuu aceeaşi sărbătoare şi, totuşi, diferită de la an la an. Sărbătoarea, oricare sărbătoare a Bisericii, de fiecare dată are alte conotaţii, are alte profunzimi, pentru că lucrează diferit în viaţa noastră, şi datorită vârstei noastre fizice, dar mai ales datorită vârstei noastre duhovniceşti. De asemenea, datorită contextului imediat al vieţii noastre: nu sărbătorim la fel, cu

[15] Facerea lui Roman cel Dulce Glăsuitor, *Mineiul pe Decembrie*, Ed. IBMO, Bucureşti, 2019, p. 521.

aceeaşi intensitate, sărbătoarea Crăciunului, atunci când ne trăiesc părinţii sau după ce au trecut în veşnicie. Nu cu aceeaşi intensitate trăim Crăciunul aici, acasă la noi, sau când suntem plecaţi în străinătate. Intensitatea este diferită, pentru că emoţiile, trăirile sunt diferite. Noi, slujitorii Bisericii, de asemenea, o trăim diferit, de fiecare dată. Mai mult, nicio slujbă, nicio Sfântă Liturghie nu este la fel. Mulţi dintre noi slujim foarte des Sfânta şi Dumnezeiasca Liturghie – de pildă călugării care sunt preoţi slujesc aproape în fiecare zi – şi slujirea este de fiecare dată unică, pentru că fiecare Liturghie are un rost, un scop anume. Fiecare sărbătoare a noastră are un rost, un scop anume, care se răsfrânge asupra credincioşilor prezenţi în chip deosebit, diferit, precum diferiţi suntem noi toţi. Suntem persoane unice şi Dumnezeu ni Se descoperă într-o formă unică, foarte personală şi foarte intimă. Aşadar, evenimentul Naşterii Domnului Iisus Hristos este un eveniment perpetuu, pentru că se perpetuează în fiecare dintre noi, toată viaţa noastră, deci şi în timp, şi până în veşnicia lui Dumnezeu.

Evenimentul Naşterii Domnului Iisus Hristos a avut reverberaţii, a avut ecou în Împărăţia lui Dumnezeu. De aceea au participat şi îngerii. A avut ecou inclusiv în iad, pentru că, în sfârşit, nădejdea Drepţilor Vechiului Testament s-a împlinit, Fiul lui Dumnezeu S-a întrupat. Trebuie să ne gândim că şi marele Proroc între proroci, Isaia, care a profeţit Naşterea lui Hristos din Fecioara, în momentul Naşterii Domnului se afla în iad. Până şi împăratul David – ai cărui Psalmi îi citim poate mulţi dintre noi în fiecare zi sau, cel puţin, rostim Psalmul 50 –, era în iad, el care, la rându-i, prorocise că Se va naşte Fiul lui Dumnezeu. Toţi erau în iad, toţi Drepţii Vechiului Testament,

toată umanitatea până la momentul Jertfei răscumpărătoare a Domnului Iisus Hristos se afla în iad, fără excepţie, inclusiv Ioan Botezătorul, ne spun Sfinţii Părinţi. Troparul Sfântului Ioan Botezătorul grăieşte acest lucru frumos, poetic, anume că el a propovăduit venirea Domnului Iisus Hristos inclusiv celor din iad. El, care le-a descoperit mai întâi oamenilor că Mesia a venit în lume: „Iată Mielul lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatul lumii!”[16], L-a arătat cu degetul şi şi-a pus mâna pe creştetul Lui, când L-a botezat în apele Iordanului. El L-a arătat oamenilor, L-a arătat ucenicilor şi, ne spun Sfinţii Părinţi, acelaşi lucru l-a făcut şi în iad. Ioan Botezătorul, care L-a văzut pe Domnul Iisus Hristos, căruia i s-a descoperit taina Sfintei Treimi, a descoperit aceasta şi celor din iad, care aşteptau să se întâmple Jertfa răscumpărătoare, împăcarea definitivă a oamenilor cu Dumnezeu, care s-a făcut pe lemnul Crucii şi prin Înviere. Iar prin Înălţare, omul a ajuns la demnitatea pe care a dorit-o Dumnezeu, de chip şi asemănare, şi anume să şadă de-a dreapta lui Dumnezeu-Tatăl.

Se pot spune foarte multe lucruri pe această temă, un singur amănunt însă aş vrea să adaug, înainte să trecem la întrebări. Sfinţii Părinţi spun că în fiecare zi este Crăciunul, în fiecare zi este Botezul Domnului, în fiecare zi este Schimbarea la Faţă, în fiecare zi sunt Paştile, în fiecare zi este Înălţarea Domnului. Pentru un creştin adevărat, dragii mei, aşa ar trebui să fie viaţa: trăită atât de intens, încât în fiecare zi să ne bucurăm de Naşterea Domnului Iisus Hristos; în fiecare zi să descoperim tainele Sfintei Treimi; în fiecare zi să-L vedem pe Mântuitorul schimbat

[16] Ioan 1, 29.

la faţă, adică să-I vedem dumnezeirea, încercând propria noastră schimbare; în fiecare zi trebuie să-L vedem pe Iisus Hristos omorât pe lemnul Crucii şi înviat, astfel încât noi să ne mortificăm, în sensul eliberării noastre din robia păcatului, şi să înviem împreună cu El, precum spunem în *Acatistul Învierii*. În fiecare zi, să ne poziţionăm în viitorul pe care îl doreşte Dumnezeu de la noi, în Împărăţia Lui, de-a dreapta lui Dumnezeu-Tatăl! Acestea sunt lucruri care trebuie luate în serios şi ele pornesc de la această sărbătoare, care a făcut posibile toate celelalte evenimente din istoria mântuirii neamului omenesc, şi anume Naşterea Domnului nostru Iisus Hristos, care doresc să vă fie o sărbătoare deplină, dumneavoastră, tuturor celor dragi şi mai ales celor care nu-L cunosc pe Dumnezeu cu adevărat. Amin!

***

Mulţumim, Preacuvioase Părinte, pentru cuvântul frumos şi folositor. Avem şi câteva întrebări, pe care vi le adresăm în continuare.

Trebuie să credem în vise?

Este o întrebare la care vă răspund foarte scurt: există o carte a Părintelui Ilie Cleopa de la Mânăstirea Sihăstria, *Despre vise şi vedenii*[17], care spune că nu trebuie să credem. Deci aveţi o carte întreagă drept răspuns. Rezumând în două cuvinte, Părintele

[17] Arhimandrit Cleopa Ilie, *Despre vise şi vedenii*, Editura Bunavestire, Bacău, 2001. Şi în ediţia: *Despre vise şi vedenii şi despre Sfânta Împărtăşanie*, Editura Mănăstirea Sihăstria, 2011.

Cleopa spune că poate unu dintr-o sută sau unu dintr-o mie din visele oamenilor poate fi de la Dumnezeu, dar şi pe acela trebuie să-l luăm ca de la draci, să ne spunem că nu suntem noi vrednici ca Dumnezeu să ni Se descopere într-o formă sau alta în vise. Oricum, visul poate fi înşelător.

Ce înseamnă să fii smerit?

Să nu fiţi ca mine...! Smerit înseamnă să fii realist. Sau, dacă vreţi, prima treaptă a smereniei ar fi realismul. Un om realist, cred eu, este pe drumul smereniei. Dacă nu te crezi mai mult decât eşti şi nu spui mai mult decât ştii, dacă nu înfloreşti lucrurile sau altele ca acestea, dacă spui adevărul şi priveşti realitatea la rece, mai ales în ceea ce te priveşte pe tine ca persoană, atunci eşti pe drumul smereniei. Şi devii cu adevărat smerit atunci când conştientizezi că trăieşti pe muchie de cuţit, în sensul că, în situaţii limită, nici măcar realitatea lucrurilor, pe care ai spune că o cunoşti în ceea ce te priveşte, nu este cea reală. Noi, în situaţii limită, putem face lucruri necugetate. Trăim efectiv într-un pericol cu noi înşine. Şi, dacă ne gândim bine la noi înşine, fiecare ne putem da seama că acest lucru se întâmplă aproape în fiecare zi. Doar un singur exemplu: gândiţi-vă cum sunteţi sau ce faceţi când vă ieşiţi din fire, când vă enervaţi. Aud, de pildă, părinţi care se plâng că-şi drăcuiesc copiii! Sau că îşi blestemă copiii. Oare s-ar fi gândit sau ar fi dorit să facă vreodată acest lucru?! În situaţii limită însă o fac! Ceea ce înseamnă că noi trebuie să ne dăm seama, pe lângă realismul despre care am vorbit, că suntem mai puţin decât ceea ce privim noi în oglindă, când nu este nimeni în jurul nostru...

Ce program are un călugăr în mânăstire?

Mergeţi să vedeţi...! Există un program, pentru că trebuie să fie o rânduială. Programul unui călugăr se împarte în trei: opt ore de rugăciune, opt ore de muncă şi opt ore de odihnă, dar şi aceasta, la fel ca munca, trebuie să fie tot un fel de rugăciune. „Rugaţi-vă neîncetat”[18], pentru un călugăr, înseamnă cele opt ore de rugăciune, care, de obicei, este o rugăciune publică, cele şapte Laude care se fac într-o mânăstire, plus munca, care tot rugăciune trebuie să fie pentru călugăr, şi inclusiv odihna, care trebuie să fie o de stare de veghe, o stare de rugăciune. Desigur, este un ideal ceea ce vă spun, dar idealul acesta este tânjit de cei care îşi pun serios problema vieţii monahale.

Ce este boala sufletului, ontologic, şi vindecarea sufletului, concret, în tradiţia isihastă patristică?

Ce este boala sufletului? Boala sufletului este păcatul. Asta o ştim, încă de la început, prin ceea ce s-a întâmplat cu protopărinţii noştri Adam şi Eva, la care s-a tot adăugat, de-a lungul istoriei, fiinţa omenească devenind astfel tot mai slăbănoagă, într-atât încât Sfântul Apostol Pavel se plânge de faptul că omul – inclusiv el! – săvârşeşte păcatul, care este în el, nu binele pe care-l voieşte[19]. Pentru că firea omenească a devenit tot mai înclinată spre păcat, a devenit tot mai nefirească firea omului. Noi trebuie să luptăm să ajungem la echilibru, la adevăratul firesc al omului, pe care noi l-am pierdut prin păcat, prin tot ceea ce

[18] 1 Tesaloniceni 5, 17.
[19] Romani 7, 19.

au adăugat generaţiile dinaintea noastră şi la care adăugăm şi noi. Iar vindecarea sufletului vine prin absolvire de păcat, prin nelucrarea păcatului şi prin lucrarea virtuţilor. Altfel nu se poate! Nu fac casă bună virtutea cu păcatul. Trebuie întâi să renunţi la păcat şi apoi să lucrezi virtutea, iar lucrând virtutea, vei descoperi felul în care te poţi vindeca sufleteşte.

Părinţii isihaşti, cei care au ajuns la liniştire – *isihia* aceasta înseamnă: o stare de linişte lăuntrică, în primul rând, dar care se exprimă şi în afară –, spun că nu dobândeşti această stare de linişte dacă conlucrezi cu păcatul. De asemenea, această stare de linişte nu se dobândeşte peste noapte, se dobândeşte lucrând virtutea. Ca orice lucrare, aceasta presupune timp. Iar virtuţile pe care noi le cunoaştem – dacă ar fi să amintesc doar cele trei virtuţi cardinale: credinţa, nădejdea şi dragostea[20] –, dar şi cele pe care le intuim, le găsim în Sfintele Scripturi[21]. Dar, dragii mei, înainte de toate, se începe cu rugăciunea, care, la început, trebuie să fie îndelungată, adică să folosim cărţile de rugăciuni, să citim rugăciuni lungi, acatiste, paraclise, *Psaltirea*... Adică rugăciunea trebuie să fie o nevoinţă, până când ajunge să ne fie proprie, până când ajungem să avem atenţie, vigilenţă, trezvie, spun Sfinţii Părinţi. Deci, mai întâi, trebuie să facem rugăciunea aceasta pe care o face orice bun creştin, un canon de rugăciune, am putea spune, pe care ar trebui fiecare să-l aibă la înţelegere cu duhovnicul.

Ca să ajungi la liniştea isihastă, trebuie să treacă foarte multă vreme şi este nevoie de duhovnic, de un îndrumător, şi de un program prestabilit. Părinţii care au ajuns la rugăciunea inimii

[20] 1 Corinteni 12, 1-8.
[21] Galateni 5, 22-23.

– care este o lucrare isihastă – au trecut, mai întâi, prin experienţa rugăciunilor lungi. Nu se poate invers. Întâi, trebuie să le faci pe cele lungi, ca să ajungi la cele scurte. Cele lungi te ajută să ajungi la rugăciunea scurtă, neîncetată, pentru că este o nevoinţă care îţi curăţă mintea şi inima – mintea, de gânduri, iar inima, de patimi –, iar în cele din urmă, ajungi la o rugăciune care nici măcar nu se mai rosteşte cu buzele, ci cu mintea coborâtă în inimă, cum spun Părinţii. Eu vă spun însă lucruri scolastice. Întrebarea are ca răspuns capitole întregi de teologie patristică, pe care nici eu nu le-am parcurs şi, atunci, încercând un răspuns, sunt oarecum ipocrit şi mincinos. Oricum, am văzut această experienţă – şi v-o pot vădi – la Preasfinţitul Părinte Vasile Someşanul, părintele meu, la care am stat în gazdă, într-un apartament modest din Mănăştur, în Cluj, pe când era preot celib la Calvaria, iar eu, elev la Seminar. L-am văzut în fiecare zi rugându-se, în chilia lui, în faţa candelei. Se ruga în picioare, aceasta este poziţia de rugăciune a Preasfinţitului. Poziţia de rugăciune, în general, să ştiţi, este în picioare, nu în genunchi. În genunchi poate fi comoditate, poate fi şi nevoinţă, în funcţie de vârstă. Rugăciunea se face în picioare. El aşa se ruga, l-am văzut ani de zile rugându-se, în picioare, îndelung, din cărţi de rugăciuni. Era un canon prestabilit, pe care îl împlinea în fiecare zi, oricât ar fi fost de obosit, oriunde ar fi fost plecat, de oriunde ar fi venit, într-un loc anume, în faţa candelei, unde se aflau anumite cărţi, pe care le văd şi acum înaintea ochilor, din care se ruga. Întrebându-l, mai târziu, despre acest fel de rugăciune, mi-a spus că doar aşa a reuşit să trăiască mai intens credinţa. Era un om bun şi blând din fire, a fost crescut în credinţă, însă lucrurile erau destul de superficiale, în acele

vremuri. Aşa a reuşit să ajungă la trăiri intense, la dorinţa de a le sluji oamenilor cu adevărat, începând cu acel canon de rugăciune, zilnic, pe care l-a păstrat cu sfinţenie. Eu însumi l-am văzut, vreme de ani, făcându-şi canonul în chilia lui. Dar nu trebuie să vă spun eu cine este Preasfinţitul Părinte Vasile Someşanul, pe care îl cunoaşteţi cu toţii!

Soţul sau soţia nu mai vor să aibă copii, se opresc doar la unul.

Păcat... Foarte mare păcat! Atunci, de ce nu s-au călugărit?! De ce s-au căsătorit?! Este un soi de egoism, pe care Dumnezeu nu-l vrea de la om. Egoismul exclude, vedeţi, pe celălalt. Cum să renunţi tu la fetiţa asta frumoasă pe care o vedeţi?! Oricine poate avea o asemenea fetiţă! Şi noi ne confruntăm cu această situaţie în Cluj, mai ales la Catedrala Mitropolitană, pentru că sunt mulţi tineri care vor să renunţe la copilul zămislit şi greu îi determinăm să n-o facă. În câteva rânduri, după ce n-au făcut avortul, s-a întâmplat să şi botez pruncul născut, după aceea să-i şi cunun pe părinţi! Odată, când au venit la botez cu copilul, care era un îngeraş de fetiţă, am îndrăznit să-i zic tăticului: „Tăticule, ia copilul ăsta şi ucide-l, acum, în momentul ăsta!" „Părinte, dar ce vorbeşti, cum puteţi zice aşa ceva?" „Păi n-ai venit în urmă cu nouă luni, un an, şi mi-ai zis acest lucru, pe care eu acum ţi-l reproduc? Dumneata mi-ai zis că vrei să-ţi ucizi copilul."

Vă pot oferi şi un exemplu diferit, cel al unei familii de preot, din Bihor, ucenici de-ai mei, care au cinci copii, toţi născuţi prin cezariană. Sunt patru fete şi un băiat, ultimul, Dimitrie... I-am promis că, dacă va face şi al cincilea copil, va fi băiat, dar va

trebui să-i pună nume Dimitrie, desigur, în spirit de glumă, dar chiar aşa s-a întâmplat! Însă una dintre fetiţe este în cărucior, de la naştere, din cauza unei erori medicale. După ce l-a avut şi pe al cincilea copil, i-am zis părintelui şi preotesei: „Renunţaţi la unul dintre ei! Uite, renunţaţi la fetiţa asta din cărucior!" Şi părintele mi-a spus: „Chiar la ea nu renunţ, dacă ar trebui să renunţ la oricare dintre copiii mei, la cea din cărucior nu renunţ!" Iar noi renunţăm aşa uşor...!

Spuneam, la Mânăstirea Ciucea, de sărbătoarea Naşterii Maicii Domnului, hramul mânăstirii, că, prin faptul că nu se nasc copii în lume, că soţii se feresc să aibă copii, se zădărniceşte planul lui Dumnezeu. Noi putem zădărnici planul lui Dumnezeu! Poate cu acel copil Dumnezeu are un plan şi în ceea ce priveşte familia în care el trebuie să se nască, dar şi în ceea ce priveşte societatea. Am spus atunci, mă repet adesea şi o spun şi acum: dacă n-avem medici buni şi suficienţi, este şi din cauza faptului că nu se nasc copii. Dacă n-avem politicieni buni, conducători buni, este şi din cauza faptului că nu se nasc copii. Dacă n-avem preoţi buni, este şi din cauza faptului că nu se nasc copii. Dacă n-avem călugări buni, este şi din cauza faptului că nu se nasc copii. Se poate merge la nesfârşit cu aceste răspunsuri, pentru că, pe zi ce trece, vedem că societatea românească îmbătrâneşte, se împuţinează; tinerii cei mai mulţi au plecat din ţara noastră; copiii care se nasc în străinătate îşi pierd identitatea, îşi pierd şi credinţa, cei mai mulţi dintre ei şi, atunci, bineînţeles, piere neamul românesc, dar piere şi neamul omenesc. Şi mai este un pericol, pe care, vrând-nevrând, trebuie să vi-l pun înaintea ochilor, o realitate pe care noi o vedem şi care împlineşte Sfintele Scripturi. Noi facem atâta caz de exodul mu-

sulmanilor care vin în Europa, al refugiaţilor care vin din Siria sau alte ţări în conflict şi care, cei mai mulţi, sunt tineri cu copii şi fac foarte mulţi copii, iar cuvântul Scripturii, al Domnului Dumnezeu, rostit spre pildă de Mitropolitul Serafim, care trăieşte în Occident, în Germania, este: „Creşteţi şi înmulţiţi-vă şi umpleţi pământul şi supuneţi-l!”[22] Cine creşte şi se înmulţeşte, stăpâneşte acest pământ, câte zile are pe lumea aceasta. Cine nu va face asta, nu-l va stăpâni. Ei îl vor stăpâni! Aşa cum se întâmplă şi la noi cu cei care se înmulţesc incomparabil mai mult decât românii, tot aşa şi cei care invadează acum Europa au s-o domine, au s-o supună, au s-o stăpânească prin natalitate, împlinind cuvântul Scripturii, cuvânt pe care îl au şi ei. Să nu-l uitaţi: „Creşteţi şi înmulţiţi-vă şi umpleţi pământul şi supuneţi-l!” Vedeţi ce se întâmplă cu moştenirea noastră, de la părinţii noştri, de la străbunii noştri – de la ei moştenim o casă bătrânească, un pământ la ţară –, câte case sunt părăsite acum şi pământuri nelucrate! De ce? O întrebare care „răspunde” la întrebarea dumneavoastră.

Vă doresc Sărbători frumoase şi luminoase! Nu ştiu dacă v-au trezit interesul cuvintele mele, dar aş mai adăuga ceea ce spune adesea Înaltpreasfinţitul nostru Andrei: să vă puneţi mai serios problema mântuirii sufletului. Să ne ajute Dumnezeu!

[22] Facerea 1, 28.

TÂNĂRUL BOGAT[1]

Suntem într-o nouă ediţie a emisiunii Ortodoxia în direct *şi, în această seară, vom dezbate pericopa de la Luca, din capitolul 18, de la versetul 18 la versetul 27, care ne redă un dialog, o discuţie între un dregător, un tânăr bogat, şi Hristos:*

> „Şi L-a întrebat un dregător, zicând: «Învăţătorule bun, ce să fac ca să moştenesc viaţa de veci?» Iar Iisus i-a zis: «De ce-Mi spui bun? Nimeni nu este bun, decât numai unul Dumnezeu. Cunoşti poruncile: Să nu te desfrânezi, să nu ucizi, să nu furi, să nu mărturiseşti strâmb, cinsteşte pe tatăl tău şi pe mama ta». Iar el a zis: «Pe toate acestea le-am păzit din tinereţea mea». Şi auzind Iisus, i-a zis: «Încă una îţi lipseşte: Vinde tot ce ai şi împarte-le săracilor şi vei avea comoară în cer; şi vino, urmează-Mi Mie». Iar el, auzind acestea, s'a întristat, fiindcă era foarte bogat. Şi văzându-l Iisus că s'a întristat, a zis: «Cei ce au bogăţii, cât de greu vor intra ei în împărăţia lui Dumnezeu! Că mai lesne este să treacă o cămilă prin urechile acului decât să intre bogatul în împărăţia lui Dumnezeu». Iar cei ce auzeau au zis: «Şi cine poate să se mântuiască?» Iar El a zis: «Cele ce sunt cu neputinţă la oameni sunt cu putinţă la Dumnezeu».”

[1] Emisiune realizată de Pr. Florin Parasca, ediţia din 24 noiembrie 2019, Radio Renaşterea. Versiunea scrisă a fost revizuită pentru publicare.

Aceasta a fost pericopa, dragii mei, pe care o vom dezbate în emisiunea de faţă. Invitatul nostru din această seară este Părintele Arhimandrit Dumitru Cobzaru, Exarhul mânăstirilor din Arhiepiscopia Vadului, Feleacului şi Clujului şi slujitor la Catedrala Mitropolitană din Cluj-Napoca.

***

Sărumâna şi bine aţi venit în studioul nostru, Părinte Dumitru!

Bine v-am regăsit şi binecuvântare tuturor!

În contextul Evangheliei de astăzi, Sfinţia Voastră, care aveţi o largă experienţă cu tinerii, atât ca stareţ la Mânăstirea Nicula, cât şi ca slujitor al Catedralei Mitropolitane din Cluj, şi care, iată, aţi lansat recent în format audio o carte către tineri, ce redă mai ales una dintre discuţiile dintre Sfinţia Voastră şi un ucenic, „Fiule, m'am vrut să-ţi fiu candelă de ceas târziu..."![2], cum vedeţi această pericopă?

În primul rând, este vorba despre un tânăr care era, într-adevăr, bogat, în sensul că avea foarte multe calităţi. Una dintre calităţi se pare că este cea a preocupării duhovniceşti, pentru că el pune o întrebare existenţială, esenţială: „Ce să fac ca să moştenesc viaţa de veci?"[3] Sfântul Apostol şi Evanghelist Marcu ne spune că, la această întrebare, Domnul Iisus Hristos

[2] Ediţia audio a fost publicată de Editura Renaşterea şi Radio Renaşterea, Cluj-Napoca, în 2019.
[3] Luca 18, 18.

l-a privit pe acest tânăr cu drag[4]. Faţă de inocenţă, Domnul Iisus Hristos a avut întotdeauna o slăbiciune, în sensul că El a iubit copiii: „Lăsaţi copiii să vină la Mine şi nu-i opriţi, căci a unora ca aceştia este împărăţia lui Dumnezeu!”[5] Aşadar, Evanghelia se adresează tinerilor, însă tinereţea este de mai multe vârste. Se vede că tânărul bogat din Evanghelia noastră avea o anumită vârstă, pentru că avea şi o funcţie publică, însă el n-a înţeles că bun este doar Dumnezeu. În fapt, nu a înţeles că în faţa lui nu Se afla un simplu învăţător, ci Însuşi Fiul lui Dumnezeu.

Acest apelativ, „bun”, constituie şi intriga pasajului la care facem referinţă şi răspunsul lui Hristos declanşează întreaga acţiune. Avem de-a face, aşa cum aţi spus, cu un tânăr curat, cu un tânăr inocent, cu un tânăr virtuos. Asta deducem, însă Hristos pune accentul pe cu totul altă latură a lui.

I-a simţit meschinăria, în sensul că dacă el avea bogăţie, dacă era isteţ la minte, dacă avea o funcţie publică, considera că i se cuvine şi Împărăţia Cerurilor.

Exact, aceasta a fost marea provocare pe care i-o întinde, să spun aşa, Hristos, aceea de a-l câştiga şi pe el în Împărăţia Cerurilor.

Da, însă Domnul nostru Iisus Hristos nu forţează, ci, dimpotrivă, oferă libertatea, pe care se vede că a avut-o în vedere şi tânărul bogat, pentru că a plecat întristat şi nu a ales să răspundă chemării; cel puţin de moment, pentru că nu avem certitu-

[4] Marcu 10, 21.
[5] Marcu 10, 14; Luca 18, 16.

dinea că, în timp, el n-a ascultat de cuvântul Domnului Hristos. Probabil că a renunţat la bogăţie şi I-a urmat.

Asta, să spun aşa, într-o notă optimistă. Însă, în nota pesimistă, Hristos, pe moment, aşa cum aţi spus, deşi îi era drag, întrucât avea o simpatie faţă de tinerii virtuoşi, rămâne trist după acest dialog.

Eu cred că nu a mai avut zile bune şi nici nopţi liniştite acest tânăr.

Întâlnirea cu Hristos schimbă inima.

Absolut!

Cum vă raportaţi astăzi? Este oarecum similar contextul dialogului dintre Hristos şi tânărul virtuos?

Spuneam că nu există vârste în ceea ce priveşte tinereţea. Atunci, ne aflăm pe un teren stabil referitor la dorinţa de a dobândi Împărăţia Cerurilor sau de a ne mântui sufletul. Prin urmare, oricine are acces. Importantă este preocuparea faţă de viaţa duhovnicească, preocupare din ce în ce mai rară însă. Oamenii se străduiesc să aibă o conştiinţă morală şi să devină oameni morali, cuminţi, atenţi la ei înşişi şi atenţi cu ceilalţi, dar toate acestea nu au nicio valoare, dacă nu se raportează la Dumnezeu, respectiv la Domnul nostru Iisus Hristos. Poţi să fii un om cuminte, poţi să fii un om curat, poţi să împlineşti poruncile lui Dumnezeu, care sunt în firea omului, dacă luăm aminte la ceea ce ne spune Sfântul Apostol Pavel, şi anume că şi

păgânii „din fire fac cele ale legii”[6]. Aşadar, pentru oricine există şansă, doar trebuie să optăm să-L urmăm pe Domnul nostru Iisus Hristos şi să punem în slujba Lui toate darurile cu care ne-a înzestrat Dumnezeu, care sunt bogăţia noastră, în realitate.

Vedem că, în prima parte a răspunsului, Hristos Se conformează, să spun aşa, conceptului iudaic religios, acela de a se respecta Decalogul lui Moise. Decalogul, ca parte incipientă, ca introducere în viaţa duhovnicească. Împlinindu-se aceasta, Hristos trece la pasul următor, la desăvârşire, la desprinderea totală de material şi la chemarea de a deveni ucenic, apostol al lui Hristos, ceea ce este foarte important şi, spun criticii Evangheliei, a fost şansa vieţii lui.

Eu nu aş exclude că aşa a şi fost, cum spuneam mai înainte, însă acest lucru are în vedere, afirmam azi în Catedrala Mitropolitană, două religii: prima religie, a lui *a nu face*, şi a doua religie, a lui *a face*. Aşadar, Domnul Iisus Hristos trece de la Lege la porunca iubirii. Pentru că, în fapt, chemarea Domnului Iisus Hristos este o chemare a iubirii pentru iubire şi la iubire.

Asta se vede şi din exemplul poruncilor, pe care îl dă Hristos ca răspuns. Adică, face o sinteză, bineînţeles, din partea a doua a poruncilor, şi anume poruncile 6, 5, 7, 8 şi 4[7], care se referă sau reglementează exact relaţia cu ceilalţi. Şi, bineînţeles, ele au la bază, sau în substrat, relaţia cu Dumnezeu. Şi se vede că tânărul aici ratează, din păcate, pe moment, presupunem noi.

[6] Romani 2, 14.
[7] Ieşirea 20, 4-17.

Raportarea lui directă era cu semenii, faţă de care era politic corect.

Exact. Şi astăzi există creştini buni, creştini virtuoşi, care consideră că le împlinesc pe toate, că sunt conformi preceptelor noastre evanghelice. Şi, totuşi, uneori, relaţia cu Dumnezeu şi cu semenii – de ce nu? – lasă de dorit. Ce se întâmplă în inima omului de astăzi, Părinte Exarh?

În primul rând, oamenii reclamă o credinţă abstractă: „Noi credem într-un Dumnezeu, într-o forţă extraordinară, într-un arhitect, în ceva nedefinit…" În consecinţă, există o împrăştiere maximă. În general, noi ne dorim concretul şi palpabilul. Spunea, odinioară, Vlădica Irineu că, în atmosferă, sunt vapori de apă, însă noi însetăm şi trebuie să mergem la sursă, pentru că riscăm să murim de sete. Aşadar, avem nevoie de concret, de palpabil, şi, atunci, trebuie să apelăm la Dumnezeu în formă concretă, iar forma concretă o găsim în Biserica Lui.

Părinte Dumitru, în interacţiunea tainică cu tinerii zilelor noastre, vedeţi dacă mai sunt ei preocupaţi de viaţa veşnică? Mai crede omul contemporan în viaţa de după moarte?

În mare măsură, da. Din păcate, legătura noastră duhovnicească cu tinerii se rezumă, de cele mai multe ori, la interiorul Catedralei. Iar cei care vin în interiorul Catedralei au preocupări duhovniceşti. Tristeţea noastră cea mare vine de la ce se întâmplă cu ceilalţi, pentru că, ştim prea bine, în Cluj-Napoca, avem peste o sută de mii de studenţi şi mă întreb:

care este soarta lor din punct de vedere duhovnicesc? Şi cine se ocupă de sufletul lor? Mă tem că nu profesorii, pentru că, în general, profesorii au în vedere spiritul, inteligenţa, educaţia, să zicem, educaţie care lasă de dorit în ultimii ani. Cei care vin în Catedrala Mitropolitană, cu siguranţă, au preocupări duhovniceşti. Bineînţeles, există şi această ispită de a se căuta pe ei înşişi, însă indisolubil Îl caută şi pe Dumnezeu. Prin urmare, există preocupare duhovnicească, tinerii noştri Îl caută pe Dumnezeu, iar aceasta se vede prin prezenţa lor numeroasă în Catedrala Mitropolitană.

Astăzi, cu toţii ne confruntăm cu această „bunăstare", dacă pot să-i spun aşa, la toate nivelurile. Iar această bunăstare, această tendinţă a omului de a avea confort, de a fi împlinit, ne atrage inima, vrând-nevrând, înspre material, înspre imediat. Or, în această pericopă, Hristos ne cere cu totul altceva.

Se vede că, în lumea întreagă, ţările dezvoltate din punct de vedere economic şi cu bunăstare materială L-au lăsat pe Dumnezeu şi Biserica Lui în urmă. În consecinţă, tinerii lor nu mai sunt preocupaţi de viaţa duhovnicească, aşa cum vedem în ţările mai puţin dezvoltate, unde lipsurile îi apropie pe oameni de Dumnezeu. Problema în sine, precum spuneam la început, nu este bogăţia, problema este că s-a schimbat ierarhia valorilor. Oamenii nu-şi dau seama că tot ce a fost sădit în fiinţa lor trebuie pus în slujba lui Dumnezeu şi a semenilor. Dacă totul se foloseşte în mod narcisist şi egoist, duce şi la distrugerea personală, şi, bineînţeles, îl afectează şi pe semenul nostru.

Ştiţi ce mi se pare interesant şi captivant totodată în pericopa de faţă? Neliniştea tânărului. Este un tânăr virtuos, este un tânăr curat şi inocent, un tânăr, aşa cum aţi spus, cu funcţie publică, probabil un conducător de sinagogă sau chiar un fariseu. Însă, în străfundul conştiinţei sale, se simte neîmplinit, se simte incomplet, dacă putem spune aşa, deşi el împlinea poruncile. Sau aici se vede deja trecerea pe care o face Hristos de la literă la duh?

Căutarea este o caracteristică a tânărului. Părintele Rafail Noica spune că foamea omului este „foame de cuvântul lui Dumnezeu”[8], pentru că este sădit în fiinţa noastră să dorim mai mult, să vrem mai mult, să fim mai mult, să fim asemenea lui Dumnezeu. Dacă am fost creaţi chip al lui Dumnezeu, avem şi asemănarea Lui[9], care înseamnă un potenţial pe care noi trebuie să îl punem în valoare. De aici, din acest potenţial de a deveni asemenea lui Dumnezeu, se naşte foamea, setea, căutarea noastră permanentă, neliniştea.

Îmi vin acum în minte cuvintele sau, mai bine zis, destănuirea personală, intimă a Fericitului Augustin: „Făcutu-ne-ai căutători spre Tine, Doamne, şi neliniştită este inima mea, până ce-şi va afla odihna întru Tine”[10]. Or, acest moto al Fericitului Augustin i se potriveşte foarte bine tânărului din Evanghelie.

---

[8] Ieromonahul Rafail Noica, *Cultura Duhului*, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2002, p. 84.
[9] Facerea 1, 26.
[10] Fericitul Augustin, *Confesiuni*. Ediţie bilingvă. Traducere din limba latină, introducere şi note de Eugen Munteanu. Editura Humanitas, Bucureşti, 2018, p. 49.

„Nu M-ai căuta, dacă nu M-ai fi găsit”[11]!

Exact. O ascultătoare, pe pagina de facebook, face un comentariu din care se poate naşte o nouă idee, pe care să o dezbatem. Îi mulţumesc pentru această intervenţie. Spune aşa: „Această pericopă este vitală pentru inimile noastre”.

Este crucială pentru viaţa creştinului. Spuneam că este o întrebare esenţială şi existenţială, prin urmare, repet, este vitală pentru viaţa creştinului. Ar trebui să ne-o punem în fiecare zi.

Hristos, de mai multe ori, ne cere nouă, celor ce trăim în context social, să ne prioritizăm valorile. Ne spune Mântuitorul în Evanghelia după Matei: „căutaţi mai întâi împărăţia lui Dumnezeu şi dreptatea Lui şi toate acestea se vor adăuga vouă”[12]. Monahilor le spune: „oricine a lăsat case sau fraţi, sau surori, sau tată, sau mamă, sau femeie, sau copii, sau ţarine, pentru numele Meu...”[13]. Or, nouă, celor ce trăim în cadru social, repet, cu responsabilităţi familiale, cu prieteni, cu cunoştinţe, cu colegi, cu vecini, ne cere să ne prioritizăm viaţa.

Da, acest episod se referă şi la viaţa monahală. De pildă, episodul a fost determinant pentru viaţa Sfântului Antonie cel Mare. În povestea vieţii sale, scrisă de Atanasie cel Mare[14], găsim că, asemenea

[11] Pascal, *Cugetări*. Traducere de Maria şi Cezar Ivănescu. Editura Aion, 1998, p. 372.
[12] Matei 6, 33.
[13] Matei 19, 29.
[14] Sfântul Atanasie cel Mare, *Epistole şi Viaţa cuviosului părintelui nostru Antonie*. Traducere din limba greacă veche, studiu introductiv şi note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae. Editura Institutului Biblic şi de Misiune Ortodoxă, Bucureşti, 2010.

Cuvioasei Parascheva, auzind cuvântul: „Oricine voieşte să vină după Mine să se lepede de sine, să-şi ia crucea şi să-Mi urmeze Mie”[15] – în fapt, răspunsul la întrebarea dregătorului bogat –, Sfântul Antonie cel Mare a primit încredinţarea să îmbrăţişeze viaţa monahală. Aşadar, ne aflăm şi în zona monahală. Subliniam, astăzi, la Catedrala Mitropolitană, că viaţa creştină presupune monahismul, pentru că nu sunt două căi. Domnul nostru Iisus Hristos spune: „Eu sunt Calea”[16]; deci există o singură cale. El este Calea. Prin urmare, sunt două metode sau, mai bine zis, este vorba despre o succesiune de căi, în sensul că, împlinind poruncile, trebuie să ajungem şi la lepădare de sine, şi la urmarea Domnului Hristos, la dragoste.

Ce l-a determinat pe tânăr să-I întoarcă spatele lui Hristos? Cuvântul sau îndemnul, imperativul „vino, urmează-Mi Mie”[17] nu a avut efectul scontat. Oare de ce?

Există în Evanghelie remarca potrivit căreia s-a întristat, a plecat capul, s-a ruşinat. Aşadar, cred că aici trebuie găsită taina: i-a fost ruşine de sine însuşi, la urma urmei.

Demonizatului din Gadara Hristos îi refuză urmarea. După ce l-a vindecat, fostul demonizat vine la Hristos şi-L imploră: „Îl ruga ca să-l ia cu El”[18]. Dar Hristos îi spune: „Mergi în casa ta, la ai tăi, şi spune-le câte ţi-a făcut ţie Domnul şi cum te-a miluit”[19]. Dar pe acest tânăr îl cheamă în mod direct.

---

[15] Marcu 8, 34.
[16] Ioan 14, 6.
[17] Luca 18, 22.
[18] Marcu 5, 18.
[19] Marcu 5, 19.

Demonizatul era un câştigat, aici era un potenţial câştigat, care mai avea un drum de parcurs.

Aşadar, Hristos lucrează la nuanţe, ca de fiecare dată.

Bineînţeles! Oricum, lucrează particular şi intim cu fiecare dintre noi.

Cum vi se pare faptul că Hristos merge pe linia inimii tânărului dregător, a tânărului bogat din Evanghelia de astăzi? Îl asigură sau, mai bine spus, se face garantul averii lui în ceruri, spunându-i aşa: „Vinde tot ce ai şi împarte-le săracilor şi vei avea comoară în cer”[20]. Nici cu aceasta nu l-a convins Hristos.

Îi cunoştea vârsta duhovnicească, iar Domnul nostru Iisus Hristos niciodată nu a fost agresiv, decât cu făţarnicii şi cu ticăloşii. Cu tinerii niciodată nu a fost agresiv; dimpotrivă, le-a dat apă la moară sau le-a aruncat mingea la fileu. Aşadar, i-a descoperit în realitate ce înseamnă ei pe dinăuntru, nu pe dinafară. De aceea, s-a întristat şi a plecat să mediteze la viaţa lui. Iar eu am încă această credinţă că, în cele din urmă, s-a întors…

Aveţi acest sentiment…

Da! Cu siguranţă.

Aveţi inimă de părinte, şi, atunci, e normal să punem gândul cel bun.

[20] Luca 18, 22.

Noi ştim din experienţe personale că nu întotdeauna am ascultat de duhovnic, dar, în cele din urmă, am ajuns la concluzia lui.

Aşa este, părinte drag!

În momentul în care Hristos apelează la capacitatea de decizie a tânărului, de fapt, El ne dă un exemplu de pedagogie dumnezeiască. Dumnezeu apelează la liberul nostru arbitru şi aşteaptă, cu toate simţirile Lui atente, răspunsul nostru.

Nici nu ştiu cum să răspund, pentru că este o întrebare retorică. Spuneam că Dumnezeu lucrează atent şi intim, personal, cu fiecare persoană în parte şi pe potriva vârstei ei duhovniceşti şi inteligenţei. Şi, atunci, Domnul Iisus Hristos a avut în vedere toate aceste lucruri. Şi le are în vedere, în ceea ce ne priveşte pe fiecare.

Părinte Dumitru, cum vi se pare antiteza izbitoare pe care o foloseşte Hristos în momentul de dezamăgire: când tânărul Îi întoarce spatele, Hristos oftează, regretă şansa ratată pe moment, să spunem, şi exclamă: „Cei ce au bogăţii, cât de greu vor intra ei în împărăţia lui Dumnezeu! Că mai lesne este să treacă o cămilă prin urechile acului decât să intre bogatul în împărăţia lui Dumnezeu”[21].

Hristos lăcrimează la mormântul lui Lazăr, dar îl şi învie, prin urmare, această antiteză despre care vorbeaţi nu îşi găseşte locul decât strict pentru moment. El avea în vedere că vor lua aminte şi ucenicii, şi ceilalţi care erau de faţă, şi noi toţi, fiindcă, în realitate, toţi suntem bogaţi, nu există om *sărac* în această lume.

[21] Luca 18, 24-25.

Tot omul este înzestrat de Dumnezeu cu daruri alese, iar noi, creştinii, suntem înzestraţi cu toate darurile Sfântului Duh. Aşadar, noi nu suntem oameni săraci, indiferent de condiţia noastră socială, indiferent de vârstă, indiferent de posibilităţile materiale. Toţi avem ce pune în slujba lui Dumnezeu. La aceasta Se referă Domnul Hristos, nu la o bogăţie materială, nu Se referă la funcţiile noastre publice, nu Se referă la vârsta noastră. Vedeţi? De pildă, am găsit acest cuvânt: în Împărăţia lui Dumnezeu, toţi vom avea vârsta deplinătăţii lui Hristos; în realitate, o tinereţe fără bătrâneţe. Dacă ar fi să transpunem la vârsta omului, toţi vom fi tineri, aproximativ de vârsta Domnului Hristos, 30-33 de ani, atunci când toate puterile noastre lăuntrice sunt în maximă activitate şi receptivitate. De aceea spune Mântuitorul acest cuvânt: „Cei ce au bogăţii, cât de greu vor intra ei în împărăţia lui Dumnezeu! Că mai lesne este să treacă o cămilă prin urechile acului decât să intre bogatul în împărăţia lui Dumnezeu”[22]. Însă apostolii sesizează: atunci cine va intra în împărăţia lui Dumnezeu[23]? De aici, înţelegem că nu există oameni săraci; toţi suntem bogaţi şi foarte bogaţi. Şi, atunci: „Cele ce sunt cu neputinţă la oameni sunt cu putinţă la Dumnezeu”[24].

Vedem cum această aserţiune a Mântuitorului îi sperie, îi şochează pe martori.

Îi sperie, fiindcă nu erau departe de gândirea şi simţirea tânărului bogat din Evanghelie. Precum spuneam, lecţia de via-

[22] *Ibidem.*
[23] Luca 18, 26.
[24] Luca 18, 27.

ţă nu era doar pentru tânărul în cauză, era şi pentru apostoli, şi era pentru toţi cei care erau de faţă şi, iată, este o lecţie şi pentru noi, astăzi, după douăzeci de veacuri.

Înţelegem, aici, aşa cum spuneam, bogăţia şi în sens material, dar şi bogăţia în sens spiritual, aşa cum aţi spus. Însă, la polul opus, avem sărăcia sau omul sărac. Este sărăcia un atu pentru Împărăţie?

Nu este un atu, pentru că nu sărăcia în sine, la fel cum nici bogăţia în sine, cum spuneam, ne certifică; dimpotrivă, este vorba de sărăcia cu duhul, pe care o poate avea şi un bogat.

Cum se poate?

Exemplul cel mai elocvent, din Vechiul Testament, este cel al patriarhului Avraam, care era foarte bogat, dar care Îl iubea pe Dumnezeu în aşa măsură încât ar fi fost în stare să şi-l dea pe unicul său fiu[25]. Ceea ce a şi demonstrat patriarhul Avraam. Ce putea fi mai mult decât fiul său? Bogăţia pe care o avea?! Cu siguranţă că fiul său! Şi era în stare, a fost în stare să-l dăruiască; în realitate, el chiar l-a dăruit cu adevărat.

Poate fi adus în discuţie şi Dreptul Iov, în acest context?

Cu siguranţă că poate fi adus. Şi chiar recomand şi am recomandat, de multe ori, să se citească Cartea Dreptului Iov, pentru că acolo găsim foarte multe amănunte în ceea ce priveşte felul în care trebuie să ne raportăm la Dumnezeu, felul în care

[25] Facerea 22.

trebuie să Îl vedem pe Dumnezeu în splendoarea Lui şi în care să ne gestionăm problemele sufleteşti şi trupeşti, inclusiv bogăţia noastră, care înseamnă nu doar o bogăţie materială, ci mai ales copiii noştri, familia noastră.

Mântuirea de unul singur, ne spune Hristos, este un avantaj?

Dar nu există mântuire de unul singur!

Avem un telefon, Părinte Dumitru.

- Bună seara! Vă spunem bun venit în emisiunea noastră!

- Bine v-am găsit! Este o pericopă minunată, cum, de altfel, sunt toate. Eu am reţinut ultimele idei, când se spunea că bogăția nu e un păcat, aşa cum sărăcia nu e o virtute. Mi-aş îngădui să zic câteva versuri:

Mereu pe pământ vor exista săraci,
Dar săracii în iubire sunt cei mai de plâns.
Întunericul urii când în suflet s-a strâns
Preface în scrum câmpia de maci.
Omul fără iubire este o fiinţă slută,
Lumea fără iubire este o lume pierdută.
Iubirea va fi biruitoare, va străluci mereu,
Iubirea nu are hotare, e Însuşi Dumnezeu!

Iată, în asta constă măreţia ofertelor fiinţei umane, a îmbrăţişării date de Bunul Dumnezeu pentru însăşi existenţa noastră pământeană.

Vă mulţumim pentru intervenţia dumneavoastră!

- O întrebare, aş vrea. Să spunem că, înainte, nu am avut o viaţă duhovnicească sau era foarte slabă, dar, apoi, m-am gândit, după '89 încoace, să împart tot ce am şi să mă preocupe problema Împărăţiei Cerurilor, aşa cum am înţeles din doctrina creştină. M-au reţinut tot lucruri din jurul meu, cerinţe ale unora din familie, care solicitau ajutor, asistenţă, din toate punctele de vedere. Şi chiar mi-am pus problema: oare, în ţara asta, câţi creştini ortodocşi au reuşit să împartă ce au şi să meargă pe calea aceasta recomandată de Domnul Iisus Hristos dregătorului bogat? Ar fi foarte bine dacă am reuşi să ne desprindem de aceste ataşamente materiale.

- Vă mulţumim tare mult pentru apelul dumneavoastră de astăzi şi din celeltalte emisiuni – vă recunosc vocea! – şi pentru problema ridicată. Părintele Dumitru este cel mai în măsură să ne răspundă, pentru că dânsul este şi Exarhul mânăstirilor şi are o evidenţă, să spunem aşa, la zi, a tinerilor, a persoanelor care intră în viaţa monahală. Adică a celor care, bineînţeles, renunţă la tot ce au în viaţa socială.

- Da, mai ales să ne gândim la oameni de felul acesta, al dregătorului, care a fost privit cu mult drag de către Domnul Iisus, pentru că a dovedit că Îl caută pe Dumnezeu. Iar dintre porunci, marea majoritate erau respectate de el, nu? Dar i-a venit foarte greu şi s-a oprit în faţa problemei pe care i-a pus-o Domnul Iisus, să împartă tot ce are şi să-I urmeze Lui.

- Vă mulţumim tare mult, să aveţi o seară liniştită şi rămâneţi alături de noi!

Într-adevăr, în România, în general, avem peste cinci sute de aşezăminte monahale, care înseamnă foarte mulţi călugări. Dacă ar fi să vorbim despre Mânăstirea Văraticului sau

Mânăstirea Agapia, în cele două luate împreună avem aproape o mie de călugăriţe. În Eparhia noastră, avem treizeci şi patru de aşezăminte monahale şi aproximativ trei sute de călugări. Prin urmare, i-aş putea răspunde distinsei doamne că, iată, în Eparhia noastră, avem trei sute de oameni care au urmat poruncii Domnului Hristos, pe care o dorea împlinită de tânărul bogat. Însă, aşa cum îi cunoaştem noi pe credincioşii noştri, pe fiii noştri duhovniceşti, sunt foarte mulţi şi cei care s-au pus în slujba lui Dumnezeu şi în slujba Bisericii, prin a-i sluji aproapelui, prin a-i sluji semenului. Foarte mulţi oameni au conştiinţa că, dacă le prisoseşte ceva, este darul lui Dumnezeu pentru a-l pune în mâna săracului. Aşa se justifică toate proiectele sociale pe care le are Arhiepiscopia noastră, care sunt foarte evidente, este la-ndemână să le cunoaştem. Dar, mai mult, în fiecare clipă, în fiecare zi, în fiecare dintre fiii noştri duhovniceşti, găsim un om care este implicat în viaţa socială. Sunt lucruri care nu se văd, dar care există în realitate. Şi ne bucurăm că, la noi, în cetatea Clujului, oamenii cu dare de mână au şi inimă bună. De aceea, cred eu că se împlineşte cuvântul Scripturii la care am meditat prin Evanghelia de astăzi. Iar doamna poate fi bucuroasă şi fericită că sunt oameni care experimentează Evanghelia Domnului Hristos şi prin faptă.

Îmi aminteşte Evanghelia de astăzi de unul dintre imperativele Vechiului Testament. În Cartea Proverbelor, Dumnezeu spune aşa: „Dă-mi, fiule, Mie inima ta!”[26] *Or, acest imperativ, această cerere din partea lui Dumnezeu este actuală, după cum se vede, în toate timpurile, la toate vârstele. Şi în timpul lui Hristos, în vremea întrupării*

[26] Proverbe 23, 26.

Sale, şi în timpul de astăzi, şi va fi, probabil, până la sfârşitul veacurilor.

Cu siguranţă. De pildă, aş aminti o prevedere canonică[27] în ceea ce priveşte viaţa monahală, care spune că orice om, de orice vârstă şi de orice condiţie socială, se poate călugări, deci poate răspunde acestei chemări. Dacă ar fi să vorbesc despre vocaţie, toţi avem vocaţia de a deveni monahi. Nu există om pe faţa pământului care să nu aibă această vocaţie. Precum spuneam, viaţa creştină, în general, presupune viaţa monahală. Şi nu ne referim doar la cele trei voturi pe care le depune călugărul, ci la tot ce înseamnă viaţa în Hristos.

Este Evanghelia de astăzi şi un tablou care descrie foarte bine cadrul monahismului primar? Stă ea la baza întemeierii monahismului?

L-am amintit pe Sfântul Antonie cel Mare, care este unul dintre întemeietorii monahismului. În perioada primară a Bisericii, vedem însă că, atunci când slăbea credinţa, monahismul înflorea. În felul acesta a apărut monahismul în formă organizată. După ce s-au oprit persecuţiile, credinţa a început să slăbească. Prin urmare, cei care au fost conştienţi şi mai implicaţi în viaţa duhovnicească, aceia şi-au dat seama că se vor pierde şi au ales pustia. De aceea a înflorit pustia, pentru că viaţa duhovnicească de la oraş, din cetăţile de atunci, a început să

[27] Canonul 43, Sinodul Trulan. În Arhid. prof. dr. Ioan N. Floca, *Canoanele Bisericii Ortodoxe. Note şi comentarii.* Ediţia a III-a îmbunătăţită. Sibiu, 2005, p. 146.

slăbească. Este un temei pentru viaţa duhovnicească, în această direcţie, a vieţuirii monahale. Însă viaţa monahală se regăseşte şi în viaţa creştinului, în general, pentru că orice creştin trebuie să asculte, orice creştin trebuie să trăiască în curăţie şi orice creştin, iată, ne spune Evanghelia de astăzi, trebuie să trăiască într-o anumită sărăcie, în sărăcia pe care Domnul Iisus Hristos o reclamă ca fiind aceea de a nu ne lega inima de nimeni şi de nimic, cel puţin nu înaintea Lui.

Este acest răspuns al lui Hristos, „Cele ce sunt cu neputinţă la oameni sunt cu putinţă la Dumnezeu”[28], un îndemn optimist pentru noi, cei de astăzi?

Cu siguranţă că este.

Cum aţi tâlcui, cum aţi interpreta?

Aş lua tot un cuvânt de la Părintele Rafail Noica, care, vorbind despre viaţa contemporană a creştinului, spune că nu este greu, este imposibil să trăieşti după poruncile Domnului, fără El[29], ceea ce confirmă, iată, Evanghelia de astăzi, care se termină optimist: „Cele ce sunt cu neputinţă la oameni sunt cu putinţă la Dumnezeu”[30]. De altfel, dacă luăm viaţa noastră de zi cu zi, vedem că, de multe ori, ajungem la impas, or, Dumnezeu intervine aşa de minunat, încât imposibilul poate deveni posibil.

[28] Luca 18, 27.
[29] Părintele Rafail Noica, în conferinţa *Cuvântul proorocesc şi experienţa harului*, Alba Iulia, 15 noiembrie 2007.
[30] Luca 18, 27.

Cum face Dumnezeu imposibilul posibil? Cum aţi caracteriza, în linii mari, această lucrare a lui Dumnezeu?

Cred că cel mai mare impact l-ar avea exemplul; astfel, cu siguranţă vor înţelege ascultătorii noştri. Şi aş da un exemplu din Vechiul Testament. Astăzi, trăim într-o lume care s-ar putea asemăna celor două cetăţi, Sodoma şi Gomora. În Sodoma şi Gomora ale Vechiului Testament, unde era imposibil de trăit, exista totuşi o familie, familia lui Lot, soţia şi fetele lui, care, drepţi şi primitori de Dumnezeu fiind[31], au rezistat, iar Dumnezeu a venit la ei şi i-a salvat[32]. Se vede, deci, că se poate ca, într-o situaţie imposibilă, să trăieşti aşa cum vrea Dumnezeu şi să-L primeşti pe Dumnezeu. Deci imposibilul poate deveni posibil. Gândiţi-vă că desfrâul era atât de mare în cetăţile Sodomei şi Gomorei, încât oamenii s-au ispitit de îngeri[33]. Aşa de mare era ispita trupului, încât s-au ispitit chiar de îngeri! Şi atunci, ne putem da seama că Lot şi familia lui au experimentat imposibilul. Şi noi, în lumea în care trăim astăzi, putem să experimentăm imposibilul.

Ca un arhitect şi al textului, prin Duhul Sfânt, Hristos încheie, să spun aşa, cercul deschis la începutul pericopei: „Pentru ce Mă numeşti bun? Nimeni nu este bun, decât unul Dumnezeu”[34]. Adică îl semnalizează de la începutul discuţiei pe tânăr că are de-a face cu Dumnezeu, că el vorbeşte direct cu Dumnezeu şi, de aceea, spre final, se vede clar că tânărul nu ţine cont de această avertizare iniţială.

---

[31] Facerea 19, 1-3.
[32] Facerea 19.
[33] Facerea 19, 5.
[34] Luca 18, 19.

În realitate, toată Evanghelia este o dilemă şi, atunci, de la început până la capăt, trebuie să luăm această Evanghelie ca pe o dilemă. Însă dilema trebuie să o aducem în favoarea noastră şi să vedem în Domnul Iisus Hristos pe Bunul Dumnezeu, să vedem în Domnul nostru Iisus Hristos şansa vieţii noastre.

Şi, astfel, imposibilul devine posibil.

Cu siguranţă.

Şi aşa lucrează Dumnezeu...

Şi aşa vrem!

Părinte Dumitru, în minutele ce ne-au mai rămas, explicaţi-ne punctul de vedere al Sfinţiei Voastre: de ce are Dumnezeu nevoie de inima omului, de inima noastră, de ce Se axează, în majoritatea discursurilor, pe inimă?

Nu ştiu cât are El nevoie şi cât avem noi! De pildă, credincioşii noştri cuminţi totdeauna pun problema, înainte de a se împărtăşi, că nu sunt vrednici să se împărtăşească. Şi răspunsul meu este: vrednic este Dumnezeu să fie împărtăşit! Aşadar, cam aici cred că este răspunsul la întrebarea Sfinţiei Voastre: Dumnezeu este vrednic să Se împărtăşească oamenilor, pentru că din dragoste i-a adus pe oameni din nefiinţă la fiinţă şi vrea răspuns la dragoste cu dragoste, la iubire cu iubire.

Este inima sau, să vorbesc în termeni actuali, procentajul curăţiei inimii un barem pentru mântuire?

Spuneam, azi, în predica de la Catedrala Mitropolitană, că tâlharul a trecut peste etapa poruncilor[35]. Cu siguranţă că era pătimaş, dar cine păcătuieşte mult, mult iubeşte[36].

Să luăm şi un telefon din nou.

- Bună seara! Bine aţi venit în emisiunea noastră! Ce întrebare doriţi să adresaţi Părintelui Exarh?

- Vreau să vă întreb: dacă este un post creştin, unde ar trebui să se transmită numai lucruri duhovniceşti, de ce se permite să fie emisiunea „Amintiri din vatra satului", unde sunt cântece populare, cântece lumeşti, că, uitaţi, nu mă împac, nu gândesc că e normal, pentru că în 1 Corinteni, capitolul 10, versetul 6, spune Sfântul Pavel: „Nici închinători la idoli să nu vă faceţi, ca unii dintre ei, precum este scris: «A şezut poporul să mănânce şi să bea şi s-au sculat la joc»". Deci, în biserică şi la creştini, nu este permis ca lucrurile astea nici să le facă, nici să le vestească, nici să le practice. Deci eu aşa văd... Uitaţi, de exemplu, mă iertaţi, este Postul Crăciunului, avem atâtea colinzi şi putem umple programul cu atâtea cântece duhovniceşti...

Aici este taina. Vedeţi? Colindul este de sorginte populară şi, atunci, noi trebuie să ne dăm seama că face parte din identitatea noastră. Dumnezeu nu ne anulează identitatea, prin urmare, noi trebuie să luăm întregul. Dacă veţi citi Cartea Apocalipsei foarte atent, veţi vedea că Dumnezeu va judeca popoarele lumii

[35] Luca 23, 39-43.
[36] Luca 7, 47.

după propria lor identitate[37], prin urmare, noi nu putem să renunţăm la ceea ce ne defineşte, mai ales că muzica populară şi satul românesc stau în relaţie directă cu Biserica şi cu credinţa noastră, precum vedeţi în colindele noastre. Marea majoritate a cântărilor populare Îl au şi pe Dumnezeu în vedere, au în vedere şi credinţa noastră strămoşească, aşa că nu le putem evita. Şi, cred eu, trebuie să vă lărgiţi inima.

- V-am înţeles, dar la o conferinţă ni s-a spus: „Uitaţi, vine Postul Crăciunului, auzim tot soiul de colinzi la toate colţurile şi în toate magazinele...” Dar ni se atrăgea atenţia asupra sensului duhovnicesc, curat, al acestora. Sigur, lumea s-a modernizat, mă înţelegeţi...

Sigur! Facem diferenţă între un colind autentic şi colindele aproximative, bineînţeles, şi cred că există o selecţie la Radio Renaşterea.

Vă mulţumim pentru intervenţia dumneavoastră!
Mulţumim şi iertaţi!

Doamne ajută! Vă îmbrăţişăm, cu noi să fie Domnul!

Părinte Exarh, puţine minute ne-au rămas din emisiunea noastră. Cum aţi explica unui tânăr provocarea aceasta, să spun, a lui Hristos: „Vinde tot ce ai şi împarte-le săracilor... şi vino, urmează-Mi Mie”[38]. Unui tânăr de astăzi.

[37] Apocalipsa 7, 9.
[38] Luca 18, 22.

Depinde cât îl cunosc pe tânărul respectiv. În general, când nu cunosc persoana dinaintea mea, o întreb, nu neapărat găsind formule capcană, ci încercând să aflu cine este în faţa mea, ce personalitate are, ce gândeşte, cum simte lucrurile, în aşa fel încât să ajung la inima sa. Am în vedere totdeauna pilda semănătorului[39]. Omul poate să fie într-o succesiune de stări. Poate fi şi pământ bun. Dar poate fi şi împovărat de griji, poate fi şi împovărat de patimi şi aşa mai departe. Aşadar, trebuie să ajungi la pământul bun, desţelenind, abătându-l de la drumul care nu duce la ţintă şi punându-l pe drumul care este bătătorit, pe calea sfinţilor. Încă o dată, este foarte greu, de la început, să reuşeşti să intervii. În general, am învăţat acest lucru: întâi să ascult şi apoi să spun.

În ceea ce priveşte nota optimistă în care se termină pericopa de astăzi – aşa cum optimist sunteţi şi Sfinţia Voastră, în momentul în care spuneţi, că, totuşi, poate tânărul s-a întors sau a fost neliniştit, nemulţumit de prima lui reacţie, şi, probabil, L-a căutat pe urmă pe Hristos şi au mai stat un pic de vorbă şi, de ce nu?, i-a devenit apropiat sufletului –, cuvântul „Cele ce sunt cu neputinţă la oameni sunt cu putinţă la Dumnezeu”[40] este cheia optimistă, dumnezeiască, în care Hristos încheie această pericopă: o deschidere de braţe fabuloasă!

Eu aş pune această pericopă în relaţie cu întâlnirea Domnului Hristos cu Nicodim, cu care are o legătură foarte personală şi foarte intimă. Poate că pe acest tânăr îl chema Nicodim...

[39] Matei 13, 3-23; Marcu 4, 3-20; Luca 8, 4-15.
[40] Luca 18, 27.

Dă, Doamne!

Vă mulţumesc din suflet pentru prezenţă, pentru tâlcuire, pentru sfaturi, pentru deschiderea Evangheliei de astăzi către inimile ascultătorilor noştri şi cu drag vă mai aşteptăm în emisiunea Ortodoxia în direct.

Vă mulţumim tare mult. Oricum, prezenţa noastră este destul de consecventă la Radio Renaşterea prin slujbele Catedralei Mitropolitane şi ne bucurăm că avem ascultători din toate colţurile lumii şi îi încredinţăm de rugăciunea noastră.

DRUMUL PĂTIMIRILOR SPRE ÎNVIERE[1]

Preacucernice Părinte Protopop, Preacucernici Părinţi, dragi tineri şi iubiţi credincioşi,

Ce bine ar fi să înţelegem ceea ce aţi cântat dumneavoastră acum, cel puţin ultimul cuvânt al Domnului Hristos, acela că Îşi încredinţează sufletul Tatălui Ceresc. Oare care suflet? Ştim că Domnul nostru Iisus Hristos era, în acelaşi timp, şi Dumnezeu adevărat, şi om adevărat. În calitate de Dumnezeu, ce suflet să dăruiască Tatălui?! Era necesar să-I dăruiască sufletul omului, care era aşteptat de foarte mult timp. Ceea ce n-a reuşit Adam, a reuşit Domnul nostru Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu întrupat, şi prin El avem şi noi şansa de a-I dărui lui Dumnezeu toată viaţa noastră.

Înainte de a rosti cuvintele pe care îmi doresc să vi le pun la suflet, vă mulţumesc foarte mult pentru invitaţie. Mă leagă foarte multe lucruri de Câmpia Turzii şi mi le aduc aminte pe unele cu nostalgie, pe altele cu durere. Însă au trecut anii şi s-au aşternut, între timp, atâtea evenimente încât viaţa, viaţa mea personală, să zicem, a căpătat atâtea alte sensuri. În 1994, domnule primar, eram primul stareţ al Mânăstirii Soporu de

[1] Cuvânt rostit la seara duhovnicească organizată la Palatul Culturii, din Câmpia Turzii, în data de 22 martie 2018. Versiunea scrisă a fost revizuită pentru publicare.

Câmpie şi, de multe ori, veneam la Câmpia Turzii, pentru că era o cale de acces spre mânăstire. De asemenea, am apelat la ajutorul credincioşilor de aici şi al preoţilor. De multe ori, am mers pe jos de la Câmpia Turzii până la Soporu de Câmpie; aşa erau vremurile, nu aveam maşină şi puţini oameni săreau în ajutorul mânăstirii. Aşadar, sunt foarte multe amănunte care mă leagă de Câmpia Turzii, de aceea, cu atât mai mult mă bucur că sunt, în această seară, aici. Pe lângă faptul că sunt de faţă oameni dragi – toţi sunteţi dragi sufletului meu! –, sunt şi oameni care şi-au împletit viaţa lor cu viaţa mea. Părintele Alin, de pildă, mi-a fost coleg. Apoi se află aici ucenici, chiar dintre preoţi, şi, de asemenea, sunt preoţi venerabili, care, atunci când eram la Mânăstirea de la Sopor, s-au implicat foarte mult şi n-am uitat acest lucru, nu se poate uita. Am să rămân în picioare, pentru că aş vrea să vă văd pe toţi şi, astfel, să fim în dialog. Mitropolitul Bartolomeau spunea următorul lucru: o predică se pregăteşte pe jumătate în taina chiliei, iar pe cealaltă jumătate o inspiră credincioşii, cei care ascultă cuvântul. În timp ce le vorbeşti credincioşilor, există un anume răspuns, pe care ţi-l transmit, încredinţându-te, astfel, că eşti în duhul lor, că şi-au dorit oarecum să le spui acele lucruri pe care le rosteşti, că le aşteptau de mult...

M-a preocupat, în ultimele zile, taina Crucii, nici nu se poate altfel, de vreme ce suntem în Postul Sfintelor Pătimiri ale Domnului nostru Iisus Hristos şi ne apropiem cu paşi repezi de o Vinere a Crucii, pe care trebuie să o trăim la adevărata ei intensitate. Logica Bisericii, a Părinţilor Bisericii, de a pune în mijlocul Postului o Duminică a Sfintei Cruci, respectiv o săptămână a Sfintei Cruci, este să ne facă să intrăm efectiv în duhul

a ceea ce s-a vrut prin Jertfa răscumpărătoare a Domnului nostru Iisus Hristos. Trecem, adesea parcă, doar în revistă faptul că Domnul Iisus Hristos a venit în lume, S-a născut în peştera din Betleem, a fost exilat sau S-a autoexilat în Egipt, S-a întors, apoi a trăit în anonimat până la vârsta de treizeci de ani – avem doar un singur episod la vârsta de doisprezece ani, când a rămas în templu şi a fost căutat trei zile de părinţii Lui –, apoi activitatea Lui misionară, minunile pe care le-a făcut, cuvintele pe care le-a rostit şi Pătimirile, care culminează, bineînţeles, cu Răstignirea, dar şi cu Învierea Sa din morţi. Toate acestea sunt evenimente pe care noi le parcurgem într-un an bisericesc şi încercăm, pe cât ne stă în putere, să ne regăsim în ele, însă, cum spuneam, de multe ori, doar le trecem parcă în revistă şi nu reuşim să intrăm în duhul sărbătorilor respective. Or, când vorbim despre Crucea Domnului Hristos, despre o Vinere a Pătimirilor, despre Învierea Domnului nostru Iisus Hristos din morţi, ne referim la însăşi taina mântuirii noastre. Iar în centrul acestei taine stă Sfânta Cruce. De aceea spuneam că, în logica Bisericii, a Părinţilor Bisericii, a fost firesc să fie aşezată la mijlocul Postului Mare o Duminică a Sfintei Cruci, o săptămână a Sfintei Cruci, pentru a ne pregăti mai intens pentru Vinerea Pătimirilor.

Sfinţii Părinţi spun că această Duminică – sau săptămână – a Sfintei Cruci din mijlocul Postului ne ajută să înţelegem însemnătatea faptului că, prin Cruce sau Drumul Crucii, cum spunea Părintele Alin, se înfăptuieşte propria noastră mântuire, dar şi mântuirea întregii umanităţi. Desigur, Domnul Hristos o înfăptuieşte, dar nu fără noi. Când vorbim despre un drum, vorbim şi despre o însoţire. Pe drumul de la Emaus, de pildă, Luca şi Cleopa, după cum spune tradiţia – în Evanghelie, Cleopa fiind pomenit

şi cu numele, Luca nefiind menţionat[2] –, au fost însoţiţi de Însuşi Domnul nostru Iisus Hristos. În felul acesta ar trebui gândită Sfânta Cruce sau Drumul Crucii: o însoţire. Noi trebuie să-L însoţim pe Domnul nostru Iisus Hristos în ceea ce a împlinit prin Crucea Sa. O şi facem, într-un anume fel; de pildă, la sate, poate şi la oraş, mai ales aici, unde există evlavie, în Vinerea Mare, oamenii se duc îndoliaţi la biserică, ca şi cum s-ar duce la casa unui mort. Duc şi flori, le aşează pe Mormântul Domnului Hristos şi Îi sărută mâinile şi picioarele ori Crucea şi Evanghelia, care sunt puse, de o parte şi de alta, pe Epitaf. Acest lucru arată că noi suntem împreună-pătimitori cu Domnul Iisus Hristos. Nici nu s-ar fi putut înfăptui mântuirea noastră, dacă noi nu eram împreună cu El şi, bineînţeles, dacă nu era El împreună cu noi!

Are însă Dumnezeu nevoie de compătimirea noastră? Dumnezeu este Dumnezeu, Dumnezeu nu trăieşte suferinţa, am zice noi. Dumnezeu cunoaşte suferinţa în ideea faptului că Fiul Său, Mântuitorul Iisus Hristos, S-a întrupat, a devenit asemenea nouă, aşadar, împreună-pătimitor cu noi, compătimitor. Dar Dumnezeu, în Sine, are nevoie de compătimirea noastră? Are, spun eu, dar compătimirea de care are nevoie Dumnezeu se numeşte dragoste. Iar dragostea, dragii mei – îmi place foarte mult să spun acest lucru şi l-am spus adesea –, dragostea doare! De altminteri, vedem cum Dragostea întruchipată este răstignită. Cine este Dragostea? Este Însuşi Dumnezeu. Ne-o spune Sfântul Apostol şi Evanghelist Ioan foarte clar: „Dumnezeu este iubire, şi cel ce rămâne în iubire rămâne în Dumnezeu şi Dumnezeu rămâne întru el”[3]. Iar această Dragoste răstignită

[2] Luca 24, 18.
[3] 1 Ioan 4, 16.

este în spatele Sfintei Mese, totdeauna, e Crucea Domnului Iisus Hristos, de pe care niciodată nu lipseşte trupul Său, pironit şi însângerat. Aceasta este imaginea iubirii adevărate: Crucea Domnului Hristos.

Dumnezeu are nevoie de compătimirea noastră, are nevoie de dragostea noastră. Fără dragostea noastră, Dumnezeu nu-Şi justifică existenţa. Încă o dată: Dumnezeu nu-Şi justifică existenţa! De aceea ne-a adus pe noi, oamenii, din nefiinţă la fiinţă, din dragoste faţă de noi, dar şi ca să-I răspundem, în aceeaşi măsură, să-I răspundem cu dragoste. Şi, atunci, dacă vorbim despre Sfânta Cruce sau despre Drumul Pătimirilor, despre Vinerea Pătimirilor ori despre Jertfa răscumpărătoare a Domnului Hristos, totul se rezumă la un singur cuvânt, la iubire, dar la o iubire răstignită. Dragostea în sine doare, spuneam eu. Şi nu simţiţi aşa? Ori de câte ori reuşim să avem sentimente profunde pentru cineva, trăim şi teama că nu ne sunt împărtăşite, că nu ni se răspunde pe măsură, sau trăim teama că pierdem această iubire, ori trăim teama de a nu răni iubirea celuilalt. Este ceea ce Sfinţii Părinţi spun despre frica de Dumnezeu, începutul înţelepciunii[4], şi anume că frica de Dumnezeu nu înseamnă teroare, în înţelesul pe care vedem noi foarte limpede acum că îl are cu adevărat acest cuvânt. Nu aşa este Dumnezeu, nu aşa trebuie să-L privim pe Dumnezeu, tipul răzbunătorului, tipul celui care se bucură de răul celuilalt, care aşteaptă să te prindă în flagrant şi să te pedepsească. Nu acesta este Dumnezeu! Dumnezeu este dragoste şi Dumnezeu este împreună-pătimitor cu noi.

Tot aşa trebuie înţeleasă şi Întruparea Domnului Hristos. Toate evenimentele mântuitoare, pe care noi le parcurgem în-

4 Proverbe 1, 7.

tr-un an bisericesc, trebuie să le înţelegem prin Sfânta Cruce, prin iubirea răstignită. Să renunţi tu la copilul tău?! Noi, oamenii, suntem în stare să renunţăm?! A renunţat Avraam la Isaac[5], dar nu până la capăt, pentru că Dumnezeu a ştiut ce înseamnă inima de părinte. Dar El, Dumnezeu, a renunţat la Fiul Său. L-a pus să Se întrupeze, iar Acesta a făcut ascultare până la moarte, „şi încă moarte pe cruce" – cuvintele Sfintei Scripturi[6]. Noi, oamenii, suntem în stare să renunţăm? Foarte greu... Şi, totuşi, simţim atâta dragoste, care presupune, iată, renunţare, chenoză, deşertare de slavă... Atunci când iubeşti, de pildă, nu te umileşti? Dumneavoastră cunoaşteţi mai bine, poate, aceste lucruri decât pot eu să le descriu în cuvinte. Adevărat, vrând-nevrând, şi eu am trecut printr-o adolescenţă, dar, mai cu seamă, am cunoscut dragostea părintească şi am împărtăşit-o la rându-mi. Şi, mai presus de toate, slujesc împreună cu Dragostea vieţii mele în fiecare zi, Care ar trebui să fie dragostea noastră a tuturor, iubirea noastră profundă, iubirea care niciodată nu ne va dezamăgi, iubirea care niciodată nu ne va întoarce spatele, iubirea care niciodată nu va căuta avantaje, iubirea care Se va dărui la nesfârşit – şi ni Se dăruieşte! – şi Care este Dumnezeu. Dumnezeu şi, în special, Domnul nostru Iisus Hristos, fiindcă noi, când vorbim despre Dumnezeu, devenim hristocentrici, ne gândim la Fiul lui Dumnezeu întrupat. De altminteri, aceasta este logica întrupării, în acest fel reuşim noi să relaţionăm cu Dumnezeu.

Sunt oameni care nu trăiesc în Biserică şi motivează astfel: „Eu cred într-o energie oarecare, într-un Dumnezeu abstract,

[5] Facerea 22.
[6] Filipeni 2, 8.

care este acolo şi eu sunt aici, avem o legătură directă, nu trebuie să fie intermediată de nimeni...” În atmosferă sunt vapori de apă, spunea Vlădica Irineu de la Alba Iulia, şi, totuşi, însetăm şi mergem la sursă să ne adăpăm. Chiar dacă în atmosferă sunt vapori de apă, riscăm să murim de sete, dacă nu bem apă! Aşa este şi în ceea ce priveşte relaţia noastră cu Dumnezeu. Avem nevoie de o legătură foarte personală cu El, iar acest lucru s-a înfăptuit, a existat dintotdeauna, chiar dacă nu am înţeles-o noi. De aceea a fost necesar să Se întrupeze Domnul Hristos! Am găsit, la Părinţii Bisericii, această întrebare şi răspunsul, pe care l-am rostit în ziua de Crăciun şi reluat a doua şi a treia zi, ca preocupare a evenimentelor pe care trebuie să le trăim în duhul lor: oare, dacă omul n-ar fi păcătuit, S-ar fi întrupat Fiul lui Dumnezeu? Îndeobşte, se spune că Fiul lui Dumnezeu S-a întrupat ca să ne izbăvească din robia iadului, a păcatului şi a morţii, în care am ajuns cu toţii să fim legaţi din cauza neascultării protopărinţilor Adam şi Eva. Iar răspunsul Părinţilor Bisericii este că Fiul lui Dumnezeu S-ar fi întrupat oricum, deoarece în Fiul lui Dumnezeu vedem proiecţia noastră în viitor, idealul nostru, modelul nostru. Există o carte, în acest sens, foarte frumoasă, pe care vă îndemn s-o citiţi: *Urmarea lui Hristos*, de Toma de Kempis[1]. Aşadar, noi trebuie să-L imităm pe Domnul Iisus Hristos, trebuie să-L imităm inclusiv pe cruce, adică să ne răstignim împreună cu El, iar El Se va răstigni împreună cu noi. Să ne răstignim împreună cu El, iar El Se va răstigni împreună cu noi! Mai uşor este să Se răstignească El împreună cu noi; a şi

[1] Toma de Kempis, *Urmarea lui Hristos*. Traducere din limba latină de preot prof. Dumitru C. Vişan. Editura Mitropoliei Banatului, Timişoara, 1991.

făcut-o, a demonstrat-o. Iar beneficiile le resimte umanitatea, de atunci încoace şi până la sfârşitul veacurilor. Greu este invers... Cum să mă răstignesc eu cu Dumnezeu?! Doar având o legătură foarte specială, foarte intimă, foarte personală cu Dumnezeu, voi reuşi să mă răstignesc împreună cu El, să-L înţeleg. Să-L înţeleg pe Dumnezeu...!

Îl înţelegem noi pe Dumnezeu?! Nu spunem noi, de atâtea ori: „Doamne, nu înţeleg! Oare ce vrei? Oare de ce?" Întrebarea aceasta cred că merge în torente către Cerul lui Dumnezeu... „De ce? De ce? De ce?"... La nesfârşit. Nu este un „de ce" al curiozităţii copilăriei, ci un „de ce" care izvorăşte din suferinţa noastră, din ceea ce ne doare foarte profund. Iar răspunsul îl aflăm doar prin Cruce. Crucea, Drumul Crucii, Vinerea Pătimirilor sunt cele care ne învaţă. Părinţii, aproape în unanimitate, vorbesc despre binecuvântarea suferinţei. Suferinţa este o binecuvântare. Oare de ce? Vă întreb, la rându-mi... Nu este altă cale, dragii mei, calea iubirii înseamnă Jertfa Crucii. Crucea, aşa cum o vedem, prin structura ei, leagă pământul de cer şi cerul de pământ. Şi leagă şi pe orizontală, braţele rămân deschise pe lemnul Crucii, ţintuite, dar deschise. Iar ele cuprind lumea întreagă, pe noi, oamenii şi, apoi, întreg universul, care şi el a beneficiat în urma Jertfei răscumpărătoare a Domnului nostru Iisus Hristos.

Încercaţi această legătură, această intimitate cu Dumnezeu, pornind de la experienţele noastre umane – pe unele am încercat să le presar în cuvântul meu din această seară –, pornind de la ceea ce simţiţi pentru copiii dumneavoastră, pentru părinţii dumneavoastră. Am să vă dau o imagine pe care o folosesc adesea, fiind foarte plastică şi la-ndemână şi prin care cred că mă fac înţeles. Vedeţi, părinţii îşi doresc să crească frumoşi copiii

lor, să fie sănătoşi, să facă şcoli alese, să aibă meserii interesante şi bănoase, să nu le lipsească nimic şi se şi întâmplă să fie aşa. Dar ce folos să se întâmple toate acestea şi copilul tău să nu te iubească? Spuneţi dumneavoastră! Să-l vezi împlinit din toate punctele de vedere, dar niciodată să nu-ţi spună că te iubeşte sau să nu ţi-o arate. În cultura noastră, odinioară, sentimentele nu se manifestau atât de intens ca acum, acum se spune mai uşor „te iubesc", iar îmbrăţişările sunt mult mai dese decât înainte, cei cărunţi ştiu ce spun eu acum. De pildă, mă miră faptul că mama mea, care are optzeci de ani, ori de câte ori vorbesc cu ea, îmi spune: „Te îmbrăţişez!" sau „Te iubesc!" Nu mi-a spus-o cât eram copil şi adolescent, deşi mi-a arătat-o, e drept, dar, uneori, ai nevoie să ţi se spună şi să simţi. Iar imaginea pe care v-o promiteam şi pe care am văzut-o – poate am şi trăit-o –, este aceasta: de multe ori, părintele îşi învăluie în dragoste copilul şi încearcă să-l îmbrăţişeze, iar copilul nu ştie cum să scape din strânsoarea dragostei părinteşti, refuză, respinge dragostea, pune bariere.

Viaţa noastră, trăirile noastre sunt lucruri evidente. Aşadar, pornind de la aceste trăiri, să încercăm să avem o legătură intensă, personală, cu Dumnezeu, în care ne putem mărturisi pe noi înşine cu toată fiinţa noastră, cu toată făptura noastră, cu toată dragostea noastră. Oare nu merită Dumnezeu, la urma urmei? Dacă un om de lângă tine merită să-i spui că îl iubeşti, să-l îmbrăţişezi, să-i spui tainele tale sufleteşti, să te smereşti în faţa lui... Încă o dată, dragostea despre care vorbeam eu, dragostea răstignită, este o dragoste smerită. Mai mult, te umileşti. Vai! Atunci când iubeşti, câte sacrificii faci şi cât îţi calci pe toate cerbiciile tale, pe demnitatea ta, până la urmă. Asta se nu-

meşte dragoste. Dumnezeu Şi-a călcat pe demnitate, a devenit om, nu-i aşa? Şi, atunci, de ce să nu facem această conexiune, această legătură? Dacă Dumnezeu Şi-a călcat pe demnitate şi a devenit om asemenea mie, să-mi calc şi eu pe demnitatea mea de nimic şi să intru în legătură cu El, să mă răstignesc împreună cu El, ca să devin asemenea Lui, căci acesta este rostul Sfintei Cruci şi al iubirii răstignite. Dumnezeu S-a făcut om ca pe oameni să-i facă dumnezei, dumnezei prin har.

Căutaţi, aşadar, să faceţi această legătură. Să ştiţi însă, calea e cea bătătorită de înaintaşii noştri, de sfinţii pe care îi avem în calendar, care ne spun cu toţii că nu este alta decât Drumul Crucii, Drumul Pătimirilor, care duce nu la moarte, ci la viaţă, căci te răstigneşti împreună cu Hristos ca să înviezi împreună cu Hristos. Haideţi să încercăm acest lucru, această experienţă, în perioada care ne stă înainte şi mai ales în Săptămâna Pătimirilor. Mai întâi, să-L lăsăm pe Dumnezeu să pătimească împreună cu noi. Şi o face, nu-i aşa? În fiecare zi, săvârşim Sfânta Liturghie, iar Sfânta Liturghie aceasta înseamnă: reactualizarea jertfei sângeroase de pe Cruce a Domnului Hristos în chip nesângeros, în chipul pâinii şi al vinului. Aşadar, Dumnezeu este împreună-pătimitor cu noi, dar să fim şi noi împreună-pătimitori cu El. Noi, copiii Lui, să ne lăsăm iubiţi, dar să şi iubim. Chiar dacă suntem ipocriţi – şi suntem, de atâtea ori, mai ales cu cei de lângă noi! –, îndrăznesc să vă spun acest cuvânt: să-I spunem lui Dumnezeu adesea că-L iubim, că viaţa noastră nu are niciun sens fără El, că viaţa noastră nu are nicio finalitate fără El, că drumul nostru nu are capăt fără El, că aducerea din nefiinţă la fiinţă nu-şi împlineşte rostul. Iată, dialogând cu dumneavoastră, unii cu alţii, ne redescoperim pe noi înşine…

Sunt însă şi oameni care, în deznădejdea lor, spun: „Mai bine nu m-aş fi născut!" Dar un creştin ar trebui să spună: „Pentru că sunt om, Îi mulţumesc lui Dumnezeu că m-a adus la fiinţă şi Îi mulţumesc mai ales pentru faptul că m-am născut într-o lume creştină, din părinţi creştini, şi că trăiesc în Biserică". Nici nu vă puteţi închipui ce şansă mare am avut noi, poporul român, să ne naştem creştini, să fim ortodocşi, din moşi-strămoşi care au fost împreună-pătimitori cu Dumnezeu şi Dumnezeu împreună-pătimitor cu ei, să avem Biserica, să-i avem pe preoţi, să avem Sfânta Liturghie, toate Tainele. Cum ar fi viaţa noastră fără toate acestea? Spuneam, odinioară, la Mânăstirea de la Căşiel, în ziua Sfintei Cruci: cum ar fi viaţa noastră fără Maica Domnului? Fiind aproape de Mânăstirea Nicula şi fiind ai Mânăstirii Nicula, spuneam că nu-mi pot închipui viaţa mea fără Mânăstirea Nicula şi fără Maica Domnului de la Nicula. Şi nu îmi pot închipui viaţa mea fără Crucea Domnului Hristos. Noi, creştinii, nu avem cum să ne imaginăm viaţa noastră fără aceste două evlavii, Crucea şi Maica Domnului, două evlavii care nu pot lipsi din viaţa noastră şi despre care vorbeşte foarte frumos Părintele Nicolae Steinhardt Delarohia; vă îndemn să-i citiţi cartea *Dăruind vei dobândi*[2]. Cum am putea noi trăi fără Biserică? Vă închipuiţi? Cum ar fi viaţa noastră fără Sfânta Liturghie? Şi merg mai departe – şi poate că în felul acesta vom ajunge cu adevărat în duhul a ceea ce se întâmplă în Vinerea Pătimirilor –: cum am putea noi trăi fără Sfânta Împărtăşanie?

[2] N. Steinhardt (Monahul Nicolae Delarohia), *Dăruind vei dobândi*. Ediţie îngrijită, studiu introductiv şi referinţe critice de Ştefan Iloaie. Repere biobibliografice de Virgil Bulat. Indici de Macarie Motogna. Mănăstirea Rohia. Editura Polirom, 2008.

Fără Trupul şi Sângele Domnului nostru Iisus Hristos? Experimentaţi acest lucru, spovediţi-vă mai des, împărtăşiţi-vă mai des. Cu o singură spovedanie, cu dezlegare de la părinţii duhovniceşti, cu pregătire, cu post, cu rugăciune, vă puteţi împărtăşi de mai multe ori. Dacă ajungeţi să aveţi experienţa Sfintei Liturghii şi a împărtăşirii cu Trupul şi Sângele Domnului Iisus Hristos, veţi ajunge să trăiţi cu adevărat toate aceste „doruri" despre care v-am vorbit eu astăzi.

Să dea Bunul Dumnezeu să încheiaţi Postul cu bucurie duhovnicească, să Îl lăsaţi pe Dumnezeu să Se răstignească împreună cu dumneavoastră, dar să vă răstigniţi şi dumneavoastră împreună cu El. Şi, în felul acesta, vom lega pământul de cer şi cerul de pământ, dar ne vom lega şi noi întreolaltă, pentru că noi suntem trupul mistic al Domnului nostru Iisus Hristos. Aşa să fie!

POCĂINŢA
– ÎNTRE OBLIGAŢIE ŞI MOD DE VIAŢĂ[1]

Duhovnicul este un factor decisiv al mântuirii omului, fiindcă, prin el, nu doar ne curăţim de păcate, ne salubrizăm, ci, prin duhovnic, reuşim să ne clădim duhovniceşte. Având duhovnic, nu derapăm de la credinţă şi, chiar dacă faptele noastre nu sunt întotdeauna în concordanţă cu poruncile Bisericii, izbutim totuşi să nu cădem în patimi şi păcate care, de multe ori, pot desfigura fiinţa umană, ceea ce e greu de recuperat. Ştiţi prea bine că sunt patimi care duc la un proces ireversibil, aşa cum sunt drogurile. Prea puţin se poate face... Dacă vă amintiţi, Mitropolitul Bartolomeu, care avea experienţa americană, spunea adesea, din amvonul Catedralei Mitropolitane, adresându-se tinerilor, că drogurile sunt o problemă foarte gravă, la care trebuie neapărat să fim atenţi, pentru că, în societatea în care trăim noi, astăzi, sunt consumate mai ales de ei, de tineri, şi se pare că nu este cale de întoarcere. Cei care tratează asemenea pacienţi – mă refer la ştiinţa medicală –, în general, nu fac altceva decât să-i hrănească mai departe cu substanţe şi doar să amelioreze starea în care se găsesc. Aşadar, drogurile sunt o problemă foarte mare şi noi, duhovnicii contemporani, ştim prea puţine despre ce se întâmplă, pentru că, în primul rând, nu avem experi-

[1] Cursuri duhovniceşti pentru preoţi, organizate de Arhiepiscopia Vadului, Feleacului şi Clujului, la Sfânta Mânăstire „Adormirea Maicii Domnului" de la Nicula, în data de 10 februarie 2015.

enţă, nici a noastră proprie, dar nici a altora din care să învăţăm. Eu însumi, deşi sunt duhovnic la Catedrala Mitropolitană din Cluj, am întâlnit foarte puţine persoane care se droghează, iar cei care au venit la spovedanie nu sunt totuşi într-o stare foarte avansată, foarte gravă, şi, atunci, mai poţi face câte ceva. Dar noi nu cunoaştem efectiv această boală, această neputinţă omenească până la urmă, care a devenit o boală a secolului.

Aşadar, este folositor să dăruim fiecare celuilalt din experienţa acumulată, pentru că fiecare păstorim categorii sociale diferite, mai ales că unii sunt preoţi la oraş, iar alţii sunt preoţi la sate. Cred că pastoraţia la oraş este mai diversificată, mai amplă, şi poate are mai mult impact, însă la sat, pastoraţia este foarte anevoioasă, fiindcă oamenii sunt în vârstă şi este foarte greu să schimbi câte ceva. De aceea, este bine să ne împărtăşim unii altora experienţa, să ne îmbogăţim duhovniceşte şi să ne ajutăm pe cât ne stă în putere. Este adevărat că, în general, se trece de la o etapă la alta. Cam toată lumea preoţească trece pe la sat şi, în cele din urmă, ajunge în comunităţi mai mari, chiar dacă nu neapărat urbane, unde sunt şi tineri, precum şi alte categorii sociale care trebuie duhovnicite.

Pe lângă aceasta, aş vrea să mă refer la noi, duhovnicii, împărtăşindu-vă două lucruri pe care le-am găsit la Părintele Sofronie Saharov şi, respectiv, la ucenicul său, Părintele Rafail Noica. Aş dori, apoi, să închegăm un dialog şi să trecem, efectiv, la lucruri practice.

Părintele Sofronie Saharov spune că duhovnicul nu poate avea rugăciune curată[2]. Este un aspect la care m-am gândit, de

[2] Arhimandritul Sofronie, *Despre rugăciune*. Traducere de Pr. Prof. Teoctist Caia. Editura Supergraph, 2006, pp. 101-102.

foarte multe ori, şi pe care l-am regăsit, atât în ce mă priveşte, dar şi la preoţii care se străduiesc şi ajung să duhovnicească mai mulţi credincioşi. Este de mirare, de vreme ce noi mai mult ne rugăm decât duhovnicim – sau aşa ar trebui să facem – şi, în plus, toate slujbele pe care le săvârşim înseamnă rugăciune. Şi, atunci, de ce nu putem avea rugăciune curată? Doar pentru faptul că suntem duhovnici? Părintele Sofronie Saharov lămureşte această afirmaţie spunând că ne facem părtaşi la păcatele fiilor duhovniceşti, chiar dacă nu sunt păcatele noastre; prin urmare, nu mai putem avea o minte şi o inimă curată. În consecinţă, nici rugăciunea duhovnicului nu poate fi curată. De aici vin şi căderile preoţilor, pentru că avem preoţi care au probleme cu alcoolul, sau cu ţigara, sau cu desfrâul sau alte şi alte patimi, care n-au fost patimile lor, ci ale fiilor duhovniceşti. Păcatele fiilor duhovniceşti au devenit şi ale lor şi – foarte rar, e-adevărat – şi patimile lor. Trebuie să fim foarte atenţi, pentru că mintea noastră lucrează şi procesează toate păcatele fiilor duhovniceşti şi ajungem să fim părtaşi, şi nu doar părtaşi, ci să devenim aceiaşi păcătoşi ca şi ei. De aceea, întotdeauna când auzim că un preot face un anumit păcat, trebuie să ne gândim că nu este neapărat păcatul lui, ci păcatul fiilor duhovniceşti şi, în felul acesta, putem vedea şi care e starea lor duhovnicească. Dacă preotul ajunge să cadă în anumite păcate sau să devină pătimaş, aceasta înseamnă că şi starea fiilor duhovniceşti este pe măsură. Există o legătură indisolubilă.

La rândul său, Părintele Rafail Noica afirmă că şi duhovnicul este clădit de fiii săi duhovniceşti[3]. Stareţul, de pildă, într-o mâ-

[3] Rafail Noica, *Cultura Duhului*, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2002, pp. 49-50, 57.

năstire, este aşa cum sunt şi ucenicii, bunăoară monahii, rasoforii, fraţii. O obşte monahală poate să-şi nască stareţul. Dacă este sănătoasă şi se clădeşte sănătos, va avea un stareţ sănătos, un profil de stareţ adevărat. Desigur, se întâmplă şi invers: dacă stareţul este un om cu un profil duhovnicesc, un om deosebit, şi fiii duhovniceşti, respectiv călugării din mânăstire, vor fi asemenea lui. Există această legătură indisolubilă, cum spuneam, care nu înseamnă altceva decât chip şi asemănare, cuvântul Scripturii[4], în care noi trebuie să ne regăsim şi în ceea ce-L priveşte pe Dumnezeu, dar şi pe semenul nostru. Noi suntem nişte mici „dumnezei", pentru că noi conducem oamenii pe calea mântuirii, spre Împărăţia Cerurilor. Mai mult, pe lângă faptul că dezideratul vieţii noastre este să devenim sfinţi şi dumnezei prin har, în acelaşi timp, în Liturghie, de multe ori, noi luăm locul lui Hristos, Îl simbolizăm pe El.

Sfinţii Părinţi spun că trebuie să-L vezi în duhovnicul tău pe Iisus Hristos. Puteţi găsi în multe locuri scris acest lucru[5]. Dacă veţi citi scrierile filocalice, veţi vedea cât de mult accent se pune pe acest aspect. Omul care vrea să se mântuiască are nevoie de un duhovnic şi trebuie să-L vadă pe Iisus Hristos în el şi să-l asculte ca pe Dumnezeu. Sfinţii Părinţi o spun foarte categoric. Şi, atunci, noi trebuie să fim conştienţi că oamenii stau în faţa noastră ca înaintea lui Dumnezeu. De altfel, există anumite formule – care nu sunt ortodoxe, nici prea corecte – pe care le spun la începutul spovedaniei, şi anume: „Stau înaintea lui Dumnezeu,

4 Facerea 1, 26.

5 De pildă, Sfântul Siluan Athonitul *L-a văzut* pe Domnul Hristos în chipul duhovnicului său (vezi Sfântul Siluan Athonitul, *Între iadul deznădejdii şi iadul smereniei*, Traducere de diac. Ioan I Ică jr. Ediţia a IV-a revizuită. Editura Deisis, Sibiu, 2001, pp. 185-186.

a Maicii Domnului, a tuturor Sfinţilor şi a Sfinţiei Voastre, părinte, care sunteţi în locul lui Dumnezeu". Eu am auzit formula aceasta, şi nu o dată. Deci oamenii au această conştiinţă. Este şi o formă de substituire, de aceea, când apar probleme în Biserică, prin păcatele preoţilor, vedeţi că lumea acuză Biserica şi, în cele din urmă, pe Dumnezeu. Există legătura aceasta între noi şi Dumnezeu şi trebuie să fim conştienţi de ea şi să uzăm de ea, sigur, în folosul credincioşilor, nu în favoarea noastră. Nu trebuie să ni se urce la cap că, într-adevăr, am fi cineva, pentru că noi totuşi ne numim slujitori ai lui Dumnezeu şi ai Sfântului Altar, nu trebuie să ne credem chiar „dumnezei". Aici avem o foarte mare problemă, pentru că, da, ni se urcă la cap, ne place să fim foarte respectaţi, să stăm în capul meselor, să fim lăudaţi, ne place, poate, chiar să ni se sărute mâna. Toate aceste lucruri nu clădesc în fiinţa noastră; dimpotrivă, ne transformă în nişte aroganţi, în nişte oameni mândri, mânioşi, care nu suportă niciodată să li se dea sfaturi etc. Adesea, de aici şi decurg problemele de pastoraţie, pentru că preotul nu mai reuşeşte să coboare la nivelul credinciosului. El s-a urcat, undeva, într-un turn de fildeş, este deştept, este cel mai important, cel mai, cel mai... şi nu mai coboară la nivelul credinciosului, uitând că nu este stăpânul acestuia, ci slujitorul lui, respectiv al Bisericii şi al lui Dumnezeu. Este una din problemele noastre majore şi ar fi bine să medităm la ea.

Am să trec acum în revistă subiectele care au fost propuse. În primul rând, în ceea ce priveşte ***spovedania clericului***, este foarte important ca fiecare cleric să aibă duhovnic şi să se spovedească adesea. Degeaba avem duhovnic, dacă nu ne spovedim. Dintre fiii mei duhovniceşti, cel mai rar se spovedesc preoţii, iar

acest lucru se observă şi o ştiţi prea bine. De asemenea, o problemă majoră este faptul că nu se spovedeşte întreaga familie a clericului la acelaşi duhovnic. Şi preoteasa trebuie să aibă acelaşi duhovnic ca părintele, iar apoi, copiii, încet-încet, pe măsură ce cresc, să ajungă să se spovedească la unul şi acelaşi duhovnic. Acest lucru este important, fiindcă duhovnicul poate rezolva probleme de familie majore şi chiar le poate preîntâmpina. Deci o familie de preot trebuie să aibă duhovnic, acelaşi duhovnic, care să fie, neapărat, un duhovnic pe măsură, care să înţeleagă viaţa preoţească şi, totodată, viaţa de familie. Astfel, cum spuneam, se pot evita problemele majore de familie, care, în zilele noastre, duc tot mai mult la divorţ. Există, în Patriarhia Română, un procent important de preoţi care divorţează, tineri, dar şi în vârstă, iar acest lucru, cred eu, se datorează şi faptului că nu se spovedesc la acelaşi duhovnic.

Comunicarea. În contexul religios actual, spovedania ar trebui să înceapă cu dialogul. Cu credincioşii de astăzi trebuie să începem neapărat printr-un dialog. Este necesar să existe comunicare. Nu vor veni uşor să se spovedească, pentru că, astăzi, oamenii sunt foarte bine informaţi – sau rău informaţi –, pentru că există un exces de informaţie. Mai mult, în ultima vreme, vedeţi că mass-media luptă pe faţă împotriva Bisericii. Desigur, acest lucru se întâmplă şi din cauza păcatelor noastre, fiindcă, vrând-nevrând, nici noi, preoţii, nu suntem foarte cuminţi; în plus, mai şi ieşim în public cu păcatele pe care le săvârşim. În consecinţă, nu reuşim să-i câştigăm pe credincioşi dintr-odată şi să-i aducem în scaunul spovedaniei. Prin urmare, trebuie să începem cu dialogul; spovedania însăşi trebuie să ia forma unui dialog. În acest sens, vă aduc exemplul Mitropolitului

Bartolomeu, care se spovedea în felul lui, şi anume se ducea la Mânăstirea Sihăstria, îl căuta pe Părintele Cleopa, ieşeau la plimbare prin livadă, povesteau o oră întreagă unul cu celălalt, se întorceau, Părintele Cleopa îi punea epitrahilul şi-i dădea dezlegare. Aceasta era spovedania Mitropolitului Bartolomeu la Părintele Cleopa Ilie. Tot aşa era spovedania şi la Părintele Arsenie Papacioc. Se întâlneau, stăteau de vorbă şi, la urmă, Mitropolitul Bartolomeu îngenunchea, iar Părintele Arsenie îi punea epitrahilul pe cap şi-i citea dezlegarea. Începem cu dialogul, zic eu, şi continuăm cu spovedania.

Preotul liturghisitor şi duhovnic. Tot Părintele Rafail Noica spune că Ortodoxia seduce[6], mai ales Sfânta şi Dumnezeiasca Liturghie. Este foarte important ca Sfânta Liturghie să fie o slujbă aşa cum au văzut-o ruşii, când s-au dus la Constantinopol: „În Biserica slavei Tale stând, în cer a sta ni se pare”[7]. Sfânta Liturghie trebuie să fie executată frumos. Mitropolitul Bartolomeu spunea că Sfânta Liturghie este o piesă de teatru[8]. Dar, dacă este jucată prost... Uitaţi-vă la un spectacol oarecare: oamenii încep să fluiere şi să batjocorească actorii. Or, noi trebuie să săvârşim Sfânta Liturghie astfel încât omul să se simtă în cer şi să-L vadă pe Dumnezeu şi lucrarea Lui în tot ceea ce se săvârşeşte acolo şi, mai mult, să se împărtăşească cu Trupul şi Sângele Domnului Hristos. Liturghia este şi un soi de „interfa-

---

[6] *Celălalt Noica. Mărturii ale monahului Rafail Noica*, Editura Anastasia, Bucureşti, 2004, p. 51.

[7] Tropar cântat la Utrenie, în prima zi a Postului Mare. *Ceaslov*, Editura Institutului Biblic şi de Misiune Ortodoxă, Bucureşti, 2014, p. 88.

[8] Valeriu Anania, *Cartea deschisă a Împărăţiei. De la Betleemul Naşterii, la Ierusalimul Învierii*. Studii introductive de Jan Nicolae şi Vasile Gordon. Cronologie de Ştefan Iloaie. Editura Polirom, Iaşi, 2011, p. 59.

ţă", dacă vreţi, pentru că Taina Spovedaniei se petrece într-un spaţiu şi într-un mediu foarte intim. Or, Sfânta Liturghie este o slujbă publică şi, dacă credincioşii se odihnesc în ea duhovniceşte, îi putem câştiga. După zbuciumul unei săptămâni întregi, când vine duminica, unii spun: „Mă liniştesc, mă desprind de toată grija cea lumească". Sau, pur şi simplu: „Mă odihnesc la Sfânta Liturghie". De aceea, trebuie să ştim să săvârşim cum se cade Sfânta Liturghie şi să fim implicaţi, şi afectiv, şi efectiv, în slujba pe care o săvârşim, iar strana trebuie să fie pe măsură. Avem probleme, în această privinţă, şi la oraş, dar mai ales la sate. Doamne fereşte cum se răspunde în strana bisericii! Trebuie să facem ceva în acest sens. Nu cred că este imposibil. Trebuie antrenaţi credincioşii, aşa cum sunt şi cum ştiu, să cânte măcar Sfânta Liturghie. Iar dacă reuşim să-i câştigăm şi-i avem în biserică, devenim şi duhovnicul lor, cu siguranţă. În general, la oraş, credincioşii peregrinează de la o biserică la alta şi rămân acolo unde se regăsesc ei în slujbă, datorită preotului care slujeşte şi care predică – mai ales la noi, în Ardeal, unde se predică, ceea ce se întâmpla destul de rar în Moldova şi în sudul ţării.

Pocăinţa, între obligaţie şi mod de viaţă. Dacă ne referim strict la Taina Spovedaniei, aceasta este o obligaţie[9], e adevărat. Trebuie să ne spovedim. Dar porunca bisericească pe care noi ne-am însuşit-o de la catolici, prin Petru Movilă, nu este valabilă. Îmi pare rău să va spun lucrul acesta. Faptul că un credincios trebuie să se spovedească de patru ori pe an, în cele patru posturi, sau măcar o dată pe an, în Postul Paştilor, este o regulă preluată de Petru Movilă de la catolici şi lăsată nouă, la Sinodul

9 *Catehism. Învăţătură de credinţă ortodoxă*, ediţia a IV-a, Editura Renaşterea, Cluj-Napoca, 2009, p. 356.

de la Iaşi[10]. Aşadar, este obligatorie spovedania, dar sub nicio formă în felul acesta al poruncii bisericeşti amintite. Credinciosul se poate spovedi oricând şi, dacă se poate, cât mai des, bineînţeles. Însă, mai mult decât obligatorie, pocăinţa trebuie să fie un mod de viaţă. Înţeleasă ca *metanoia*, pocăinţa trebuie să însemne schimbarea felului de a gândi şi, respectiv, de a trăi. Deci ea trebuie văzută ca mod de viaţă şi e esenţial să-i aducem pe credincioşii noştri la această stare, fiindcă pocăinţa nu este doar un moment, ea trebuie să devină o stare constantă, care presupune, repet, schimbarea modului de a gândi şi de a trăi.

Spovedanie şi duhovnicie, sau calea de la taina pocăinţei la îndrumarea duhovnicească. După dialogul de la care spuneam că trebuie început, continuăm cu spovedania efectivă şi, după aceea, cu înduhovnicirea în sine. Omul, încet-încet, se curăţă de păcate şi începe să se clădească duhovniceşte, prin imitaţie – îi vede pe ceilalţi ce fac –, prin sfaturile pe care le primeşte, prin cuvintele duhovniceşti pe care le aude, prin predică, prin cărţile duhovniceşti pe care le citeşte. Trebuie să-i îndemnăm pe credincioşi să citească şi, inclusiv, dacă se poate, să le punem la îndemână cărţi. Desigur, e important să-i îndemnăm să citească cărţi duhovniceşti pe măsura lor; fireşte, n-o să le recomandăm lecturi foarte savante, dacă nu sunt în stare să le înţeleagă. Oricum, şi cei care sunt eruditi tot cu cărţi mai simple trebuie să înceapă. Dar cel mai important este să citească Biblia, fiindcă toate, până la urmă, se regăsesc în cuvintele Sfintei Scripturi.

Aşadar, se începe cu dialogul, se continuă cu spovedania, pentru a ajunge, în cele din urmă, la o stare duhovnicească, care,

[10] Sinodul de la Iaşi este numele sub care este cunoscut sinodul panortodox ţinut la Iaşi, între 15 septembrie şi 27 octombrie 1642.

desigur, nu se poate împlini fără spovedanie, dar nici fără îndrumarea unui duhovnic. Aşa cum spuneam la început, viaţa duhovnicească are nevoie de un îndrumător. Aţi observat că, în orice cultură, se pune problema îndrumătorului în viaţa spirituală. Este nevoie de îndrumător mai ales în viaţa creştină şi în lumea în care trăim, când se amestecă atâtea lucruri, iar credinţa noastră împrumută, adesea, elemente străine duhului ortodox.

Modul de abordare a penitentului trebuie să fie diferit în funcţie de categoriile de vârstă, dar şi social-morale: tânăr, bătrân, familist, şomer, împătimit... Apoi, în cadrul spovedaniei şi al duhovniciei, se va acorda o atenţie crescută în cazurile speciale din punct de vedere religios, moral şi psihic. Trebuie să abordăm diferenţiat fiecare categorie de vârstă, condiţie socială, stare sufletească, stare de sănătate, trupească şi psihică, dar şi pe fiecare om în parte, de vreme ce fiecare este unic şi trebuie tratat ca atare. Şi Dumnezeu ne tratează, pe fiecare dintre noi, în mod special şi unic, pentru că suntem persoane unice şi irepetabile.

În ceea ce priveşte modul de abordare şi spovedania tinerilor şi a copiilor, mai ales la cei din urmă, este destul de uşor, mulţumită orelor de religie, pe care nădăjduim să le avem în continuare. Sunt elemente pe care copiii le-au învăţat în şcoală şi chiar profesorii de religie i-au luat de mânuţă, i-au adus şi i-au spovedit, iar acesta este un plus, un câştig pentru noi. De asemenea, avem foarte mulţi fii duhovniceşti care au devenit familişti, au copii, iar copiii lor, la rându-le, sunt fiii noştri duhovniceşti. Aceasta mă bucură tare mult. M-am dus la şcoala noastră de pe strada Avram Iancu, la deschiderea anului şcolar, şi am auzit câţiva copii care spuneau: „Uite, părintele e duhov-

nicul meu!" Erau în clasa zero, în clasa întâi sau clasa a doua şi spuneau: „Părintele e duhovnicul meu!" Este o bucurie duhovnicească. De fapt, ca să ajungă la şcoala noastră, fiind concurenţă şi nedorindu-se alte forme de departajare, deja a fost nevoie de o recomandare din partea duhovnicului. Aşadar, la copii, deocamdată, putem face foarte mult.

De asemenea, vă îndemn să implicaţi copiii în viaţa liturgică a Bisericii. Este foarte important. Pot să vă spun asta din experienţă personală, dar şi din a altora, pentru că, în ultima vreme, s-au molipsit preoţii şi, în multe din parohiile noastre, există copii care slujesc la Sfântul Altar dimpreună cu preotul, precum şi coruri de copii şi alte activităţi. Cu tinerii, cu adolescenţii, sigur, încep problemele, dar, tot aşa, dacă reuşim să-i avem pe câţiva în Biserică, prin ei putem să ajungem şi la inima altora.

Alte categorii ar fi cele diferenţiate în funcţie de educaţie sau profesie. Nu poţi să-i pui în aceeaşi oală, să zicem aşa, pe profesori, pe intelectuali, cu oamenii mai simpli, dar nici nu trebuie să faci diferenţe foarte mari. Apoi, nu poţi să faci diferenţe între săraci şi bogaţi, deşi ele există, vrând-nevrând, dar nu trebuie să se simtă. Să nu simtă săracul că îl favorizezi pe bogat sau să-l umileşti înaintea celui bogat, sub nicio formă. Trebuie lucrat cu fiecare categorie şi cu fiecare om în parte. Puteţi să mă provocaţi să discutăm şi pe cazuri particulare.

Bineînţeles că trebuie să-i abordăm şi să-i duhovnicim pe măsura lor pe cei care au o stare sufletească aparte. Dacă sunt oameni păcătoşi şi pătimaşi, trebuie să avem multă răbdare cu ei, nu să fim de la început cu biciul pe ei. Este, tot aşa, foarte important să reuşim să ajungem la un dialog, să-i facem conştienţi, să-i iertăm – neapărat să-i iertaţi, chiar dacă nu le daţi

dezlegare la Împărtășanie. Puțin câte puțin, trebuie să-i clădiți. Sub nicio formă să nu încercați să-i faceți sfinți peste noapte, întrucât, dimpotrivă, o să-i îndepărtați și n-o să-i mai vedeți niciodată intrând pe ușa bisericii.

În sfârșit, trebuie să ținem cont de starea de sănătate și, mai ales, de sănătatea lor psihică. Sfatul meu este acesta: dacă sunt probleme psihice, să îi îndemnați să meargă și la medic. Pe lângă faptul că-i ajutăm, îi spovedim, îi ascultăm și le dăm anumite rânduieli pe care le pot face ei, ca să simtă că fac câte ceva, dar și pentru că, astfel, vin și anumite rezultate, trebuie neapărat să-i trimitem și la psiholog sau la psihiatru. Ar fi bine – vă îndemn să faceți asta, eu așa fac –, să aveți în vedere un psiholog sau un psihiatru care vă este fiu duhovnicesc sau este un om credincios. Să nu-i trimiteți la întâmplare, să nu-i lăsați pe mâna oricui, mai ales pe tineri, pentru că Doamne ferește cum începe dialogul cu psihologul! Nici nu vă puteți închipui! Eu am fii duhovnicești medici, psihologi etc., și-i trimit pe cei cu probleme la ei.

Acestea ar fi aspectele propuse spre a fi tratate, dar, dacă doriți – și cred că doriți –, continuăm cu întrebări. Desigur, nu e ușor, dar este un lucru extraordinar să duhovnicești. Probabil că, de multe ori, la un moment dat, poate fi sau devine o povară pentru noi faptul că suntem duhovnici. Dar, tot așa, de multe ori, am avut atâtea bucurii duhovnicești, datorită fiilor mei care sunt ascultători și cuminți, care se clădesc duhovnicește, ceea ce șterge toată povara și toată greutatea acestei lucrări.

Poate că nu suntem noi cei mai buni duhovnici, dar nu-i avem pe alții. La o Sinaxă monahală mitropolitană de la Râmeț, unde starețele și stareții și-au pus problema faptului că nu mai exis-

tă duhovnici, Înaltpreasfinţitul Justinian Chira s-a supărat foarte tare şi a spus: „Păi bine, dar în aceşti cincizeci de ani de comunism, cine au fost duhovnicii credincioşilor noştri? Preoţii aceştia pe care-i avem!" Sigur că noi vrem duhovnici de excepţie – şi mai sunt şi duhovnici de excepţie – dar, până la ei, sunteţi voi, suntem noi, duhovnicii de rând, pe care-i solicită cei mai mulţi credincioşi. Cei mai mulţi se spovedesc la noi, nu la duhovnicii de excepţie, căci la ei se ajunge foarte greu. Dacă aţi fost vreodată la Petru Vodă, aţi văzut că se stătea ore în şir la rând pentru a ajunge în faţa Părintelui Iustin, numai pentru binecuvântare sau pentru o vorbă, nu pentru spovedanie! Aşadar, noi suntem duhovnicii de toată ziua şi trebuie să ne comportăm ca atare.

Părinte consilier, ce ne spuneţi?

Aş vrea să spun că, în primul rând, toate încep cu mulţumirile! Dumneavoastră nu aveţi nevoie de nicio prezentare, dar poate sunt şi colegi mai tineri. Trebuie să le spunem că procesul de rectitorire a Mânăstirii Nicula i se datorează Părintelui Exarh Dumitru Cobzaru. A început cu mai mulţi ani în urmă şi locul unde ne aflăm şi în care beneficiem de aceste condiţii deosebite se datorează dânsului şi vrednicului de pomenire Mitropolit Bartolomeu, dar şi obştii actuale, Părintelui Stareţ Nicolae şi vieţuitorilor de la mânăstire, cărora le mulţumim.

La întâlnirea de ieri cu Înaltpreasfinţitul Andrei, în deschiderea discuţiilor, am spus doar câteva lucruri şi nu aş dori nici acum să spun mai multe. Aş vrea doar să mă refer la ce aţi afirmat dumneavoastră în legătură cu atitudinea preotului, în parohie, în raport cu credincioşii, anume faptul se situează deasupra acestora şi, fiind aşa,

este numai un pas până la apariţia unor probleme. Într-adevăr, aşa este, iar noi trebuie să ne spunem, de foarte multe ori, nouă înşine care este rostul nostru şi al prezenţei noastre în parohie şi al conviețuirii cu comunitatea în care ne aflăm. Ei bine, este acela de a ne strădui să îi schimbăm pe oameni, mai mult sau mai puţin, şi cred că este foarte important ca, odată cu trecerea timpului, preotul să lase ceva în urma sa. Cel mai neplăcut şi grav şi contra-misiune este atunci când nu numai că preotul nu lasă în urma lui ceva concret, ci, dimpotrivă, lasă o atmosferă tensionată şi mai multe probleme decât cele pe care le-a găsit când a fost numit paroh.

În ceea ce priveşte strana, precizez că este foarte bine că aţi amintit această problemă. În perioada posturilor, angajaţii de la Centrul eparhial, noi, consilierii, mergem în inspecţie la parohii, pentru a vedea programul catehetic şi respectarea programului liturgic şi, de cele mai multe ori observăm, într-adevăr, că strana lasă de dorit, şi atunci ne gândim care ar fi, până la urmă, beneficiul. Dacă stai acolo, cinci minute, şi auzi un cântăreţ – nu mă pronunţ eu cum se prezintă –, nici nu poate fi vorba de atragerea credincioşilor. Desigur, în majoritatea satelor, oamenii fiind în vârstă, e greu de găsit soluţii. Aşa cum aţi spus, nu se pot găsi peste noapte, dar, prin străduinţa de fiecare zi, de la caz la caz, se pot identifica anumite soluţii ca să-i atragem pe oameni.

Faptul că noi nu suntem stăpâni ai credincioşilor, ci slujitorii lor, îmi aduce aminte, din nou, de Mitropolitul Bartolomeu. Vrând-nevrând, îmi vin în minte cuvintele sale, de vreme ce am locuit sub acelaşi acoperiş atâţia ani. La un moment dat, a luat o atitudine publică, pentru o chestiune politică din ţara noastră, după care a fost apostrofat, tot public, de un politician, care-i

spunea să-şi vadă de Biserica şi de slujbele lui şi să-i lase pe ei să facă ce au de făcut. Mitropolitul Bartolomeu i-a răspuns, printr-o scrisoare deschisă, că el are tot dreptul să-şi spună părerea, ofurile, şi să ia atitudine, de vreme ce este cetăţean al acestei ţări şi are un vot pe care i l-a dat cuiva, care a ajuns acolo, în parlament. Şi credincioşii noştri au aceste drepturi, să ştiţi, pentru că ei fac parte integrantă din Trupul lui Hristos, fiecare e „mădular în parte”[11], spune Sfântul Apostol Pavel. Că o fac aşa cum pot ei, este cu totul altceva. Dar noi trebuie să avem grijă să coborâm la nivelul lor sau să nu coborâm sub nivelul lor, fiindcă asta se întâmplă prin aroganţa noastră sau prin atitudinea noastră precară. Ei au măcar bună-cuviinţă şi se străduiesc, în general. Aşadar, nu trebuie să-i facem pe credincioşi să se simtă neapărat importanţi şi să devină ei stăpânii noştri, ci să-i facem conştienţi şi responsabili de faptul că fac parte din Biserică; în acest fel sunt ei importanţi, şi înaintea lui Dumnezeu, şi în mijlocul comunităţii din care fac parte, ca într-o familie, până la urmă.

Tot din proprie experienţă – aşa cum spuneam la început, asta trebuie să facem, să ne împărtăşim experienţe personale, ca să învăţăm unii de la alţii –, pot să spun, de pildă, că, în ultimii ani, în fiecare an merg în satul natal să-i fac parastas tatălui meu, trecut la Domnul – anul acesta va fi cel de-al şaptelea – şi mă duc însoţit de un grup de călugări, de preoţi de mir, de credincioşi de toate categoriile de vârstă, de la copiii cei mai mici până la bătrânii cei mai în vârstă, şi de toate condiţiile sociale, între care profesori, directori etc. Am fost, anul trecut, în jur de şaptezeci de oameni. E foarte greu de gestionat, trei zile, să-i duci pe oameni într-un pelerinaj la mânăstiri, la muzee, să le

[11] 1 Corinteni 12, 27.

oferi casă şi masă, toate acestea înseamnă mult efort. Dar, credeţi-mă, s-a creat o simbioză, am devenit o familie foarte mare, vie. Marea majoritate, sigur, sunt fiii mei duhovniceşti. Dar cred că ei trebuie să relaţioneze şi între ei. În oraşe, de pildă, foarte greu reuşim să avem comunităţi compacte, pentru că oamenii sunt răzleţiţi. În sate sau în comunităţile mai mici, se poate mai mult, dar, la oraş, e anevoios. Totul gravitează în jurul duhovnicului şi, atunci, trebuie să găseşti soluţii. În pelerinajul nostru, se bate şi mingea, câteodată, se stă şi în jurul unui foc, se pune la un loc toată mâncarea, fiecare împarte cu ceilalţi. Comunicăm unii cu alţii. Copiii, cei mici, ajung în braţe la toată lumea. Cei mai mari se joacă între ei. Oamenii încep să-şi povestească experienţele. Unii atunci au început să se cunoască, s-au văzut doar în biserică şi s-au salutat, n-au stat niciodată de vorbă unul cu celălalt. Iar eu sunt doar unul dintre ei, mai ales că suntem, acolo, şi călugări, şi preoţi de mir. Nu se pune problema să se întâmple nici lucruri ieşite din comun, dar nici să se ajungă la diferende... Sigur, se mai ciondăneau copiii sau apăreau cine ştie ce neajunsuri, nimicuri, în fond, pe care nu trebuie să le iei în seamă, pentru că este mai mare bucuria de a fi împreună.

Anul trecut, când s-a sfârşit Sfânta Liturghie, l-am întrebat pe Preasfinţitul Vasile, care era cu noi: „Oare Îi place lui Dumnezeu ce facem noi?" Preasfinţitul s-a înseninat, dintr-odată, şi a spus: „Cum să nu-I placă lui Dumnezeu? Cum trăim într-o lume aşa de încrâncenată, aceste trei zile sunt ieşite din comun pentru lumea în care trăim". Este extraordinar să trăieşti aşa, într-o comuniune frăţească, cu toată lumea, încă o dată, de vârste şi din categorii sociale diferite. M-am bucurat sufleteşte, văzând atitudinea Preasfinţitului Vasile. Preasfinţia

Sa e foarte bun, dar deopotrivă conştient şi responsabil de ceea ce se întâmplă. Astfel, îi facem pe credincioşi să conştientizeze că fac parte din Biserică, că sunt mădulare ale lui Hristos, că sunt însemnaţi înaintea lui Dumnezeu şi, totodată, sunt un factor de echilibru în comunitatea în care trăiesc.

Revenind şi la strană, e adevărat că eu, la Capela Militară din Dej, am avut potenţial, pentru că era un oraş şi am reuşit să aduc mulţi copii la biserică, dar şi foarte mulţi teologi. La aceasta a ajutat şi faptul că fusesem pedagog la Seminar, nu cu mult timp înainte. Astfel, numeroşii teologi de la strană au învăţat toată biserica să cânte. Iar eu făceam cor cu copiii. Îi învăţam prices-ne şi rugăciuni, bineînţeles, tot ce şi cât s-a putut. De asemenea, i-am implicat pe băieţi în slujirea de la altar. Cred că se poate face aşa şi în sate. Avem atâţia teologi, acum. Imposibil să nu găsiţi câte unul, chiar dacă din sărăcia noastră îi plătim. În plus, câţiva credincioşi, indiferent de vârstă, tot mai au câte un pic de ureche muzicală şi se poate învăţa Sfânta Liturghie pe de rost, să ştiţi, eu sunt sigur de lucrul acesta.

Duhovnicul este un „doctor", dar, ca tot omul, are şi el rănile lui. Cum ne raportăm, în scaunul de spovedanie, la penitent, în momentul în care vine şi constatăm că trebuie să dăm cu el un examen pe care noi încă nu l-am luat?

Nu trebuie să-i tratăm pe credincioşi în funcţie de rănile noastre şi de problemele noastre sufleteşti, chiar dacă ele sunt aceleaşi. Trebuie să îi tratăm în funcţie de ce ne-a lăsat moşte-nire Domnul Hristos şi de mijloacele pe care Biserica ni le pune la îndemână. Am mai spus acest lucru şi altor generaţii de preoţi,

la aceste cursuri; sub nicio formă nu trebuie să-i facem pe fiii noştri duhovniceşti un *alter ego*. Sub nicio formă nu trebuie să-i faci ca tine! Trebuie să-i faci fii ai lui Dumnezeu, nu fiii tăi. Deci, ei trebuie să devină fiii lui Dumnezeu, chiar dacă noi zicem „fiii mei duhovniceşti"; aceasta este doar o formulă uzuală. Sigur, la întrebarea aceasta aş putea da şi următorul răspuns: de multe ori, învăţăm noi de la credincioşi şi, tot aşa, de multe ori, găsim răspunsuri duhovniceşti descoperindu-ne propriile noastre răni sufleteşti. Adesea, ne uimeşte ceea ce sunt fiii noştri duhovniceşti sau credincioşii noştri şi ce *nu* suntem noi. Aşadar, putem folosi şi experienţa personală, dar cu foarte mare prudenţă.

Spuneaţi, la început, că păcatul preotului poate fi al său sau al fiilor săi duhovniceşti. Când scapă lucrurile de sub control? Dacă vreţi să nuanţaţi puţin...

Dacă păcatul fiului duhovnicesc devine păcatul duhovnicului, înseamnă că el a pierdut controlul, nu? Mai întâi, aşa cum spuneam, la nivelul minţii. Dacă începi să procesezi lucrurile la nesfârşit... Sunt preoţi, să mă iertaţi, foarte curioşi. Eu însumi, în copilăria mea, am fost la un duhovnic de mânăstire, care m-a întrebat foarte multe detalii, la spovedanie. M-am smintit. Ştiţi că se spune vorba aceasta: „Nici nu ştiam atâtea, el m-a învăţat". Sunt duhovnici cărora le plac detaliile şi intră în ele. Nu este voie să facem acest lucru. Şi, aici, se observă că acel părinte are o predispoziţie pentru păcatul sau patima respectivă şi, vrând-nevrând, ajunge la el. Pentru că, dacă stai de vorbă cu gândul, spun Părinţii, acesta, nu peste mult timp, ajunge să fie faptă, adică să devină păcatul tău, să-l săvârşeşti.

Începe fiii duhovniceşti să ne semene din ce în ce mai mult sau noi să le semănăm lor?

Şi una, şi alta. Cum spuneam la început, în primul rând ei încep să ne semene nouă, dar aduc şi ei plusuri şi începem şi noi să semănăm cu ei.

Rămâne icoana lui Hristos o referinţă între tine şi ei?

Desigur. Dacă nu ne raportăm şi unii, şi alţii la Hristos şi, cum spuneam, nu devenim fii ai lui Dumnezeu, atunci n-am făcut mare lucru. Ştiţi ce devenim? Devenim ceea ce sunt comunităţile neo-protestante americane, unde totul se învârte în jurul unui pastor, toată religia se conturează în funcţie de acesta; acolo, de fapt, nici nu există religie. Pastorul e religia. Atâtea religii sunt în America, câţi pastori. Există anumite direcţii, dar, de fapt, câţi pastori sunt în America, atâtea religii. De aceea şi spunea, în predică, sigur, cu umor, un fost pastor american – convertit şi el şi toată comunitatea lui la Ortodoxie –, care venise la hramul de la Nicula, prin '92: „Unde sunt doi americani, sunt trei religii". Dar ne-a radiografiat şi pe noi, românii: unde sunt doi români, sunt trei partide politice; în acea vreme aveam peste o sută de partide, dacă vă aduceţi aminte. Se pare că aceasta e profilul nostru: să fim dezbinaţi.

Referitor la a lega sau dezlega pe cineva, Mitropolitul Bartolomeu, în discuţia pe care a avut-o cu Părintele Paisie Olaru, amintea că acesta a spus că, dacă ar fi să-l mustre conştiinţa pentru ceva, ar fi pentru a fi legat pe cine nu trebuia şi a fi dezlegat pe cine nu trebuia.

Astăzi, mai ales, dacă ne raportăm strict la litera canoanelor, pe majoritatea tinerilor n-ar trebui să-i mai împărtăşim. Studenţii, de exemplu, poate din motive economice, locuiesc împreună cu prietena. Unii dintre ei sunt cuminţi, alţii sunt mai puţin cuminţi. Aici e destul de greu de gestionat: să nu-i îndepărtezi de Biserică, dar, totodată, ei vor să se împărtăşească... Vin, se spovedesc, dar, într-un fel, relaţia dintre ei, traiul tinerilor împreună, în societatea noastră secularizată, devine o normalitate. Şi vin, cum spuneam, cu dorinţa de a se împărtăşi. Dacă îi opreşti cumva, se mâhnesc, se supără pe tine. Spunea una dintre tinere că părintele a certat-o şi nu s-a dus la spovedanie vreo doi, trei ani. Părintele doar încercase să o facă conştientă de faptul că nu este bine să facă ceea ce face, dar ea a luat-o ca pe o ceartă.

A lega şi a dezlega păcatele cuiva stă, prin excelenţă, în puterea duhovnicului persoanei în cauză. Dacă tu eşti un duhovnic de conjunctură, nu poţi să opreşti de la Sfânta Împărtăşanie, nu-l cunoşti pe omul respectiv, l-ai văzut pentru prima dată în viaţa ta şi, atunci, nu poţi, n-ai voie să faci lucrul acesta. Dimpotrivă, ar trebui să îi permiţi, de păcate oricum trebuie să-l dezlegi. Prin urmare, nu ştiu dacă şi la Împărtăşanie, depinde de cât înţelege; dacă nu înţelege, trebuie să-l laşi să se împărtăşească. Dar important este să-l determini cumva să revină în scaunul spovedaniei, nicidecum să nu mai vină pentru că l-ai certat. Noi avem fii duhovniceşti care merg în pelerinaje şi ajung să se spovedească la anumiţi duhovnici, care îi opresc de la Împărtăşanie sau cine ştie ce canoane le impun. N-au voie să facă lucrul acesta. Deci poate să oprească de la împărtăşit doar duhovnicul omului respectiv. Ceilalţi pot să dea un sfat.

Dacă totuşi îi opreşte şi după aceea revine la tine...

Nu e nicio problemă, nu are niciun efect. Nu este duhovnicul său, nu are dreptul să îl oprească.

Şi atunci, de ce o fac? Mă iertaţi că vă întreb.

Aceasta e limita lor...

Dar totuşi vorbim de duhovnici experimentaţi.

Să zicem, experimentaţi, sau cu faimă, dar îşi fac faimă şi din aceasta, pentru că sunt oameni cărora le place „să fie şi bătuţi". Să ştiţi: sunt oameni cărora le place să fie „bătuţi", şi „chinuiţi", şi „schingiuiţi", şi canonisiţi...!

În cazurile acestea, dacă vin oamenii, aşa cum aţi zis, legaţi de nu ştiu cine, şi nu sunt neapărat fiii noştri duhovniceşti, noi, la rândul nostru, îi întâlnim accidental...?

Dacă e accidental, se pot reconsidera lucrurile...

La foarte mulţi, salvarea e la Preasfinţitul Vasile...

Da, bineînţeles, pentru că este arhiereu, dar duhovnicul are aceeaşi putere.

Poate oamenilor li se impune şi un canon.

Dacă are duhovnic, trebuie trimis la el. Dacă nu are duhovnic şi s-a spovedit accidental, atunci se pot da canoane sau epitimii uşoare şi sfătuit să-şi găsească un părinte...

Şi Părintele Arsenie Papacioc, când am fost cu obştea, mi-a spus că mulţi duhovnici, în special din Moldova, le dau credincioşilor canoane foarte aspre, dar n-au rezolvat nimic cu ele. Trebuie să-l faci pe om conştient de păcat, nu canonul în sine îl îndreptează.

Eu vă sfătuiesc, în ceea ce priveşte canoanele sau faptul de a lega şi a dezlega de la Împărtăşanie, dacă legaţi, s-o faceţi doar până la următoarea spovedanie, inclusiv cu fiii voştri duhovniceşti, nu pentru ani de zile. Aşa puteţi să vedeţi şi cât a conştientizat, cât a evoluat, cât a înţeles din toate lucrurile acestea şi cât face efectiv. După aceea, se poate tot aşa, din spovedanie în spovedanie, dar neapărat trebuie să revină în scaunul spovedaniei. Dacă revine, îl poţi clădi. Dacă nu revine, atunci n-ai făcut absolut nimic, dimpotrivă, cu toată justiţia ta, ai reuşit doar să distrugi un om din punct de vedere sufletesc.

În legătură cu ce aţi spus – şi aşa este, cum spunea Părintele Rafail Noica, anume că ucenicii buni fac duhovnicul bun, iar ucenicii răi ne pot face şi pe noi răi –, dacă nimerim într-o comunitate păcătoasă, noi trebuie să păstrăm legătura cu duhovnicul nostru şi cu Dumnezeu şi să nu ne lăsăm, căci există pericolul, într-adevăr. Neapărat trebuie să avem un duhovnic şi chiar să mergem la el cu probleme pe care noi nu le înţelegem, la care nu putem să dăm un sfat (pe care putem să îl mai amânăm, dacă nu ştim ce sfat să dăm).

Da, putem merge la duhovnicul nostru şi putem întreba şi duhovnici mai experimentaţi.

E foarte important pentru preot, ca să nu se piardă, să se ţină de duhovnic.

Vorbeaţi despre intimitate şi despre curiozitatea duhovnicului. Mulţi dintre credincioşii noştri nu ştiu ce-i spovedania sau cum să se spovedească. Nu sunt adeptul îndrumarelor de spovedanie, pentru că ajungem la ceea ce spuneaţi înainte, şi ele pot să vă spună şi ceea ce nu ştiaţi. Cum v-aţi format, în timp, întrebări sau cum aţi procedat?

Sunt totuşi şi îndreptare de spovedanie echilibrate.

Am luat broşura Înaltpreasfinţitului Andrei şi sunt întrebări pertinente, de bun-simţ.

Da, e echilibrată. Dar dacă iei *Pelerinul român*...

Revenind, dumneavoastră cum aţi procedat?

Am învăţat, desigur, în timp, altfel nu se poate. Am învăţat, în primul rând, de la duhovnicul meu, de la Preasfinţitul Vasile, care, ştiţi prea bine, întotdeauna a tratat lucrurile cu maximă îngăduinţă şi delicateţe, cu foarte mare delicateţe. De pildă, a spovedit cândva o tânără în prag de divorţ şi a tot încercat să o convingă să nu divorţeze. La un moment dat, doamna respectivă l-a întrebat: „Bine, dar sunteţi căsătorit?" Mi-a spus Preasfinţitul: „M-am ruşinat, eu am încercat s-o conving..." Cu

siguranţă că Preasfinţitul Vasile, după atâţia ani de duhovnicie, avea o anumită experienţă şi din această experienţă îi vorbea doamnei, dar ea a fost nedumerită: „Mă învaţă un călugăr ce înseamnă viaţa de familie?!"

Se învaţă, părinte, în primul rând, de la duhovnicul pe care îl ai şi, după aceea, din experienţe personale şi din ale celorlalţi. Eu, în general, când îmi spun oamenii „Întreabă-mă, părinte!", merg pe linia poruncilor. Acolo e toată legea, nu? Deci pe linia celor zece porunci, chiar dacă, plecând de la ele, mai pui şi alte întrebări.

Şi ce faceţi atunci când simţiţi că evită anumite întrebări?

Tot aşa, înveţi anumite metode prin care nu neapărat îi tragi de limbă, dar îi determini, cumva, să spună ce au pe suflet. Pentru că ei vin să spună ce au pe suflet, marea majoritate. Prea puţini sunt cei care ascund. Iar dacă sunt perverşi, poţi să-i spui şi asta, într-o formă în care să nu-l jigneşti, dar avertizându-l că, dacă nu spune totul la spovedanie, intră într-o culpă foarte mare. Înveţi, se învaţă de la un caz la altul, de la un an la altul şi de la un duhovnic la altul, dar te învaţă şi Dumnezeu! Iar acest lucru este foarte important. De multe ori, în anumite situaţii, în timp ce penitentul îţi vorbeşte, îţi dai seama că nu ai un răspuns, iar ceea ce poţi să faci este să te rogi şi Dumnezeu îţi dă cuvânt, cum spune Părintele Rafail Noica, primul cuvânt[12], pe care şi omul din faţa ta îl receptează foarte bine.

[12] Rafail Noica, *Cultura Duhului*, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2002, pp. 47-48, 129-130.

Tot Părintele Rafail spunea că a ajuns la o concluzie, referitor la comunitate, în sate, şi anume că nici el nu poate face nimic în spovedanie.

Nu toţi au harisma aceasta, să ştiţi. Îl amintesc, din nou, pe Mitropolitul Bartolomeu, care niciodată nu s-a considerat un duhovnic. Acest lucru nu înseamnă că nu era om duhovnicesc, dar el nu spovedea decât foarte rar, doar pe câţiva. Noi toţi suntem diferiţi, avem profiluri diferite; la fel şi oamenii, de aceea se ataşează de un duhovnic pe care-l simt compatibil, comunică cu el.

E adevărat, pentru că şi noi, după caracterul nostru, ne potrivim cu anumiţi sfinţi, adică avem evlavie mai deosebită la anumiţi sfinţi.

Da, aşa este.

Atunci când un credincios, care se spovedeşte la noi, are o îndeletnicire, o meserie nu tocmai potrivită, ce facem cu el?

Trebuie făcut să conştientizeze.

Am încercat foarte mult să trag un semnal de alarmă, spunându-i că ce face el nu e tocmai potrivit şi nu are cum să evolueze din punct de vedere duhovnicesc, spiritual, dar îmi aduce tot felul de argumente pe care mi-e foarte greu să le resping. Totuşi, el încearcă să evolueze şi simt că tocmai lucrul acela îl trage înapoi.

Da. Încet-încet, va ajunge el la această conştiinţă şi va renunţa, poate, în cele din urmă. Nici în acest caz nu trebuie să

forţezi. Trebuie convertite, cumva, lucrurile. Şi munca pe care o săvârşesc oamenii trebuie înţeleasă din punct de vedere duhovnicesc sau trebuie să dăm sens duhovnicesc lucrurilor pe care le săvârşesc oamenii. Desigur, este foarte limpede că există practici împotriva lui Dumnezeu şi a poruncilor Lui. Dar, tot aşa, cu dreaptă socoteală. Şi Dumnezeu îl învaţă, nu doar tu. Iar Dumnezeu are pedagogia Lui, care este mai mult decât cuvintele tale, şi, atunci, te rogi lui Dumnezeu. Asta spune şi Fericitul Ieronim: ceea ce poţi să faci tu, să faci; ce nu poţi să faci tu, lasă-L pe Dumnezeu să facă. Nu reuşim noi să le facem pe toate şi, chiar dacă, de pildă, datorită intervenţiei noastre renunţă la profesia neadecvată, tot Dumnezeu e Cel Care l-a învăţat să facă aşa, El i-a spus minţii şi inimii lui că nu este bine ce face.

Instituţia duhovnicului, de îndrumare duhovnicească, este diferită de la caz la caz. Un preot de oraş, care slujeşte într-o biserică sau chiar o catedrală, este influenţat de mediul urban, care este diferit de comunitatea dintr-un sat. Într-un sat, vrând-nevrând, toţi oamenii se spovedesc la preotul paroh şi, atunci, el, dacă conviețuieşte cu oamenii, zi de zi, până la urmă, efectul spovedaniei este un rezultat al conviețuirii.

Da. Adică lucrurile se ştiu, nu?

În scaunul spovedaniei, preotul nu va putea să aibă autoritate duhovnicească, în raport cu credinciosul lui, dacă în viaţa de fiecare zi el nu are autoritatea aşteptată. Sunt foarte multe aspecte care intervin pentru ca spovedania să aibă efectul urmărit...

Într-adevăr, este o problemă. Cum se zice la ţară: „Popa-i ca noi".

Dar există şi tendinţa de a vrea ei să fii ca ei.

Da, există, ceea ce te trage în jos. Trebuie găsite mijloace şi momente. Nu poţi să nu te bucuri cu omul care se bucură şi să nu plângi cu omul care plânge, ne spune Sfânta Scriptură[13] s-o facem. Adică, trebuie să fii părtaş şi la bucuria lui, şi la suferinţa lui. Dar, dacă te amesteci, lucrurile devin complicate.

Cel mai bun exemplu sunt preoţii militari. Dumneavoastră aţi avut şi misiunea aceasta, la Dej, şi cred că şi în ziua de astăzi aveţi mulţi fii duhovniceşti care ţin legătura. Ştim şi alţi preoţi militari şi cunoaştem că ofiţerii nu numai că nu s-au schimbat câtuşi de puţin, având respectul cuvenit faţă de preot, ci l-au făcut pe preot să devină ca un ofiţer.

Eu, de pildă, am fost de la început împotriva purtării reverendei verzi. N-am fost de acord cu ea sub nicio formă şi n-am purtat-o niciodată, deşi comandantul a insistat. Până şi doctorii purtau haine verzi, dar îşi puneau halat alb peste ele. Apoi, cum eram la un corp de armată cu ofiţeri în vârstă, aceştia ieşeau în pensie, rând pe rând, aproape la fiecare sfârşit de săptămână. Chefurile începeau de vineri seara şi se terminau luni dimineaţa, când veneau la serviciu. Mă duceam la festivitatea oficială, după care mergeam la masă, o binecuvântam, stăteam la aperitiv şi plecam imediat. Nu stăteam până luni cu ei. Nu se putea

[13] Romani 12, 15.

lucrul acesta! Avantajul meu a fost că eram totuşi călugăr şi oamenii, în general, au un respect mai mare faţă de călugări. Dar, da, au încercat să mă facă unul de-al lor.

Avantaj pentru Sfinţia Voastră, dezavantaj pentru preoţii de mir. Se face diferenţa între preoţii de mir şi călugări şi au tendinţa de a asculta mai puţin de preoţii de mir.

Tocmai de aceea, trebuie să existe o legătură între noi. Din fericire, în Ardeal sau cel puţin în Eparhia noastră, preoţii de mir au legături cu mânăstirile şi cu duhovnicii mânăstirilor. Este un lucru foarte bun. În ultimele şedinţe, Patriarhul a cerut lucrul acesta, pentru că ne-am cam separat unii de alţii. Noi, călugării, facem sinaxe separat, preoţii fac conferinţele preoţeşti. Patriarhul insistă să vină şi călugării, stareţii, duhovnicii, la conferinţele preoţeşti. Iar Înaltpreasfinţitul Andrei a hotărât să se facă numai o sinaxă monahală şi măcar la o conferinţă preoţească să meargă stareţii, stareţele şi duhovnicii, ca să fie în comuniune cu frăţiile voastre. Este foarte important. Noi, preoţii din Eparhie şi călugării, avem o legătură foarte bună. Acesta este un plus pentru credincioşii noştri şi, astfel, chiar dacă ei au mai mare încredere în noi sau sfatul nostru are mai mare impact asupra lor, noi nu-i despărţim de voi. Tot ai voştri rămân, chiar dacă vin la noi, ne caută, chiar dacă se spovedesc la noi. Ei trebuie să facă parte dintr-o parohie, trebuie să-şi plătească contribuţia, trebuie să-şi respecte preotul şi aşa mai departe.

Eu le-am recomandat, pentru că sunt mai nou, să aibă duhovnic. Asta e important, nu contează dacă eu sunt acela sau un altul. Le-am

spus că nu trebuie să vină la mine sau, cei care au duhovnic, la mânăstire sau în altă parohie, nu trebuie să-l schimbe. Important e să meargă constant la duhovnic.

Da, este important lucrul acesta. Ar fi ideal să fie o comunitate unde toţi să se spovedească la acelaşi părinte, dar este foarte greu de realizat. Atunci, măcar să nu intrăm în contradicţie unii cu alţii, la aceasta trebuie să fim foarte atenţi. În plus, fiecare credincios îşi are starea lui duhovnicească, pretenţiile lui duhovniceşti, înţelegerea lui duhovnicească. Unii vor mai mult, caută mai mult şi probabil că şi găsesc. Are legătură cu o altă temă pe care aş fi vrut să o ridicaţi, anume schimbarea duhovnicului. Se schimbă sau nu? Sau în ce condiţii se schimbă? Se poate schimba duhovnicul şi chiar noi, duhovnicii, ar trebui să ne dăm seama că sunt oameni care trebuie să meargă la alt părinte duhovnicesc, din varii motive. Sigur, pot fi şi incompatibilităţi între cei doi. Dar, mai ales dacă vezi că omul acela vrea mai mult şi are potenţial pentru mai mult, trebuie să fii smerit şi să recunoşti că nu eşti în stare să faci mai mult pentru el. Dar pot exista şi probleme. De pildă, se ajunge la prea mari prietenii sau chiar la păcate şi, atunci, neapărat trebuie îndrumat spre un alt duhovnic şi, dacă se poate, spre un anume duhovnic, chiar dând mai multe variante. Deci şi fiul duhovnicesc poate renunţa la tine, dar şi tu poţi renunţa la el. De obicei, când se pune problema ca fiul duhovnicesc să renunţe la părinte, se face o tragedie. Dar şi părintele duhovnicesc poate renunţa la fiul său, în cazuri particulare şi foarte justificate, cu temei. De pildă, nu-l mai foloseşti duhovniceşte. Dar, repet, este bine să nu-l laşi, aşa cum am spus şi referitor la medici, pe mâna oricui.

Părinte, mai este o problemă, pe care am întâlnit-o la Catedrală. În Postul Paştilor mai ales, vin oameni din jurul Clujului, care nu ştiu dacă ajung vreodată să se spovedească la părintele paroh, poate le e ruşine. Părintele paroh probabil crede că omul acela nu s-a spovedit de treizeci de ani. Cum se procedează în cazurile acestea? Eu cred că ar trebui discutată problema şi cu preoţii din parohiile respective.

În primul rând, credincioşii nu au cultura duhovnicului. La sate, ei au ştiut că trebuie să se spovedească o dată, în Postul Paştilor, fie că o făceau la preotul de acolo sau la Catedrală. Dar nu au avut cultura aceasta, de a avea un duhovnic, deşi îl aveau, pentru că, în general, îl căutau pe acelaşi preot. Dar nu ştiau că au duhovnic, pur şi simplu, fiindcă nu exista cultura aceasta. Abia în ultimii douăzeci de ani a început să prindă foarte multă consistenţă. Noi suntem datori să-i îndemnăm să aibă duhovnic. Dacă vezi că nu au, că sunt dezorientaţi, să-i îndemni, printre alte sfaturi pe care le dai, să aibă duhovnic. Şi nu neapărat să-l atragi spre tine. Dacă s-a spovedit la mai mulţi, să-l aleagă pe cel care i s-a părut lui că i se potriveşte.

Dar, dacă vin la noi să se spovedească, conjunctural, aşa cum o fac de Paşti, îi dezlegăm, le permitem să se împărtăşească, le dăm două-trei sfaturi şi îi lăsăm în pace.

Şi dacă sunt păcate grele?

Şi dacă sunt păcate grele... Ce să faci? Nu ai încotro. Este o perioadă de graţie, totuşi, Sărbătoarea Paştilor. Ştiţi ce spune cuvântul de învăţătură al Sfântului Ioan Gură de Aur[14]...!

[14] „Cuvânt de învăţătură în Sfânta şi Marea Duminică a Sfintelor Paşti, al Sfântului Ioan Gură de Aur", *Molitfelnic*, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 2002, pp. 866-870.

Dar dacă nu s-a spovedit de foarte multă vreme şi vine şi spune că a făcut trei sau patru avorturi?!

Trebuie să foloseşti timpul pe care îl ai la dispoziţie ca să o faci să conştientizeze şi să-i spui că îi faci un pogorământ. Şi că ar trebui să se spovedească cum trebuie, să aibă duhovnic...

Pentru că simptomele pot să apară şi după douăzeci de ani! La avorturi, oricum rămâne conştiinţa încărcată.

Da, aşa este.

Chiar faptul că se spovedesc la douăzeci de ani după un avort, în timpul acesta şi-a ispăşit cumva păcatul, poate fi un canon, pe care şi l-a luat... Faptul că n-a mai repetat păcatul, că a mustrat-o conştiinţa...

Da, poate fi.

Am avut un caz pe care m-a ajutat Preasfinţitul Vasile să-l depăşesc. Venise Postul Crăciunului şi m-am dus prin sat la bolnavii care erau la pat. O femeie mi-a spus s-o întreb eu despre păcate. Şi am întrebat-o: „Avort aţi făcut?" Avea trei copii. Mi-a răspuns: „Am făcut". „Dar aţi mărturisit, că aţi avut atâta vreme...", i-am spus. Mi-a spus: „Nu, până acuma, mi-a părut bine că nu m-a întrebat". Am rămas şocat. „Dar vă pare rău, sigur vă pare rău..." Spune: „Nu îmi pare rău. Ce mă făceam cu încă trei?!" I-am spus: „Nu vă puteţi împărtăşi dacă nu aveţi părere de rău". Zice: „Nu îmi pare rău".

„Dar nu vă pot împărtăşi”, i-am spus şi am rămas aşa, şocat. Îmi spune: „Dacă nu mă-mpărtăşeşti acuma, mă duc colea peste drum, unde-i casa de penticostali şi mă împărtăşesc ei”. I-am spus: „Vin săptămâna viitoare, ai un canon de o săptămână, în care te rogi şi îţi dai seama că ai făcut trei crime, să ştii că erau suflete de om”. „Nu!”, a zis. Şi am împărtăşit-o atunci, pe loc, de spaimă. M-am speriat şi am rămas foarte marcat că am împărtăşit un om fără să-i pară rău. M-am dus la Preasfinţitul Vasile, i-am povestit ce s-a întâmplat şi mi-a spus: „N-ai făcut rău, era o femeie la pat”. Suferea de zece ani, înainte să ajung eu în sat, de paralizie, la început mai uşoară, apoi tot mai grea, până ce nu se mai putea mişca deloc, şi, după ce am venit eu, cred că încă opt ani. Deci ajunsese la peste 15 ani de stat pe pat. Mi-am spus că acela e canonul pe care i l-a dat Dumnezeu. La următoarea spovedanie la care m-am dus, mi-a povestit despre avorturi şi mi-a spus că n-a ştiut că e aşa greu, că e aşa mare păcat. Atunci m-am gândit că asta Dumnezeu a făcut-o, prin spaima prin care am trecut, că am împărtăşit-o de frică să nu meargă cumva la penticostali...

Vedeţi, lipsa catehizării. Noi, în general, ne-am limitat la slujbele Bisericii, la predici, şi nu s-au făcut catehizări aşa consistent cum se fac acum. Dar şi prin predică se poate. Dacă preotul e conştient şi responsabil, dacă oamenii sunt consecvenţi şi vin la biserică, nu se poate să nu ajungă la o conştiinţă cu adevărat creştină şi la conştientizarea păcatului, bineînţeles. Dar dacă lipseşti de la biserică, ai pierdut...

M-am gândit după aceea că, dacă n-aş fi împărtăşit-o pe acea femeie, ar fi fost pierdută, poate, pentru totdeauna.

Da. Şi nu ştii nici în ce stare psihică se găseşte. Eu am făcut invers decât frăţia ta. Recent, cam în urmă cu un an, un ucenic de-al meu, preot, m-a rugat să merg la Medicală III să împărtăşesc un bolnav pe moarte. Semiconştient. Nu se spovedise, probabil, de la cununie. Când m-a văzut intrând, a început să se agite, mi-a dat de înţeles că ştie ce i se întâmplă. Am încercat să-l spovedesc, l-am întrebat de una, de alta, i-am citit dezlegarea şi am vrut să-l împărtăşesc, ştiam că va muri. N-a vrut să se împărtăşească. Nu a putut să-mi spună, doar a strâns dinţii, dar nici nu am plecat de acolo, până nu a deschis gura şi l-am împărtăşit. Am insistat şi l-am împărtăşit, „l-am mântuit cu forţa"! Dumnezeu ştie...

S-a temut să nu moară, pentru că există şi mentalitatea asta că, dacă sunt bolnavi şi îi împărtăşeşti, va trebui neapărat să moară.

A şi murit. Dar, înainte, am stat acolo, i-am tot spus, cu linguriţa în mână, până l-am împărtăşit. Nu-l cunoşteam. Dar, dacă m-a rugat părintele respectiv, care îl cunoştea, cred că erau şi rudenii, eu, pe temeiul acesta, al dragostei lui, am făcut ce am făcut. „L-am mântuit cu forţa!"

Şi credinţa asta, că, dacă te împărtăşeşti, mori, este tot din lipsa catehizării.

Da.

La fel cu maslul, cred că, dacă le faci maslu, o să moară. La spital, marea majoritate îmi spune: „Părinte, nu puteţi merge în salonul

cutare, la soţul...” Oarecum, mergeţi, dar nu mergeţi, că după ce vă vede, ştie că, gata, moare. Chiar acum, duminică, a fost un caz, am intrat în salon, dar fără să dau impresia că merg la cineva anume, am salutat, le-am spus că am terminat slujba şi, dacă vor să se împărtăşească sau să se spovedească, să mă sune mâine dimineaţă. Şi omul la care mă dusesem mi-a spus: „Părinte, haideţi că aş vrea să discutăm puţin...” Deci cred că există şi ideea aceasta de frică.

Cu siguranţă.

Dar, dacă ar avea duhovnic, s-ar bucura!

Eu am fost chemat la o bunică şi şi-a revenit. După aceea, în sat: „Vai, ce a făcut părintele acolo!” Ceilalţi bătrâni: „Hai şi la mine!”

Ca să trăiască! Dar, să ştiţi, sunt şi probleme, în acest sens, la un anumit spital din Cluj. La un moment dat, un fiu duhovnicesc de-al meu, mai în vârstă, a venit la Cluj, i s-a făcut rău în gară, l-a luat salvarea şi a ajuns la spitalul cu pricina. A intrat în comă. Am fost sunat de familie, din Dej. Nu aveam cum să merg, eram la Nicula. L-am sunat pe părintele de la spital şi l-am rugat frumos să meargă, să-i citească o rugăciune şi să-l împărtăşească, era fiul meu duhovnicesc, se spovedea de ani de zile la mine, deci îl cunoşteam. „Nu, dacă e conştient, îl împărtăşesc, dacă nu este, nu-l împărtăşesc.” I-am spus: „E fiul meu duhovnicesc, faceţi cum vă spun, e responsabilitatea mea!” Nu. Acelaşi răspuns. Dar minunea lui Dumnezeu! Când a intrat în salon, omul s-a trezit, a ieşit din starea de inconştienţă, s-a spovedit, s-a împărtăşit, a intrat din nou în starea de inconştienţă şi a murit. A fost o minune care s-a făcut pentru acest preot. Dar n-a înţeles...

Sfiinţiile Voastre, care sunteţi prin sate, îi cunoaşteţi pe oameni, ştiţi care sunt bolnavi, trebuie lucrurile rezolvate dinainte. Nu vă lăsaţi pe ultima clipă.

Când m-am dus în parohie, mi-am dat seama că e aceeaşi mentalitate la bătrâni: când merge preotul la casa lui, gata, e pe moarte.

Dar schimbăm mentalitatea asta.

Am schimbat-o. M-am dus la fiecare acasă, am întrebat: „Dumneata eşti bolnav?" Nu m-am dus la spovedanie, m-am dus în vorbă prima dată, că, dacă te văd cu epitrahilul, se tem că mor. La a doua întâlnire, în post, am mers cu epitrahilul şi am spus: „Acuma, dacă tot am venit, să te şi spovedesc, ce zici?" Nu fusese de mult la biserică, nu se spovedise, era bolnav. Aşa, încet-încet, m-am dus la fiecare casă unde era un bolnav şi acuma nu mai întreabă nimeni: „Te duci acolo..., e pe moarte?" Acum abia aşteaptă să mă mai duc.

Există şi practica aceasta, la ţară, în post, merge preotul şi-i împărtăşeşte pe bolnavii satului.

Părinte, încă o chestiune, pe care mi-a spus-o părintele de la Boli infecţioase, legat de împărtăşitul cu o singură linguriţă. Acolo este o problemă, sunt boli care se transmit. Nu poate să împărtăşească doi bolnavi cu aceeaşi linguriţă, pentru că au ei conştiinţa asta că se ia boala.

De aceea nici nu avem capelă acolo! Nu se întâmplă nimic dacă se împărtăşesc cu aceeaşi linguriţă! Vă voi spune o anecdo-

tă: erau doi cerşetori, unul cocoşat şi unul şchiop. La un moment dat, într-o noapte, cocoşatul, în drum spre casă, trece printr-un cimitir, pe la ora 12, şi aude o voce care îi spune: „Ce ai în spate?" „O cocoaşă." „Dă-mi-o mie!" Şi i-o dă. Se duce a doua zi fără cocoaşă şi şchiopul îl întreabă: „Ce ai făcut? Cum ai scăpat de cocoaşă?" Îi spune cum, iar şchiopul se duce şi el şi aude o voce: „Ce ai în spate?" „Nimica." „Atunci, ţine o cocoaşă." A ajuns şi şchiop şi cocoşat! Aşa este şi la Boli contagioase...

Cred eu că se pot găsi formule în duhul nostru, al Bisericii.

Dumnezeu nu îmbolnăveşte, ci poate să ridice boala.

Da! De pildă, eu am linguriţă de argint. Când mă duc la împărtăşirea bolnavilor, mă duc cu linguriţa de argint şi asta ajută. Să întrebe pe oricare doctor ce înseamnă linguriţa de argint.

Uneori, se întâmplă ca bolnavul să nu poată vorbi, dar e conştient. Atunci spun: „Mă recunoşti?" Îmi arată cu ochii sau mă strânge de mână. Sau îi spun: „Dacă mă recunoşti, strânge-mă de mână". Mulţi m-au strâns. E o confirmare. „Îţi pare rău de toate păcatele tale?" Şi tot aşa, îţi confirmă.

Am avut un om deosebit în sat, la Nicula, pe domnul Pop. Era un om cald, ori de câte ori mergeam la el, ne aştepta în poartă şi lăcrima. A avut un atac cerebral, a intrat în comă, a fost dus la spital. M-a chemat fiica lui, care era asistentă-şefă la Chirurgie. Vorbeau foarte lejer de faţă cu el: că mai are câteva ore de trăit... I-am citit o rugăciune şi l-am împărtăşit. După ce l-am împărtăşit, a plâns două ore, până a murit. Era conştient sau nu era

conştient? E foarte relativ. Nu putem şti. De aceea, este delicată şi problema prelevării de organe pentru transplanturi...

Şi auzul e foarte fin, trebuie să vorbeşti departe de ei ca să nu te audă.

Dar trebuie să vorbeşti cu ei! Sigur, nu despre problema medicală. Părintele Iosif, de la Nicula, era în comă, dar îşi făcea cruce şi „dădea paginile" la *Psaltire*...

Mi s-a povestit că s-a întâmplat odată, în timp ce preotul citea Prohodul, s-a uitat la cel mort şi a văzut că încărunţise în timp ce-l prohodea. S-a oprit, a chemat salvarea, l-au resuscitat şi omul şi-a revenit. Era conştient, auzea ce se întâmplă!

Vă daţi seama ce chin... Sigur, acestea sunt cazuri excepţionale. Dar trebuie să luăm aminte, să învăţăm din ele şi să nu fim înguşti. Părintele Ioan de la Recea era mai larg în ceea ce priveşte administrarea Sfintei Împărtăşanii, fiindcă şi-a dat seama din experienţă că devenise lucrătoare în fiinţa omului respectiv, chiar dacă el nu era într-o stare duhovnicească pe măsură. Depinde şi de credinţa omului.

Tot aşa, la ultima conferinţă a Părintelui Rafail la Cluj, mi s-a părut că are o foarte mare largheţe şi deschidere pentru împărtăşire.

Ascultându-l pe Părintele Rafail pe parcursul anilor, am observat că el însuşi trăieşte un soi de deznădejde, desigur, o deznădejde pentru lumea contemporană în care trăim, şi, atunci,

lui i se pare că trebuie să ne lărgim inimile, în duhul cuvintelor altor ucenici ai Sfântului Siluan Athonitul, de pildă, Părintele Zaharia Zaharou[15]. Dacă devenim foarte înguşti şi foarte justiţiari, nu rezolvăm nimic. Dacă Dumnezeu ar fi aşa, ar trebui doar să tune şi să fulgere...!

În ceea ce priveşte exodul acesta mare de oameni care se spovedesc la oraş, să ştiţi, părinţilor, că primul lucru care i-a făcut să plece de la sat la oraş este o spovedanie amănunţită, care vine prin întrebări din partea preotului. La sat ne cunoaştem şi oamenii îşi spun: „Ce îl interesează pe preot ce fac eu?!" Sigur, aceasta din cauza lipsei catehizării. Al doilea motiv sunt momentele comice care pot apărea la noi, la cei de la ţară. Cum ne recomandaţi să procedăm? Ştim care fumează, care beau peste măsură, care umblă în stânga şi-n dreapta, iar când îi spovedim, spun: „Întreabă-mă, tu, părinte". Dacă-l întrebi: „Ai băut peste măsură?", răspunde: „Nu!" Sigur, nu poţi să spui: „Dar nu te-am văzut eu alaltăieri...?!"

Nu-l mai întrebi. Pentru că îi ştii păcatele, îi spui direct să nu mai facă sau îi spui: „Ai grijă la băutură". Apoi, îi mai ştii şi necazurile, ştii că e bolnav... Găseşti metode pedagogice prin care să-i spui: „Vezi că ai atâtea necazuri, nu mai bea!" „Vezi că ai atâtea boli, nu mai face asta şi asta...".

Părinte, cum ne descărcăm? Pentru că noi acumulăm multe din problemele oamenilor.

---

[15] Arhimandritul Zaharia, *Lărgiţi şi voi inimile voastre! (2 Corinteni 6, 13). Lărgirea inimii în teologia Sfântului Siluan Athonitul şi a Stareţului Sofronie de la Essex*, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2015.

Momente ca cel de acum pot fi folosite şi pentru aceasta; e foarte bine să veniţi să vă spuneţi unii altora cu ce vă întâlniţi în pastoraţie. Multe lucruri sunt asemănătoare şi, atunci, vezi că nu eşti singur pe lume, mai sunt şi alţii cu aceeaşi povară.

Prescurile, cum se fac acum multe la brutării, dacă sunt bune, le putem sluji?

Slujiţi-le. Şi daţi-le oamenilor înapoi, să le mănânce.

E vorba şi despre Sfintele Taine. Le-am spus femeilor să facă ele.

Da. Să fie cineva care face prescura pentru Proscomidie.

Problema e alta: cine face prescura? Era regula, la sat, ca prescura să o facă o femeie bătrână, văduvă... E o regulă? La brutărie nu e aşa...

Trebuie să o facă o persoană cât mai curată şi conştientă.

Poate fi şi căsătorită? Căsătoria e binecuvântată.

Da!

Mie mi-au spus: „Ca să faci prescură, trebuie să fii curată". Eu le spun: „Dacă pentru ca să te împărtăşeşti eşti curată, ca să faci o prescură, nu?"

În comunităţi mai mari, unde trebuie multă prescură duminica, nu poţi să o faci toată în cuptor.

Nu ai cum... Pentru Proscomidie, să fie atenţie.

O altă problemă: femeile care sunt în perioada ciclului lunar vin la biserică?

Să vină la biserică. Dacă nu vor să vină la icoane sau la miruit, ca să nu se simtă cumva vinovate, nu-i nimic... Dar să vină la biserică, sunt alte condiţii igienice acum, nu ca odinioară.

Deci nu e o necurăţie, nu e un păcat...

Eu cred că, atunci când s-au dat canoanele respective, a fost şi ca să nu se întineze biserica.

Era o problemă cu sângele în biserică.

Vedeţi? Acum sunt alte condiţii igienice. Să vină la biserică.

Cunosc un preot care are Pidalionul drept carte de căpătâi. Mi-a spus ceva despre adaptarea canoanelor...

Sunt credincioşi care îţi cer canon. Pentru conştiinţa lor. Ca să-şi împace conştiinţa, consideră că au nevoie de canon. Sigur că le adaptezi, nu poţi să le aplici în felul în care sunt scrise. Altfel, s-ar întâmpla ca în justiţie, unde se însumează anii de puşcărie, iar unii ar trebui să trăiască trei vieţi ca să plătească toate năzdrăvăniile pe care le-au făcut. Deci sunt oameni cărora trebuie să le dai canon.

Sfântul Ioan Gură de Aur, în tratatul Despre preoţie[16], are scris într-un capitol că şi canoanele se dau în funcţie de starea păcătosului.

Trebuie să existe o pedagogie. Lucrarea duhovnicească presupune şi canon. Penitenţă, nu? Dar canonul şi penitenţa în sine sunt mijloace de îndreptare, nu e pedeapsă pentru păcat.

Bătrânii voştri de la ţară, care vin la noi la Catedrală, ne întreabă: „Dar canon nu-mi daţi?" Întreb: „Dar până acum ce ai făcut? Acelaşi să îl faci." Ce alt canon să îi dai? Pe care le-au făcut dintotdeauna şi, în general, rugăciuni, cele obişnuite pe care le fac ei. Repet: canonul este o pedagogie şi trebuie folosit. Dar să nu devenim din părinte duhovnicesc un „jandarm".

Dacă un baptist şi o ortodoxă doresc să întemeieze o familie, suntem noi în stare să o pierdem pe ea, dacă el nu vrea să treacă la ortodocşi? Ce facem?

Nu-i putem cununa. Nici cu dispensă.

Şi, atunci, nu o să îi spunem să meargă cu el... Îi spunem să se despartă de el?

Da. Şi, apoi, responsabilitatea lor... Dacă Dumnezeu atâta înseamnă pentru ea... După noile rânduieli, nici Botezul nu mai este recunoscut. Dacă nu se face prin trei cufundări, nu este valabil Botezul.

[16] Sfântul Ioan Gură de Aur, *Despre preoţie*. Traducere de Dumitru Fecioru. Editura Basilica, Bucureşti, 2015.

Oricum, părinţilor, lucrarea noastră duhovnicească este o Taină mare a Bisericii, care trebuie tot mai mult să ne facă conştienţi şi responsabili, pentru că, prin lucrarea noastră, oamenii îşi mântuiesc sufletul, dar pot şi să şi-l piardă.

Din ceea ce am discutat noi, aşa, lucruri excepţionale, putem vedea că avem probleme în sânul Bisericii; unele sunt evidente, dar există şi altele mai subtile, care pot avea aceleaşi consecinţe. Trebuie să încercăm să-L înţelegem pe Dumnezeu aşa, în realitatea lucrurilor şi în duhul Bisericii, şi să nu ne cramponăm, de pildă, de o carte de canoane, cum se spunea, de un *Pidalion*, sau, dimpotrivă, să nu afişăm o lejeritate maximă, cum că oricine se mântuieşte, cum spunea Origen. Deci trebuie să găsim calea de mijloc, calea împărătească, despre care vorbesc şi Sfinţii Părinţi, şi, în acelaşi timp, să ne dăm seama cine suntem noi cu adevărat, în ce stare ne găsim, şi să ne întrebăm dacă lucrarea lui Dumnezeu se împlineşte prin noi. Eu îmi pun, de multe ori, problema, când văd atâta diversitate între noi, preoţii. Oare cum vede Dumnezeu lucrurile? Oare cum se gestionează toată istoria aceasta? Oare ce se întâmplă, în ce fel de Dumnezeu credem, până la urmă? Câteodată mă îndoiesc de mine însumi, dar mă îndoiesc şi de ceilalţi, vrând-nevrând, mă îndoiesc. Şi ne îndoim cu toţii, nu? Şi, atunci, ce se întâmplă cu credincioşii? Sigur că există o lucrare a lui Dumnezeu, specială, în cazuri speciale. Dar e extraordinar să te gândeşti, să-ţi deschizi puţin orizontul şi să vezi ce se întâmplă în jurul tău, să te vezi pe tine în ce situaţie te găseşti, mai ales.

În ceea ce ne priveşte pe noi, călugării, mai există un aspect dureros. Am pus problema la ultima Sinaxă, a cărei temă a fost vocaţia monahală în epoca post-modernă. Şi anume, la mânăstirile noastre, vin foarte mulţi credincioşi, ceea ce este un

lucru foarte bun şi chiar se face ceva pentru oamenii aceia, iar mânăstirile noastre, la rândul lor, au crescut din iarbă verde, practic, de vreme ce noi, în Eparhia noastră, până de curând, n-am avut decât Mânăstirea Nicula, iar acum avem peste treizeci de mânăstiri. Problema este însă că, din oamenii atât de numeroşi care vin la mânăstirile noastre, în duminici şi sărbători, nu rămâne nici unul la mânăstire. Înseamnă că şi noi, călugării, avem o problemă. Poate prea mult ne-am deschis aşa, spre lume. Cred că trebuie să ne impunem anumite rigori.

Nu sunteţi primul care spuneţi asta.

Eu văd consecinţele, pesemne aici e problema. E foarte bine că vin credincioşii, e foarte bine ce se întâmplă, există o emulaţie. Se spovedesc oamenii, se împărtăşesc, mai ales copiii, este foarte bine. Dar nu se călugăresc. De ce nu se călugăresc? De asemenea, din câţi credincioşi avem noi, atât de puţini vor să se facă preoţi. Oamenii nu-şi mai doresc o viaţă duhovnicească intensă, dar nici noi nu cred că mai avem pretenţia aceasta în ce ne priveşte, în primul rând, şi de aceea n-o avem nici de la ceilalţi. Nu mai sunt preocupări cu adevărat duhovniceşti. Mi-am pus de multe ori problema că suntem foarte buni negustori, ştim ce să oferim, ştim ce se vinde, ştim ce se cumpără, le ştim pe toate acestea foarte bine. Dar e o negustorie şi atât. Or, vedeţi, cel mai mult se poate face în spovedanie. Iar noi continuăm din rutină şi lucrurile merg înainte din inerţie.

În realitatea satului românesc, totuşi foarte mulţi preoţi de la ţară sunt de apreciat pentru faptul că se duc acolo cu familiile, cu copiii,

în sate muribunde. E trist, e dezolant, când înmormântezi zeci de oameni în fiecare an, când copiii tăi n-au cu cine să se joace, cu alţi copii de vârsta lor, când satul este îmbătrânit. E dureros şi e o dramă pe care preotul şi-o asumă şi o trăieşte, în fiinţa lui. Discutăm cu mulţi colegi şi aceştia zic: „Nu-i treaba noastră!" Nu-i treaba noastră, e treaba lui Dumnezeu, dar îşi pune amprenta asupra persoanei tale şi a demnităţii tale.

E şi treaba noastră, totuşi se pot gestiona lucrurile cumva. Poate că nu putem face noi ce face Părintele Tănase, la Valea Plopului, fiind o harismă a lui. Dar, la un nivel mai restrâns, se poate face ceva în satul românesc. Pot fi determinate, câteva familii, să ia copii în plasament. De exemplu, la Valea Drăganului, s-ar putea face, pentru că există potenţial. Iar pentru asta ar primi salariu şi subvenţii.

Sunt câteva familii care au în plasament.

Trebuie insistat pe lucrul acesta.

Pe de altă parte, există extraordinar de multă birocraţie pentru a lua copii în plasament, un dezastru!

Da, aşa este. Aşa este şi pentru accesarea fondurilor europene, dar tot mai facem câte un proiect, chiar dacă trebuie să semnăm mii de pagini. Cred că se fac lucruri. De pildă, cu preoţii tineri, care au fost numiţi acum, în ultima vreme, pe la parohii, se vede că se mişcă puţin lucrurile. Desigur, nu putem face minuni, e bine să pornim de la lucruri mai mici, care se pot face.

Dar, mai ales, trebuie să facem ceva din punct de vedere duhovnicesc.

Sugestia Înaltpreasfinţitului Andrei a fost să împărtăşim la fiecare Liturghie câţiva credincioşi. Dar eu într-o duminică sunt într-un loc, în cealaltă duminică, dincolo. Iar ei vor să vină să se împărtăşească tot la două săptămâni. E o problemă?

Este foarte bine. De ce să fie o problemă? Au duhovnic, nu? Îi spovedeşti. Iar dacă nu-i spovedeşti chiar la două săptămâni, nu e grav. Cu o spovedanie te poţi împărtăşi de mai multe ori. Aşa facem şi noi, preoţii. De ce nu o pot face şi credincioşii? Este altă lege pentru ei? E aceeaşi.

Sau dacă nu ai ţinut trei zile de post, nu te împărtăşeşti...

Dacă omul ţine toate posturile de peste an, precum şi miercurile şi vinerile, de ce să-l mai pui să ţină cele trei zile? Mai ales că sâmbăta şi duminica este interzis, prin canoane[17], să se postească. Şi ar fi de preferat ca oamenii să se împărtăşească duminica, bineînţeles, nu doar în cursul săptămânii. Am legat prea mult postul şi spovedania de împărtăşire. Nu este aşa.

Înaltpreasfinţitul Laurenţiu ne spunea, la cursurile de Liturgică, legat de spovedanie, că, la un moment dat, a ajuns în Grecia şi i-a văzut pe greci că se împărtăşeau des. L-a întrebat pe un diacon care

[17] Canonul 66 apostolic. În Arhid. prof. dr. Ioan N. Floca, *Canoanele Bisericii Ortodoxe. Note şi comentarii*. Ediţia a III-a îmbunătăţită. Sibiu, 2005, p. 44.

stătea acolo: „Când i-aţi spovedit pe aceştia, că eu sunt de dimineaţă aici...?" I-a răspuns diaconul: „Dar Preasfinţia Voastră când v-aţi spovedit?" Şi a zis Înaltpreasfinţitul: „M-am dus de acolo..."

Sunt preoţi care spovedesc credincioşii duminică dimineaţa şi îi împărtăşesc atunci, cu Împărtăşania pentru bolnavi!

Da, ca să nu mai greşească...! Dar e absurd!

Care mai e scopul Liturghiei?! De fapt, s-a ratat scopul Liturghiei.

Da, şi al tuturor slujbelor... În acest sens, avem probleme mari şi în mânăstiri, unde toate cele şapte Laude, de pildă, pregătesc pentru Sfânta Liturghie şi, respectiv, pentru împărtăşirea cu Trupul şi Sângele Domnului. Iar călugării nu se împărtăşesc! De fapt, de la ei au început şi restricţiile acestea mari.

Avem probleme chiar şi la oraş, la noi, la Cluj. Încă sunt parohii unde nu se împărtăşeşte, duminica, nimeni, iar oamenii se duc cu frică cu copiii, să nu-i repezească. Sau dacă s-au spovedit la noi sau la alte biserici, nu sunt primiţi. Cu toate acestea, au început să se mişte puţin lucrurile, să se schimbe.

Mai vin acum, încep să vină şi cu copiii mici.

Da, încep să vină. Când am fost la Maia, pentru că nu s-a împărtăşit nimeni, i-am spus Părintelui Rareş, după predică: „Părinte, uite, de acum, în fiecare duminică şi sărbătoare, din credincioşii pe care-i cunoşti foarte bine, să se spovedească şi să se împărtăşească!" Dar i-am spus de faţă cu credincioşii, pentru ei, de fapt, iar credincioşii au luat aminte, pentru că i-ai dat

gir părintelui. Şi au început câte doi-trei, şi cu ei deja se schimbă lucrurile. Să se împărtăşească copiii, foarte bine, dar trebuie să se împărtăşească şi oamenii mari.

Am aruncat responsabilitatea asupra copiilor. Practic, noi nu ne asumăm responsabilitatea că cei maturi trebuie să se împărtăşească, nu doar copilul pe care-l duce mămica de mână, iar mămica nu s-a împărtăşit de cincisprezece ani!

Aceasta e problema. Merge mămica cu copilul, copilul se împărtăşeşte, iar ea, nu.

Ea îşi duce copilul ca să fie bine copilul, să fie sănătos... Dar trebuie să fie şi ea bine, nu numai copilul!

Copiii, vedeţi că ei se molipsesc unul de la altul foarte uşor. Dar maturii, nu, numai la rele...

O altă întrebare, părinte. La mine în parohie, e un obicei în Postul Mare. Cazuri singulare se spovedesc duminica. În schimb, în fiecare zi, de la ora 7, sunt în biserică şi zeci de persoane stau până la amiază, se spovedesc şi, pe urmă, îi împărtăşesc cu Împărtăşania pentru bolnavi. Dar, acum, mi-a venit ideea ca pe acei credincioşi să-i împărtăşesc şi duminica. Până acum nu am făcut aşa. Mă gândeam acum că aş putea face lucrul acesta.

Da. Se pot împărtăşi încă o dată.

Şi, atunci, într-o duminică, poate sunt două sute de oameni la

împărtăşit, cei care s-au spovedit într-o săptămână din Postul cel Mare, de exemplu. E un lucru foarte bun.

Gândiţi-vă, şi noi, la Catedrală, în Săptămâna Patimilor, nu împărtăşim cu Împărtăşania de la Sfânta Liturghie, pe care o săvârşim atunci, ci tot uscăm, tot uscăm... Nu ai ce face. Am avut problema aceasta şi aici, la Nicula. Iar moldovenii ziceau: „La Nicula, împărtăşesc cu găleata!" Nu împărtăşeam cu găleata, ci împărtăşeam cu zece potire. Păi, dacă erau zeci de mii de oameni, care se spovedeau şi, apoi, se împărtăşeau! Sunt cantităţi, nu?

Dar cum voiau să împărtăşiţi?

Voiau să spună că se exagerează. Acum, e mai uşor, se împărtăşesc şi din două potire, pentru că, pe măsură ce se spovedesc, se şi împărtăşesc.

Mai e şi mentalitatea moldovenilor care vin şi se spovedesc la noi, le dai dezlegare să se împărtăşească şi ei iau aghiasma mare!

Noi, care ne împărtăşim des, datorită profesiei noastre, măcar citim Canonul de împărtăşire. Credincioşii nu prea ştiu...

Şi aici sunt soluţii, îi înveţi. Se poate citi în loc de priceasnă. Noi citim, la Catedrală, canonul, în locul pricesnei.

Sau, în timp ce-i spovedesc, cineva citeşte.

Sunt soluţii.

Părinţilor, sper că v-aţi aflat bine la Nicula şi că aţi rămas cu câte ceva, pentru că fiecare poate aduce un plus. Să comunicaţi, să dialogaţi, să întrebaţi, de asta sunteţi aici. Eu m-am bucurat că am fost laolaltă şi Doamne ajută să ne vedem cu bine, să ne mântuim şi noi, şi credincioşii noştri. Oricum, calea e lungă şi sunt multe lucruri de adăugat şi se pot face multe. Cu paşi mărunţi şi cu lucruri mici. Şi, dacă începeţi să le faceţi, le şi duceţi la bun sfârşit. Când am început noi, aici, rectitorirea Mânăstirii Nicula, am avut o comisie de oameni, de academicieni: se uitau la noi ca la extratereştri! Nu au crezut că noi vom face toate lucrurile acestea şi nu le-a venit să creadă că le-am făcut deja. Ne-au spus asta doar atunci când i-am chemat la inaugurare, la Casa de creaţie, reşedinţa Mitropolitului Bartolomeu. Era doamna Livia Drăgoi, directoarea Muzeului de Artă, şi domnul Gheorghe Arion – Dumnezeu să-i ierte – şi domnul academician Marius Porumb. Deci, dacă începi, le faci. Orice lucru, mai ales când e pentru Dumnezeu şi pentru Biserică, nu se poate să nu se împlinească, să se desăvârşească. Slavă lui Dumnezeu!

DUHOVNICIA – UN DIALOG MÂNTUITOR[1]

Preacucernice Părinte Consilier, Preacuvioase Părinte Stareţ, Precucernici Părinţi,

Faptul că se răspunde foarte pozitiv şi prompt la aceste cursuri duhovniceşti înseamnă că şi ele, în sine, au o deschidere totală. Aşadar, nu ar trebui să existe niciun fel de rezerve în a vă exprima. Mai ales că suntem pe aceeaşi baricadă, şi noi, cei care încercăm să vă împărtăşim din experienţa noastră, şi dumneavoastră, cei care ne transmiteţi experienţele Sfinţiilor Voastre, dar şi nelămuririle. Desigur, fiecare îşi are propria întrebare, în sensul unei stări anume, fiindcă nu le putem cunoaşte pe toate şi întotdeauna încercăm să adăugăm, să aflăm mai mult. De altminteri, Mitropolitul Antonie Plămădeală spune, într-o predică, citând o vorbă a Părinţilor îmbunătăţiţi, păstrată de tradiţia creştină: „Cine vrea să se mântuiască, cu întrebarea să călătorească”[2]. Cu atât mai mult noi, care lucrăm la mântuirea sufletelor celor care ne-au fost încredinţaţi de Biserică, respectiv, de Dumnezeu. Prin urmare, colocviile noastre, întâlnirile noastre, care au ca leitmotiv libertatea de exprimare,

[1] Cursuri duhovniceşti pentru preoţi, organizate de Arhiepiscopia Vadului, Feleacului şi Clujului, la Sfânta Mânăstire „Adormirea Maicii Domnului” de la Nicula, în data de 6 martie 2017.

[2] Antonie Plămădeală, „Evanghelia întrebării esenţiale”, în *Tîlcuiri noi la texte vechi*, Sibiu, 1989, p. 283.

cred că sunt foarte binevenite. Mai mult, acest proiect, pe care Arhiepiscopia Vadului, Feleacului şi Clujului îl derulează deja de mult timp, încă de pe vremea Mitropolitului Bartolomeu, ar trebui să se extindă la nivelul Patriarhiei. Am înţeles că cel puţin în eparhiile Mitropoliei noastre, s-a reuşit, dar cred că trebuie să se facă acest lucru în întreaga Patriarhie, nu neapărat pentru că vine de la Cluj – anume că tot ce vine de la Cluj, din Ardeal, ar fi foarte bun! –, ci fiindcă este necesar.

Mi-aduc aminte că, atunci când am devenit tânăr duhovnic, având abia 21 de ani, practic nu m-a învăţat nimeni să fiu duhovnic. Chiar dacă îl aveam părinte duhovnicesc pe Preasfinţitul Vasile Someşanul, care, pe atunci, era stareţ la Mânăstirea Nicula, şi mă spovedeam în fiecare seară la el – încercam eu aşa, după Sfinţii Părinţi şi după cărţile duhovniceşti, şi chiar o făceam în fiecare seară! –, totuşi duhovnicia devine o experienţă personală. Personală, în calitate de duhovnic, şi cu fiecare om în parte, tot personală. Pentru că şi Dumnezeu aşa lucrează, cu fiecare om în parte, iar mântuirea este şi subiectivă, şi obiectivă, iar Dumnezeu chiar mântuieşte pe om după mintea lui, după inima lui, după toate facultăţile lui. Şi nu poate fi altfel! Nici nu cred că ar trebui să fie altfel! Prin aceasta se demonstrează că Dumnezeul nostru este unic şi Dumnezeu cu adevărat. Dacă ar fi totul după şablon, dacă n-ar fi relief în natura noastră, n-ar exista frumuseţe. Aşa lucrează şi Dumnezeu, aşa lucrează mântuirea fiecărui om şi aşa trebuie să lucrăm şi noi cu fiecare om în parte, dintre cei care ni se adresează.

Aţi observat, de asemenea, că, adesea, oamenii îşi aleg duhovnicul şi nu o fac pentru că aşa spun Părinţii, ci o fac cumva şi involuntar – şi voluntar! –; o fac din fire, pentru că îşi dau

seama că există afinitate cu omul respectiv. Fiindcă aici este, de fapt, taina spovedaniei şi a duhovniciei, şi anume că Dumnezeu iartă păcatele tot printr-un om. Este, oarecum, taina Întrupării Domnului nostru Iisus Hristos, taina Întrupării Fiului lui Dumnezeu. Cam în acest fel trebuie percepută Sfânta Spovedanie, adică mijlocirea duhovnicului: Dumnezeu S-a întrupat ca omul să priceapă că Dumnezeu chiar ne înţelege, Dumnezeu cunoaşte toate amănuntele vieţii noastre, fiecare celulă, nici măcar una nu Îi este străină lui Dumnezeu, inclusiv cea care se duce, înnoindu-se pielea; Dumnezeu are ştire de ea.

Taina Spovedaniei, taina duhovnicului, are, aşadar, legătură cu Întruparea Domnului nostru Iisus Hristos. Sunt Părinţi care afirmă acest lucru. Există şi o scriere anonimă, *Cea mai frumoasă copilă*[3] – chiar dacă e scrisă în Apus, vă sfătuiesc să o citiţi; mie îmi place foarte mult, este despre viaţa Maicii Domnului –, în care se arată faptul că duhovnicul trebuie să fie născător de Dumnezeu, să fie o replică a Maicii Domnului, dacă vreţi. De asemenea, mai există o carte, *Solia lui Iisus către preotul său*, de I. Schrijvers[4], despre preoţie, şi mai pronunţată în acest sens, tot pe linie apuseană. Desigur, noi, în Ortodoxie, îl avem pe însuşi Sfântul Ioan Gură de Aur[5], dar şi pe Sfântul Nicolae Cabasila[6]

---

[3] *Cea mai frumoasă copilă*, în *Viaţa, Urmarea şi Psaltirea Maicii Domnului – Mama noastră*, Editura Lumină din Lumină, Bucureşti, 2005.

[4] I. Schrijvers, *Solia lui Iisus către preotul său*. Traducere de Silviu Hodiş. Editura Galaxia Gutenberg, Târgu-Lăpuş, 2005.

[5] Sfântul Ioan Gură de Aur, *Despre preoţie*. Traducere de Dumitru Fecioru. Editura Basilica, Bucureşti, 2015.

[6] Sfântul Nicolae Cabasila, *Tâlcuirea dumnezeieştii Liturghii*. Pr. Prof. Dr. Ene Branişte, *Explicarea Sfintei Liturghii după Sfântul Nicolae Cabasila*, Editura Institutului Biblic şi de Misiune Ortodoxă, Bucureşti, 2011. Sfântul Nicolae Cabasila, *Despre viaţa în Hristos*. Traducerea Pr.

sau Paul Evdokimov[7], ale căror scrieri îl descoperă pe duhovnic în felul aceasta, adică îl aseamănă şi identifică cu Maica Domnului, părintele duhovnicesc trebuind să-L nască pe Dumnezeu în fiinţa fiecărui credincios.

Este limpede că omul care vine şi se spovedeşte Îl caută pe Dumnezeu şi intră în dialog cu El, iar noi, fără a ne substitui lui Dumnezeu – de altfel, nu avem cum să o facem! –, suntem oarecum un filtru prin care Dumnezeu binevoieşte şi omul primeşte direct, concret, real, palpabil, din partea lui Dumnezeu, iertarea de păcate, precum şi sfatul cuvenit. Vedeţi, părinţii duhovniceşti din ultima vreme, pe linia Sfântului Siluan Athonitul, în aşa fel, în aşa poziţie îl aşează pe duhovnic încât Dumnezeu poate vorbi şi răspunde prin el, într-o anumită situaţie, la o problemă, iar omul trebuie să-şi însuşească răspunsul primit şi să trateze problema respectivă ca atare. Ei spun că primul cuvânt pe care-l rosteşte duhovnicul la o anumită problemă, în urma rugăciunii amândurora, duhovnic şi fiu duhovnicesc, ar trebui să fie pentru fiul duhovnicesc ca un canon sau ca o ascultare, pe care trebuie să şi-o însuşească şi să o pună în lucrare[8].

În desfăşurarea convorbirii noastre, concret, aş vrea ca Sfinţiile Voastre să interveniţi fiecare în parte. Aşa aş vrea să şi începem, cu întrebări, la care să răspundem din experienţa noastră, a celor mai în vârstă. Mai întâi însă, mă voi referi la câteva lucruri practice, pe care trebuie să le avem în vedere. În

---

Teodor Bodogae. Editura Institutului Biblic şi de Misiune Ortodoxă, Bucureşti, 2014.

[7] Paul Evdokimov, *Iubirea nebună a lui Dumnezeu*. Traducere din limba franceză de Teodor Baconschi. Editura Sophia, Bucureşti, 2013.

[8] Vezi Rafail Noica, *Cultura Duhului*, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2002, pp. 47-48, 129-130.

primul rând, omul credincios, creştinul botezat, trebuie să aibă un duhovnic. Nu este ceva nou, este însă ceva care încă lasă de dorit în Biserica noastră, mai ales în Biserica noastră Ortodoxă Română, poate şi pentru că avem doar douăzeci şi ceva de ani de la Revoluţie încoace. Înainte am putut face doar atât cât ni s-a permis şi cât şi-a permis fiecare preot în parte, mai mult în cadrul bisericii ca locaş de cult. Acum, desigur, se iese în afara acestui cadru, dar, înainte, oamenii nu au avut conştiinţa de a avea un duhovnic, deşi, de fapt, acest lucru se întâmpla de la sine, pentru că fiecare credincios dintr-o parohie se spovedea la preotul paroh şi era de la sine înţeles că acela era şi duhovnicul. Mai erau şi oameni care îşi doreau mai mult, care cercetau mânăstirile, care au aflat şi şi-au dat seama că trebuie să aibă un duhovnic personal şi chiar un duhovnic al familiei.

De la Revoluţie încoace însă, literatura duhovnicească, experienţa Bisericii, care s-a afirmat tot mai mult, ne-a determinat să îi lămurim pe credincioşii noştri să îşi aibă fiecare duhovnicul său, să cunoască ce înseamnă necesitatea unui duhovnic. Desigur, a ajutat şi schimbarea mentalităţii. De pildă, toată lumea ştie că trebuie să aibă un medic de familie. Prin urmare, cumva similar, toată lumea îşi dă seama că trebuie să existe şi un părinte al familiei. În Cluj, de pildă, unde sunt atâtea parohii şi în jur de o sută de preoţi, împreună cu cei de caritate – mai exact, sunt patruzeci şi cinci de parohii, fiecare având doi preoţi, plus preoţii misionari –, deja oamenii pot să aleagă. Nu mai este ca la o parohie de la ţară, unde nu au încotro, trebuie să meargă la preotul paroh. Deşi şi acolo se poate lucra puţin, să ştiţi, se şi întâmplă în unele parohii sau cercuri pastorale, cum avem acum, în Postul Mare, să vină câte un preot din satul vecin şi să-i spo-

vedească pe credincioşi, pentru că sunt unii care au rezerve faţă de preotul lor. Şi chiar cred că trebuie făcut lucrul acesta din când în când. Chiar sunt persoane care au rezerve. Tot din experienţa Clujului – iar Catedrala e cel mai bun exemplu –, ştim că vin oameni de pe sate, vin de la frăţiile voastre şi sigur că aflăm şi amănunte în ce vă priveşte. Dar nu lucrul acesta e important, important e că au alternativă. Trebuie să aibă alternativă şi trebuie chiar încurajaţi în direcţia aceasta. Ar trebui mers chiar mai departe, deoarece nu numai că sunt rezerve, dar, la un moment dat, există şi o suficienţă în legătura dintre duhovnic şi fiul duhovnicesc. Trebuie şi părintele să-şi cunoască nivelul şi să-şi dea seama că fiul duhovnicesc are nevoie de mai mult sau de un „specialist", să zicem, şi, atunci, trebuie încurajat în acest sens şi ar fi bine să o faceţi nominal, să le daţi mai multe variante, să nu-i lăsaţi să intre „în gura lupului". Adică, ar trebui chiar să le spuneţi: „Uite, am ajuns în situaţia asta, dar ai două-trei variante..." Desigur, pot fi situaţii pozitive, dar şi negative; mai ales în aceste situaţii greu de gestionat, trebuie neapărat să plece în altă parte, să aleagă între variantele propuse, să nu-i lăsaţi chiar aşa de izbelişte şi să meargă oriunde.

În Cluj, cum spuneam, oamenii au alternativă şi pot uza de posibilitatea de a-şi alege duhovnicul; prin urmare, aici stăm foarte bine. Dar şi noi mai avem încă de lucrat în direcţia aceasta, ca oamenii să aibă conştiinţa că trebuie să aibă un duhovnic, începând cu copiii, deja de la şapte ani (eu aş zice chiar înainte de şapte ani!), dar mai ales adolescenţii, care au neapărată nevoie, apoi tinerii căsătoriţi, cu familie, cu copii, fiindcă în aceste cazuri se poate face chiar foarte mult. Eu cred că o familie care are duhovnic se poate păstra în echilibru fără riscuri mari. Aici

aş putea să vă sfătuiesc şi pe frăţiile voastre, sunteţi foarte tineri marea majoritate, iar o familie de preot care nu are un duhovnic al familiei cred că riscă foarte mult. Şi de aceea avem divorţuri, avem probleme la noi în casă, în sensul acesta strict. Aşadar, un preot care nu are conştiinţa faptului că familia lui trebuie să aibă un duhovnic riscă foarte mult şi el, ca persoană, dar îşi riscă şi viaţa de familie, armonia vieţii de familie. Un preot care are familie şi are duhovnic se păstrează în echilibru foarte bine. Noi zicem că ar trebui să fie naşii cei care menţin familia în echilibru, căci sunt imparţiali, dar, din păcate, nu se aleg imparţial, se aleg aşa cum se aleg... Duhovnicul însă este, trebuie să fie imparţial, să fie chiar vocea lui Dumnezeu într-o familie.

Trebuie să lucrăm la dobândirea acestei conştiinţe, ca fiecare creştin să-şi aibă propriul duhovnic; trebuie chiar sfătuit credinciosul în acest sens. Dar, când îi daţi acest sfat, nu trebuie să îl convingeţi că Sfinţiile Voastre trebuie să fiţi duhovnicul. Nu. Vă spun din experienţă personală că, în general, îmi cam dau seama cum stau lucrurile cu fiecare om în parte care vine în scaunul spovedaniei, iar Catedrala, încă o dată, îţi oferă diversitate din toate punctele de vedere. Când sfătuiesc pe cineva să aibă duhovnic, iar omul răspunde foarte prompt: „Păi, dumneavoastră...", eu îi spun: „Nu, nu, ne mai gândim, vedem la a doua, la a treia spovedanie". Deci nu trebuie să aleagă chiar în acel moment. Mai trebuie lăsaţi aşa, să se gândească, chiar să se mai spovedească şi la alţii, să simtă cu cine poate comunica. Fiindcă duhovnicia în sine înseamnă şi aceasta, iar de aici izvorăşte şi ce am mai spus şi cu alte ocazii, sau ce aţi văzut în ultima vreme, şi anume că forma spovedaniei efective trebuie să fie un dialog. Tot în acest sens, referitor la poziţia la spovedanie, v-aş

sfătui – desigur, cu cine se poate şi cum se poate – ca omul să nu se pună neapărat în genunchi, poate să stea şi pe un scaun, mai ales dacă este în vârstă... Şi dacă sunt tineri! Ei nu au experienţa să stea în genunchi, dau semne de nerăbdare, de oboseală, şi, atunci, este bine să şadă pe scaun.

Epitrahilul, de asemenea, nu ştiu dacă e bine să fie ţinut neapărat pe cap în timpul spovedaniei. Îl puteţi pune la începutul spovedaniei, când îl binecuvântaţi pe fiul duhovnicesc, şi la urmă, când daţi dezlegarea. Desigur, încă o dată, de la caz la caz, sunt unii care îşi pun singuri epitrahilul – vor să se ascundă... –, nu mai trebuie să o faci tu. Dar se poate face şi aşa, să-i lăsaţi să zică ce au de zis, toate acelea pe care nu vor să le vezi, numai să le auzi, iar apoi, când începe dialogul efectiv, să existe totuşi comunicare. Trebuie să ştiţi un lucru, nu se spun toate prin cuvânt. Şi la spovedanie, când omul vorbeşte, ochii poate îţi spun altceva sau îţi spun mai multe decât ţi-a zis el. Gesturile, mimica, totul conjugă cu păcatul pe care ţi-l mărturiseşte sau cu situaţia în care se găseşte, nu întotdeauna e vorba de păcat. Sunt şi suferinţe, nu? Păcatul în sine este o suferinţă, dar sunt şi suferinţe concrete, pe care le au oamenii, şi atunci vezi întregul. Ai pus epitrahilul pe cap, ai auzit o informaţie..., nu e suficient. Când vezi faţa omului, ochii lui, mimica, crisparea, tot, atunci mesajul este complet. Şi aşa, foarte greu îţi poţi da seama de tragedia lui.

În plus, nu că am fi neapărat superficiali, dar la uşă se află următorul. În general, oamenii vin în Postul Paştilor, când suntem şi noi deja epuizaţi, din toate punctele de vedere, totul e în grabă şi sub presiune. Dar, atunci când îţi devine fiu duhovnicesc, îl cunoşti pe om, îi cunoşti istoria, îi cunoşti an-

tecedentele, chiar poţi previziona ce se va întâmpla în viitor... Atunci lucrurile stau altfel. Aşa, că vine şi pleacă, l-ai văzut o dată în viaţa ta şi nu o să-l mai vezi niciodată, e greu... Dar mai ales atunci când îl vezi o singură dată în viaţă, ai putea să faci ceva cu care să rămână şi care să-l câştige pentru Dumnezeu şi pentru Biserică. Mai ales atunci! Cred că trebuie să fim mai atenţi cu cei care au ajuns prima oară în scaunul spovedaniei. Trebuie să fim cu luare aminte, în general, şi mai cu seamă cu tinerii, pentru că cei vârstnici deja au un obicei, merg din inerţia tradiţiei, ei vin într-un fel ca să confirme, pentru că ei... ştiu ei!, au ei logica lor, ritmul lor şi se duc înainte şi nici nu-i bine să-i clinteşti foarte tare, că, dacă-i clinteşti, s-ar putea să...

Oare acesta să fie un răspuns şi pentru preoţii noştri mai în vârstă?

Nu, nu. Eu nu i-aş ierta uşor pe preoţi, să mă iertaţi! Şi cred că nici Dumnezeu nu-i iartă uşor, aşa zic Părinţii. Nu, pe preoţi eu nu i-aş ierta foarte uşor, fiindcă, în acelaşi timp, eu pe preot îl respect cel mai mult. Azi am avut un asemenea caz, l-am lăsat şi a zis, şi a zis... Şi, până la urmă, l-am întrebat ce lucrează. Era preot, bineînţeles, mi-am dat seama din spovedanie că e preot. Nu de la noi din Eparhie, de aceea a venit la Cluj. M-am şi bucurat, fiindcă a fost foarte cuminte, un om serios, aşa, cam de vârsta noastră, m-am bucurat de cuminţenia lui şi de interesul faţă de viaţa duhovnicească şi de faptul că avea conştiinţa păcatului. Nu i-am spus tot ce vă spun acum, e-adevărat, spovedeam de două ore şi erau la rând acolo încă mulţi oameni. Însă i-am recomandat să aibă duhovnic şi a confirmat că aşa ar fi sau ar fi bine, dar totuşi a venit la Cluj şi s-a spovedit, să zicem, „la în-

tâmplare". Nu ştiu, probabil că a fost la întâmplare, nu l-am întrebat lucrul acesta, deşi la noi se cam ştie cine e de rând la spovedit, suntem trei la Catedrală şi nu e greu de aflat cine este.

Aşadar, este foarte important ca, în lucrarea noastră duhovnicească, omul să aibă conştiinţa duhovnicului, a faptului că e nevoie să se spovedească la unul şi acelaşi preot, care trebuie să-l cunoască cu adevărat, să îi cunoască toată viaţa. De aceea, în momentul în care omul îţi devine fiu duhovnicesc, este nevoie, la un moment dat, de o spovedanie generală. Nu ştiu cât este de valabil la parohii, pentru că, la parohii, preluaţi totuşi ştafeta celuilalt care a fost înainte, dar, în orice caz, este bine să procedaţi aşa cu noii fii duhovniceşti. Nu din primul moment. În mânăstire, noi o facem când primim un frate nou, o făceam când eram stareţ, nu de la început, ci atunci când consideram că poate fi închinoviat în obştea monahală. Îi spuneam să se pregătească de o spovedanie generală, acela era şi semnul că va fi primit în obşte. Spovedania generală înseamnă că îţi devine cu adevărat fiu duhovnicesc. Trebuie să ştii antecedentele, fiindcă s-ar putea să nu-i cunoşti anumite probleme şi să dai sfaturi care nu se potrivesc sau să nu-l pricepi, să nu reuşeşti să ajungi la inima lui, să nu vorbeşti pe limba lui, sau să nu ştii să-l fereşti de anumite lucruri. Am găsit undeva scris despre experienţa unui părinte duhovnicesc, în viaţa monahală, care, cunoscând firea fiului duhovnicesc, făcea în aşa fel încât să nu-l pună pe acesta în situaţia de a greşi. În viaţa duhovnicească, în legătura noastră cu fiii duhovniceşti, trebuie să tratăm lucrurile astfel încât să nu-i ducem noi într-o anumită ispită sau să nu le dăm apă la moară. Dacă le dai apă la moară, atunci iarăşi nu e bine.

O altă chestiune pe care ar trebui să o avem în vedere întotdeauna – şi aceasta poate să fie lege – este să nu fiţi mari prieteni cu fiii duhovniceşti, prietenie în sensul de foarte mare intimitate sau degajare, să zicem că sunteţi prieteni de familie, de pildă. Aveţi soţii, aveţi copii, ei, la rândul lor, au familii, copii, vă întâlniţi, mai este câte o zi de naştere, se pierde evlavia; sacralitatea actului în sine al spovedaniei nu mai este, nu mai are cum să fie aceeaşi, pentru că există o prea mare apropiere. Iar cei mai mulţi renunţă – vă spun din proprie experienţă, o experienţă de mulţi ani, şi din experienţa Catedralei. Adică rămân cu prietenia, căci le convine, prietenia cu un preot şi cu familia unui preot e ceva, dar renunţă la duhovnic. Şi se duc în altă parte.

Gândiţi-vă: noi, acolo, în faţa oamenilor, totuşi avem un statut, noi suntem cei care îi ancorăm pe oameni în realitate, chiar suntem o ancoră. Îi stabilizăm pe oameni, chiar dacă, de multe ori, dăm ce nu avem. Cum spune Părintele Nicolae Steinhardt, că suntem datori să dăm şi ce nu avem[9]. De multe ori ne aflăm în situaţia asta.

Dacă au un alt duhovnic, nu pe tine, poţi să-i ai de prieteni?

Da. Dar tot trebuie să existe o oarecare distanţă... Pentru că slujeşti la Sfânta Liturghie, care, mă gândesc eu, e mai mult decât Sfânta Spovedanie! Iar acolo, la Liturghie, trebuie să te vadă într-un anume fel. Aşa cred eu... Deci trebuie să existe o oarecare limită.

---

9 N. Steinhardt (Monahul Nicolae Delarohia), *Dăruind vei dobândi*. Ediţie îngrijită, studiu introductiv şi referinţe critice de Ştefan Iloaie. Repere biobibliografice de Virgil Bulat. Indici de Macarie Motogna. Mănăstirea Rohia. Editura Polirom, 2008.

Aceasta este valabil şi între familiile de preoţi? Suntem doi preoţi, suntem colegi...

Nu te-aş sfătui să fii „mare" prieten de familie... E nevoie de o foarte mare atenţie. În duhovnicia voastră, a noastră a tuturor, sunt şi experienţe delicate.

Revenind la comunicare, trebuie să intrăm într-un dialog cu fiul duhovnicesc, în comuniune, şi chiar să-l descoperim, oarecum, dacă el nu se descoperă. Nu neapărat trebuie să-l impresionezi spunându-i cine şi ce este el, pentru că avem şi ispita aceasta câteodată, de aici vine ideea că „părintele ştie", „mi-a spus dinainte"... Nu trebuie să uzăm de aceste lucruri, pentru că şi ele sunt periculoase şi nu îţi aduc niciun beneficiu, nici măcar material, dimpotrivă, libertatea ta se anulează din ce în ce mai mult, fiindcă vin oamenii şi tu trebuie să le răspunzi şi nu o vei face niciodată pe măsura zvonului care ajunge departe.

Mai mare e rătăcirea de pe urmă...

Da. Cu fiii duhovniceşti, cum am spus, mari prietenii să nu aveţi. Să nu faceţi afaceri cu ei, sub nicio formă să nu faceţi afaceri cu fiii duhovniceşti! Să nu daţi împrumut, să nu luaţi împrumut. Acestea sunt lucruri clare, o să vedeţi rezultatul imediat. Ai făcut afacerea, s-a terminat legătura dintre părinte şi fiul duhovnicesc. Ai luat împrumut sau ai dat împrumut, s-a încheiat relaţia dintre părinte şi fiul duhovnicesc. Sigur, sunt şi excepţii, dar excepţiile întăresc regula, nu-i aşa? Aşadar, vă sfătuiesc să nu faceţi afaceri cu fiii duhovniceşti. Sau, dacă faceţi, dacă trebuie să construiţi ceva, de pildă, să o faceţi prin consilier, prin curator, nu voi direct.

Angajaţi pe cineva, un intermediar. În momentul în care ai făcut afacerea cu fiul duhovnicesc, se creează un alt fel de relaţie. Vorbim de bani, de afaceri, de cifre..., iar dialogul nu mai este acelaşi, se schimbă. Încă o dată, ca şi în cazul prieteniei, scade evlavia sau chiar se pierde efectiv. Desigur, preoţii noştri, în marea lor majoritate, sunt oameni isteţi la minte, ştiu să negocieze, se zice că „popa are mână de luat, nu de dat”... Şi, atunci, apar probleme. Apoi, pot surveni lucrări suplimentare, un incident sau accident, şi aşa încep scandalurile, care niciodată nu se mai termină. Cunosc mulţi preoţi care au intrat în conflict cu credincioşii. Un alt exemplu: dacă preoteasa e pictoriţă, să picteze alte biserici, din alte parohii, dar nu biserica parohială, căci, dacă pictează biserica parohială, e dezastru... Intri în conflict cu credincioşii. Din nou e vorba de bani: „Popa face afaceri...”, „Sfântul cutare e atâta, popa vinde un sfânt cu o mie de lei...” Sau: „E două sute de euro metrul pătrat de pictură...”, şi atunci omul se gândeşte şi face scenarii, îşi închipuie tot felul de lucruri.

De asemenea, am spus că spovedania începe la şapte ani, dar poate să înceapă mai repede. Dacă există tradiţie duhovnicească în viaţa de familie, când vin părinţii la spovedit cu copilul, intră şi copilul la spovedit, de la o vârstă mai fragedă. Învaţă ce e spovedania, vine cumva şi din curiozitate, dar şi cu bucuria aceea că e ceva interesant acolo, se întâmplă ceva şi i se dă şi lui importanţă. Iar aşa, prin lucrurile acestea, îl câştigi pe copil şi va veni la spovedit, se creează o legătură cu el şi e bine să se creeze. Părintele Rafail Noica, la o conferinţă[10], spu-

[10] Rafail Noica, „Întâlnirea cu duhovnicul – Părintele Sofronie Saharov, Stareţul meu”, în cadrul Colocviului *Întâlnirea cu duhovnicul. Părintele Sofronie Saharov*, Iaşi, 13 noiembrie 2016.

nea despre bomboana pe care o dădea Părintele Sofronie copiilor – pe care o dăm şi noi, acum, în ultima vreme –, că este începutul teologhisirii în ce priveşte viaţa lor duhovnicească. E necesar să fie copilul familiar cu preotul, să ştie că se duce acolo şi că primeşte nu neapărat o bomboană, ci bucurie, atenţie.

La spovedanie, nu trebuie să intraţi în amănunte. Să-i lăsaţi pe oameni să spună, încet-încet. Când eram copil, m-am dus la o anume mânăstire să mă spovedesc... Nu-l judec pe părintele – Dumnezeu să-l odihnească –, a fost un om cu totul deosebit şi un duhovnic vestit, de aceea m-am dus şi eu; există şi lucrul acesta, să te duci la cei mai şi cei mai..., de fapt, am fost dus de alţii, dar de bunăvoie! Părintele m-a spovedit – cred că am fost de două sau trei ori –, dar fără să ia în considerare nicio spovedanie de până atunci, deşi eu aveam duhovnic, iar duhovnicul meu era călugăr, Părintele Serafim Măciucă, care era atunci la Bălan. A fost o spovedanie generală, de când îmi aduceam aminte, fără a ţine seama de vârstă, iar părintele mi-a pus întrebări la care nu m-am aşteptat... Cum zice gluma aceea: „Părinte, n-am făcut, dar mi-ai dat o idee bună!" Şi nu că m-am smintit neapărat, pentru că eram în Biserică, am trăit între călugări de mic copil, dar mi s-a părut mie că nu e la locul ei spovedania respectivă, acele amănunte. Iarăşi, trebuie să fiţi foarte atenţi, sunt preoţi foarte interesaţi de păcatele trupeşti, în spovedanie. E o problemă foarte mare, şi e problema lor în primul rând.

Şi după aceea vine omul şi spune: „Uite ce mi-a făcut preotul ăsta..."

Foarte mare atenţie! Trebuie să lăsaţi oamenii să zică ce au de zis şi nu intraţi în amănunte. Dacă simte nevoia să spună mai mult, spune mai mult, sau, dacă ajunge la conştiinţa că trebuie să scape de povară, vine şi spune amănuntele acelea, pe care n-ai vrea şi nu este de dorit să le auzi, mai ales în ultima vreme, cu tot ce se întâmplă în lume. Oricum, nu căutaţi să intraţi aşa, cu cizmele, în sufletul omului. Şi, mai ales, să fiţi atenţi la prima spovedanie! Prima spovedanie e crucială, e determinantă, va veni din nou sau nu va mai veni niciodată. Şi, atunci, prima spovedanie trebuie să fie aşa, elegantă, chiar trebuie să fie un dialog cu omul respectiv, iar el, cumva, încet-încet, se va deschide... De altfel, dacă sunt păcate grele şi ţi le spune la prima spovedanie, nu trebuie să dai canon pentru ele. Este bine să amâni un pic, să-l catehizezi, să-l faci să conştientizeze. De obicei, canonul se consideră un fel de pedeapsă, nu înţelege el prea bine... mai ales dacă-l opreşti de la împărtăşit. Aici iarăşi e o întreagă istorie, trebuie să fiţi foarte atenţi cu împărtăşirea: dacă vin ambii soţi şi ea se împărtăşeşte, iar el nu... dă de gândit!

Într-un sat se cunosc toţi...

Atunci trebuie să procedezi altfel... Dar asta nu înseamnă că nu trebuie să-l faci pe omul respectiv să conştientizeze că are probleme.

Trebuie să vadă canonul ca pe un medicament, nu ca pe o pedeapsă.

Da. Dar trebuie şi rezolvată problema.

În cazul spovedaniei tinerilor de treisprezece, paisprezece ani, a fetelor, până unde poţi să mergi sau să laşi să spună dacă au legături trupeşti? Lucrurile pot varia, e o vârstă critică. Sunt unii care au început să facă păcatul, alţii care sunt foarte cuminţi...

Da. Îţi dai seama care sunt cuminţi, mai ales că unii sunt şi practicanţi în sensul duhovnicesc, adică vin, îi vezi, îi auzi, îi ştii, cunoşti familia în general. Şi partea cealaltă o ştii. Se poate merge până într-un loc, dar tot aşa, încet-încet... Cred că trebuie uzat şi de un soi de umor... Dacă eşti foarte serios, se sperie. Iar scaunul spovedaniei nu înseamnă scaunul inchizitorului, nu? Gata, te ard pe rug, te aşteaptă afară, numai chibritul să-l aprind! Nu. Vă dau un exemplu, sigur că nu funcţionează peste tot, încă o dată, totul e foarte personal, trebuie lucrat cu fiecare în parte. De pildă, unei adolescente îi zic: „Băieţii te lasă-n pace?... Dar tu pe ei...?" Şi, de aici, se poate ajunge la concluzii, adică a faptului în sine care se întâmplă. Uneori, ai cu cine, alteori, nu ai cu cine. Iar cum sunt aduşi câte o clasă...! Clasa a opta, a noua, a zecea... Fă ceva acolo! E foarte greu de făcut...

Bănuiesc că povestesc şi între ei după aceea...

Păi, cum să nu? Sunt ca la examen. „Ţie ce ţi-a dat?" „Pe tine ce te-a întrebat?" „Ţie ce canon ţi-a dat?" Şi se sfătuiesc dinainte şi ce să zică. Sau cum să ocolească lucrurile. Dar nu sunt doar păcatele acestea, sunt şi drogurile. Noi, la Cluj, ne confruntăm cu problema drogurilor. Este foarte greu; una e să mărturisească că fumează şi înţelegi, şi alta ce fumează. Pe de altă parte,

dacă zice că fumează, da, poţi să întrebi ce fumează. Oricum, sunt probleme mari, foarte mari, şi de tot felul.

Dacă într-o parohie s-a înrădăcinat cu o singură spovedanie mai multe împărtăşiri, ce facem?

Dar e voie! Tu de câte ori te spovedeşti?! Cum povesteşte Înaltpreasfinţitul nostru Andrei, că a venit omul la împărtăşit şi a fost întrebat: „Când te-ai spovedit?" Şi el, la rândul său, l-a întrebat pe preot: „Dar tu când te-ai spovedit?!"

Şi ce-a făcut?

L-a împărtăşit! Păi, ce era să facă?! Era în aceeaşi situaţie şi preotul...!

Deci, cu o singură spovedanie, te poţi împărtăşi de mai multe ori.

Contează şi vârsta?

Nu există limită de vârstă. Dar sunt nişte condiţii. În primul rând, să ai duhovnic. Lucrul cu care am început. Dacă ai duhovnic...

Atunci e preferabil să meargă la duhovnic să se împărtăşească...

Poate să se împărtăşească şi în altă parte.

Mă refer la cazul unui sat. Vin şi bătrâni, şi copii. Cu o singură spovedanie lăsăm şi copiii sau doar bătrânii...

Copiii cu atât mai mult! Dar şi pe cei în vârstă. Îi laşi să vină la împărtăşit cu o singură spovedanie. Poţi să dai şi nişte limite. Nu se poate să se spovedească zilnic, este imposibil, ar trebui să te „clonezi" de nu ştiu câte ori...! Mai ales pentru noi, la Catedrală, e cu neputinţă. Poţi să dai o simplă binecuvântare. Poate fi şi dezlegare efectivă, pe care o dăm noi la spovedanie, dar şi o simplă binecuvântare că se poate împărtăşi o anumită perioadă de timp. Eu aş zice că până la patruzeci de zile se poate duce binecuvântarea. Dar, dacă apare ceva, să vină să se spovedească.

Toate rugăciunile care se fac în biserică, precum şi rugăciunile noastre personale, au ca obiect iertarea păcatelor, nu? În rugăciunea *Tatăl nostru*, în toate rugăciunile noastre, Îi cerem lui Dumnezeu să ne ierte. La fel ca cele şapte Laude, la mânăstire, de exemplu, şi ele au ca ţintă Sfânta Liturghie şi împărtăşirea cu Trupul şi Sângele Domnului Hristos. Toate rugăciunile pe care le facem, şi cele personale, au ca scop unirea cu Hristos. Prin urmare, dacă se duce la biserică, spune rugăciunile, participă la Liturghie, e spovedit, nu sunt probleme mari, de ce să nu se împărtăşească? Nu văd care ar fi motivul.

Nu există riscul să devină o rutină?

Există riscul. Dar la noi încă nu, pentru că de abia au început să se dezmeticească oamenii, să se dezmorţească din letargie. De abia au început şi ei să priceapă că trebuie să se împărtăşească mai des. Şi asta la oraş, pentru că la sate se împărtăşesc doar o dată pe an...!

La sate, într-adevăr, avem problema că, într-o duminică, în afară de copiii mici, poate nu se împărtăşeşte nicio persoană, exceptând posturile...

Trebuie început cu nişte bătrânele faine, simpatice, aşa cum ar zice stareţul de la Feleac.

Şi aici este o problemă, anume că: „De ce se împărtăşeşte toată ziua?!"

O, dar sunt şi cărora nu le pasă, pentru că au început şi ele să înveţe că nu trebuie să le pese de tot ce zice lumea. Şi, atunci, câte o bătrânică, două, şi aşa, încet-încet...

Ele mai aduc două...

Da, ele mai aduc două şi aşa trebuie... Încă nu există riscul să fie ca la catolici. Am fost în urmă cu trei săptămâni în Slovacia şi, duminica, trebuia să merg la Arhiepiscopul Abel, în Polonia, dar era bolnav şi, dată fiind şi distanţa mare, am renunţat şi am mers la biserică la romano-catolici. Am stat la Liturghie de la început până la sfârşit, undeva mai în spate, s-au uitat toţi la mine ca la un extraterestru, dar nu am avut nicio problemă, am dat mâna cu ei la *Crez*... Practic, Sfânta Liturghie e cam aceeaşi, în linii mari; sigur, ei au scos tot ce s-a putut scoate, a rămas aşa, un schelet... S-a împărtăşit preotul, a apărut şi diaconul la împărtăşit, iar cei patru copii de altar, îmbrăcaţi cu cămăşi albe, au primit fiecare câte un potir şi s-au împrăştiat în biserică în

patru locuri, copiii! A venit unul şi în faţa mea, dar m-am retras şi i-am lăsat pe ceilalţi să se împărtăşească. S-a împărtăşit toată biserica. Sigur că este o distanţă foarte mare ca să ajungem noi la asta; dar suntem departe şi de cum ar trebui să fim. Să ne împărtăşim numai o dată, în Postul Paştilor...?! Şi atunci, tot aşa, sub presiunea timpului şi a tradiţiei... Nu cred că e cea mai bună soluţie, oamenii trebuie învăţaţi. Faptul că te împărtăşeşti mai des sau mai rar trebuie lămurit cu duhovnicul. Cât de des sau cât de rar sau la ce interval. De aici pornim. Dacă omul are duhovnic, împreună cu duhovnicul poate să-şi facă un program duhovnicesc, în care se include canonul zilnic de rugăciune, inclusiv faptele bune pe care le face... În acest sens, de pildă – îngăduiţi-mi să fac o paranteză –, avem o problemă foarte mare cu cerşetorii. La noi, la Cluj – dau mereu exemple de la Cluj, pentru că acolo totul se întâmplă repede şi intens –, oamenii nu ştiu ce să facă: în fiecare zi, acelaşi cerşetor la uşă, care este şi foarte agresiv, să-i dea sau să nu-i dea? Omul spovedeşte lucrul acesta, căci se simte vinovat că nu i-a dat. Deşi acela e meseriaş, nu e lipsit, e „profesionist", câştigă cât nu-ţi poţi închipui! Dar omul are conştiinţa păcatului, pentru că spune: „Nu i-am dat, mi-a cerut şi nu i-am dat". Problemele acestea se pot lămuri.

În chestiunea milosteniei, foarte mulţi oameni sunt în dubii: să dai, merită, nu merită?

Eu aşa am învăţat şi am găsit scris: sunt două direcţii. Una: să dai la toată lumea care îţi cere. A doua: să-ţi transpire banii în mână până îi dai cui trebuie. Cred că a doua variantă mi se potriveşte mie mai bine. Eu nu sunt aşa ca Părintele Stareţ de la

Nicula, care este foarte larg la inimă... Eu sunt mai sceptic, gândesc că, mai ales acum, sunt atâtea proiecte sociale, avem atâţia tineri care nu au posibilităţi financiare, dar au capacitatea de a face şcoală... Deci există şi alte categorii care pot fi ajutate efectiv. Oricum, cei care cerşesc şi sunt agresivi – mă iertaţi, fiind şi agresivi! –, eu nu cred că merită să fie încurajaţi...

Nu e un păcat că nu le dai bani.

Nu. În plus, îi expui şi pe alţii dându-le. Fiindcă îl faci pe omul acela să rămână acolo, e profitabil să stea în faţa Catedralei! Înaltpreasfinţitul nostru Andrei are o anumită atitudine aici: nu prea le dă din buzunar, mai face şi asta, dar mai ales le spune: „Nu sta aici, du-te şi fă o cerere...” Şi le dăm! În fiecare zi de luni, vin cu bileţelele, le aprobăm şi le dăm câţiva lei. Şi eu îmi pun problema aceasta, pentru că le dai, la urma urmei, nu ca să faci un bine, ci vrei să-ţi împaci conştiinţa. E o chestiune egoistă, tu vrei să fii foarte bine, să te vadă Dumnezeu. Nu... Respectivii intră în Catedrală şi fură! De pildă, vin unii credincioşi bolnavi la Institutul de Oncologie, la Cluj, şi intră şi în Catedrală, să-i ajute şi Dumnezeu, nu doar medicii, şi, până aprind o lumânare, rămân fără poşetă, fără portofel... Şi apoi spun: „Am fost la Catedrală, la Cluj, şi uite ce am păţit!” Îţi fură şi actele, e o întreagă istorie! Acuma, la Nicula, e o situaţie şi mai „specială”: trebuie să le dai măcar banii de taxi, că doar nu vin pe jos! Păi, dacă nu le dai măcar douăzeci de lei, nu le-ai acoperit taxiul! Nu... Trebuie să fim atenţi.

Revenind la programul duhovnicesc, acesta trebuie făcut cu fiecare în parte, după măsura fiecăruia, cât înţelege, cât simte,

cât doreşte, cât caută... Sunt oameni care vor mai mult. Nu se mulţumesc cu puţin.

Părinte, marea majoritate suntem tineri şi cred că toţi ne-am lovit, şi cei bătrânii, şi cei tineri, de situaţia aceasta. Preluăm o parohie, vin oamenii nu dintr-o conştiinţă – „trebuie să mă spovedesc măcar o dată sau de două ori pe an" sau de câte ori simte –, ci vin numai ca să bifeze ceva acolo sau din curiozitate, sau, dimpotrivă, vin să spovedească nişte păcate grele pe care nu le-au spovedit la ceilalţi preoţi şi, atunci, tu, ca preot tânăr, eşti pus în nişte situaţii cărora nu le poţi face faţă... Pe mine, ce m-a frapat este că nu poţi nici să pui epitimie, trebuie să-i împărtăşeşti şi, pe lângă faptul că nu au conştiinţa păcatului, trebuie să-i atragi, dar nu poţi să-i atragi decât numai dacă ai un program. Însă, înainte de a avea un program cu ei, cum aţi spus şi dumneavoastră, trebuie să le explici de ce vin la spovedanie. Tu nu ai timp, ei nu înţeleg, pentru că au anumite şabloane pe care şi le pun în faţă: „Eu, părinte, vin o dată pe an." Şi a pus punct. Tu nu mai poţi să pui punct şi virgulă sau virgulă, ca să faci ceva.

Este ca în povestea pe care Înaltpreasfinţitul Andrei o repetă adesea, a lui Ion Agârbiceanu, despre preotul care şi-a propus ca, în trei ani, să schimbe faţa pământului. Aşa trebuie să vă gândiţi: nu peste noapte! Întâi, să iei act de tot ce se întâmplă în parohie şi, încet-încet, începi să lucrezi cu cei cu care se poate lucra. De la aceia se pot molipsi şi ceilalţi. Chiar dacă nu pricep, îşi dau seama că e bine sau le place ce văd. Vă dau un exemplu. La Tărpiu, în Bistriţa-Năsăud, era o familie care venea la Nicula, eram preot tânăr, se întâmpla pe la începutul anilor '90. Veneau la Nicula în fiecare duminică, soţ şi soţie, Radu şi Nastasia.

Dumnezeu să-i odihnească, îi pomenesc adesea... Nastasia cobora din maşină, el nu cobora, el rămânea în maşină toată slujba. Ea venea la Liturghie şi, după ce se termina, mergea la maşină şi aducea un braţ de flori la Maica Domnului şi plângea în faţa icoanei. Avea ea obiceiul acesta. Eu, fiind preotul cel mai tânăr, rămâneam un timp în biserică, mai erau de sfinţit maşini sau alte lucruri de făcut – acum le face preotul de serviciu, atunci eram puţini. Într-o duminică, Nastasia mi-a spus: „Părinte, am o mare suferinţă, soţul meu e bolnav de cancer în ultima fază, dar nu merge la biserică. Mă aduce însă la mânăstire, e bun, e cuminte..." Aveau trei copii... Cel mai mic avea treisprezece ani. A trecut o vreme, Radu a coborât din maşină, că s-a plictisit să tot stea acolo. S-a plimbat prin curtea mânăstirii şi a ajuns şi la uşa bisericii, că n-a avut ce face, a auzit că acolo se întâmplă ceva. Şi a intrat şi în biserică, bineînţeles, s-a şi spovedit, s-a împărtăşit. Dar în timp! Asta s-a întâmplat în timp! Când am ajuns la el şi la inima lui, mi-a spus: „Părinte, eu vin la mânăstire pentru Nastasia, pentru că Nastasia e bolnavă de cancer, în ultima fază, dar ea nu ştie că are cancer." Aveau amândoi cancer, dar nu ştiau despre sine că fiecare are, ştiau însă despre celălalt. Aşa mi-a spus: „Pentru ea am venit la mânăstire, că altfel nu veneam!" El a murit primul, în zi de duminică, când trăgeau clopotele de Liturghie. Şi, după patru luni, a murit şi ea, tot duminica, când trăgeau clopotele de Liturghie... I-am îngropat pe amândoi eu, la Tărpiu, la diferenţă de patru luni. Găseşte Dumnezeu căile Lui...

Ca să spun povestea până la capăt, după zece ani, se căsătoreşte nepoata Părintelui Teofan. Şi, ca stareţ al Niculii, mă duc la cununie. Socrul mic era fratele Aurel, unchiul Părintelui

Teofan, din Dumitra, de unde se ia spre Târpiu. Ne sună şi ne spune că se întârzie nunta cu o oră. „Hai, Teofan – am spus –, să intrăm până la Târpiu, să văd mormintele, să mă duc până la ei…" Am mers acolo, era şi cred că şi acum este preotul Rusu, fiul. Când i-am înmormântat pe Radu şi pe Nastasia, era părintele bătrân, Rusu, care a murit şi el, şi preoteasa, la scurt timp, peste noapte, destul de tineri. În fine, ne-am dus acolo, l-am găsit pe părintele acesta tânăr, ne-a povestit despre părinţii lui, am intrat în biserică, se renovase, era o biserică săsească… În sfârşit, ne-am dus la cununie la Dumitra şi zice fratele Aurel, tatăl miresei: „Ginerele ăsta al meu nu-i bisericos, ziceţi-le ceva aşa… să meargă la biserică." Şi, atunci, eu, cum fusesem la Târpiu, mi-am adus aminte de Radu şi Nastasia şi am început predica cu povestea asta. E-adevărat că nu s-a potrivit prea bine cu nunta… Dar una dintre naşe – erau trei perechi de naşi – era să leşine! Era nepoata lui Radu şi a Nastasiei, iar băiatul lor mai mic se afla şi el în biserică! Acum avea douăzeci şi ceva de ani şi era venit din Italia, la nuntă. Între persoanele din biserică, mulţi erau rude cu Radu şi Nastasia. Când am văzut că naşa începe să se zguduie de plâns în timpul cununiei şi că mirele se uită la mine foarte încruntat, că eu am făcut din nuntă o tragedie, mi-am dat seama că se întâmplă ceva, am îndulcit cuvântul cât am putut şi am încheiat rapid. Ca să vedeţi câte legături şi până unde se duc toate lucrurile acestea…

Aşadar, cred că, la început, trebuie doar luat act de ce se întâmplă şi s-a întâmplat în parohie, iar apoi trebuie lucrat încet, cu cine se poate, nu la turmă… E turmă cuvântătoare, nu necuvântătoare! Şi, atunci, trebuie lucrat ca atare…

Părinte, poţi să spovedeşti rudeniile?

În mod excepţional, zic eu. Dacă spune Scriptura şi chiar Domnul Hristos că „niciun proroc nu este bineprimit în patria sa”[11]...

Dacă insistă...?

Încă o dată: excepţional. Dacă nu ai încotro.

Când e pe patul de moarte...

Da. În mod excepţional, acesta e sfatul meu. Dacă se poate, nu. O foarte mare apropiere – şi fiind rudenie nu ai cum să eviţi apropierea – nu e sănătoasă.

Ca în cazul prieteniei.

Şi în cazul prieteniilor, în general, dincolo de duhovnicie, trebuie să avem rezervele de rigoare. Foarte puţini oameni reuşesc să fie prieteni adevăraţi, nici noi, totuşi oameni rezonabili şi altruişti, nu reuşim întotdeauna să fim... Şi, atunci, nici altora nu poţi să le pretinzi. De aceea, trebuie să existe o oarecare rezervă. De pildă, noi am văzut, iar experienţa noastră este directă, a mea, a părinţilor, a părintelui consilier... Înaltpreasfinţitul Bartolomeu, fiind trădat de atâtea ori, făcând puşcărie din cauza „prietenilor”, oricât ai fi fost de apropiat – trăiam în aceeaşi

[11] Luca 4, 24.

casă, sub acelaşi acoperiş, mâncam la aceeaşi masă foarte des –, exista o limită peste care el nu trecea. Şi, dacă simţea că te-ai apropiat prea mult, făcea în aşa fel încât să „zbori" la nu ştiu câţi metri...

Sunt oameni care vin la spovedit duminica dimineaţa. Şi, după ce îi spovedim, spun că ei trebuie să mănânce neapărat ceva, că nu pot aştepta până la momentul împărtăşirii. Îi împărtăşim cu Împărtăşania bolnavilor?

Da.

Dacă le explicăm că trebuie să aştepte, de multe ori ne spun: „Dar la oraş de ce se poate?"

Da, se poate şi la ţară, nu numai la oraş. Îi poţi împărtăşi, desigur. Câte luni ai de când eşti hirotonit?

Şapte.

La şapte ani, mai vorbim...

Rezultatele cred că se văd în timp. După predici şi cateheze legate de spovedanie şi împărtăşire, un prim curator mi s-a spovedit, după patru ani de preoţie în parohie. Nu se mai spovedise de douăzeci şi cinci de ani! Deci trebuie să avem răbdare, să ajungem să cunoaştem în profunzime multe aspecte ale vieţii, ca să le câştigăm încrederea.

La ţară ştiu că vă confruntaţi în mod direct cu această problemă. Greu, foarte greu se urnesc lucrurile. Dar nu e imposibil. Şi, încă o dată, începeţi să lucraţi cu cei cu care vedeţi că se poate. Nu înseamnă că pe ceilalţi îi neglijaţi. Vedeţi, în învăţământul nostru parcă totul se duce de râpă, dar în Occident şi, mai ales, în America, am văzut, prima dată, când am fost în 2000, că din primele clase deja profesorii îi observă pe elevi, care în ce direcţie merge, ce capacitate are, nu-i lasă pe toţi laolaltă. Îi departajează: cu unii se poate lucra mai mult, cu unii mai puţin, iar cu alţii deloc, e nevoie de specialişti pentru ei. La noi trebuie să-i integrezi, dar unii îi strică pe ceilalţi, îi deranjează; desigur, este bine şi aşa până într-un loc, este o logică. Dar aici e vorba şi de calitatea şi de capacitatea omului. Dacă îl laşi pe cel care are capacitate şi nu i-o foloseşti, nu i-o canalizezi, poţi să-l deformezi. Aşa şi cu credincioşii, cred că trebuie să începi să lucrezi în funcţie de capacitatea fiecăruia. Încet-încet, câte puţin...

Copiii mici, până la şapte ani, până la ce vârstă îi putem împărtăşi fără să mănânce?

Putem spune cinci, şase, şapte ani... Copilul începe să priceapă şi, dacă îi spui că nu are voie să se împărtăşească dacă mănâncă, ajunge să ia el singur decizia. Şi, atunci, până o ia, trebuie lăsat să se împărtăşească.

Deci trecerea să nu fie bruscă...

Nu. El să ia decizia cumva...

În general, părinţii fac o anumită catehizare, îi pregătesc. Sau nu.

La copii, tot aşa, trebuie să aveţi o atenţie şi o atitudine specială cu ei. Sunt foarte multe mijloace prin care poţi să-i câştigi pe copii. Să-i câştigi e uşor, dar trebuie să-i păstrezi în Biserică, la fel ca pe credincioşii adulţi, care sunt foarte greu de păstrat. Apar în viaţa lor tot felul de evenimente şi vin la biserică, până la urmă, dar trebuie şi să-i păstrezi şi să devină oameni serioşi, adică să-şi pună serios problema mântuirii sufletului şi a vieţii duhovniceşti. La copii, sigur că şi eu încep cu bombonica, dar, în acelaşi timp, stau de vorbă cu copilul, foarte mult stau de vorbă, pe limba lui. De pildă, anumitor fii duhovniceşti ai mei, începând de la clasa întâi sau clasa zero, le cer carnetele. La ora de religie, chiar eu mai semnez acolo... sunt profesori de religie pe care îi cunosc şi nu se supără că am semnat eu. Ca să-i responsabilizez cumva. Mă supăr, de pildă; chiar acum trebuie să am o discuţie cu unul din fiii mei duhovniceşti, în clasa a cincea, a şasea, pentru că nu s-a dus la olimpiada de religie. Sunt foarte supărat pe el şi-i voi arăta lucrul ăsta, că sunt foarte supărat pe el. Păi, cum adică? Ce creştin eşti tu?! Se spovedeşte la mine de atâţia ani! Îl ştiu de când a văzut lumina zilei! Da, sunt foarte supărat de ce nu se duce la olimpiada de religie. Bine, dacă zice: „Părinte, vreau să mă duc cu colegii la o pizza şi azi e vineri!", bineînţeles că îi dau dezlegare la o pizza, doar nu sunt absurd! Sau se duce la un film, chiar dacă e cu „balauri"... Îl las şi la film cu „balauri", ce să fac?! Părinţii mai ocolesc şi ei şi îl trimit la mine, ca să scape de situaţie... Aceştia sunt puţini, e adevărat, dar eu fac cu copiii aşa, să ştiţi. De pildă, am fost de curând la Bistriţa şi, acolo, l-am întrebat pe un fiu duhovnicesc:

„Ce ai făcut săptămâna asta la şcoală?", iar el mi-a spus că a avut de făcut un proiect. Eu am continuat: „Dar ce proiect ai avut?" şi el mi-a adus un proiect despre Brâncuşi şi m-am uitat pe fiecare pagină a proiectului şi am întrebat: „Cine e în poza asta?" şi „Cine e autorul ăsta?" Şi copilul a fost foarte încântat, vă închipuiţi, că am văzut eu proiectul pe care l-a făcut!

Nu ştiu, frăţiile voastre aveţi experienţa proprie, fiecare în parte. Am avut şi exemplul următor – aş putea să-i dau şi numele părintelui, nu s-ar supăra! –: era copil de altar la Capela Militară de la Dej, cred că s-a urcat şi pe acoperişul capelei, pe horn, aşa era de năzdrăvan! Doamne, fereşte! Venea plutonierul adjutant, care era paraclisier, şi zicea: „Părinte, nu-l mai suport!" Eu îi răspundeam: „Dacă eu îl rabd, care slujesc Liturghia – căci în timpul Liturghiei se întâmplau toate astea –, dumneata de ce nu-l rabzi?" Eu am răbdat, până la capăt, şi, dacă l-am răbdat, uite, a ajuns nu pe acoperişul bisericii, ci în altar! Sigur că îţi pierzi răbdarea, sigur că ajungi la limită, inclusiv cu copiii tăi – aveţi marea majoritate copii –, este când nu mai ştii ce să faci!

În privinţa canoanelor, suntem, de multe ori, puşi într-o situaţie dificilă... Am înţeles că fiecare îşi alege un duhovnic, dar nu respectă lucrul acesta, apelând la părinţi duhovnici de la anumite mânăstiri, de la care primesc nişte canoane foarte grele...

Le merită. Ce au căutat acolo?!

Problema este că nu mai merg acolo şi vin şi ne întreabă pe noi: „Ce să facem?"

Aceasta e valabil şi pentru Sfinţiile Voastre. Fac apel tot la exemplul Catedralei. Sunt foarte mulţi credincioşi pasageri, care trec şi se spovedesc o dată, pentru că s-a întâmplat să fie la Catedrală. Bineînţeles că nu le dau canon. Nu le dau nici fiilor mei duhovniceşti, în general, merg pe viziunea Preasfinţitului Vasile, deşi firea mea e alta. Atunci, cu atât mai puţin celor care nu îmi sunt fii duhovniceşti! Asta trebuie să înţelegeţi. Doar duhovnicul poate da canon. Pot să le dau un sfat, o recomandare, orice altceva. Dar canonul care devine lege, care este obligatoriu, numai duhovnicul îl poate da. Celelalte sunt recomandări.

Sunt situaţii în care, cum spunea colegul, se duce la mânăstire, încearcă marea cu degetul, se spovedeşte acolo, primeşte dezlegarea de păcate, dar e oprit de la împărtăşire şi vine înapoi. Eu am avut un caz.

Nu este valabil canonul.

Deci putem să-i dăm voie să se împărtăşească?

Da. Tu eşti duhovnicul. E fiul tău duhovnicesc. Părintele respectiv nu avea voie să-l oprească de la împărtăşit, nu avea voie să-i dea canon. Nu e valabil, e recomandare. Sigur, o poţi lua în seamă, uneori credinciosul vrea să ducă respectivul canon şi, dacă vrea să-l ducă, să-l laşi.

Dar nu a vrut să-l ducă, de aceea s-a întors înapoi.

Bineînţeles că nu a vrut să-l ducă. Dar duhovnicul respectiv nu are voie, nici noi nu avem voie; dacă nu este fiul meu duhov-

nicesc, eu nu am voie să-i dau canon, nu am voie să-l opresc de la Sfânta Împărtăşanie. Doar duhovnicul său! Pentru dezlegare de păcate, pentru sfat, recomandare, se poate duce oriunde şi vorbi cu oricine. Încă o dată, fără a vrea să vă creez o impresie de inferioritate, fiindcă tot dau exemplul Catedralei, există fii duhovniceşti care sunt foarte oscilanţi şi spun: „Mă duc să mă spovedesc la părintele cutare". Bine, am fost de acord o dată, apoi vine, după o vreme: „Mă duc şi la părintele acela". Bine. Şi a fost şi acolo. Dar, a treia oară, când vine şi spune „Mă duc...", bine, acolo să rămâi. A venit înapoi, dar eu nu mi-am schimbat decizia, căci eu nu sunt ca el. Amin. Am pus punct. Încă o dată, cine îşi caută, acela găseşte. Dacă asta au căutat... Sunt unii cărora le place „să fie bătuţi"! Ca la injecţie, dacă nu doare, nu şi-a făcut efectul. Sunt care cer, care au fost obişnuiţi să li se dea canon.

Rezultatul canoanelor este important, la aceasta trebuie să fiţi atenţi cu canoanele pe care le daţi: trebuie să vedeţi rezultatul lor. Adică unde vrei să ajungi cu ele. Ce trebuie să înţeleagă omul şi la ce concluzie trebuie să ajungă, dar şi la ce fel de a trăi. Aşa să dai canonul! Tu poţi să dai un canon foarte aspru şi rezultatul să fie nul. Trebuie să vezi unde trebuie să ajungi şi care este mijlocul cel mai eficient pentru a ajunge la rezultatul pe care-l vrei şi pe care-l vrea şi el, vrând-nevrând.

Vă doresc să aveţi un sejur duhovnicesc pe măsură. Va fi, cu siguranţă, pentru că părinţii care sunt convocaţi sunt oameni deosebiţi, cu experienţă. Experienţa nu se învaţă, ci se trăieşte, dar e bine să luăm aminte la experienţa altora; veţi trece prin tot felul de situaţii, altfel am să vorbesc, de pildă, cu părintele, pes-

te şapte ani, nu ca astăzi, după şapte luni! Am fost şi eu de şapte luni, cândva, acum douăzeci şi ceva de ani, dar nici acum nu aş putea să spun că am soluţii la toate. Spunea Mitropolitul Bartolomeu, într-o predică, la Catedrală, despre o doamnă care a venit cu o problemă legată de fiica ei: „Cât am fost eu de mitropolit, nu am ştiut să-i spun decât să se roage".

Aşadar, atuul nostru cel mai mare – nu ne putem compara cu psihologii şi nu sunt de acord cu faptul că trebuie să fim şi psihologi, nu aş vrea să am tentaţia aceasta! – este că suntem asistaţi de Duhul Sfânt. Să aveţi credinţa aceasta! Am avut o revelaţie, când eram diacon, în '91-'92. Părintele Nicolae Buda, care a fost inspector la noi, era preot la Biserica „Sfântul Ilie" şi un coleg de-al meu, care era cântăreţ, m-a dus acolo, am participat la Liturghie, nu cred că am slujit, dar am fost martor la o situaţie. O doamnă avea o problemă gravă, nu ştiu care era problema, dar se vedea după cum îi vorbea părintelui că era gravă. Părintele Buda s-a retras puţin în altar, a stat acolo câteva minute, s-a întors şi i-a dat un răspuns, tot aşa, nu ştiu ce răspuns, dar femeia s-a dus acasă liniştită. Aşadar, asta am simţit eu din ce am văzut atunci, aceasta a fost revelaţia mea, că Dumnezeu i-a dat un răspuns părintelui. S-a dus, s-a rugat, nu ştiu ce a făcut, dar a venit şi i-a dat un răspuns femeii respective, iar femeia s-a luminat şi era alta când a ieşit din biserică.

Aceasta este şansa noastră, faptul că suntem asistaţi de Duhul Sfânt. Şi, atunci, orice credincios sau orice păcătos ar veni la tine, dacă tu te străduieşti, Dumnezeu răspunde omului, după inima lui, şi vă vor şi spune oamenii asta, cu siguranţă vă vor spune. Vin, după ani de zile, şi zic: „Părinte, mi-ai zis atunci..." Şi tu nu mai ştii ce i-ai spus, nu ai cum să mai ţii minte, iar pe

măsură ce încărunţiţi, veţi primi tot mai multe asemenea răspunsuri, dar să nu vă încredeţi, căci e tot de la Duhul Sfânt. De altfel, vedeţi, mulţi oameni ne întrec, adesea ar trebui să muţi patrafirul pe grumazul fiului duhovnicesc! Aşadar, chiar trebuie să fim conştienţi că nu suntem psihologi şi nu avem voie să fim, eu n-aş vrea să fiu! E-adevărat, te intersectezi cu acest domeniu, dar, dacă începi să te crezi psiholog, rişti foarte mult. Aş vrea să rămânem cu conştiinţa că suntem duhovnici, suntem preoţi, până la urmă *slujitori* ai Tainelor. Fiindcă avem şi ispita asta: pentru faptul că omul te cinsteşte, tu chiar crezi, începe să ţi se urce la cap... De aici vine şi reversul, atunci când apare o problemă în curtea noastră, opinia publică şi presa loveşte foarte dur, iar ecoul este extraordinar de mare. Dar, la urma urmei, e ceea ce meritǎm, oarecum, în sensul acesta strict, pentru că avem conştiinţa câteodată că suntem *noi* cineva...

Ecoul înseamnă şi că oamenii sunt cu ochii pe noi, poate fi şi o parte bună, pe care o putem exploata.

Da. În acelaşi timp, există, totuşi, evlavie faţă de preot. Am fost recent la spital, la Chirurgie III. De la Catedrală, pentru a ajunge acolo, am trecut prin piaţă. Au fost cel puţin douăzeci de oameni cu care am vorbit, cu care am dat mâna, pe care i-am binecuvântat, cel puţin douăzeci de oameni!

Îi cunoşteaţi?

Da, îi cunoşteam şi mă cunoşteau, dar au fost şi oameni pe care eu nu-i cunoşteam, oameni ai Bisericii, din Catedrală.

Douăzeci de oameni! Cineva a venit să ceară o binecuvântare, în mijlocul străzii, nu a avut nicio problemă că era atâta lume, cel care mă însoţea a zâmbit, aşa, în colţul gurii, că el, deh, e de altă factură, dacă dai cu tămâie, fuge... L-am întrebat de ce se miră, pentru că am fost, în 2010, la Hollywood şi, pe bulevardul acela unde sunt toate stelele cinematografiei, a venit un creştin – bănuiesc că era creştin, aşa, după mintea mea şi după profilul omului, cred că era rus –, s-a pus în genunchi, în mijlocul bulevardului, mi-a cerut binecuvântare şi a plecat. Şi eram la Hollywood, şi nu e film ce vă spun eu acum! Deci există evlavie! Şi, atunci, trebuie păstrată această evlavie, dar în adevăratul ei sens, pentru că, încă o dată, s-ar putea să ni se urce la cap evlavia credincioşilor faţă de noi.

Aici apar şi problemele de pastoraţie, pe care le ştim foarte bine, când preotul nu mai rezonează cu credinciosul, adică s-a cocoţat undeva sus şi nu mai poate coborî la nivelul credincioşilor. E o problemă mare. Trebuie să avem această conştiinţă. Citiţi *Corupţia spirituală*, cartea Mitropolitului Bartolomeu, unde are mai multe intervenţii vis-a-vis de politicieni, de pildă una la un ministru al Mediului, Attila Korodi, despre Roşia Montană, şi alta la Parlamentul României, în legătură cu suspendarea preşedintelui Băsescu, dar şi o mărturisire personală, consemnată şi în *Memorii*[12], în contextul evenimentului din '46, care arată că noi, toţi, trebuie să avem conştiinţa slujitorului. Cuvintele lui, în *Corupţia spirituală*, sunt următoarele: „Deseori mă scutur chiar şi în somn şi zic: «tu nu eşti stăpân, stăpân este Unul în ceruri, tu eşti un slujitor de rang mai înalt cu răspunderi mai înalte,

[12] Valeriu Anania, *Memorii*, Editura Polirom, Iaşi, 2008/2011.

poate cu învăţătură de carte mai multă, dar eşti un servitor, nu eşti un stăpân, nu eşti un şef, nu tu dispui de ceea ce trebuie făcut, ci este Altul care dispune şi care este mai înţelept decât tine, iar Acela este Dumnezeu»”[13]. Deci nu eu sunt cineva, Cineva este doar Dumnezeu. Trebuie să avem foarte mare grijă aici, pentru că, dacă nu, ne rupem, practic, de turmă. Şi avem multe probleme de pastoraţie, să ştiţi, în direcţia aceasta, când preotul devine un lider şi un snob, dar nu ştiu pentru cine, nu pentru credincioşii săi, pentru că piedestalul lui tot ei sunt.

Mulţumim, Părinte consilier. Părinţilor, beneficiaţi de tot ceea ce vi se oferă acum şi folosiţi-le pe toate, fiindcă noi ne putem ajuta unul pe altul. Suntem pe aceeaşi baricadă, cum spuneam la început, slujim Aceluiaşi Dumnezeu şi avem acelaşi scop, şi în ceea ne priveşte pe noi, dar şi pe credincioşii noştri. Aici, la noi în Eparhie, şi în Ardeal, în general, e un caz fericit, care mă bucură şi pe care îl cunosc foarte bine – vă spuneam că, de mic copil, am trăit în Biserică şi printre călugări –, şi anume, există armonie între parohii şi mânăstiri, între călugări şi preoţii de mir, ceea ce nu există în alte zone ale ţării. De aici şi canoanele despre care vorbeaţi. Există o diferenţă foarte mare de gândire cu privire la viaţa duhovnicească şi la lucrarea noastră cu credincioşii. La noi, există această armonie între călugări şi preoţii de mir şi este bine, cred eu, şi pentru frăţiile voastre, şi pentru noi, călugării. Vedeţi, Nicula nici nu poate să fie altfel decât deschisă credincioşilor, care vin aici de sute de ani, cu milioanele! În Grecia, de pildă, sunt mânăstiri care, în anumite

[13] Mitropolitul Bartolomeu, *Corupţia spirituală. Texte social-teologice*. Ediţie îngrijită de Bogdan Ivanov şi Radu Preda. Cluj-Napoca, Editura Eikon, 2011, p. 134.

zile sau la anumite ore, sunt închise. Cum să închizi Nicula?! Ar fi absurd. La fel şi legătura dintre noi. Nu trebuie să existe nicio oprelişte, ci trebuie să fie o colaborare permanentă, fiindcă toată structura pe care se construieşte viaţa duhovnicească, dar şi viaţa sacerdotală, este pe profil monahal, totuşi. Dacă vorbim despre cult, Sfânta Liturghie, toate Laudele Bisericii, Tainele, Ierurgiile, toate au amprentă monahală. Şi, atunci, chiar trebuie să existe între noi o legătură şi să rămână în veşnicie!

FIECARE CREDINCIOS ESTE O PERSOANĂ UNICĂ ŞI IREPETABILĂ![1]

Astăzi, avem bucuria şi privilegiul să-l ascultăm pe Părintele Arhimandrit Dumitru Cobzaru, Exarhul mânăstirilor noastre, un părinte extrem de activ, cu foarte multă autoritate duhovnicească, dar şi ctitorul, în mare măsură, al acestor lucrări la Mânăstirea Nicula, pe care le vedem şi de care ne bucurăm: noua biserică a Mânăstirii Nicula, Casa de creaţie, Centrul de Studii „Sfântul Voievod Ştefan cel Mare". Părintele Dumitru este şi un mare predicator, care se îngrijeşte să tipărească în fiecare an câte un volum. Unul dintre ele, „Fiule, m'am vrut să-ţi fiu candelă de ceas târziu..."![2] *a fost tradus în limbile spaniolă şi franceză, iar traducerile au fost publicate în ediţii bilingve, cea română-spaniolă[3] fiind lansată cu succes la Madrid, în Spania, în 2017, iar cea română-franceză[4] urmează să fie lansată în luna mai a acestui an, la Paris.*

---

[1] Cursuri duhovniceşti pentru preoţi, organizate de Arhiepiscopia Vadului, Feleacului şi Clujului, la Sfânta Mânăstire „Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel", Rebra-Parva, în data de 7 martie 2018, şi la Sfânta Mânăstire „Adormirea Maicii Domnului" de la Nicula, în data de 15 martie 2018. Versiunea scrisă a fost revizuită pentru publicare.

[2] *„Fiule, m'am vrut să-ţi fiu candelă de ceas târziu..."!* Prefaţă de Dan C. Mihăilescu. Editura Renaşterea, Cluj-Napoca, 2014 (ediţia a II-a, 2017, ediţia a III-a, revăzută şi adăugită, 2020).

[3] *„Fiule, m'am vrut să-ţi fiu candelă de ceas târziu..."!/"¡Hijo, yo te quise ser candela al anochecer..."!* Prefaţă de Dan C. Mihăilescu. Traducere în spaniolă de Diana Moţoc. Editura Renaşterea, Cluj-Napoca, 2017.

[4] *„Fiule, m'am vrut să-ţi fiu candelă de ceas târziu..."!/ « Mon fils, j'ai voulu*

Daţi-mi voie să vă spun, Părinte, că vă admirăm şi vă invidiem sfânt în această privinţă.

Sunt încredinţat că întâlnirea cu Părintele, care încheie această sesiune de cursuri de îndrumare duhovnicească, o va încununa.

Preacucernice Părinte Consilier, Preacucernici Părinţi, şi pentru mine este o bucurie şi o onoare să vă întâlnesc şi să ne împărtăşim experienţa unii altora, ceea ce este un câştig pentru noi toţi. De aceea, n-aş vrea să ţin efectiv o conferinţă, ci m-aş bucura şi eu, la fel ca dumneavoastră – şi sunt sigur că la fel ca ceilalţi părinţi care v-au stat în faţă –, să avem un dialog. Până la urmă, prin dialog găsim răspunsuri la multe din întrebările noastre sau la eventualele situaţii care pot apărea în parcursul duhovnicesc, şi pe plan personal, dar mai cu seamă pe noi ne preocupă credincioşii pe care îi păstorim, pe care îi călăuzim pe calea mântuirii – cu plusuri, cu minusuri –, călăuzire care ţine şi de noi, dar şi de ei, însă cu atât mai mult de lucrarea Duhului Sfânt, Care „suflă unde vrea şi tu îi auzi glasul, dar nu ştii de unde vine şi unde se duce”[5]. Noi nu putem întrezări decât în parte lucrarea duhovnicească, deşi, o să vedeţi, după ani de duhovnicire a credincioşilor, puteţi avea chiar şi intuiţii pentru viitorul lor. Începeţi să-i cunoaşteţi pe ei, de asemenea, există o rutină a lucrurilor... Nu trebuie neapărat să-i încadraţi în nişte şabloane, dar, până la urmă, veţi vedea că mulţi dintre ei au aceeaşi reacţie sau aceeaşi atitudine sau se duc în aceeaşi direcţie şi, atunci, puteţi avea anumite intuiţii.

être la chandelle de tes heures de veille...”! Prefaţă de Dan C. Mihăilescu. Traducere în franceză de Oana Richebon. Editura Renaşterea, Cluj-Napoca, 2018.

[5] Ioan 3, 8.

Aşadar, ne adunăm, în fiecare an, în această formulă ca să întrebăm şi să folosim răspunsurile, cum spuneam, şi pentru noi înşine, şi pentru cei pe care îi păstorim, care sunt din ce în ce mai sensibili, din cauza a ceea ce se întâmplă azi în lume, ajungând să trăiască adevărate drame, pe care noi trebuie să le rezolvăm, aşa cum ne ajută Dumnezeu şi în măsura în care putem să ne implicăm efectiv în viaţa lor. E adevărat că duhovnicia este o artă, dar, în acelaşi timp, este mijlocul cel mai eficient de a te implica în viaţa credinciosului. Sunt foarte folositoare Sfânta Liturghie, toate Sfintele Taine, tot ceea ce le dăruim prin Harul lui Dumnezeu credincioşilor noştri, dar cel mai direct mijloc prin care ajungi la sufletul omului, până şi în unghere foarte adânci, este Spovedania, în care sunt dezvăluite atâtea taine pe care oamenii le duc cu ei în mormânt, fără a le fi împărtăşit cuiva vreodată, decât numai părintelui duhovnicesc. Aşadar, acolo, în intimitatea spovedaniei, există o treime, de care trebuie să fim conştienţi în fiecare clipă: ***Dumnezeu***, care este prezent – spunem în rugăciunea de la început, în molitfă, că „Iată, fiule, Hristos stă nevăzut... Iată şi sfânta Lui icoană înaintea noastră este..."[6] –, tu, ***duhovnicul***, şi ***credinciosul***, care, încă o dată, se deschide, de cele mai multe ori, aşa cum nu o face faţă de nimeni.

Aş porni cuvântul meu de la un dialog cu o fiică duhovnicească – el a fost publicat în revista *Renaşterea* din luna ianuarie a acestui an[7] –, din care se vede că există preocupare din partea

[6] *Molitfelnic*, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1984, p. 59.

[7] Arhim. Dumitru Cobzaru, „Fiecare credincios este o persoană unică şi irepetabilă", interviu realizat de Mirela Boţan, *Revista Renaşterea,* anul XXIX, serie nouă, Ianurie 2018, numărul 1 (333), p. 6 . Interviul a

credincioşilor în ceea ce priveşte devenirea lor duhovnicească. Bineînţeles, există diferenţe, noi le sesizăm mai bine, la oraş, pentru că foarte multă lume cercetează biserica, în special Catedrala Mitropolitană din Cluj-Napoca. La mânăstire, de asemenea, se întâmplă la fel. Unii oameni, chiar dacă nu sunt preocupaţi de viaţa duhovnicească, ajung să şi-o dorească într-o oarecare măsură, pentru că trec prin anumite experienţe care îi conduc către Biserică, către duhovnic. La sate, totuşi, lucrurile stau puţin altfel, pentru că satele noastre au îmbătrânit, s-au împuţinat, oamenii sunt cuminţi, spovedania este o tradiţie şi un obicei pe care credincioşii îl împlinesc îndeobşte în Postul Paştilor. Acum, fiind dumneavoastră tineri, foarte tineri, cu siguranţă aţi încercat să mai resuscitaţi şi poate că se spovedesc şi se împărtăşesc mai des, ceea ce este un lucru foarte bun. Desigur, şi în sate se găsesc câte unu, doi care îşi doresc mai mult decât ceilalţi, sau îi puteţi trezi la realitate, stimulându-i să-şi dorească mai mult.

Revenind la dialogul publicat în *Renaşterea*, am să reiau, pe rând, întrebările şi răspunsurile, la care am să adaug lucruri care cred că ne-ar putea interesa şi, sigur, sunt la dispoziţia dumneavoastră pentru întrebări. Doamna care a iniţiat dialogul îmi este fiică duhovnicească de aproximativ douăzeci de ani, deci vă închipuiţi că există o consecvenţă în ceea ce priveşte viaţa sa duhovnicească. La început, venea împreună cu un grup la Mânăstirea Nicula. Erau toţi studenţi la Geografie şi veneau în expediţie la Nicula, să vadă rupturile de deal, pe care le-aţi văzut şi dumneavoastră la intrarea în sat, pe partea stângă. Dar treceau

---

fost publicat prima dată în *Cetatea Credinţei*, nr. VII, an 4, iulie-august 2017, pp. 14-15.

şi pe la mânăstire, intrau în dialog cu părinţii mânăstirii şi, în felul acesta, au ajuns şi să se spovedească la noi şi au păstrat, iată, o legătură duhovnicească. Acum au familie, iar copiii lor se spovedesc tot la noi, un lucru de asemenea îmbucurător. Mai mult decât atât, doamna cântă în corul bisericii parohiale, fiind un om activ al acesteia. Aş dori ca aceste întrebări şi răspunsuri să fie un punct de plecare pentru dialogul nostru.

Întrebare: *„Părinte Dumitru, tot mai mulţi dintre noi căutăm, astăzi, echilibru şi linişte sufletească, atât de necesare. Unii alergăm la psiholog, alţii ne deschidem inima celor apropiaţi, iar alţii ne îndreptăm spre Biserică. Cum ajungem să găsim un părinte duhovnicesc şi să ştim că este potrivit nouă, că există o formă de compatibilitate între noi?"*

Răspuns: „«Nu M-ai căuta, dacă nu M-ai fi găsit...!»"[8], scrie Blaise Pascal, iar vrednicul de pomenire Părinte Mitropolit Bartolomeu ne «avertiza», de la amvonul Catedralei Mitropolitane din Cluj, că Dumnezeu, atunci când îngăduie asupra noastră încercarea, dă şi soluţia! Aşadar, Dumnezeu este «odihna sufletelor noastre»[9], cu El şi doar prin El găsim şi dobândim echilibru şi linişte, preotul sau duhovnicul fiind doar m locitorul, interpretul şi gestionarul harului dumnezeiesc, chiar el, duhovnicul, fiind un dar al lui Dumnezeu, ca urmare a rugăciunilor şi căutării noastre. Îndeobşte, duhovnicul este unul şi acelaşi cu preotul paroh, iar acolo unde se simte necesar, cu binecuvântare, se recomandă sau se

[8] Pascal, *Cugetări*. Traducere de Maria şi Cezar Ivănescu. Editura Aion, 1998, p. 372.
[9] Matei 11, 29.

caută un duhovnic sporit sau cu mai multă experienţă. Oricum, complementar, avem literatura duhovnicească şi viaţa bisericească, iar acestea îl confirmă pe duhovnic şi întregesc parcursul devenirii unui creştin serios şi preocupat. Duhovnicul este o necesitate şi chiar o condiţie pentru a nu orbecăi creştinul în drumul spre limanul mântuirii, dar şi un reper în problemele delicate, pe care ni le rezervă viaţa pământească. De aceea, el, duhovnicul, nu trebuie ales la întâmplare, ci căutat, în acelaşi timp cerând lui Dumnezeu să ni-l scoată în cale!"

Răspunsul, desigur, ar fi putut să fie foarte amplu, dar, fiind un articol, totuşi am fost nevoit să mă limitez. În plus, cel mai concret „răspuns" la întrebare era experienţa însăşi a persoanei care întreba, ea spovedindu-se de aproximativ douăzeci de ani la mine, aşa cum vă spuneam. Însă din întrebare se desprinde o realitate, şi anume faptul că oamenii sunt într-o continuă căutare. Unii apelează la familie, dar în familie sunt multe bariere, din păcate, mai ales între generaţii. Copiii nu îndrăznesc să spună totul părinţilor şi nici părinţii nu spun orice copiilor... La un moment dat, nici soţii între ei nu mai comunică... Ştiţi, auziţi, vedeţi aceste lucruri pe care vi le spun. Apoi, oamenii caută soluţia în prieteni, dar se trădează foarte mult... De asemenea, ajung la psiholog; acum a devenit o adevărată modă, dar poate fi periculos. Atunci când este într-adevăr cazul, ar fi bine să reuşim să intervenim noi cumva, să le facem recomandări, să nu ajungă pe mâna oricărui psiholog, fiindcă sunt probleme şi în ceea ce priveşte tagma psihologilor, care, în general, nu au o relaţie cu Biserica. Noi ar trebui să găsim medici, psihologi, chiar

psihiatri, la un moment dat, care să aibă o relaţie cu Biserica, fiindcă unii dintre ei ajung în Biserică. Mai ales cei care au o educaţie religioasă şi cunosc „drumul" ajung mai repede în Biserică şi la duhovnic şi, astfel, îi cunoaştem şi noi şi putem colabora.

Revenind la întrebare, cred că şi noi ne-am pus-o la un moment dat, în căutările noastre de ***a avea un părinte duhovnicesc***. De cele mai multe ori, ne este recomandat, nouă, teologilor. Dar marea majoritate a credincioşilor au un duhovnic prestabilit, pentru că fac parte dintr-o parohie şi acolo este un preot, pe care trebuie să-l accepte în calitate de duhovnic. Vedem că omul cu preocupări duhovniceşti caută totuşi anumite calităţi şi, mai mult decât un psiholog, un apropiat, un prieten, îşi doreşte un duhovnic cu care să fie, iată, şi compatibil. Aţi auzit răspunsul meu.

În ceea ce mă priveşte – găsesc că este de folos ca fiecare să împărtăşim din experienţele personale –, când am venit la Cluj, în '90, am ştiut cine îmi va fi duhovnic. Încă de acasă, preoţii din parohie mi-au spus: „Te duci la Cluj, să te spovedeşti la Părintele Flueraş!" Lucrurile au fost foarte clare şi el mi-a rămas duhovnic până în ziua de astăzi... Sigur, acum, cu greutăţile pe care le cunoaştem. Ceea ce vreau să subliniez este că a fost determinant pentru mine sfatul pe care mi l-au dat părinţii din parohie. Le sunt recunoscător pentru aceasta şi cred din tot sufletul că a fost lucrarea lui Dumnezeu. Spuneam, nu cu mult timp în urmă, despre această legătură duhovnicească cu Preasfinţitul Vasile, că mama mi-a dat viaţă, dar cel care m-a ţinut în viaţă a fost duhovnicul. Mai ales pentru că am ales viaţa monahală; dar şi preoţia în sine presupune un duhovnic pe măsură.

Aşadar, vă sfătuiesc să nu aveţi un duhovnic la întâmplare, mai ales că sunteţi, la rându-vă, duhovnici şi preoţi. Să aveţi un duhovnic serios, preocupat de viaţa duhovnicească, la care să găsiţi răspunsuri. Şi să aveţi duhovnic – acelaşi duhovnic! – întreaga familie. Am observat următorul lucru: acolo unde sunt probleme de familie (în familiile de preoţi, mă refer acum), nu există un duhovnic care să fie acelaşi şi pentru părintele, şi pentru doamna preotească, şi chiar pentru copii. Cel puţin pentru cei doi, pentru părintele şi pentru preotească, este bine să fie unul şi acelaşi duhovnic. Fiindcă suntem diferiţi şi noi. Încercăm să avem acelaşi duh, dar se întâmplă să nu fie acelaşi duh nici între duhovnici. Prin urmare, pot influenţa şi duhovnicii viaţa de familie. Aş mai putea să punctez aici un lucru, desigur, cu care puteţi fi de acord sau nu, cum doriţi dumneavoastră. Şi anume, nu este neapărat necesar să aveţi duhovnici călugări; eu consider, însă, că preoţii, în general, trebuie să aibă ca duhovnici preoţi cu experienţă, care nu exclud călugării! În general, viaţa preoţească sau, dacă vreţi, vocaţia preoţească presupune oarecum şi viaţa monahală. Din câte ştiu eu, cam toţi preoţii, mai ales cei care au trecut şi prin Seminar, în tinereţe sau în adolescenţă, s-au gândit şi la viaţa monahală, ca o posibilitate în devenirea lor. Invers, însă, este mai greu... De pildă, dacă un călugăr se spovedeşte la un preot de mir, acolo chiar este o problemă. Nu că nu e posibil, dar, dacă el alege să se spovedească la un preot de mir, înseamnă că acel monah este pentru sine însuşi o problemă, ceva, acolo, nu mai funcţionează... Pentru că nu mai există legătura cu stareţul, nu mai există legătura cu duhovnicul... În mânăstire, trei persoane sunt foarte importante – o afirmă Mitropolitul Antonie Plămădeală, în lucrarea *Tradiţie*

şi libertate în spiritualitatea ortodoxă[10] –, un călugăr trebuie să se raporteze la trei persoane, care poate fi una şi aceeaşi: stareţul, duhovnicul şi naşul de călugărie, adică părintele duhovnicesc căruia i-a fost încredinţat atunci când a intrat în mânăstire. Or, dacă el le evită pe toate cele trei persoane, atunci cu siguranţă are o mare problemă el însuşi şi poate deveni o problemă şi pentru ceilalţi.

Revenind la psiholog, am să fac o mică divagaţie. Vă dau tot un exemplu personal, care, deşi pare, nu este o glumă. În fiecare an, o internez pe mama la spital, pentru o evaluare a stării ei de sănătate. Are 80 de ani şi, astfel, vedem şi dacă este nevoie de medicamente în plus sau în minus, ca să-i întreţinem starea de sănătate. Sora mea i-a spus medicului că mama mai uită şi îl roagă să fie evaluată şi din acest punct de vedere. Astfel, ajunge mama la psiholog, draga de ea... Dar, ca să ajungă la psiholog, un aparţinător trebuia să semneze un document. Cum sora mea nu locuieşte în Cluj, m-am dus eu să semnez documentul respectiv. Am intrat într-un cabinet, unde era o doamnă la un birou, cu un registru în faţă, care purta mănuşi chirurgicale. Eu m-am aşezat la o masă rotundă din faţa ei, mi-a pus o hârtie în faţă, mi-a zis să o citesc, ca să semnez în cunoştinţă de cauză. Am citit documentul, am semnat şi mi-a spus că, totuşi, trebuie să mă „evalueze" pe mine mai întâi, adică să îmi pună câteva întrebări, ca să poată să ajungă la mama unde trebuie, să întrebe exact unde sunt probleme. Aşadar, am stat puţin de vorbă. Înainte să plec, i-am lăsat un volum de-al meu, într-un plic, pe masă, şi m-am dus spre biroul dumneaei, întinzându-i mâna.

[10] Mitropolit Antonie Plămădeală, *Tradiţie şi libertate în spiritualitatea ortodoxă*, Editura Sophia, Bucureşti, 2009.

Ea şi-a ridicat repede mâinile de pe masă – încă o dată, purta mănuşi chirurgicale! –, spunând: „Nu, nu, nu! Eu sunt ipohondră!" Replica mea a fost: „Doamne fereşte, doamna doctor! Dar vă recomand eu un psiholog...!" Gluma mea a surprins-o şi a spus serios: „Nu, eu deja am medicul meu psihiatru, colegul de vizavi!" Atunci, uitându-mă pe ecuson, mi-am dat seama că provine dintr-o familie însemnată din zonă, de avocaţi şi preoţi greco-catolici. Am mers şi mai departe: „Doamna doctor, iertaţi-mă, aveţi duhovnic?" Mi-a răspuns aşa, în doi peri, da şi nu, am înţeles că nu are. I-am spus: „Vă recomand să aveţi şi un duhovnic, dacă sunteţi în situaţia asta!" În sfârşit, mi-am luat rămas bun, am ieşit din spital şi... am urcat în altă maşină! Cea cu care venisem era mutată din faţa spitalului... Ca să vedeţi ce bine am fost „evaluat" şi eu de doamna doctor! Dar, dincolo de aspectul umoristic al situaţiei, mi-am pus problema: un asemenea psiholog evaluează oameni...! Vă închipuiţi?! De aceea, dacă avem fii duhovniceşti care trebuie să fie evaluaţi de un psiholog sau chiar să ajungă la psihiatru, vă rog, nu e voie să ajungă pe mâna oricui! Suntem responsabili, dacă sunt într-adevăr fiii noştri duhovniceşti. Inclusiv celor tranzitorii se poate să le dăm un sfat, un nume de medic, sau îi putem trimite la ASCOR, unde au un grup şi te trimit la un medic care are, totuşi, habar de Biserică şi de morala creştină. De pildă, sunt foarte mulţi adolescenţi depresivi, care nu îşi găsesc rostul şi locul, care poate au trecut prin traume şi trebuie trimişi, neapărat, la medic sau la psiholog. Dar, dacă trimiţi un adolescent la un psiholog oarecare, una din primele întrebări pe care i-o pune este despre viaţa sexuală, iar dacă nu şi-a început viaţa sexuală, îl îndeamnă să o facă, ceea ce este împotriva convingerilor noastre creş-

tine şi morale, nu? Tu, în calitate de duhovnic, încerci să-l menţii într-o stare morală şi îl trimiţi la un psiholog care îi cere imoralitatea, din start! Îl poţi distruge sufleteşte, îl poţi împătimi cu adevărat, sexualitatea fiind o problemă. Şi, atunci, nu trebuie lăsat pe mâna oricui.

> Întrebare: *„Duhovnicul devine «observatorul» şi «diagnosticianul» nostru spiritual. Cum putem învăţa să comunicăm cu adevărat, pentru ca această conlucrare să fie ziditoare?"*
>
> *Răspuns:* „Prin ascultare! Între duhovnic şi fiul duhovnicesc trebuie să existe un dialog permanent, serios şi sincer, însă recomandarea sau sfatul părintelui devine obligatoriu, chiar dacă nu este comod sau «raţional», ascultarea rezolvând multiplele probleme ale unui om, deoarece se lucrează credinţa şi nădejdea şi intervine voia lui Dumnezeu. Ştim că ascultarea e «ruptă» din Rai şi că, datorită neascultării, l-a pierdut omul. Pentru omul contemporan operează concret doar raţiunea, dar aceasta are limitele ei, or, noi trăim în necuprinsul lui Dumnezeu, pe care ni-l putem însuşi prin Cel Necuprins-Dumnezeu, ascultând de El! Aşadar, duhovnicul are intuiţii cuprinzătoare şi pe termen lung, pe care nu le poate descoperi decât la vreme sau lăsând fiul să le concluzioneze în timp. De aici, ascultarea necondiţionată!"

Ascultare ca la *Pateric*! Pentru viaţa duhovnicească şi pentru duhovnicie *Patericul*[11] este un reper, chiar o lectură obligatorie,

[11] *Patericul egiptean* a cunoscut mai multe traduceri şi numeroase editări în limba română. Cea mai cunoscută versiune este *Patericul egiptean. Apoftegmele părinţilor pustiei.* Colecţia alfabetică. Traducere de Pafnutie Dascălul şi Mitropolitul Grigorie. Prefaţă de Bartolomeu Anania, Alba

în care veţi întâlni foarte multe cazuri care operează în viaţa reală de astăzi, chiar dacă are scrieri datate în urmă cu peste o mie de ani. Poate l-aţi citit, este de referinţă şi pentru duhovnici, să ştiţi, nu doar pentru călugări, fiind foarte practic. Pe lângă *Pateric*, v-aş îndemna să aveţi în vedere şi *Filocalia* II[12], unde avem dialogul (*Scrisorile duhovniceşti*) între Sfinţii Părinţi Varsanufie şi Ioan şi ucenicii lor, monahi şi mireni, în care găsim, de asemenea, foarte multe răspunsuri la întrebări contemporane.

Ascultarea face parte din viaţa duhovnicească. Mai mult, este foarte importantă în actul spovedaniei şi al duhovniciei, în general. Nu poţi să le spui totul fiilor duhovniceşti, poate i-ai îngrozi în anumite situaţii. Chiar dacă întrezăreşti viitorul, cum spuneam la început, nu poţi decât, eventual, să îi avertizezi. Nu pot să priceapă şi, atunci, nu pot nici să facă ce le spui, dar, dacă înţeleg că trebuie să facă ascultare şi o fac, pot trăi adevărate minuni. Trebuie să existe abilitate în viaţa duhovnicească, trebuie să ajungă fiul duhovnicesc la anumite concluzii, el singur, nu poţi să îi „torni" în cap totul sau... „Pică pară mălăiaţă în gura lui Nătăfleaţă"! Trebuie şi el să se angajeze, să caute, trebuie, efectiv, să intre şi el într-o lucrare duhovnicească, nu doar să i se dicteze. În acest sens, complementar cu duhovnicul, trebuie să avem în vedere şi literatura duhovnicească, v-am dat două

Iulia, 1990. Amintim, de asemenea, *Patericul Mare. Apoftegmele părinţilor pustiei*. Colecţia tematică. Traducere, introducere şi note de Pr. Prof. Constantin Coman. Editura Bizantină, 2016.

[12] *Filocalia. Sau culegere din scrierile Sfinţilor Părinţi care arată cum se poate omul curăţi, lumina şi desăvârşi.* Volumul II. Traducere din greceşte, introducere şi note de Preotul Profesor Dr. Dumitru Stăniloae. Editura Institutului Biblic şi de Misiune Ortodoxă. Bucureşti, 2016.

titluri, dar există multe acum. Pe lângă literatura duhovnicească, viaţa bisericească. Părintele Teofil Părăianu de la Mânăstirea Sâmbăta îi întreba din start pe oameni: „Mergi la biserică?" „Nu merg la biserică." „Posteşti?" „Nu postesc." „Păi, atunci, eu nu te spovedesc!" Nu îi primea la spovedanie! „Dacă nu mergi la biserică, dacă nu posteşti, ce cauţi la mine?!", zicea Părintele Teofil. Bine, până la urmă, îi primea pe toţi... Dar îi determina, astfel, să meargă la biserică şi să ţină post, să fie mai serioşi.

Încă o dată: în viaţa duhovnicească este foarte importantă ascultarea. Sunt persoane care îşi doresc o viaţă duhovnicească aşa, un fel de „abracadabra"... La noi, în viaţa monahală, se spune că, dacă vezi un tânăr urcând la cer, să-l prinzi de picioare şi să-l tragi în jos, să-l aduci la realitate. Să-i zici: „Alo, planeta Pământ!" Un om se clădeşte la fel ca o casă: casa nu se clădeşte de la acoperiş în jos, nu? Începi cu fundaţia, cu structura de rezistenţă, aşa se clădeşte temeinic, dacă vrei să reziste în timp clădirea. Aşa se clădeşte şi un om din punct de vedere duhovnicesc. Iar în acest sens, ascultarea este absolut necesară.

Întrebare: *„Cum încearcă un duhovnic să-şi ajute credincioşii?"*

Răspuns: „Simpla lui existenţă este deja un «confort»[13]! Duhovnicul are la îndemână foarte multe m loace prin care poate veni în ajutorul credincioşilor lui, însă cel mai important rămâne Dumnezeu. Tot ce lucrează în devenirea fiilor duhovniceşti trebuie să se raporteze la Dumnezeu. Nu are

[13] Înaltpreasfinţitul Andrei insistă foarte mult ca preotul să stea în parohie. Dacă preotul stă în parohie, credinciosul se simte în siguranţă, fiindcă e preotul lui acolo. În orice împrejurare, poate apela la el, iar acesta poate interveni.

> voie să devină doar un fin psiholog şi să-i clădească pe oameni după chipul său, dimpotrivă! El trebuie să facă în aşa fel încât Dumnezeu să-i descopere fiului duhovnicesc starea în care se găseşte şi că trebuie să devină «chipul şi asemănarea»[14] Lui, a lui Dumnezeu. Dar, ca să răspund punctual, măcar în parte, duhovnicul să aibă răbdarea de a asculta «of-urile» fiilor săi, să-i însoţească în rugăciune, să fie nepărtinitor în sfaturi, să fie consecvent şi preocupat, să-L iubească pe Dumnezeu şi să-i iubească pe oameni!"

Aşadar, şi duhovnicul trebuie să... asculte! Desigur, aici în sensul de a fi atent! Foarte puţini ascultă. În general, avem tendinţa aceasta: să spunem, să spunem... şi mai puţin să ascultăm. Dar cei mai mulţi oameni vin la noi ca să fie ascultaţi, să spună ce au de spus. Şi medicii întâmpină aceeaşi problemă. De pildă, dintre cei care sunt mari specialişti, unii nici nu mai au răbdare să stea de vorbă cu pacienţii. Se întâmplă însă şi în ceea ce ne priveşte pe noi: nu avem răbdare cu credincioşii. Dar trebuie să îi ascultăm. Dacă îi ascultăm, se spune că problema e rezolvată deja pe jumătate, pentru că omul se descarcă. De asemenea, nu trebuie să operăm ca un medic, ca un psiholog sau psihiatru. Nu! Trebuie să lucrăm cu Dumnezeu, cu harul Lui. Vedeţi, Părinţii contemporani insistă foarte mult pe faptul să te duci la duhovnic rugându-te şi primul cuvânt pe care ţi-l spune să-l iei ca din partea lui Dumnezeu, în problema ta specială, pe care o împărtăşeşti duhovnicului[15]. Dar, acolo, de cele mai multe ori, dacă suntem sinceri cu noi înşine, noi, duhovnicii, ne dăm

[14] Facerea 1, 26.
[15] Vezi Ieromonahul Rafail Noica, *Cultura Duhului*, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2002, pp. 47-48, 129-130.

seama că Dumnezeu chiar a intervenit, nici nu îţi aduci aminte, de foarte multe ori, ce ai spus. Pentru că vine omul, după o vreme, şi îţi spune: „Părinte, ce mi-ai spus a fost exact aşa...!" Iar tu nu ştii ce i-ai spus, nici nu ai cum, pentru că *nu tu* ai spus... Şi este mai bine că nu ştii, fiindcă te ajută să îţi dai seama că Dumnezeu a lucrat prin tine. Şi chiar ar trebui să te înfricoşezi că Dumnezeu a intervenit în viaţa omului, printr-un cuvânt pe care tu l-ai rostit în momentul respectiv.

Încă un lucru: sub nicio formă să nu încercaţi să faceţi din fiii duhovniceşti un alt eu însumi. Ei trebuie să devină chipul şi asemănarea lui Dumnezeu[16], nu chipul şi asemănarea voastră.

> Întrebare: *„Fiecare credincios atribuie sensuri particulare spuselor duhovnicului. Ce ar trebui să facă pentru a avea o raportare corectă şi folositoare la învăţăturile primite?"*
>
> *Răspuns:* „Fiecare credincios este o persoană unică şi irepetabilă. Dumnezeu îl tratează ca atare şi aşa trebuie să o facă şi duhovnicul. Spovedania în sine este particulară. De aceea, discuţiile particulare cu duhovnicul devin normative, pentru cele publice şi generale este necesară reconsiderarea sau convertirea la particular. De asemenea, o remarcă importantă, duhovnicul nu trebuie să devină o «dependenţă», o adevărată legătură între părinte şi fiu se construieşte în maximă libertate!

De pildă, creştinii noştri merg în pelerinaj pe la mânăstiri, ajung şi la mânăstirea nu ştiu care, acolo cineva le vorbeşte şi le spune lucrurilor pe nume... Unii dintre ei sunt foarte impresi-

[16] Facerea 1, 26.

onaţi şi se spovedesc acolo şi vin acasă la noi şi ne spun că au fost opriţi de la Împărtăşanie nu ştiu câţi ani, că i-au îngrozit cu vămile văzduhului, cu arderea focului şi scrâşnirea dinţilor, cu viermele cel neadormit... În general, există tendinţa aceasta foarte riguroasă şi prăpăstioasă şi păguboasă, zic eu, de a ni se înfăţişa un Dumnezeu foarte tiran şi scrupulos, Care intră în viaţa noastră ca să caute cele rele... Oare aceasta e preocuparea Lui, să caute ce e mai rău în om?! Mulţi dintre ei se întorc smintiţi. Noi am avut această experienţă. Şi, atunci, credincioşii trebuie să conştientizeze că o spovedanie ocazională sau tranzitorie nu este normativă, doar cea a duhovnicului personal. Şi frăţiile voastre trebuie să ştiţi că toate sfaturile pe care le-au dat duhovnicii respectivi, inclusiv în spovedanie, atâta timp cât omul nu îi este fiu duhovnicesc decât tranzitoriu, nu sunt valabile. Ele trebuie convertite la particular, prin înţelepciunea duhovnicului real. Mai mult, nu trebuie să-şi permită să-i spovedească. Ar trebui să-i întrebe: „Ai duhovnic?" Iar oamenii au, pentru că fac parte dintr-o parohie şi se spovedesc la preotul paroh şi, atunci, nu trebuie să-i spovedească. Poate să dea orice sfat unei persoane sau unui grup întreg, dar, în aceeaşi măsură, trebuie să-i sfătuiască să meargă la duhovnic şi să stea de vorbă cu el şi să lămurească lucrurile, fiecare personal. Şi noi le spunem foarte multe lucruri în predică, nu? Dar ele au un caracter general. Deşi omul vine şi zice: „Părinte, parcă ai vorbit pentru mine!" Nu? Există şi acest lucru, pentru că Duhul Sfânt converteşte generalul la particular! Atunci: „Da, am vorbit şi pentru tine, dar nu doar pentru tine, nici despre tine, în predică." Aşadar, toate sfaturile acestea trebuie convertite la particular, fiecare om este o persoană unică şi Dumnezeu o tratează ca ata-

re. Şi noi trebuie să-i tratăm pe fiii noştri duhovniceşti într-un fel unic.

Aş dezvolta ultima frază a răspunsului, cea referitoare la dependenţa de părintele duhovnic, care este o mare problemă. Sunt persoane care întreabă, şi întreabă..., şi întreabă şi dacă să bea un pahar cu apă... Mi s-a spus că era cineva foarte contrariat că şi când se merge în concediu trebuie să se ceară binecuvântare?! Da, poţi să ceri binecuvântare când mergi în concediu, dar să depinzi, să depindă toată viaţa ta aşa de duhovnic, să nu faci nicio mişcare fără binecuvântare, aceasta mi se pare bolnăvicios. Există libertate şi sunt nişte norme, sunt nişte adevăruri general valabile, care trebuie luate în considerare şi pe care nu le poate contrazice duhovnicul, până la urmă. Eu chiar îi îndemn să meargă în concediu pe fiii mei duhovniceşti, nici nu trebuie să mă întrebe ei, îi îndemn să plece undeva împreună şi la sfârşit de săptămână. Este foarte important să se regăsească oamenii unii pe alţii. Vedeţi, în familie sunt atâtea probleme... Se munceşte foarte mult, există grija pentru copii, pleci dimineaţă, vii seara; seara te prăbuşeşti de oboseală, soţii nu mai au răbdare unul cu altul, nu au răbdare cu copiii; copiii aşteaptă să le dai un pic de atenţie, nu o primesc... Şi, atunci, este necesar, din când în când, să se iasă din toată situaţia asta. Să se regăsească soţii între ei, să aibă răbdare cu copiii, să îşi facă timp pentru ei, copiii să primească ceea ce îşi doresc, că, dacă nu, caută în altă parte, nu?! Caută şi unii soţi, despre care ai crede că, totuşi, sunt oameni maturi şi cu o anumită experienţă de viaţă.

Aşadar, trebuie foarte multă atenţie în ceea ce priveşte dependenţa de părintele duhovnicesc. Există o oarecare dependenţă, dar, încă o dată, în maximă libertate. Noi aşa am şi cres-

cut, cel puţin generaţiile noastre. L-am avut duhovnic pe Preasfinţitul Vasile, cum v-am spus, care a fost şi a rămas, până astăzi, un om foarte delicat, care nu intra în amănunte, care te lăsa să spui, te lăsa să faci, sigur că te avertiza, sigur că te asculta, dar nu era omul care să îţi anuleze libertatea sub nicio formă.

Ultima întrebare (după care vă invit la dialog): *„Se poate omul ierta pe el însuşi şi curăţi fără a trece prin Taina Spovedaniei*[17]*? Cum se face spovedania pentru ca ea să fie completă, vindecătoare şi să-şi atingă scopul?"*

Răspuns: „Complicat... Întrebare cât o carte! Scriptura spune clar că a ierta păcatele este prerogativa exclusivă a lui Dumnezeu[18]. A te ierta pe tine însuţi este o noţiune departe de credinţa noastră şi de morală în general. Este adevărat că, în cazuri extreme, se poate pretinde şi acest lucru, însă e foarte periculos, egoist, egocentru şi egolatru. Dacă păcatul duce la deznădejde, atunci gestionarea situaţiei poate avea în vedere şi o oarecare indulgenţă faţă de sine. Însă faţă de noi înşine trebuie să avem atitudine de judecător. În altă ordine de idei, omul se poate curăţi de păcatele inerente sau mici, să le zicem «greşale» (Mitropolitul Bartolomeu agrea termenul «greşală»[19]), prin rugăciunea personală sau comună, însă păcatele mari sau capitale, călcarea poruncilor dumnezeieşti şi bisericeşti şi cele care au tendinţa să devină sau au şi devenit patimi nu se pot ierta decât prin spovedanie.

[17] Vezi neo-protestanţii!
[18] Marcu 2, 7-10; Luca 5, 21-24.
[19] În predica la Duminica a şasea după Rusalii (a Slăbănogului), din 2002.

> Spovedania, în sine, nu este doar un moment «salubrizant», ci trebuie să devină un proces sau o stare, prin care omul să conştientizeze în ce situaţie se găseşte în raport cu Dumnezeu şi cu semenii, să-şi recunoască neputinţele şi efectiv păcatele, să se căiască sincer şi să înceapă o luptă susţinută împotriva a tot ce-i rău în propria-i persoană. Pentru toate acestea are nevoie de un îndrumător experimentat şi asistat de Duhul Sfânt. Doar în felul acesta se ajunge la rezultate, la vindecare şi izbăvire sau mântuire."

Rugăciunea *Tatăl nostru* – „şi ne iartă nouă greşalele noastre precum şi noi iertăm greşiţilor noştri"[20] –, toate rugăciunile pe care le facem noi, publice, dar şi particulare, au în vedere iertarea, cerem iertare de la Dumnezeu pentru păcatele noastre, pentru greşalele noastre. Părintele Dumitru Stăniloae[21] spune, de pildă, despre Taina Sfântului Maslu; că are şi acest rol – de altfel, zicem „tămăduire trupească şi sufletească"[22] –, se referă şi la greşale, zice el, nu la păcate, la greşalele inerente de zi cu zi. Dar; pentru păcate, pentru patimi, unde sunt probleme majore, acolo nu operează decât spovedania şi este nevoie de un părinte duhovnicesc. Trebuie să-i lămurim pe credincioşii noştri în privinţa aceasta, pentru că, vedeţi, există un duh neo-protestant foarte accentuat, în care li se spune celor care fac parte deja din cultul lor, dar şi celor pe care vor să-i atragă, că nu este necesar să te spovedeşti, că mărturisirea păcatelor şi dobândirea

---

[20] Matei 6, 12.

[21] Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1978, p. 205.

[22] *Molitfelnic*, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 2002, p. 169.

iertării se rezolvă direct, între tine şi Dumnezeu, fără intermediar, ceea ce este un lucru foarte periculos. Fiindcă, de fapt, cum spuneam, te ierţi tu pe tine însuţi şi mă tem că fără rezultate; dimpotrivă, cred că poţi să te împătimeşti şi mai mult.

Acestea au fost întrebările puse de fiica mea duhovnicească, pe care am vrut să vi le înfăţişez şi dumneavoastră. Mărturisesc că m-am bucurat că fiii mei duhovniceşti au asemenea preocupări, nu de a scrie un articol în sine, ci faptul că îşi pun serios problema devenirii spirituale şi nădăjduiesc să aveţi asemenea fii duhovniceşti, pentru că Părintele Rafail Noica spune că şi ucenicii îl fac pe duhovnic, îl clădesc pe duhovnic[23]. Fiii duhovniceşti nu trebuie să fie chipul şi asemănarea duhovnicului, cum spuneam, dar, până la urmă, într-o oarecare măsură, există o amprentă care rămâne. Este şi invers, vedeţi, sunt parohii care transformă efectiv preotul, mai ales parohiile de la ţară, unde comunităţile sunt un pic mai compacte şi reuşesc să influenţeze viaţa preotului şi să-l facă chipul şi asemănarea lor, ceea ce poate fi şi o adevărată tragedie. Dar, din punct de vedere duhovnicesc, dacă sunt oameni serioşi, fiii duhovniceşti pot să transforme un duhovnic mai puţin bun într-unul bun. Dacă credincioşii îşi pun probleme, şi preotul, la rândul său, trebuie să răspundă pe măsură, nu are încotro, dacă e cât de cât conştient şi responsabil de situaţie. Îndemnul meu este să vă ascultaţi credincioşii cu atenţie. Şi, acolo unde vedeţi o preocupare mai mare pentru viaţa duhovnicească, să încercaţi să vă implicaţi mai mult ori, dacă nu reuşiţi să vă implicaţi mai mult sau este periculos să vă implicaţi mai mult – am să revin la acest aspect –, atunci este bine să vă sfătuiţi fiul duhovnicesc să meargă la un părinte mai ex-

[23] Ieromonahul Rafail Noica, *op. cit.*, pp. 49-50, 57.

perimentat. Să nu vă încăpăţânaţi să fiţi duhovnici unora pe care nu-i puteţi duce în spate.

Pe de altă parte – tot pe filonul Sfântului Siluan Athonitul, pe care merge şi Părintele Rafail –, Părintele Sofronie Saharov[24] spune că duhovnicul nu poate avea rugăciune curată – repet adesea acest cuvânt –, pentru că se face părtaş la păcate străine, care nu sunt ale lui, dar care încep să lucreze în el, cel puţin mental, şi, de multe ori, devin şi păcatele lui personale, din nefericire... Este important să nu rămână în minte. Recent, un fiu duhovnicesc mi-a relatat că, înainte să moară mama lui, i-a făcut acesteia o spovedanie generală. Cum anume? Ei bine, mama a spus tot ce avea de spus, iar fiul ei de sânge i-a scris toate păcatele pe hârtie, a chemat preotul, preotul a citit spovedania mamei lui, a spovedit-o, deci a dezlegat-o, a împărtăşit-o. Fiul însă mi-a mărturisit: „Nu am reţinut niciunul din păcatele pe care le-am scris pe hârtie!" Este foarte important să facem şi noi la fel, pentru că există acest pericol despre care vă vorbeam... Desigur, în devenirea fiului duhovnicesc, sunt anumite puncte pe care le reţii, dar în favoarea lui oarecum, ca să ştii să-i dai sfaturile cuvenite. Este un soi de istoric al diagnosticelor sau al bolilor. Dacă mergi la medicul de familie, el trebuie să aibă o fişă în faţă, ca să vadă ce probleme ai avut încă din copilărie. De aceea, este important ca, atunci când primiţi un nou fiu duhovnicesc, chiar dacă nu de la prima spovedanie, dar, totuşi, fără a întârzia prea mult, să cereţi o spovedanie generală. Este adevărat, când mergeţi la parohii, îi moşteniţi pe credincioşi şi acest lucru este mai greu, dar, dacă cineva vrea mai mult în viaţa duhovni-

[24] Arhimandritul Sofronie, *Despre rugăciune*. Traducere de Pr. Prof. Teoctist Caia. Editura Supergraph, 2006, pp. 101-102.

cească, este bine să faceţi o spovedanie generală. De asemenea, spovedania generală se mai poate face – ori repeta – în anumite situaţii, în momente de cumpănă. De pildă, noi, la hirotonie, este bine să facem o spovedanie generală, dar poate e bine şi înaintea căsătoriei, nu? Cu atât mai mult atunci când este cineva pe moarte sau merge şi nu ştie dacă se mai întoarce de la spital sau... de la război!

Trebuie să fim întotdeauna cu luare-aminte, fiindcă noi ne numim *slujitorii* Sfântului Altar, dar ***suntem şi slujitorii credincioşilor***. Nu suntem stăpânii lor! Or, noi ne comportăm, de foarte multe ori, ca nişte stăpâni, despoţi, adică aproape neîngăduitori. În parohii, au existat, de multe ori, probleme din acest punct de vedere. Preotul este stăpân absolut, nu ascultă de nimeni, nu-l interesează nimic, tot ce zice el trebuie să fie lege şi uită efectiv că el este slujitorul credincioşilor. Pretinde, dar nu oferă. Deci suntem slujitori, aşa cum Însuşi Domnul spune: „nici Fiul Omului n'a venit să I se slujească, ci să slujească şi să-Şi dea viaţa răscumpărare pentru mulţi"[25]. În acest sens, este foarte important, insist, dialogul. De pildă, eu consider că, ori de câte ori mă întâlnesc cu duhovnicul, deja începe spovedania. Adică, în atâţia ani, aproape treizeci de ani, spovedania şi legătura noastră duhovnicească a devenit o stare – aşa şi trebuie să devină legătura duhovnicească. Spovedania nu este doar un moment salubrizant – îi ştergi fiului duhovnicesc păcatele, îi dai dezlegare să se împărtăşească, mai catehizezi pe ici, pe colo, dacă trebuie catehizat... Nu cred că e suficient. Trebuie să creezi o legătură duhovnicească, un dialog permanent, care, cum spuneam în interviul pe care vi l-am citit, îţi creează un confort.

[25] Marcu 10, 45.

Desigur, când eşti cu musca pe căciulă, nu simţi că îţi este confortabil să te întâlneşti cu duhovnicul... Dar asta nu înseamnă că atunci când te întâlneşti cu el – şi nu neapărat în scaunul spovedaniei –, nu poate să înceapă deja rezolvarea problemei pe care o ai. Iar acesta este confort...!

Spuneam „scaunul spovedaniei", dar ***spovedania în sine se poate desfăşura şi altfel***... Mitropolitul Bartolomeu a avut, de-a lungul vieţii, mai mulţi duhovnici, unul dintre ei fiind Părintele Cleopa de la Sihăstria, la care se spovedea în perioada cât a stat la Văratec. Cum se desfăşura spovedania? Se ducea la Părintele Cleopa, bătea la uşă, părintele ieşea, se duceau la plimbare prin livadă o oră, două, cât era nevoie. Se întorceau, Părintele Cleopa îşi punea pe gât epitrahilul şi îi dădea dezlegarea cuvenită! Desigur, acest tip de spovedanie nu-l putem aplica la toţi, oricând... Ar trebui să facem sensuri de circulaţie prin biserică, dacă aţi vrea să vă spovediţi aşa credincioşii...! Ceea ce vreau să spun însă e să încercaţi un dialog, mai ales cu tinerii – cei mai în vârstă au tipicul lor şi nu prea poţi să-i scoţi din el şi poate că nici nu-i bine, sunt anumite lucruri la care nu trebuie umblat, lăsaţi-le aşa cum sunt. Unui tânăr însă trebuie să-i vezi faţa şi el să o vadă pe a ta – şi nu doar pe a unui tânăr, acum lumea este destul de depresivă şi sunt mulţi oameni care trăiesc adevărate tragedii, nu pot să spună totul prin cuvânt, dar îi vezi tragedia pe chip. Şi nu doar tragedia, ci îţi dai seama şi de păcatele pe care le-a făcut, dacă îi pare rău sau nu. Nu vezi asta dacă îi ţii epitrahilul pe cap. Sigur, îi ţii pe cap epitrahilul când îi faci rugăciunea de început şi dezlegarea de final. Dar, în timpul spovedaniei, nu văd care e rostul... Încă o dată, pe cei care aşa s-au născut şi aşa vor să moară, îi lăsăm aşa... Însă cu tinerii sau cu alte persoane să nu procedaţi aşa...

Vă dau un exemplu. Când eram stareţ, un părinte mi-a cerut să spovedească pe cineva la mine în birou. Biroul e mititel, spaţiul închis, părintele a început, a citit toate rugăciunile, apoi a început chestionarea după toate canoanele... În tot acest timp, l-a ţinut pe penitent în genunchi, nu se spovedise din tinereţe... Aproape a leşinat omul, ce să îi mai dea dezlegare?! A trebuit să deschidem uşile, geamurile, aproape să-l resuscităm...! Prin această întâmplare, vreau să vă spun că este important şi să creezi un ambient în momentul în care spovedeşti. Nu degeaba acolo se spune că e bine să fie o icoană a Mântuitorului, să fie o candelă, evident, nu trebuie să fie o atmosferă de nirvana, cu muzică ambientală şi cine ştie ce... Sigur că nu! Dar, în orice caz, trebuie creată o atmosferă duhovnicească, dar şi una confortabilă, să se simtă omul confortabil, să se poată deschide sufleteşte, să nu-l stinghereasă nimic. Şi, încă o dată, repet şi insist, cu tinerii este foarte important cum gestionăm lucrurile.

Un alt lucru pe care îl reiau de la un curs la altul este faptul că ***preotul e liturghisitor şi duhovnic***. Şi mereu spun: Ortodoxia seduce mai ales prin Liturghie. Este important să participe, să-i determinăm, să-i convingem, să-i îndrăgostim de Sfânta Liturghie. De pildă, eu nu prea sunt de acord cu „Liturghia copiilor". Mie mi s-ar părea corect ca părinţii şi copiii să fie în acelaşi loc, la aceeaşi Liturghie. Mi-aduc aminte de propria mea copilărie: noi eram mulţi, eram şapte copii; în fine, şase, pentru că unul murise de mic. Tata pleca primul la biserică şi apoi, rând pe rând, mama ne pregătea pe toţi. Când ieşea, tata îşi cerea iertare de la noi, care rămâneam în casă, şi noi trebuia să-i oferim iertare. Şi fiecare, cum pleca, îşi cerea iertare de la cei care rămâneau. Dar, pe lângă iertare, mama – parcă o şi aud! – ne

spunea: „Să vă găsesc la biserică, că, dacă nu...!" Şi ne găsea la biserică! Că, dacă nu...! Dincolo de asta, vreau să subliniez că este importantă comuniunea. Te maturizezi în Liturghie, încă de copil. Dacă Liturghia e o joacă... De aceea, cred că Liturghia copiilor poate fi un punct de pornire, dar, încet-încet, cred că trebuie depăşită această fază. Trebuie să fie prezenţi acolo, în Liturghia adevărată. Liturghia te maturizează încă de copil, dacă reuşeşti să te integrezi.

Pocăinţa trebuie să se transforme dintr-o obligaţie într-un mod de viaţă. A te spovedi de patru ori pe an sau „măcar o dată pe an" – e doar un punct de pornire. Putem să plecăm de aici, mai ales că există tradiţia să se spovedească oamenii în Postul Paştilor, dar trebuie să-i dezvăţăm de această regulă de a se spovedi o singură dată pe an. Trebuie să o facă mai des şi, de asemenea, trebuie să despărţim lucrurile: am legat prea mult spovedania de împărtăşirea cu Sfintele Taine, or, cu o singură spovedanie te poţi împărtăşi de mai multe ori. Sigur, este foarte greu să schimbi lucrul acesta la cei care au o educaţie foarte bigotă, aş spune, dar să ştiţi că tinerii sunt receptivi, celor care au încercat, care s-au mai împărtăşit încă o dată, fără spovedanie, le-a plăcut. Încet-încet, nu dintr-odată, puteţi schimba lucrurile.

Când scria, aici, la Nicula, *Cartea deschisă a Împărăţiei*[26] – tâlcuirea Dumnezeieştii Liturghii –, Înaltpreasfinţitul

[26] Bartolomeu Anania, Arhiepiscopul Clujului, *Cartea deschisă a Împărăţiei. O însoţire liturgică pentru preoţi şi mireni*, Bucureşti, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 2007. Text republicat în volumul Valeriu Anania, *Cartea deschisă a Împărăţiei. De la Betleemul Naşterii, la Ierusalimul Învierii*. Studii introductive de Jan Nicolae şi Vasile Gordon. Cronologie de Ştefan Iloaie. Iaşi, Editura Polirom, 2011.

Bartolomeu m-a chemat la sfat duhovnicesc legat de împărtăşire. Cunoştea viaţa monahală, mai ales cea din Moldova, dar şi din Oltenia, unde călugării erau foarte riguroşi şi se împărtăşeau maxim o dată la patruzeci de zile, şi atunci cu nu ştiu câte zile de post, mătănii şi închinăciuni, ceea ce îi îndepărtase foarte mult pe mireni de Sfântul Potir. Şi, atunci, împreună am ajuns la concluzia, echilibrată spunem noi, că un creştin serios trebuie să se împărtăşească la Praznicele Împărăteşti şi la Praznicele Maicii Domnului. Aceasta înseamnă în jur de douăzeci de ori pe an, adică cam de două ori pe lună. Or, în ajunul Praznicelor e foarte greu să spovedeşti pe toată lumea, cel puţin noi, la Catedrală, nu am avea cum. Şi de aici se vede că spovedania şi împărtăşirea nu trebuie legate indisolubil. Dacă oamenii au duhovnic şi se spovedesc mai des şi ţin toate posturile de peste an, inclusiv miercurea şi vinerea, se pot împărtăşi de mai multe ori cu o spovedanie. În ceea ce priveşte cele trei zile de post înainte de împărtăşire, aceasta este o invenţie, un substitut pentru cei care nu au ţinut toate posturile de peste an şi miercurea şi vinerea. Gândiţi-vă că sâmbăta şi duminica nu este voie să ţii post[27]. Şi, atunci, te împărtăşeşti duminică şi posteşti sâmbăta?!

De asemenea, este foarte important să aveţi în vedere ***vârsta fiilor duhovniceşti, condiţia socială, starea de sănătate*** – desigur, nu facem diferenţe, dar trebuie să ţinem seama de toate acestea, pentru a ajunge să le cunoaştem starea sufletească, nevoile duhovniceşti şi felul în care să lucrăm cu ei. De pildă, cineva care are diabet. Noi avem un părinte care a făcut de mai multe ori

[27] Potrivit Canonului 66 apostolic. În Arhid. prof. dr. Ioan N. Floca, *Canoanele Bisericii Ortodoxe. Note şi comentarii.* Ediţia a III-a îmbunătăţită. Sibiu, 2005, p. 44.

come diabetice, dar tot se încăpăţânează să liturghisească şi abia după aceea să îşi facă injecţia de dimineaţă. Nu vrea să şi-o facă decât după ce se împărtăşeşte. Consider că este o încăpăţânare şi, până la urmă, poate să pună în pericol Liturghia în sine. Dacă nu are un co-slujitor, ce te faci dacă leşină?! În plus, îi pune şi pe ceilalţi din obşte în dificultate.

Se poate ca fiii duhovniceşti să renunţe la duhovnic. Aşa cum anticipam, unii credincioşi vor un părinte duhovnicesc mai bun, sau unul mai relaxat, sau unul mai aspru. Dar se poate şi duhovnicul să renunţe la fiii duhovniceşti, în anumite situaţii, foarte rare şi excepţionale. Vă dau câteva exemple, pe care le-am mai dat şi altădată. Uneori, e ca la şcoală, aşa cum se îndrăgosteşte elevul de profesoara lui, se întâmplă să se îndrăgostească şi fiica duhovnicească de duhovnic. În cazul acesta, lucrurile trebuie tranşate foarte clar. Sfatul meu este următorul: dacă nu se poate gestiona, atunci trebuie renunţat. Aici nu se tratează, cum zic eu, cu medicamente, se tratează chirurgical: tai, curge sânge, doare, dar se vindecă! Dacă nu tai, devine o agonie nesfârşită şi o legătură periculoasă. Chiar dacă dragostea este platonică, nu este folositoare din punct de vedere duhovnicesc. Şi, atunci, este bine de îndemnat să meargă să se spovedească la un alt duhovnic, dar nu lăsaţi aşa, la întâmplare. Eu dau două-trei nume: „Te duci la părintele cutare sau cutare…" Îi cunoşti profilul şi nu o mai pui nici în pericol.

Repet, fiecare credincios are dreptul să-şi aleagă duhovnicul, iar noi să facem pentru ei cât putem, dar şi duhovnicul are posibilitatea să renunţe la fiul duhovnicesc, în situaţii pozitive, îndreptându-i spre un duhovnic experimentat, iar în situaţii negative, tot spre un duhovnic experimentat şi în funcţie de profilul duhovnicesc al fiului.

Să fiţi însă foarte atenţi la orice fel de ataşament emoţional între fiul duhovnicesc şi duhovnic, care poate deveni sentimental, dar bolnăvicios. Aici mă refer şi la cei care au probleme emoţionale, declarate sau nu, dar care sunt cazuri patologice. Sunt cei care au anumite frustrări sau care în copilărie au suferit anumite traume, sau au fost lipsiţi de dragoste părintească, orfanii, de pildă. Dacă simte în duhovnic că are ceea ce lui îi lipseşte, atunci îşi doreşte din tot sufletul să dobândească şi nu ştiu dacă suntem în stare. De pildă, un copil orfan poate să se ataşeze în aşa măsură încât să-ţi anuleze libertatea, să te dorească numai pentru el şi găseşte mijloace să fie permanent lângă tine sau în viaţa ta. Este periculos şi nu-i foloseşte. Aşadar, sunt unii fii duhovniceşti care îţi pot anula libertatea: telefoane peste telefoane, mesaje peste mesaje, sunt prezenţi oriunde eşti tu. Te sufocă, simţi că nu mai ai aer! Nu cred că îi foloseşti duhovniceşte să-i păstrezi pe mai departe ca fii duhovniceşti. Încă o dată, acestea sunt situaţii extreme şi foarte rare, dar există. Iar dacă sunt cazuri patologice, este bine să vă daţi seama că aveţi nevoie de ajutor din partea medicului, dar, tot aşa cum spuneam, să recomandaţi un anume medic sau psiholog, nu îi lăsaţi pe mâna oricui.

Prin urmare, nu poţi să-i păstrezi pe toţi ca fii duhovniceşti, sigur, în afară de cazurile de mai sus, unii se mai răzleţesc. Dar e important, dacă eşti implicat în viaţa lor duhovnicească, să le recomanzi cele cuvenite pentru devenirea lor.

Să aveţi grijă, de asemenea, la ***colaboarea, prietenia şi intimitatea cu fiii duhovniceşti.*** Am spus şi cu alte ocazii şi mă repet: nu faceţi afaceri cu fiii duhovniceşti, nu daţi împrumut, nu luaţi împrumut. În general, împrumutul acordat, dacă nu se dau îna-

poi banii, înseamnă duşmănie pe viaţă sau, oricum, nu o să vă mai fie fii duhovniceşti. Dacă faceţi afaceri cu ei, apar probleme... Mai trebuie o scândură, lipseşte o scândură, a bătut un cui... nu l-a bătut cum trebuie, că m-am agăţat în el...! Ceva se întâmplă, sunt ispite de la diavol... De asemenea, vă îndemn să fiţi foarte atenţi şi la o prea mare intimitate cu fiii duhovniceşti şi chiar şi cu colegii. Au existat cazuri de probleme în viaţa de familie. Deci, foarte mare atenţie!

Pe lângă că-i spovediţi pe fiii duhovniceşti, ***să-i şi sfătuiţi***. De asemenea, ***să binecuvântaţi momentele cruciale din viaţa lor***. Este bine, când au probleme majore, să ceară un sfat sau blagoslovenie.

În legătură cu nevoile duhovniceşti şi ale vieţii, în general, să folosiţi *Molitfelnicul*. Dacă mai mergem în inspecţii, Părinte Consilier, propun să verificăm *Molitfelnicele*! Se întâmplă să fie uzate numai la Taina Sfântului Maslu... Acum, însă, există un *Molitfelnic* considerabil ca dimensiuni, ştiţi, îl aveţi probabil, care conţine multe rânduieli, la diferite împrejurări...

Şi unde ar mai trebui să fie uzate?

Poate şi la săpatul fântânii, de ce nu?! Sau la durerea de cap... Chiar sunt rugăciuni pentru durere de cap, pentru nevralgii, pentru insomnii, pentru săpatul fântânii, pentru când se termină de săpat fântâna, mai ales pentru începerea temeliei casei! Citeşti o rugăciune scurtă şi stropeşti cu agheasmă locul. Mai ales că ştim ce se întâmplă în sate, la noi. Mă ofer eu singur să mă duc să citesc, e o rugăciune simplă, nu îţi trebuie cântăreţ, nu îţi trebuie cădelniţă, nu îţi trebuie nu ştiu ce veşminte...

Se mai citesc, după Maslu, lepădările de la Botez sau exorcismele: „Ceartă-te pe tine, diavole...”

Se exagerează... Da, acestea sunt exorcisme, *Molitfele* Sfântului Vasile cel Mare încep aşa: „Ceartă-te pe tine...”. Cele de la Botez, lepădările, sunt mai indirecte. Şi aici avem o problemă: nu se citesc lepădările la Botez! De aceea ajungi să le citeşti la Maslu celor care sunt deja bolnavi, pentru că nu li s-au citit la Botez! Există acum, în ultima vreme, mentalitatea aceasta: copiii sunt nevinovaţi, ce păcate au ei?! De ce trebuie să citim exorcisme?! Îi smintim pe naşi, nu înţeleg de ce amintim în rugăciuni de porci, de diavol... Împăratul David spune însă: „Că, iată, întru fărădelegi m'am zămislit şi în păcate m'a născut maica mea”[28]. Există păcatul strămoşesc[29]! Iar Botezul are acest rost: să şteargă păcatul strămoşesc. Şi, atunci, să nu ne referim la el?! Trebuie să ne referim! Nu e de vină şi diavolul?! Nu e complice la toată istoria asta?! Dacă nu le citim, apar probleme, ştiu acest lucru din experienţă. Au fost cazuri când au apărut probleme după Botez, am întrebat cum s-a desfăşurat Botezul şi le-am citit lepădările. Şi s-au rezolvat multe din probleme.

Vă dau un exemplu: a venit la mine o familie cu gemeni, cu vârsta de vreo patru-cinci ani, care nu vorbeau încă deloc. Am întrebat dacă au fost botezaţi, dacă li s-au citit lepădările, nu li se citiseră... Le-am citit lepădările şi... unul a terminat Teologia, iar celălalt, un alt domeniu! Au început să vorbească când au ajuns acasă, în ziua în care le-am citit lepădările... Unde sunt

[28] Psalmul 50, 5.
[29] Facerea 3.

cazuri grave se pot citi de mai multe ori, până la şapte ori, aşa se şi făcea în vremea catehumenatului...

Aşadar, folosiţi *Molitfelnicul*, părinţilor! Sunt atâtea rugăciuni acolo! Merită, se îmbunătăţeşte viaţa duhovnicească. Nu înseamnă că îi faceţi dependenţi pe oameni, ci înseamnă că sfinţiţi totul, totul va avea caracter sacru. Aşa trebuie să fie şi munca noastră de zi cu zi. Nu numai a noastră, a preoţilor, ci şi a credincioşilor. Să capete caracter sacru! Oamenii merg la muncă, spală copiii, le fac de mâncare... Dacă mergi la muncă şi zici: „Doamne, Iisuse Hristoase, miluieşte-mă!", Domnul îţi binecuvintează munca; sau, dacă zici o rugăciune, când faci de mâncare la copii şi nu e din bani nemunciţi, se binecuvântează mâncarea aceea. Eu cred că lucrurile cotidiene se pot sacraliza!

Referitor la alegerea părintelui duhovnic, vorbesc din experienţa mea, cum mi-am întâlnit eu părintele duhovnic. Îmi vine în minte cuvântul Sfântului Apostol Pavel, care spune: „că de-aţi avea zeci de mii de învăţători, în Hristos, totuşi nu aveţi mulţi părinţi; că pe voi eu v'am născut întru Iisus Hristos"[30]. Când mi-am întâlnit părintele duhovnic, am simţit că s-a schimbat totul, a fost o reconfigurare a vieţii.

Da, este! Asta se poate întâmpla şi cu o altă persoană, nu doar cu duhovnicul. Aici are o intuiţie frumoasă Părintele Sofronie Saharov[31]. El vorbeşte despre faptul că omul mântuit (sfântul)

[30] I Corinteni 4, 15.

[31] Arhimandritul Sofronie, *Vom vedea pe Dumnezeu precum este*. Traducere din limba rusă de Ierom. Rafail (Noica). Ediţia a II-a, revăzută. Editura Accent Print, Suceava, 2015 pp. 198, 247.

ajunge să aibă calităţile lui Dumnezeu, iar una dintre ele este a fără de-nceputului şi fără de sfârşitului, trăind veşnicia lui Dumnezeu. E ca şi cum te-ai întâlni cu cineva şi-ţi dai seama că te cunoşti dintotdeauna cu el. Dacă trăieşti experienţa aceasta cu duhovnicul, cu atât mai bine!

După modelul părintelui meu duhovnicesc şi gândindu-mă că, de-a lungul timpului, în spovedanie, auzi aceleaşi lucruri – păcatele se repetă de multe ori în viaţa omului, greu reuşesc să iasă dintr-o anumită ritmicitate a păcatelor –, cred că trebuie să încercăm să-i trezim pe oameni şi, atunci, îi întreb anumite lucruri, de pildă: „Cum vedeţi dumneavoastră realitatea vieţii duhovniceşti?", „Ce înţelegeţi prin păcat?", „Ce înţelegeţi prin rugăciune?"

Dacă persoana respectivă poate înţelege, este foarte bine, foarte important acest lucru. De multe ori, la spovedanie, oamenii spun tot ce au de spus, se salubrizează, cum ziceam, îţi spun ce probleme au, despre familie, ce nevoi au..., dar nu mă întrebă nimic despre Dumnezeu şi este foarte grav.

Pe de altă parte, mai ales în spovedania tinerilor – e un fel de joacă, dar, în acelaşi timp, şi capcană, în care cad, ajungând să spună păcatele pe care le fac –, îi întreb ce muzică ascultă, ce carte citesc sau ce preocupări au... şi te duc în direcţia păcatului, te „duc" în club – în discuţie, mă refer –, dacă e cazul! Trebuie găsite mijloace prin care să îţi spună exact ce au făcut. Dar le şi place când îi întrebi ce carte au citit, cu atât mai mult dacă îi şi laşi să spună două vorbe din cartea aceea. Se creează imediat o legătură foarte bună.

Am o întrebare care poate stârni zâmbete (ironice!), pentru că ar putea părea puţin puerilă. Dar îndrăznesc să o pun, pentru că Sfinţia Voastră aveţi mai multă experienţă decât noi, majoritatea suntem tineri şi ne-am lovit abia acum de actul spovedaniei. Vin oameni care spun anumite păcate, relativ puţine, să zicem, şi apoi spun aşa: „Părinte, mai întreabă-mă şi Sfinţia ta". Aţi putea nominaliza o listă de până la zece păcate, să zicem, care consideraţi...

Da! Întrebaţi-i legat de călcarea celor zece porunci!

Deci efectiv aşa să-i luăm?

Da, eu aşa fac.

Sau poruncile bisericeşti.

Şi acelea. Dar mai ales pe linia celor zece porunci, care pot fi dezvoltate. În general, suntem tentaţi, atunci când întrebăm în spovedanie, să întrebăm despre patimi şi nu începem cu „Crezi în Dumnezeu?", de exemplu. Eu pun întrebarea aceasta: „Crezi în Dumnezeu?" S-ar putea să primeşti răspunsul: „Nu" sau „Am eu credinţa mea...", „Cred eu în ceva abstract..."

Şi, dacă nu crede, îl dezlegăm?

Îţi dai seama că nu a venit degeaba acolo, că totuşi el crede în Dumnezeu, zice numai contrariul, dar nu aceasta e realitatea, chiar el îţi va spune, înainte să plece de la spovedanie.

Prezenţa acolo justifică credinţa în Dumnezeu.

Bineînţeles!

Trebuie întrebaţi. Şi trebuie întrebat dacă merge la biserică, dacă ţine posturile. Trebuie să întrebi lucrurile acestea.

Dacă are un canon de rugăciune.

După aceea, treci la altă întrebare. Şi, aici, foarte mare atenţie! Suntem prea curioşi, mai ales la păcatele trupeşti. Nu e voie! Nu e voie să încercaţi să vă dea detalii. Doamne fereşte! E cumplit! Foarte mare atenţie! Îi laşi să spună, dar, dacă ţi se pare că exagerează în a explica, a da amănunte, trebuie să îi opreşti. Spui: „Am înţeles" şi gata, nu mergem mai departe cu filmul, nu?

Sunt unii care se hrănesc din asta!

Preotul?! Duhovnicul?! Doamne fereşte!

Da. E o ispită.

E o mare ispită! Sunt atâtea alte probleme... ura, vrajba...

În ceea ce priveşte *canoanele* la spovedanie, aveţi grijă la opritul de la cele sfinte! Sigur că, având păcate mari, avorturi, de pildă, trebuie să opreşti de la Împărtăşanie. Dar cu foarte mare atenţie! În primul rând, trebuie catehizaţi, să înţeleagă ce înseamnă păcatul şi oprirea de la Împărtăşanie. Dacă omul nu înţelege, poate deveni smintitor, şi pentru el, şi pentru alţii. Mai

ales că, în comunităţile mici, se vede că s-a spovedit şi nu s-a împărtăşit, iar acest lucru poate sminti. Trebuie văzut în ce împrejurare se găseşte omul respectiv. Fiindcă, de pildă, în caz de avort, dacă sunt prezenţi şi copiii, şi soţul – şi el e de vină pentru avort, nu numai ea, şi asta să ştiţi! –, iar ei se împărtăşesc, şi ea nu se împărtăşeşte... Poate deveni o problemă...

Dacă trebuie oprită de la Împărtăşanie persoana şi înţelege, încercaţi să nu opriţi decât până la următoarea spovedanie. Nu opriţi şapte ani! Puteţi ajunge până la şapte ani, dacă vreţi, dar făcând persoana să înţeleagă că în următorul post trebuie să se spovedească din nou. Şi, atunci, cântăreşti iarăşi lucrurile. Dacă opreşti şapte ani, fără să înţeleagă, s-ar putea să vină numai peste şapte ani la spovedit, să nu mai vină între timp.

Sau să nu mai vină deloc! Sau poate să moară între timp...

Să împărtăşiţi copiii! Şi dacă au mâncat! Să nu fiţi chiar aşa de scrupuloşi!

Până la trei ani sau cinci...?

Noi zicem şapte!

De la şapte cu spovedanie?

Acum, să ştiţi, cei care au părinţi conştiincioşi şi vin la spovedit frecvent, se spovedesc şi ei, copiii, de pe la patru-cinci ani deja. Sunt curioşi să intre şi ei acolo, să stea de vorbă cu părintele. Noi avem fii duhovniceşti care vin aşa, de mici copii, dato-

rită părinţilor. De cum încep, se crează deja o legătură duhovnicească.

Încă un lucru: chiar dacă au duhovnic în altă parte, să-i împărtăşiţi pe credincioşii care vin şi v-o cer. Noi ne confruntăm cu problema aceasta. Avem o comunitate mare la Catedrală, iar unii dintre credincioşi se mai duc în satele lor de obârşie, unde nu se împărtăşeşte nimeni, şi preotului, chiar dacă înţelege, îi este groază să-i împărtăşească pe ei. Dar unii preoţi chiar nu înţeleg şi insistă să îi spovedească ei! De ce să îi spovedeşti tu, dacă omul are duhovnic şi are dezlegare de la el să se împărtăşească?!

Ar fi bine să întrebăm dacă s-a spovedit.

Întrebaţi! Întrebaţi şi cine este duhovnicul, dacă vreţi, dar nu-i obligaţi să se spovedească.

După părerea mea, nu o să vină nimeni să se împărtăşească fără să fie pregătit.

În general, nu. Dar să vedeţi că sunt excepţii şi aici. În Cluj, avem o mică „sectă". Nu sunt mulţi, dar totuşi sunt câţiva, cărora, ce le-a trăsnit prin cap?! În primul rând, trebuie să se împărtăşească în fiecare zi, chiar dacă nu participă la Liturghie, ceea ce este o mare greşeală. Desigur, excepţional, se poate: te duci să te operezi, te duci într-o călătorie, da, vii şi te împărtăşeşte preotul înainte de Liturghie sau chemi preotul să te împărtăşească acasă, dacă eşti bolnav. Dar aceste persoane şi-au făcut obiceiul să vină la Catedrală, în fiecare zi, înainte de a pleca la serviciu, să se împărtăşească, fără a participa la Sfânta

Liturghie. Ceilalţi părinţi au fost mai îngăduitori. Eu, însă, i-am împărtăşit la început, dar apoi nu i-am mai împărtăşit, când am văzut că vin aceleaşi persoane, în fiecare zi.

Veneau după slujbă?

Nu! Înainte de slujbă, la ora 6.30-7.00, când intrăm noi în Catedrală! La scurt timp după ce nu i-am mai împărtăşit, am aflat că unii se împărtăşeau şi de două-trei ori într-o zi! Ca să vedeţi ce le-a intrat în cap... A venit unul, foarte supărat pe mine, să mă întrebe de ce nu l-am împărtăşit, de ce nu se poate. I-am explicat că nici preotul nu poate sluji două Liturghii într-o zi, doar una singură[32]. Nici credincioşii nu au cum participa, nici fizic, la trei Liturghii, nu?! În Postul Mare, pot cel mult să participe la două Liturghii, una fiind după-masa, iar ei profită de perioada aceasta. Dar nu au voie să se împărtăşească la amândouă! Liturghia nu o face preotul singur, ci o face împreună cu credincioşii care participă şi care se împărtăşesc! Sigur, dacă nu se împărtăşeşte nimeni la o Liturghie, iarăşi nu e o Liturghie împlinită, nu îşi atinge scopul. Vedeţi, încercăm să-i aducem la un echilibru pe cei care nu s-au împărtăşit decât o dată la nu ştiu cât timp, să o facă mai des, dar am ajuns şi la extrema cealaltă: unii să se împărtăşească prea des. Prea des chiar într-o zi!

Îi păstoreşte cineva?

Nu cred... Dacă toată lumea e împotriva lor, cine să-i mai păstorească?! Nu-i mai păstoreşte nimeni...

[32] Vezi Ieromonahul Rafail Noica, *op. cit.*, pp. 154-158.

În ultima vreme, multă lume – şi credincioşi, şi preoţi – mă întreabă despre un părinte de la o mânăstire de pe lângă Vatra Dornei, care le spune oamenilor care merg acolo lucruri profetice: peste nu ştiu cât timp o să aibă cancer, peste un an divorţează... Primesc tot felul de canoane... Unora le nimereşte unele lucruri din trecutul lor... Se duc curioşi că o să li se spună viitorul şi se întorc foarte tulburaţi, le pare rău că au fost şi nu mai ştiu ce să facă, cum să se regăsească. De la mine aşteaptă să primească un răspuns, care este părerea mea despre acel părinte.

Spuneţi-le părerea pe care o aveţi! Eu cred că e un om bolnav. Dacă e cel la care mă gândesc că poate fi, pot să vă spun că e un om bolnav psihic.

De aceea, trebuie să-i facem pe credincioşii noştri să înţeleagă... De pildă, la noi în Eparhie, există o foarte bună relaţie între mânăstiri şi parohii. În general, duhul preoţilor de mir şi al părinţilor care duhovnicesc în mânăstiri e acelaşi şi e Duhul lui Hristos. Nu sunt diferenţe mari, noi, preoţii de la mânăstiri niciodată nu i-am pus pe credincioşi împotriva preoţilor din parohie, există un echilibru. Mai mult, noi chiar îi îndemnăm să-şi facă datoria faţă de parohie, iar cei care vin la noi cu siguranţă şi-o fac. Dar în alte părţi nu este aşa.

Referitor la mersul în pelerinaj în Moldova şi la faptul că sunt legaţi acolo, am avut în postul acesta un caz. O femeie, care venea din când în când la biserică, a venit în prima săptămână din post să se spovedească şi mi-a spus că, în vara trecută, fiind la mânăstire, s-a spovedit acolo, a fost legată pentru un an şi anul nu s-a împlinit încă. Dar ea voia totuşi să se împărtăşească. Mi-a cerut să o dezleg.

Eu i-am citit rugăciunea de dezlegare, dar i-am dat şi un canon: i-am zis că ar trebui totuşi să meargă la preotul care a legat-o, să o dezlege.

Dacă acela este duhovnicul ei personal, îşi poate permite să o lege. Dacă nu acela este duhovnicul ei, atunci, chiar dacă spovedania respectivă a fost valabilă, canonul pe care i l-a dat nu are nicio valoare. Aşa cum vă spuneam, un canon trebuie să fie convertit la particular de duhovnicul pe care îl ai.

Nu era duhovnicul ei. E genul de persoană care vine de Paşti, se spovedeşte şi se împărtăşeşte. Iar atunci, ocazional, s-a spovedit la mânăstire şi a fost legată pentru un an.

Deci duhovnicul respectiv a fost unul de tranzit...

Da. O putem dezlega?

Da, poţi! Dacă e fiica ta duhovnicească, da. Ar fi bine să mergeţi Sfinţiile Voastre cu ei în pelerinaje. Chiar este de folos să mergeţi în pelerinaje, să ştiţi. În sate, sunt oameni care nu au ieşit niciodată. Au auzit şi ei de Arsenie Boca şi îşi doresc să meargă la Prislop. De ce să nu meargă, nu?! Chiar dacă fiecare are rezervele sale, de ce să nu îi ducem până acolo?! Pelerinajul are un rost misionar, care ajunge la ţintă.

După ce a trecut tata la cele veşnice, şapte ani de zile la rând, când se împlinea sorocul să-i fac parastas, am făcut câte un pelerinaj cu fiii mei duhovniceşti, cu familii întregi, cu copii, de toate vârstele, de toate categoriile sociale, ultima dată am fost o

sută. Se creează o comuniune extraordinară. Pelerinajele sunt foarte importante, sunt un mijloc de pastoraţie, părinţilor!

Legat de spovedania la mânăstiri, s-a întâmplat ca cineva să fi avut trei avorturi spontane şi a primit, la o mânăstire din Moldova, oprire de la Împărtăşanie trei ani. Femeia era distrusă, nu ştia ce să facă, i-am spus să meargă la duhovnicul ei să discute cu el şi să-i dea o soluţie. Greşeala e şi a lor, pentru că le-am spus de multe ori: „Nu mergeţi numai de dragul de a fi într-o mânăstire, atâta timp cât ai o legătură bună cu duhovnicul tău!" Un alt aspect, tot legat de oprirea de la Împărtăşanie, sfatul duhovnicului meu la hirotonie a fost aşa: „În scanul de spovedanie, să ai inimă de mamă!" Pentru că, în scanul spovedaniei, ajunge un suflet bolnav şi trebuie să dai un medicament. Tot de la dânsul am învăţat să-i opreşti de la Împărtăşanie doar pe fiii duhovniceşti pe care îi doare şi-i îndreaptă faptul că-i opreşti şi nu-i îndepărtează de tot.

Îţi „cer" ei!

Dar, la un suflet bolnav, care are nevoie de medicament...

Dar tot îi faci cateheza! Îi spui: „Atâţia ani ar trebui să fii oprit!" Celor care au păcate mari, eu le deschid *Molitfelnicul* şi le citesc fraza respectivă. Să ştie că nu e povestea mea... Atunci, să zicem unui tânăr, îi citesc: „Patruzeci de zile de post, o sută de metanii pe zi. Dacă nu posteşti, două sute de metanii pe zi!" Îi arăt, mai ales dacă-i seminarist! Iar canoanele pe care le dau duhovnicii tranzitorii, încă o dată, nu sunt valabile! Ele trebuie convertite la persoană prin duhovnicul particular.

Un aspect foarte dificil al zilelor noastre, pe care îl observ din proprie experienţă, este faptul că, înainte, diferenţa între generaţii era mult mai mică. Acum, vorbim de diferenţe de mentalitate, de creştere, de educaţie foarte mari între generaţii. Lumea e total diferită, copiii noştri cresc cu telefoanele... N-ar fi de dorit ca, atunci când suntem seminarişti sau studenţi la Teologie, să avem anumite teme de tratat legat de noile tehnologii?

Cred că există deja, se studiază în facultate. Mâine, probabil, veţi afla mai multe amănunte, părintele care urmează mâine are acest profil.

Noi vorbim de dependenţă de alcool, de tutun, dar prima dependenţă care se creează, şi pe care, de multe ori, n-o observăm, este cea a copilului mic de telefon. Nici nu ne dăm seama, îi scăpăm din mână.

Da. Este o adicţie. Vedeţi, cu atât mai mult, cât de importante sunt aceste cursuri duhovniceşti?!

Da, tocmai! Aţi amintit de psihologii care încearcă să înlocuiască duhovnicii. Şcolile noastre sunt deja pline de psihologi. Într-adevăr, sunt unii copii care au probleme. Noi, la Seminar şi în învăţământul teologic, în general, avem duhovnici, aşa cum ştim. Iar în Biserică ţinem rânduiala. Dar, oare, psihologii nu o încalcă pe a lor şi se prezintă ca „duhovnici”?

Ba da! De pildă, eu nu am nimic împotriva tratamentului homeopat. Dar, atunci când îţi dă tratamentul, medicul homeopat

te „spovedește”! Ce te întreabă și dorește să afle e o adevărată spovedanie! Eu acolo îmi pun problema.

Desigur, nici noi nu trebuie să ne substituim psihologilor și medicilor. Însă noi vedem ce se întâmpla deja și la grădiniță, și în școli. Aici, problema cea mai mare nu sunt copiii, ci părinții, marea majoritate nu sunt „duși la biserică” și mulți au probleme cu crizele, cu isteriile, cu frustrările, din păcate. Nu ne putem amesteca unii cu alții, dar nici nu putem să controlăm să nu ne „ia locul”... Este foarte greu... Îți dai seama, uneori, că a fost la psiholog și face un tratament, care nu vindecă, doar îi liniștește psihicul; în plus, sunt medicamente care dau dependență, până la urmă, sau au efecte adverse, oricât ar fi ele de naturale... E foarte greu tu, ca duhovnic, să-i spui: „Nu mai lua tratamentul!” Dar sunt și duhovnici care spun să nu ia tratamentul, în cazurile în care trebuie să ia tratamentul! Pentru că, dacă se ajunge la boala psihică, procesul e ireversibil. Nu te poți vindeca de o boală psihică, decât printr-o minune!

Din experiența Sfinției Voastre, unde ar fi punctul în care ar trebui să ne dăm seama că fiul nostru duhovnicesc are nevoie și de ajutor medicamentos? Trăim cu depresiile, cu stresul...

Întrebați, de pildă, dacă a fost la medic vreodată, s-ar putea să fi fost și să nu știți. Așa cum vă spuneam, în cadrul ASCOR, există un grup unde sunt diferite categorii profesionale. De pildă, pot fi complicații în ce privește sarcina, iar medicii, în marea lor majoritate, îți recomandă să faci avort și mulți oameni se păcălesc... Cei din ASCOR merg la medicii din grup, sunt de

multe specialităţi, inclusiv ginecologi, şi ai încredere, pentru că sunt credincioşi.

Preacuvioase, am o familie care îşi doreşte să se cunune la mine la parohie. Dar situaţia este următoarea: fata este greco-catolică, nu e practicantă, iar de doi-trei ani, de când şi-a întâlnit viitorul soţ – care este văr cu soţia mea –, vine la ortodocşi. Ea doreşte să intre în Biserica noastră. Cum să procedez cu Botezul? Ea e de acord să o botez, ca să fie totul în ordine. O să vină, poate, în Postul Mare sau după Paşti, oricum, până la căsătorie. Dar şi la el e următoarea problemă: a fost în spital când era mic, foarte bolnav, medicii nu ştiau dacă va trăi sau nu, a fost botezat, apoi s-a dezvoltat frumos, dar Botezul nu e complet. În ce sens nu e complet? Mama, care e o persoană credincioasă, de la ţară, nu ştie să spună dacă i s-au citit toate rugăciunile.

Doriţi să îi faceţi Botez întreg domnişoarei?

Dumneavoastră cum mă sfătuiţi?

După noile rânduieli, e Botez, nu e trecere la Ortodoxie. Rugăciunile, complete, poţi să le faci amândurora.

Deodată?

Da, deodată. Lui, fără formula de botez.

Deci ei, Botez şi Mirungere. Iar în cazul lui, rugăciunile de exorcizare.

Le faci amândurora deodată rugăciunile de exorcizare, pe ea o botezi, pe el nu, apoi Mirungerea amândurora, dacă el nu a fost miruit. Da, se poate face aşa. Şi mie mi s-a întâmplat să fac aşa, mamă şi fiică, mama era pe patul de moarte, fiica ei mă chemase. Am făcut Mirungerea, nu am făcut Botez.

Există formula aceea: „Dacă nu a fost botezat...”

Se foloseşte în cazurile speciale. E Botez complet, doar că se precizează: „Dacă nu a fost botezat, se botează...” În acest caz, sigur a fost botezat, mai ales dacă se ţine minte. De exemplu, la noi, în spitale, moaşele cunosc toată procedura, ştiu cum să facă, au aghiasmă acolo. Am fost şi eu, de multe ori, în regim de urgenţă, şi am botezat. Dar ele ştiu, ele mi-au dat aghiasma. Unele sunt preotese...

În cazul lor, poate fi soţia mea naşa lor de botez?

Da, sigur, fără probleme. Ca să nu complicaţi...

Eram la Dej, la biserică, şi au venit să se spovedească o doamnă credincioasă, cuminte, o ştiu de când era mică, cu logodnicul ei american (apoi i-am şi cununat). Domnul, din New York, trecuse deja la Ortodoxie. Eu nu înţeleg deloc engleza, el nu vorbea româneşte. Am pregătit-o pe ea cum să-l pregătească pe el. Credeţi-mă, nu am înţeles nimic din ce a zis americanul, dar tremura şi plângea. Cum s-a spovedit el, cum zicea, cum curgeau lacrimile... L-am împărtăşit cu bucurie mare.

Convertiţii, în general, sunt mai serioşi, dar şi sentimentali... Ar fi bine, în situaţia asta, să premeditǎm... Ne putem întâlni cu multe asemenea împrejurări, pentru că, după Siria, noi suntem ţara cu cei mai mulţi migranţi, iar unii se căsătoresc cu persoane din ţara unde s-au stabilit. Chiar dacă unii preoţi ştiu puţină engleză, oricum nu ştiu irlandeză, olandeză sau italiană sau atâtea alte limbi... Să premeditǎm înseamnă că, dacă trece la Ortodoxie, să treacă acolo; sau, dacă a trecut deja, să se spovedească şi se împărtăşească acolo, să vină acasă, pentru cununie, gata spovediţi... La cununie este mai simplu, poţi să îl pui pe el să zică un *Tatăl nostru*, în limba lui. Important este şi să se integreze în comunitatea unde trăieşte, de aceea recomand să treacă la Ortodoxie şi să se spovedească acolo, să-l cunoască preotul... Aici, în România, vine ca în vizită.

Părinte, am nevoie de un sfat. La mine în parohie, am o femeie în vârstă, în jur de şaptezeci de ani, care este greco-catolică. Părinţii dinaintea mea au spovedit-o şi au împărtăşit-o. Eu am încercat să-i explic despre trecerea la Ortodoxie şi ea a zis că se mai gândeşte. Prima dată am împărtăşit-o, dar conştiinţa mea se întreabă dacă e bine sau nu.

Se mai duce la greco-catolici?

Nu. Doar la noi şi e o femeie foarte credincioasă.

Vă închipuiţi că, în ’48, au fost mirunşi toţi greco-catolicii, când au trecut la Ortodoxie?! A fost atunci o decizie a Sfântului Sinod şi a fost o mişcare duhovnicească... Mai este un aspect: în

Ardeal, marea majoritate au fost botezaţi prin turnare, în cel mai bun caz, dacă nu prin stropire! Ce să facem? Să-i botezăm pe toţi din nou?! În ce priveşte generaţiile respective, a existat un act de bunăvoinţă generală, pe care trebuie să-l luăm în considerare noi toţi. În acest caz, dacă îşi doreşte, poate fi făcută Mirungerea. Dacă se duce din nou la greco-catolici şi se împărtăşeşte acolo, atunci, sigur, nu. Ea, probabil, a trecut la ortodocşi în '48.

La fel ca şi în cazul necitirii lepădărilor, poate avea un efect negativ pentru copilaşi şi Botezul, dacă nu e făcut prin cufundare?

După noile canoane, nu mai e valabil Botezul decât prin cufundare. Sigur, nu pot fi evitate excepţiile.

Se spovedeşte în grup?

Nu. Dar, dacă sunt fiii tăi duhovniceşti şi îi cunoşti şi nu reuşeşti să-i spovedeşti la toate Praznicele Împărăteşti şi ale Maicii Domnului, şi nu sunt probleme majore, poţi să faci dezlegarea cea mare pe care o face duhovnicul sau episcopul şi să se împărtăşească.

Neo-protestanţii – o adevărată problemă în zonă – au vorba asta că Tatăl nostru din ceruri oricum ne iartă, că şi noi îi iertăm pe copiii noştri. Fiecare avem răspunsul nostru, căutările noastre, dar un răspuns din partea Sfinţiei Voastre ne-ar ajuta.

Răspunsul meu îl găsiţi în interviul publicat în revista *Renaşterea* – este ultimul răspuns din interviul pe care vi l-am

citit. Vă mai dau unul, care pare adiacent: am luat un taxi în Cluj. Taximetrisul era ortodox, dar, molipsit de la neo-protestanţi, spunea că el nu înţelege atâtea lucruri, între care de ce trebuie să te adresezi cu „Preasfinţite" şi „Preafericite"... Am încercat să-i explic că e la fel cum spui „Domnul inginer", „Domnul doctor"... În schimb, mi-a spus că singurul lucru care l-a echilibrat, care l-a trezit, a fost Spitalul „Sfântul Nectarie", faptul că Biserica a făcut aşa ceva. Eu, în acel moment, coboram din maşină, m-am întors şi i-am spus doar atât: „Să ştiţi că spitalul acela a fost făcut de un Preasfinţit!" La fel, sunt mijloace să-i convingeţi pe oameni, să-i lămuriţi. Dar, spuneţi-mi, dacă ar veni un penticostal la dumneavoastră, l-aţi spovedi?

Da. Dar nu l-aş împărtăşi.

Aşa e.

Dar nu vin...

Mai vin... Ştiţi că sunt baptişti care citesc *Paraclisul Maicii Domnului*?!

Merg mulţi neo-protestanţi la Mânăstirea Dobric.

Nu ştiu dacă merg sau câţi merg, dar acolo a fost o adevărată tragedie cu pastorul. Înaltpreasfinţitul Bartolomeu a pus piatra de temelie pentru noua biserică şi ei au venit noaptea şi au luat crucea, au tăiat-o în bucăţi şi au ascuns-o. Pastorul s-a îmbolnăvit de cancer şi a şi murit. Dar, înainte să moară, i-a spus

doctorul: „Ceva nu e în regulă cu dumneata. Cancerul de pe stomac e în formă de cruce. Ce aţi făcut?" Atunci a chemat-o la spital pe maica stareţă de la Dobric să-şi ceară iertare. Iar când am fost în pelerinaj cu Icoana Maicii Domnului de la Nicula, în 1998, au hulit şi, apoi, am auzit că s-au întâmplat tot felul de necazuri din cauza aceasta.

Au fost cazuri de reconvertiri, după ce s-a întâmplat asta?

Părerea mea, cu temei, este că lepădarea de Ortodoxie e un păcat împotriva Duhului Sfânt, care nu se iartă „nici în veacul de acum, nici în cel ce va să fie"[33]. Şi se verifică faptul că nu se iartă nici în veacul de acum, pentru că nu se mai pot întoarce. Nu mai au putere duhovnicească să revină, nu mai au puteri lăuntrice, deşi multora dintre ei le pare rău, mulţi şi-ar dori să revină. Cred că efectiv cuvântul Scripturii se împlineşte aşa, pe faţă.

Am o cunoştinţă, fratele ei a trecut la Martorii lui Iehova. Sora i-a spus: „Lasă că te aduc eu înapoi la Ortodoxie!" S-a dus la mânăstire, a vorbit cu duhovnicul şi, timp de mai multe luni, n-a plecat din mânăstire şi s-a rugat pentru el şi, într-adevăr, s-a întors înapoi la Ortodoxie.

Da, se poate. Este o situaţie excepţională. Şi Sfântul Paisie cel Mare îl scoate din iad pe ucenicul care se lepădase de Hristos. Când a început să se roage pentru el, Domnul Hristos i-a spus:

---

[33] Matei 12, 32.

„Pentru cine te rogi, Paisie? Nu ştii că el s-a lepădat de Mine?”[34] Dar s-a rugat, până a primit răspunsul din partea lui Dumnezeu că l-a mântuit. Acestea sunt cazuri excepţionale.

E porunca Mântuitorului să încercăm să aducem oaia rătăcită înapoi.

Bineînţeles, lucrarea noastră rămâne pe mai departe şi trebuie să o facem!

Am un caz: un bătrân de 86 de ani, bolnav în spital, l-au abordat penticostalii şi, după nu mult timp, l-au botezat la ei. Familia l-a certat foarte tare, iar una dintre fiice a vorbit cu mine, apoi cu părintele protopop şi s-a reuşit să i se facă rugăciunile şi tot ce e rânduit. Am mers la el, nu mai era acelaşi om. Îmi spune şi familia: a înnebunit. Din acel moment. El însuşi îmi spune, în momentele lui de luciditate: „Părinte, ăştia m-au înnebunit!” Îl spovedesc aproape lunar, mă duc la el. Are mereu aceeaşi poveste: „Abia aştept să vin la biserică să văd ce lucraţi!”

Bine faci. Dumnezeu să aibă milă de el!

Părinte, eu am o întrebare: vin la spovedit oameni pe care îi putem trece în rândul sfinţilor în calendar! Vin şi ne spun, orice îi întrebi, că nu au niciun păcat, sunt „sfinţi”, deşi ei ştiu că viaţa lor nu e chiar aşa. Orice îi întrebi, totul e în regulă, totul e bine. Citesc dezlegarea…

---

[34] În Cuviosul Siluan Athonitul, *Între iadul deznădejdii şi iadul smereniei.* Traducere de diac. Ioan I Ică jr. Ediţia a IV-a revizuită. Editura Deisis, Sibiu, 2001, pp. 96-97.

Dar ce facem cu ei? Să le spun, de pildă: „Ştiu că îţi place să îi vorbeşti pe alţii”?!

Nu, nu! Sunt soluţii să îi aduci la adevăr, să îi laşi pe ei să ajungă la concluzia că păcătuiesc, altfel e periculos, e foarte periculos...

Vă dau un exemplu: într-o mânăstire, se întâlneau părinţii seara, în cerc duhovnicesc. Unul dintre cei venerabili stătea picior peste picior şi stareţul s-a gândit: „Dacă îi zic să stea cuviincios, o să se supere, o să se simtă jignit şi nu o să mai vină altă dată. Cum să fac?” S-a întâmplat şi a doua oară. A treia oară, ce s-a gândit stareţul? I-a spus unui părinte mai apropiat: „Uite, să stai şi tu picior peste picior şi eu o să te cert, o să te fac cu ou şi cu oţet, şi tu, sigur, o să devii cuviincios!” Şi aşa s-a întâmplat. Şi imediat a reacţionat şi celălalt. L-a certat pe unul şi imediat s-a lămurit celălalt...! Bate şaua să priceapă calul.

Bine. Dar îi împărtăşim sau nu?

Da, sigur, îi împărtăşeşti!

Aş vrea să vă întreb ce efect şi ce rezultate poate să aibă o spovedanie (nu ştiu dacă e spovedanie!), în care credinciosul nu spune niciun păcat şi preotul citeşte numai o rugăciune de dezlegare şi spune „Dumneata eşti iertat!” Mi-au spus unii credincioşi, ca şi cum n-ar fi vorba despre ei, dar mi-am dat seama că despre ei e vorba. Vorbeau ca despre alţii că au mers la cutare mânăstire, la hram, şi li s-a citit, li s-au iertat păcatele şi li s-a dat dezlegare. Şi, atunci, nu mai vin la

spovedanie, ci îţi spun: „Ce tot trebuie să spunem noi păcatele?!" E valabilă o astfel de spovedanie?

Nu e valabilă, dar, când vin şi îţi spun acest lucru, acea întâlnire poate fi un punct de pornire. Adică spovedania trebuie să devină şi un fel de catehează, nu? În spovedanie, noi putem spune anumite lucruri. Mai ales că, într-o comunitate mică, preotul duhovnic le mai şi cunoaşte păcatele sau i le-a spus cel care s-a spovedit înainte...! Şi, atunci, îi spovedeşti oarecum pe amândoi! Cum ziceam, nu trebuie să-i descoperi omului păcatele, pentru că-l jigneşti; dacă nu vrea să spună, nu ai voie să insişti. Dar o scurtă catehează poţi ţine. Şi ea lucrează în timp, să ştiţi.

Trebuie găsite formule de dialog. Dumneavoastră trebuie să ştiţi şi următorul lucru: momentul spovedaniei este unul intim, se întâmplă în cămăruţa aceea, îi punem pe oameni în genunchi, le punem epitrahilul pe cap şi le citim dezlegare, dar acesta este doar un moment consacrat al spovedaniei. Dar, aşa cum am spus înainte, spovedania trebuie să fie o stare permanentă. Adică, o simplă întâlnire cu duhovnicul înseamnă deja începutul unei spovedanii, fără molitfa dinainte, fără epitrahil... Aşadar, noi trebuie să găsim o formulă de dialog permanent cu fiii duhovniceşti. Adică, ori de câte ori te întâlneşti cu fiul tău duhovnicesc, dialogul pe care îl ai cu el să devină ca o spovedanie. Aici intervine şi libertatea şi multe lucruri se rezolvă de la sine. Trebuie găsite mijloace de a ajunge la sufletul omului. Şi, atunci, părinte, te şi ascultă să vină la spovedanie.

Şi vin cu drag.

Iar la un moment dat, o să-ţi spună şi păcatele acelea pe care nu le-a spus nimănui. Dar nu dintr-odată. Şi, atunci, acceptăm şi spovedania aceea, aşa cum e, amărâtă, prima, şi a doua, şi a zecea..., cu gândul că, într-o zi, va răspunde la răbdarea noastră şi la înţelepciunea noastră.

Aş vrea un sfat concret: avem mai multe tipuri de credincioşi. Majoritatea, la mine în parohie, sunt vârstnici, care nu pot sta mult timp nemâncaţi şi, de aceea, nu se împărtăşesc duminica. Acum, în Postul Mare, vin la Liturghia Darurilor mai înainte sfinţite sau sâmbăta, când facem pomenirea morţilor. Le tihneşte mai mult. Seara vin şi se spovedesc, iar a doua zi, stau o oră, se împărtăşesc şi, apoi, pleacă. Sunt alte persoane care ar vrea să facem Liturghia Darurilor după-masa... Să ţinem ziua de vineri, de pildă. Cum să procedez, cum să mă împart, să fac şi una, şi alta?

Da. Miercurea o faci dimineaţa şi vinerea după-masa. De ce nu? Noi, la Cluj, avem alternativă: la Catedrală o facem dimineaţa, iar la parohii se face după-masa. Chiar şi la Capela Seminarului. Cei care sunt mai râvnitori se duc acolo.

Unii spun că nu pot ţine nici măcar o oră şi îi împărtăşesc cu Împărtăşania de peste an.

Acum, la sate, dumneavoastră ştiţi, aveţi un program să mergeţi la casele oamenilor să-i împărtăşiţi pe cei care nu pot veni. Iar cei care pot veni, cum spune părintele, o oră nu cred că ar fi peste măsură. Dacă trebuie să-i şi spoviediţi, în cazul în care nu vin seara, cum spuneaţi, puteţi chema un coleg să facă Liturghia...

Vă puteţi ajuta între frăţiile voastre. Sunt soluţii, avem şi părinţi pensionari tineri!

Anul trecut, am spovedit o credincioasă în vârstă şi i-am dat, nu neapărat drept canon, să citească o rugăciune. Cred că, din ruşine, nu mi-a spus că n-o ştia pe de rost şi m-a sunat fiica ei să-mi spună că nu ştie să citească şi ce să facă? I-am spus să i-o citească ea. Am procedat bine?

Da, se poate. Adaug aici un lucru pe care l-am găsit scris, dar l-am şi practicat. Sunt oameni care mor nepregătiţi, nespovediţi. Poate să-i spovedească cineva din familie? Am găsit scris, sigur, era un caz special – şi mă refer aici la cazuri excepţionale! –, au chemat preotul, dar nu a ajuns la timp şi i-a spus persoanei de lângă ce avea pe suflet ca să poată muri. Ulterior, s-a spovedit persoana care primise mărturisirea. Încă o dată, sunt cazuri excepţionale. Dar e important, pentru că sunt moşteniri grele de păcate, care se duc de la o generaţie la alta. La un moment dat, observi că i se întâmplă cuiva ceva şi nu ai soluţii şi, dacă cercetezi, afli din urmă păcate nespovedite. Şi, atunci, să nu faci nimic?!

Eu chiar am un caz similar în parohie: soţul a consumat alcool metilic, în urmă cu şase ani – vreo şase persoane au murit atunci în Mintiu Gherlii –, şi, de atunci, stă la pat, nu vorbeşte, nu cunoaşte pe nimeni, dar mănâncă, şi soţia ar vrea să fie împărtăşit. Părintele stareţ spunea că, dacă soţia i-ar cunoaşte păcatele... Mă gândesc că ar fi un dar, dacă soţia i-ar cunoaşte păcatele...

Da, acesta este un asemenea caz special, în care se face excepţie. Trebuie stat de vorbă cu soţia. Şi să-l împărtăşiţi.

Dar oare el ar vrea să se împărtăşească?

Marea majoritate doresc. Deşi am întâlnit un caz în care nu s-a dorit. Am fost chemat la o persoană care era pe patul de moarte, la spital, iar când m-a văzut, a devenit foarte agitat, nu am putut să stau de vorbă şi m-am pregătit să-l împărtăşesc, dar n-a vrut să se împărtăşească. I-am spus că nu plec de acolo până nu-l împărtăşesc. Şi s-a împărtăşit şi, apoi, a murit. Dumnezeu cu mila Lui! Ştiţi, există psihoza asta, că, dacă chemi preotul, moare. Dar familia şi-a dorit să fie împărtăşit.

O pildă de la Mitropolitul Andrei. L-a trimis pe Preasfinţitul Vasile, când era preot, după ce s-a călugărit la Alba, să spovedească la Penitenciarul Aiud. Ce i-au auzit urechile... numai Preasfinţia Sa ştie... Dar l-a întrebat pe Înaltpreasfinţitul Andrei dacă să-i împărtăşească sau nu? Înaltul Andrei i-a răspuns să-i împărtăşească neapărat! Însăşi starea de detenţie, faptul că sunt închişi acolo, faptul că se poate întâmpla oricând orice... E ca şi cum i-ai împărtăşi pe ultima sută de metri... Aceşti părinţi au ajuns la logica aceasta, la concluziile acestea în timp, nu fac asemenea lucruri la întâmplare – sunt cu riscuri mari, poţi să-ţi rişti propria mântuire! Eu însumi vă spun acum unele lucruri faţă de care, în tinereţile mele, eram mult mai exigent! Poate că, datorită păcatelor mele, nu mai sunt aşa de exigent...!

Unde sunt cazuri speciale, şi dacă nu-i trimitem pe fiii duhovniceşti la alţi duhovnici, să ne consultăm noi între noi. Mi-aduc aminte de mine că, fiind tânăr duhovnic – eu am fost hirotonit la nouăsprezece ani –, am învăţat foarte mult de la Preasfinţitul Vasile şi, ca majoritatea călugărilor duhovnici care ne spovedeam atunci la Preasfinţia Sa, pe vremea când era du-

hovnicul celor mulţi, adică înainte să fie episcop, am rămas cu duhul lui oarecum, am încercat să avem acelaşi stil în ceea ce priveşte spovedania. Desigur, am adăugat fiecare după profilul nostru, pentru că, aşa cum spuneam, suntem persoane unice şi irepetabile, singurul neschimbat e Dumnezeu... Atunci, la început, nu prea aveam pe cine să întreb, dar aveam conştiinţa aceasta, poate puţin copilărească, dar izvorâtă din dorinţa de a face bine, şi anume mă gândeam, întotdeauna când spovedeam – şi spovedeam la Nicula, unde venea totuşi lume multă şi de toate felurile –, Doamne fereşte să fi încăput acest credincios pe mâna unui căpcăun!

Aţi vorbit despre ascultare. Sunt persoane care, orice lucru fac, spun la duhovnic. Nu ştiu dacă-i bine tot timpul. Devin, aşa cum spuneaţi, dependente de duhovnic. „Părinte, pot să merg la mare?" Pot să nu ştiu ce? Nu ştiu dacă e bine să fie dependenţa asta de duhovnic, orice lucru să întrebi duhovnicul.

Nu, dependenţa nu este bună. Dar eu îi îndemn să meargă la mare! Aşa cum spuneam, este foarte important, în viaţa de familie, să fie şi momente de răgaz, acele două săptămâni sau un sfârşit de săptămână în care să vorbească unul cu altul, pentru că sunt foarte preocupaţi de lucrurile materiale, de serviciu, de casă, de masă, de maşină, şi se uită de soţ, de soţie, de copii. Se întâlnesc numai seara, foarte obosiţi, şi nu se mai poate închega un dialog, nu se mai comunică. Şi îi mai îndemn cu marea pentru că sunt probleme foarte mari de sănătate la copii, cu respiraţia, cu astmul. Poţi să dai şi sfaturi practice, dar nu aşa, adică să nu pot să fac absolut nimic dacă nu-l întreb pe duhovnic.

În asemenea cazuri, eu nu răspund la provocări! Am şi eu fii duhovniceşti care încearcă dependenţa asta şi îmi cer tot felul de sfaturi, dar, când mi se pare că se exagerează, nu le răspund. E ca şi cum ar trebui să lucrez şi la finanţe (de pildă, îmi zic toate problemele cu băncile), ar trebui să fac şi construcţii (le-a zugrăvit apartamentul şi nu le-a pus prizele...)... şi atâtea alte lucruri pe care noi le auzim în scaunul spovedaniei, care sunt problemele lor, e adevărat, personale şi zilnice, dar uneori se exagerează. Este foarte complicat de gestionat şi, pe lângă faptul că anulează libertatea, nu e de folos.

Spuneaţi, despre legătura dintre duhovnic şi fiu duhovnicesc, să nu se lege prietenii foarte apropiate şi intime. Dar, dacă se întâmplă un conflict între duhovnic şi fiul duhovnicesc, iar fiul duhovnicesc vine la spovedanie, va influenţa în vreun fel conflictul spovedania? Mental, sufleteşte?

Eu, de exemplu, fac aşa: îmi cer iertare. Acolo, în spovedanie, eu îmi cer iertare. Cu asta închei, de obicei, spovedania respectivă. Îmi cer şi eu iertare. Fiindcă, vrând-nevrând, apar probleme.

Ca duhovnic, se răsfrâng păcatele mele asupra celui care se spovedeşte?

Se pot răsfrânge, părinte. Sunt anumite păcate care sunt şi ale noastre şi, atunci, înclinăm să avem mai multă bunăvoinţă la fiii duhovniceşti în privinţa acelor păcate. Dar nu avem voie! Nu ai voie! Păcatele tale să fie doar un mijloc prin care să înţelegi ne-

putința omenească, dar trebuie să-l tratezi pe fiul duhovnicesc. Dacă nu îl tratezi, e o mare problemă, iar problema e păcatul tău, până la urmă, pe care ți-l îngădui ție și i-l îngădui și fiului.

Am avut o situație în care un credincios mi-a reproșat că eu țin partea cuiva, care m-ajutat la biserică cu nu știu câți bani. Cred că noi nu trebuie să cădem nici în patima asta, să ținem partea celor care ajută Biserica.

Vă dau un exemplu. Eram stareț la Nicula și venea un călugăr și-mi zicea „Uite, ce mi-a făcut cutare…" Eu îi spuneam: „Lasă că-l pun eu la rând, nu-ți face griji!" Pleca și venea celălalt, care spunea varianta lui. Și-i spuneam și lui: „Lasă că-i arăt eu lui…!", dar nu făceam nimic. Și, a doua zi, erau din nou prieteni! Dacă interveneam, era mai rău! Sunt situații în care nu trebuie să intervii, mai ales în conflictele dintre credincioși.

Am o situație concretă: un cuplu de fii duhovnicești în care a izbucnit un conflict, scandaluri repetate, bătăi, copiii asistă la așa ceva… Întrebarea mea este: până unde merge libertatea mea de a interveni și ce forme poate să îmbrace intervenția mea?

Vă dau un răspuns „de-al nostru": pe un părinte de la noi din Eparhie, l-a apucat și pe el sindromul Sinodului din Creta; în plus mai făcuse și altele… Am primit însărcinarea să-l îndreptăm. Știind că se va răzvrăti și mai mult dacă vom încerca să o facem direct, inspirat fiind și din experiența altora, ce m-am gândit eu? Cunoșteam câțiva fii duhovnicești de-ai lui, care au impact asupra lui, i-am chemat, am stat de vorbă cu ei și i-am

trimis pe fiii lui duhovniceşti să vorbească cu el şi... nu mai e împotriva Sinodului din Creta!

Aici, cred că tot aşa trebuie găsite soluţii... Intervenţia directă într-o comunitate, de cele mai multe ori, e păguboasă.

Trebuie stopate cumva scandalurile, trebuie găsite mijloace... Cum a spus Părintele Exarh, poate ştiţi vreo rudenie care ar avea influenţă, dar fără să i se spună concret ce ştiţi, să-i spuneţi că au nevoie de ajutor, să nu fie simţită ca o agresiune.

Da.

Mă gândesc la copii, care vor fi traumatizaţi pe termen lung de acele scene...

Copiii vin la biserică?

Da.

Să-i împărtăşiţi pe copii, fără să ţineţi seama dacă au mâncat sau nu... Să-i primiţi cât puteţi. Să aveţi grijă de ei.

Eu am un caz: este vorba despre o femeie, soţul ei vine la biserică, se spovedeşte regulat, ea nu vine, că miroase în biserică a tămâie şi nu suportă tămâia. A avut un conflict cu o vecină. Şi, la spovedanie, spune că nu are nimic cu nimeni. O dezleg, dar parcă am aşa, totuşi, o strângere de inimă, când o împărtăşesc....

Este şi responsabilitatea lor, nu numai a noastră.

Oricum o întorc, tot aşa pică, în picioare, orice o întreb.

Nu o mai întoarce! Dacă nu te lasă să-i intri în suflet, nu trebuie să agresezi, sub nicio formă.

Dar mă cheamă, întotdeauna, la Paşti, la Crăciun...

Înseamnă că este nădejde.

Vine credinciosul sau credincioasa la spovedanie, se împărtăşeşte, merge acasă şi vomită Sfintele Taine. Din ce cauză şi ce se poate face?

Din ce cauză, nu aş putea să spun. Ce se face: se arde sau se îngroapă. Problema poate fi duhovnicească, a vomitat pentru că s-a împărtăşit cu nevrednicie, probabil. Dar pot fi şi alte motive: o femeie poate fi însărcinată sau o persoană poate fi bolnavă. La noi în familie, mi-aduc foarte bine aminte, când ne împărtăşeam, nu aveam voie imediat să dormim, de pildă. De la Preasfinţitul Vasile ştiu că, dacă trec două ore, nu mai sunt probleme. Iar dacă e cineva bolnav, poate să îşi ia medicamentele şi înainte de împărtăşire. Să nu opriţi, mai ales pe cei care pot să intre în comă diabetică. Sunt neputinţe... Vă spun o vorbă a Patriarhului Justinian, povestită de Mitropolitul Bartolomeu. Patriarhul avea diabet şi o maică îi făcea de mâncare la regim. Când i-a cerut să-i pregătească altceva, în afara regimului, maica i-a zis speriată: „Preafericirea Voastră, doctorul mi-a spus că viaţa Patriarhului e în mâinile mele!" Patriarhul i-a replicat: „Lasă, maică, că şi doctorii spun că sâmbăta şi duminica se mai poate câte o îngăduinţă!"

Aş vrea să revin la prezenţa copiilor la Liturghie. La Catedrală, marea majoritate a copiilor de o anumită vârstă stau pe solee şi să ştiţi că noi ne bucurăm tare mult de prezenţa lor acolo. Aşa s-a şi creat o legătură foarte frumoasă între Mitropolitul Bartolomeu şi copii.

El i-a încurajat să vină.

Da. Dar există o legătură frumoasă acum şi între noi, preoţii Catedralei, şi copii, sigur, şi datorită părinţilor. Dar tot aşa, de la caz la caz. Avem şi noi băbuţele noastre matusalemice, care fac rânduiala în Catedrală, fără doar şi poate, dar le mai ignorăm şi îi învăţăm şi pe ei să le ignore.

După aceea, iarăşi, un caz particular: când eram la Capela Militară, la Dej, aveam programe separate cu ei, însă, la Liturghie îi implicam şi pe copii. Pe băieţi îi îmbrăcam în veşminte. Erau foarte mulţi şi numai cu programare se puteau îmbrăca, tot la două-trei săptămâni. Însă nu slujeau împreună cu mine, dacă nu se spovedeau şi nu se împărtăşeau. „Dacă slujeşti cu mine, te şi împărtăşeşti cu mine!", le spuneam.

Veneau la vecernie sâmbăta seara, făceam cor, cântam câteva pricesne înainte de vecernie, şi fete, şi băieţi, corul era mixt. Apoi îi spovedeam. Iar a doua zi, duminica, toţi copiii stăteau în faţă. Spuneau *Crezul*, *Tatăl nostru*, băieţii slujeau, se crea o atmosferă frumoasă. Eu v-aş sfătui să-i implicaţi în slujbe, mai ales dacă aveţi tineri, copii adolescenţi, să le faceţi câte un rând de veşminte şi să slujească, pentru ei e mare lucru. Dar încă ceva foarte important: copiii şi-au adus şi părinţii la biserică. Să ţineţi minte... Copiii îi aduc pe părinţi la biserică. Mai ales acum, după

Revoluţie, când au făcut un pic de religie la şcoală, au fost şi preoţi isteţi, care au ştiut cum să-i atragă.

Şi dacă tinerii sunt la 18-19 ani?

Da! De ce nu? La Catedrală avem băieţi mari. La ripide, dacă pui un copil, e prea greu.

Am un seminarist în clasa a XII-a, e adevărat că la filologie, dar e tare pasionat.

Da! De ce nu?!

Ce ar trebui să facem dacă, deşi facem cu copiii anumite programe şi vin la diferite evenimente şi activităţi, de pildă, de mărţişor, totuşi, la biserică nu vin? Şi poate unul dintre motive este cel pe care l-a spus părintele – băbuţele –, chiar s-a întâmplat.

E bine să îi păstraţi în programe şi în proiecte, chiar dacă nu vin la biserică.

Le creezi un spaţiu al lor, în spaţiul bisericii.

Dacă îi chemăm în faţă, îi dau la o parte bărbaţii, dacă îi punem mai în spate, se aşează pe scaune, că sunt copii mici şi iar îi dau la o parte...

Cred că aici se mai poate face câte o cateheză, totuşi, şi cu cei în vârstă. De pildă, am fost la biserica militară din Bistriţa, cred

că era hramul, de Sfinţii Mărturisitori Năsăudeni. Am împărtăşit câteva persoane şi, la urmă, apare subit un copilaş de vreo 13 ani cu tatăl lui, să se împărtăşească. Şi un domn din mulţime strigă: „Nu-l împărtăşiţi, nu-l împărtăşiţi, că nu e spovedit!" Dar copilul era deja în faţa mea, eu eram cu lingura în Potir. Erau de faţă prefectul, preşedintele Consiliului Judeţean, era Armata acolo, se uitau toţi la mine. Toată lumea aştepta reacţia mea, ce o să fac?! Pe domnul care strigase îl ştiam, vine şi aici, la Nicula, mare credincios...! Atunci am spus: „Astăzi este hram, e zi de graţie. Se împărtăşeşte robul lui Dumnezeu..." Şi l-am împărtăşit.

Aţi dat o indulgenţă plenară.

După aceea, a venit tatăl copilului şi a întrebat ce trebuie să facă acum. Să se spovedească! Ce să facă?! Nu s-a întâmplat nicio tragedie. Dar predica am început-o aşa: „Mi-aţi dat subiect de predică!" Şi nu am mai predicat ce mă gândisem eu, am început cu problema aceasta. Iar omul nu s-a supărat pe mine, căci el greşise, nu eu am greşit, la urma urmei...

Dacă în timpul predicii, doi copii, două fetiţe sau băieţei, stau în faţa predicatorului şi vorbesc puţin mai tare, iar oamenii din biserică sunt atenţi şi la preot, şi la cei care vorbesc, ce ar trebui să facem? Dacă le spunem copiilor să tacă, atunci nu mai vin la biserică; dacă nu le spunem să tacă, atunci oamenii se smintesc.

Eu nu le zic să tacă.

Daţi mai tare microfonul.

Nici asta... Dar, ştiţi, mai tare fac gălăgie babele, vrând să-i liniştească pe copii! Tot Mitropolitul Bartolomeu spunea că el jumătate din predică o pregăteşte acasă, jumătate i-o inspiră auditoriul. Iar eu cred că, în timp ce predici, poţi controla mulţimea din toate punctele de vedere. De exemplu, pe copiii aceia nu trebuie să îi certi, dar poţi să te uiţi în ochii lor şi copilul înţelege! La babă poţi să te uiţi mult şi bine... Da, cred că poţi controla lucrurile. Înaltpreasfinţitul Bartolomeu avea experienţă, era un regizor veritabil. Şi reuşea să fie inclusiv la predică.

Tot legat de regie, am să vă povestesc o anecdotă de la masa de instalare ca mitropolit. Era prezent şi preşedintele de atunci, Băsescu, care s-a ridicat înainte de vreme de la masă – trebuia să zboare în China, la un meci de handbal sau baschet al României –, iar Înaltpreasfinţitul Bartolomeu a salvat situaţia cu o glumă inspirată: „Eu i-am tot zis domnului preşedinte să se lase de chinezăriile astea!" Şi mai inspirată a fost replica pe care i-a dat-o Patriarhului Teoctist, care, în discursul final, a vorbit îndelung despre Mitropolitul Bartolomeu, spunând, printre altele, că este dramaturg şi chiar regizor, iar istoria va păstra memoria înfiinţării Mitropoliei de la Cluj şi va dezvălui, într-o bună zi, care a fost regia înfiinţării ei. Şi, atunci, Mitropolitul Bartolomeu, a replicat imediat, magistral: „Regie de scenă, nu de culise, Preafericirea Voastră!"

Vă mulţumim! Părintele are o amplă experienţă de duhovnic şi e bine să ne folosim de ea. Eu am reţinut lucruri foarte interesante. De pildă, să dozăm o relaţie potrivită, firească cu credincioşii. Mă bucur că Părintele a atras atenţia şi asupra pericolelor pe care le putem întâmpina şi pe care nu le sesizăm totdeauna. De asemenea, faptul

că a insistat apăsat asupra libertăţii pe care trebuie să i-o dăm credinciosului în raport cu noi. Adică, nu ar trebui să fim, cum se spune, colecţionari de destine umane, nu trebuie să îi legăm de noi, ei trebuie să îşi găsească libertatea în Hristos, în credinţă, în Biserică. Dar sunt de acord şi cu faptul că duhovnicul trebuie, totuşi, să exprime voia lui Dumnezeu faţă de acel penitent şi să nu cadă în ispita asta psihologizantă, pe care o avem cu toţii, să găsim explicaţii la tot felul de eşecuri.

Găsesc importantă, de asemenea, precizarea că spovedania nu este doar un interogatoriu, ci este vorba despre o relaţie, adică paternitatea aceasta a noastră spirituală se construieşte în cadrul unei relaţii mult mai vaste. Cred eu că icoana Sfântului Ioan Botezătorul care arată calea este, practic, imaginea duhovnicului. El nu a arătat niciodată spre sine, nici noi nu putem arăta spre noi. Când se întâmplă să arătăm spre noi, apar acele forme de duhovnicie patologică, forme care nasc sectele despre care vorbea Părintele, sau acei ucenici fanatici... Ceva nu funcţionează cum trebuie. Adică, faptul că se creează această dependenţă mult prea mare, excesivă, de preot, cred eu că e în dauna adevăratei taine a îmbisericirii omului, pe care noi trebuie să o încurajăm şi să o asumăm. Vă mulţumim!

Mila Domnului! Sperăm că a fost de folos. Sunt încredinţat că, pe lângă cei care vin să vă înveţe câte ceva, foarte folositor este dialogul care se încheagă, în care se împărtăşesc experienţe pe care, dacă nu le-am întâlnit, le vom întâlni. E important să ne confirmăm în ceea ce gândim şi facem. De aceea, găsesc că este esenţial să ne întâlnim în cadrul acestor cursuri. Aşadar, iniţiativa Mitropolitului Bartolomeu şi consecvenţa Înaltpreasfinţitului Andrei în a vă aduna sunt binevenite şi folositoare.

CUPRINS

Profetism şi harisme în lucrarea duhovnicească
(*Pr. Conf. Univ. Dr. Cristian Sonea*) 7

Partea întâi

Fiule, iată Mama ta! 15

Iubirea Fecioarei Maria pentru omul contemporan 17

Familia – temelia societăţii 60

Scopul familiei creştine 73

Familia frumoasă – pilde vii 84

Îmbrăţişarea Maicii Domnului 94

Ochii Maicii Domnului...
în care te (re)vezi! 99

Să ni-L facem pe Dumnezeu dator! 107

Icoana Maicii Domnului de la Neamţ 115

Icoana Maicii Domnului
a Imnului Acatist 122

Partea a doua

Iată fiul tău! 131

Chipuri de oameni deosebiţi. Părintele Arsenie Papacioc 133

Chipuri de oameni deosebiţi. Părinţii Paisie Olaru şi Cleopa Ilie 140

Viaţa duhovnicească înseamnă luptă duhovnicească.....153
Domnul este întărirea mea şi scăparea mea....172
Cum dobândim putere sufletească?.....185
Naşterea Domnului – eveniment definitiv şi perpetuu.....198
Tânărul bogat.....216
Drumul Pătimirilor spre Înviere.....241
Pocăinţa – între obligaţie şi mod de viaţă.....253
Duhovnicia – un dialog mântuitor.....302
Fiecare credincios este o persoană unică şi irepetabilă!.....338